

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te 's Gravenhage, Voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; MR H. B. DE BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MEJ. E. H. HENGEVELD, *Arts te Zwolle*; MR G. VAN ITALLIE, *Substituut-Griffier te Dordrecht*; N. KEULEMANS, *Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum*; MR J. MOOLENBURGH, *Kantonrechter te Middelburg*; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; A. H. v. d. VELDE, *Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester*.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Iets over Reclame

Originaliteit is een goed ding. Zij trekt de aandacht en stelt de dingen scherp in het licht. Ik heb dan ook waardeering voor de wijze, waarop zeker predikant zijn gemeente wees op de ellende, die drankmisbruik kan veroorzaken. Hij plakte daartoe alle berichten uit zijn krant, die gewaagden van misdaad of ongeval, veroorzaakt door alcoholisme, op een strook papier onder elkaar en verscheen op Oudejaarsavond met een lijvige rol onder den arm op den preekstoel. Zijn eerwaarde begon met de voorlezing van droevige en berispelijke voorvallen, die sinds 1 Januari van het afgelopen jaar zich hadden voorgedaan en toen hij aan de laatste dagen van December was gekomen . . . schoven de Januariberichten den ingang van de kerk uit. Zóó lang, zóó vele meters, lang was het requisitoir geworden.

Het is al weer heel wat jaren geleden, dat ik dit las en ik zou U dan ook niet veel bijzonderheden van 't geval kunnen vertellen. Ik refereer er dan ook alleen maar aan, omdat ik niet gaarne den naam van origineel zou krijgen, waar ik slechts op het eerwaardig voorbeeld van hierboven te werk ging.

Want, om 't maar dadelijk te zeggen, ik ben ook eens aan het plakken en rollen gegaan en nu eens niet het plakken van berichten omtrent alcohol-ellende, maar heel wat anders.

Als ge uw krant leest, dan wil het nogal eens gebeuren, dat mid-

den in de kolom of bovenaan de pagina uw oog getroffen wordt door een advertentie. Die is daar natuurlijk niet zonder reden geplaatst, doch met het doel, dat ze uw speciale aandacht zou trekken. Ze heeft dus heel wat vóór boven de advertenties op de advertentiepagina. Voor wat hoort wat en dergelijke advertenties zijn dus allesbehalve goedkoop. De krant rekent er zeker het dubbele voor van wat een gewone advertentie kost. Ze heet dan evenwel niet meer „advertentie” maar „ingezonden mededeeling”.

Nu behoef ik U niet te zeggen, dat de „ingezonden mededeeling” nogal eens tot de soort advertenties behoort, die onze speciale belangstelling genieten, m.a.w. tot de aanbevelingen van geneesmiddelen, waarvan de waarde omgekeerd evenredig is aan den prijs . . . als er tenminste nog van waarde sprake is en nu intrigeerde het me, eens te weten, hoeveel van die middelen er in een bepaald tijdsverloop wel zoo onder onze oogen komen.

Ik knipte daartoe een maand lang alle „ingezonden mededeelingen” uit die ik vond in een plaatselijk dagblad in een groote provincie-stad en die aanbevelingen bevatten voor bovengenoemde geneesmiddelen. De advertentiekolommen raadpleegde ik *niet*. Het waren alle *tekstadvertenties*. Ik begon er mee op 1 December en eindigde den laatsten dag van het afgelopen jaar. Iederen dag plakte ik den oogst van dien dag

Mededeelingen van het Bestuur

In verband met de aanvang van het nieuwe vereenigingsjaar, en ter vermijding van inningskosten, verzoekt ondergeteekende de voor het lidmaatschap of abonnement verschuldigde gelden te willen storten op een der girorekeningen der vereeniging:

Postgiro 32237, Gemeentegiro K-1672

NIEUWE LEDEN:

DR K. H. J. BARENDRECHT, *Arts te Bussum.*

T. GRAATSMa, *Arts te Sijbrandaburen.*

S. P. A. HACK, *Arts te Rotterdam.*

A. VAN HAERINGEN, *Arts te Nieuw-Vennep.*

W. J. VAN DER HOOFT, *Arts te Beesd.*

K. R. O. JAP TJONG, *Arts te Lith.*

A. JETTEN, *Arts te Boekel.*

H. W. A. MEUWISSEN, *Arts te Schinveld.*

D. OKMA, *Arts te Driebergen.*

MEJ. W. B. VAN DER STADT, *Apotheker te Lochem.*

R. VERHAEGEN, *Arts te Deurne.*

C. VAN WAALWIJK VAN DOORN, *Arts te Baarn.*

V. WINKLER PRINS, *Arts te Wageningen.*

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

Iets over Reclame (vervolg)

onder de annonces van den vorigen en rolde op Oudejaarsavond de boel af.

Het bleek me, dat ik een rolletje van ruim zeven meter lengte had geplakt. In één maand. Als ik wilde concurreeren had ik den dominee van hierboven met stukken kunnen staan, want ik zou dan in een jaar tot een sliert van 84 Meter gekomen zijn en dat overtreft gemeenlijk den afstand van den preekstoel naar den ingang. Menige kerk kun je er mee omspannen.

Maar ter zake. Die goede zeven meter kwam overeen met elf kolom van de krant en met 1870 regels.

Nu ging ik zitten en sprak tot een denkbeeldig gehoor:

Deze 1870 regels kosten volgens de opgave in dit blad zestig cent per regel. Aangezien men door het nemen van een advertentiecontract korting krijgt, is het billijk, die zestig cent te reduceeren. Laat ons zeggen tot 50 %. Meer zal de uitgever toch wel niet toestaan. Dat wordt dus 30 cent per regel. Deze zeven meter ingezonden mededeelingen hebben dus zeker f 561.— gekost.

Dat wordt volgens Bartjes per jaar dus $12 \times f 561.$ — is f 6732.—. Toen nam ik het adresboek voor den Boekhandel en telde in Nederland veertig belangrijke dagbladen. Er zijn veel meer dagbladen, maar ik hield me maar bij die veertig. Ze komen alle gelijkelijk in aanmerking voor de reclame als ik op het oog had.

$40 \times f 6732.$ — is f 269.280.—.

Nu zijn er in Nederland een 1300 gemeenten, waarvan verreweg de meeste een plaatselijk orgaan hebben, dat eens of tweemaal in de week uitkomt. Ook hebben we onze groote weekbladen als Haagse Post, Prins, Groene e.d. Dan nog de tijdschriften, periodieken, vakbladen e.t.q. ten getale van een 1500. Alles bijeen een goede tweeduizend uitgaven, waarvan — ik houd den lagen kant — er zeker duizend zijn, die allemaal op hun beurt wel eens zoo'n „Akkertjes”-annonce of „Wybertjes”-aanbeveling plaatsen. Ik geloof niet te hoog te schatten als ik veronderstel, dat die duizend uitgaven met-z'n-duizend een vijfde

omzetten van wat die veertig dagbladen met-z'n-veertigen binnenhalen.

f 269.280 : 5 is f 53.870.

Het gaat al wat lijken. Maar nu moet ge weten, dat op die 7 Meter lange rol niet meer dan 15 fabrieken voorkomen. En je hebt wel honderd en nog meer van alle mogelijke likkepotjes, pillen en zalven. En de fabrikanten daarvan maken ook reclame. Soms in de krant, soms op andere wijze, maar reclame maken doen ze. Ik ben alweer bescheiden in mijn raming als ik ze door de bank op f 500.— per jaar taxeer. Gezamenlijk dus f 50.000.—.

Hetgeen er dus op neer komt, dat er in Nederland bij zeer voorzichtige raming een bedrag van f 373.150 aan kranten- en tijdschriftenreclame wordt besteed voor middeltes tegen hoest, reumatiek, buikpijn en verkoudheid. Het bedrag is naar alle waarschijnlijkheid beduidend hooger, maar laten we het maar op f 375.000.— houden.

Nu bekleedt de post Reclame natuurlijk een voorname plaats op de Verlies- en Winstrekening van het bedrijf, dat suiker met een kaneelsmaak en een scheut water tot borstsiroop verheft of dieselolie met Stockholmter teer tot een middel tegen de tuberculose, doch we mogen aannemen dat het met 25 % van den omzet toch wel bekeken zal zijn. Welnu, in dien gedachtengang koopt men in Nederland dus jaarlijks voor anderhalf miljoen gulden aan geneesmiddelen, die, zoo ze al niet rechtstreeks gevaarlijk voor de gezondheid zijn, in ieder geval zeker niet het effect vermogen te sorteeren, dat de koper er van verwacht.

Nu zal er op deze cijfers ongetwijfeld wel wat aan te merken zijn, maar geflatteerd naar den kant van de bestrijding der kwakzalverij zijn ze zeker niet.

En als we nu wat er verder nog wordt uitgegeven, aan middeltes met een luchtje er aan, aan patentmiddelen en spécialité's, aan visites bij den uroscoop en den chiropractiker, den helderziende en den masseur, den oogenkijker en den slingerproefspecialist, de slaapster en de koffiediklezeres er bij zouden optellen... wat dunkt u, zouden we dan niet tegen

INHOUD

	Blz.
Iets over Reclame Derks	1
Mededeelingen van het Bestuur	1
De Geneeskunde in onbevoegde handen I. van Esso	3
Van elders	3
Naamlijst van de leden der Vereeniging tegen de Kwakzalverij	6

de drie miljoen aanloopen?

Drie miljoen gulden.

f 3.000.000.—.

die aan de volksgezondheid zeker niet ten goede komen.

Voor die drie miljoen gulden zouden:

1.500.000 doktersvisites gemaakt kunnen worden

of drie ziekenhuizen per jaar gebouwd

of tienduizend tuberculoselidder gedurende drie maanden in een sanatorium verpleegd

of dertig sanatoria per jaar worden ingericht

of 150.000 bleekneusjes gedurende tien dagen naar zee worden gestuurd

of 30.000 gezinnen gedurende een jaar f 2.— per week kunnen ontvangen voor versterkende middelen.

We zouden zoo kunnen doorgaan. Dit alles zou kunnen gebeuren, als het geld, dat de kwakzalverij ieder jaar tot zich trekt, ten goede kwam aan de volksgezondheid.

Maar die drie ziekenhuizen per jaar zullen er niet komen en die dertigduizend gezinnen zullen het zonder die f 2.— per week voor melk en eieren moeten stellen, omdat mijn neef en uw collega, mijn buurvrouw en uw tante altijd nog maar Haarlemmerolie slikken als ze verkouden zijn of hun gezondheid laten verknoeien op een wijze als waaraan een welkenkend mensch zijn kat niet zou willen wagen.

Dit leerde mij mijn zeven meter lange rol met uitgeknippte „ingezonden mededeelingen”. De Redactie van dit blad kan ze van mij krijgen en wie haar wil inzien heeft er maar van te reppen. Ze is ter inzage voor iedereen. Tot leering en vermaan. DERKS

De Geneeskunde in Onbevoegde Handen

Geen beroep zonder beunhazen! Op dezen algemeenen regel vormt ook ons beroep geen uitzondering. Integendeel. Misschien is de bodem der geneeskunde bij uitstek geschikt voor den groei van saphieten en parasieten. Vanaf de oudste tijden tot op onze dagen is onze wetenschap en kunst het terrein geweest van de meest efficaaste en geduchte concurrentie. De kwakzalverij uit te roeien of te beteugelen is een zeer prijzenswaardig streven, maar, naar mijn bescheiden meening, het najagen van een phantom.

Zij, die meenen, dat de toename der beschaving of ontwikkeling der menschheid een remmenden invloed op het consulteren van kwakzalvers zou uitoefenen, moeten zich wel bedrogen gevoelen. Immers, in onzen tijd, waarin, als nooit tevoren, voor ieder de gelegenheid tot ontwikkeling aanwezig is, in den tijd van een ongekende quantiteit en qualiteit van volksonderwijs en volksuniversiteiten, van lectuur en literatuur, door populaire uitgaven binnen ieders bereik, van voordrachten en cursussen per radio op alle gebieden der wetenschap en cultuur, in dezen tijd floreert de kwakzalverij en is die aldus ontwikkelde menschheid meer dan ooit geneigd zich door kwakzalvers en fabrikanten van „onfeilbare geneesmiddelen” te laten beetnemen. En dat in een tijd,

waarin de geneeskunde een ongekend hooge vlucht genomen heeft! Wie reimt sich das zusammen? Waar ligt de fout, bij ons, artsen, bij onze wetenschap, of bij de menschheid? Waarschijnlijk bij alle drie categorieën. Maar laat ons bovenal bedenken, dat de eeuw van het rationalisme, waarin wij leven, zich deerlijk vergist heeft, door te wanen, de ziel van den mensch te kunnen rationaliseeren. Hoop, geloof en ... bijgeloof liggen te diep in 's menschen ziel verankerd, dan dat wetenschap zou vermogen deze oeroude, onpeilbaar-diepe, on- en onderbewuste complexen uit te roeien. Chassez le naturel, il revient au galop.

En zoo is het te begrijpen, dat hoe heviger het rationalisme ageert, hoe heviger ook de reactie daarop te voorschijn zal komen. Het sterkst zien we dit bij volkeren, bij wie de onbevredigdheid door rationalisme psychopatische reacties heeft te voorschijn groepen. Vernederd en ongelukkig, niet-tegenstaande de hoogste ontwikkeling van techniek en kunst, is de ziel onbevredigd gebleven.

En zooals de individu reageert op een dergelijke onbevredigdheid van geluk, door in gedachten terug te willen vluchten naar de gelukkige, onbezorgde dagen van zijn jeugd, zich over te willen geven aan de droomen en phantasieën zijner kinderjaren onder het

beschermende dak van het ouderlijk huis en de liefdevolle heul der ouders, zoo vlucht een volk in gedachten en daden naar den oertijd van zijn volksbestaan, waarvan de sagen slechts schoonheid en grootschheid verhalen. Dan worden oude en obsolete gebruiken en beschimmelde ethiek, gansch niet meer passend in de eeuw van auto, vliegtuig, electriciteit en radio, van de rommelkamer te voorschijn gehaald en wordt de klok der evolutie eenige eeuwen teruggedraaid. Dan worden de kruiden, waaraan geheimzinnige geneeskraft wordt toebedacht, immers ontsproten uit „de schoot der moederaarde” en daardoor natuurlijk magische werking in zich bergende, weer aangeprezen, in plaats der genatureerde en van de innerlijke kracht beroofde chemisch-pharmaceutische producten.

Dan wordt de kwakzalver weer in eere hersteld, 'n beetje gemoderniseerd en bestreken met een vernisje van moderne physisch-therapeutische wetenschap. De teleurgestelde mensch verwerpt gezond critisch denken en klemt zich vast aan de strooialmen van magie en bijgeloof uit de vermeende, gelukkige kinderjaren van volksbestaan.

En bekent de eerlijke man der wetenschap, dat zijn kunst en kunde in bepaalde stadia van ziekte niet meer toereiken, om de zoo zeer begeerde gezondheid en het herstel te hergeven, dan mag

Van Elders

In de „Deutsche Apotheker-Zeitung” kon men o.m. in den laatsten tijd verschillende verslagen van rechtszittingen lezen, waarvan ons de volgende interesseeren.

Zwendelaar met geneeskettingen

Voor de rechtbank te Gelsenkirchen stond een man uit Bochum terecht, die goedkoope halskettingen kocht ter waarde van 25-50 pfenning en dan, na de kralen op antennedraad te hebben geregen, dezelfde snoeren verkocht als „Geneeskettingen” tegen een prijs van 2-8 Mark. In totaal waren meer dan 100 menschen het slachtoffer geworden van zijn oplichterijen. Het gerecht veroordeelde hem tot een gevangenisstraf van 1 jaar en 2 maanden.

Ziektegenezing door Tooverij

Een inwoner van Görlitz deed onder de bevolking in die streek de meening ingang vinden, dat hij met de geestenwereld in verbinding stond, en met behulp van bovenaardsche krachten menschen en dieren van ziekten en andere narigheden zou kunnen genezen.

Een vrouw uit de streek Laubau stelde zich met den wonderman in verbinding. Terwijl hij met zijn geheimzinnig werk in den stal bezig was, nam hij terloops ook nog zijn maatregelen voor den echtgenoot van de boerin, die aan een maagkwaal lijdend was. Voor de uitoefening van zijn tooverkunsten verlangde en verkreeg hij 100 mark. Jammer genoeg gaf de koe niet meer melk, terwijl er evenmin een

verbetering optrad in den gezondheids-toestand van den echtgenoot.

De „Grosze Kammer” te Görlitz veroordeelde den toovenaar wegens dit en andere gevallen tot een gevangenisstraf van 2 jaren. De vrouw van den bedrieger kreeg wegens medeplichtigheid 2 maanden gevangenisstraf.

Behandeling op afstand van Diphtherie

De vader van een meisje uit Homberg, dat verschijnselen had van verkoudheid, raadpleegde een „geneeskundige”, die den man een drankje en een zalf tegen deze ziekte meegaf, zonder evenwel het kind te hebben gezien. Toen de gezondheidstoestand van het meisje snel achteruitging, haalde de vader er een arts bij, die een zware diphtheritis constateerde. Het kind

Onbevoegde Handen (vervolg)

hij niet verwachten, dat de lijder of diens familieleden dit zonder meer aanvaardden. Dan wordt uitkomst verwacht van den man met „geheimzinnige geneeskraft”, onafhankelijk van weten of kunnen hem aangeboren. De kwakzalver vervangt ons aan het ziekbed. Zonder hoop kan de mensch niet leven. „Men kan niet weten”, de „wetenschap kan vergissing niet uitsluiten”, „het is meer geschied dat genezing kwam, waar alle hoop reeds was opgegeven”. Dergelijke overwegingen zullen steeds, zoolang menschen bestaan, gelden. En ziedaar de reden, dat de strijd tegen de kwakzalverij onbegonnen werk is. . . . dat toch door ons dient te geschieden, zij 't alleen al, om de menschheid voor bedrog te waarschuwen en te behoeden. Maar elke ontmaskering van bedriegers zal ijdel blijven, de wereld wil den schijn, uit behoefte tot zelfbedrog. „Mundus vult decipi”; deze uitspraak heeft steeds gegolden, zal steeds gelden en geldt in onzen tijd meer dan ooit.

Ik was eens in de gelegenheid om een inzicht te krijgen in het geheim der „magische zienerskracht” eener somnambule en begreep toen eens en vooral het werk van haar en hare edele beroepsgenooten.

Ik was nog niet lang gevestigd, toen ik de eer had te worden aangezocht als huisarts eener zeer bekende somnambule. Ik bezocht

haar eens in het huis, waarin zij haar beroep uitoefende. Hoog boven in een oud huis, in een stille straat der oude stad, had zij haar praktijkkamers. Ik werd binnen gelaten door haar „assistent”, die mij niet kende en die dacht een „klant” voor zich te zien.

Ik maakte mij niet bekend en liet hem in den waan. Ik wilde „mevrouw” spreken; hij liet mij een klein vertrek binnengaan, door een gordijn van den gang afgescheiden en zei mij te wachten, daar mevrouw „in trance” was. Er zat nog een klant te wachten, met wie ik een gesprek begon. Ik vroeg haar of ze dacht, dat „mevrouw” mij zou kunnen helpen. Dat geloofde ze zeker, want bij het eerste bezoek, dat zij bij mevrouw had gebracht, had deze haar aanstonds al gezegd, dat er bij haar ingebroken was, zonder dat zij, de klant, ook maar met een woord daarvan gerept had. Bij het tweede bezoek, dat ze nu aflegde, zou mevrouw haar zeggen, waar de dief het gestolene had gelaten! Ik was zoo onvoorzichtig mijn twijfel uit te drukken en vroeg haar, hoe ze zoo onnoozel kon zijn, dat te gelooven. Dan zou toch de politie wel van mevrouw's diensten gebruik maken en . . . Op dat oogenblik trad de „assistent” binnen en begon mij op hevige, maar goed-Amsterdamsche wijze de huid vol te schelden. Ik bedierf de klandizie en als ik niet gauw zou maken heen te gaan, zou ik op zeer

vlugge, maar onzachte wijze langs hooge trappen de deur kunnen bereiken. Ik begreep dien wenk zonder meer en vertrok, rijker aan ervaring dan ik gekomen was. Ik behoefde niet „in trance” te geraken om „helderziende” te worden en de praktijken dezer somnambule zeer helder te doorschouwen. Ik had H.Ed. door!

De klanten, die mevrouw komen consulteren, worden in de wachtkamer genoodigd even te wachten, daar H.Ed. juist „profetecrende” is. Er zit daar „toevallig” wel iemand die een gesprek aanknoopt en de(n) nieuw-binnen-gekome ne handig uitvraagt. De zich buiten de kamer bevindende assistent is wel zoo onbescheiden, zijn oor zóó te richten, dat hij juist zooveel hoort als dienste voor hem en zijn „mevrouw” is. U vertelt daar b.v., dat u komt om het geheim van een diefstal op te helderen; de helderhoorende „assistent” brengt dat even aan de helderziende „mevrouw” over, waarmee beiden gebaat zijn, nietwaar? „Wie volgt?”

U komt binnen. De somnambule komt „in trance” en vertelt U zoo waar, dat er bij U ingebroken is! 't Is toch sterk, hé?

Het leek ons niet oninteressant in de wereld der kwakzalverij verder binnen te dringen; de gelegenheid daartoe bood zich spoedig.

Een onzer patiënten, aan galsteenen lijdende, vertelde ons, dat hij, op aandringen van een lotgenoot, een bezoek had gebracht aan een bekenden „water-kwakzalver”, die er kruiden op nahield voor deze ziekte, welke een absoluut genezende werking hadden. Ook hij had ze gebruikt en had er goede resultaten van gehad.

Op een goeden dag begaf ik mij naar den bewusten kwakzalver. Het kleine mannetje bekeek me wat achterdochtig. Ik vertelde hem aan galsteenen te lijden en zijn kruiden te willen gebruiken. „Hoe weet U, dat U galsteen hebt”, zei hij. Ik: „Dat hebben verscheidene artsen mij verklaard”. Hij: „Waar hebt U dan pijn?” Ik: „Hier rechts onder de ribbenboog”. Hij: „U hebt geen galsteen, 't zijn niets dan zenuwen!” Ik: „Hoe weet U dat zonder mij te onderzoeken?” Hij: „Dat kan ik aan Uw wezen

Van Elders (vervolg)

werd in een ziekenhuis gebracht, en kon door een snelle en juiste behandeling gered worden. De „geneeskundige” werd veroordeeld tot 2 maanden gevangenisstraf, wegens het nalaten van zijn beroepspllicht.

Kankergenezer

Een veertigjarige, zonder beroep, uit Essen, had zich als „geneeskundige” gevestigd en een vrouw in behandeling genomen, die aan kanker lijdend was. Hij wendde een middel aan van onbekende samenstelling, dat totaal waardeloos was voor de genezing van deze ernstige ziekte. Voor deze behandeling liet deze heer zich een bedrag van eenige honderden mark uitbetalen. Toen de vrouw tenslotte aan

haar ziekte overleed, werd de „geneeskundige” gearresteerd en door de jury wegens bedrog en dood door onachtzaamheid veroordeeld tot 2 jaren tuchthuisstraf.

Metaphysische behandeling

Voor de Jury in Hannover stond een man terecht, die zich als „geneeskundige” had uitgegeven en een patiente met kanker in een zoogenaamde „metaphysische behandeling” had genomen. Jammer genoeg stierf deze vrouw niettegenstaande deze behandeling en het gebruik van een door den kwakzalver verstrekt geheimzinnig middel tegen de genoemde zware ziekte, genaamd „Vidium”. De kwakzalver werd tot 1½ jaar gevangenisstraf veroordeeld.

zien!" Ik: „Ja, maar ik wil toch Uw kruiden gebruiken, die moeten zoo goed zijn!" Hij: „Nee, dat gaat niet, U moet eerst een waterkuur ondergaan". Hij troonde mij mee, naar de badinrichting en legde mij uit, dat ik eerst „eenigen tijd" een spuit-waterkuur, met stralen, afwisselend warm en koud water, moest ondergaan, voordat de kruidenkuur aan de beurt kwam. 't Was mij echter er alleen om te doen, om de kruiden in handen te krijgen en eens te zien met wat voor wondermiddel deze kwak de galsteenen wist te „vergruizen" en uit te drijven, ofschoon het een „secret de polichinelle" is, dat dergelijke kruidenmengsels voornamelijk uit laxantia bestaan.

Maar onze kwak was economisch genoeg aangelegd om niet zoo aanstonds zijn patiënt à raison van f 1,— à f 2,— de visite, in één keer te genezen. De „waterkuur", voldoende malen herhaald, leverde een betere bron van inkomsten op dan een éénmalig consult. Het mocht mij dus niet gelukken de kruiden machtig te worden, maar het bezoek en de kennismaking „an sich" waren toch reeds loonend genoeg voor mij geweest. Men begrijpt, dat ik zeer onder den indruk gekomen was van 's mans „diagnose à distance", en... hij had waarsachtig gelijk ook! Immers, ik was geen galsteenlijder! Ik moest hem als mijn meerdere erkennen, want ik zou nooit galsteen durven uit te sluiten, zonder een grondig onderzoek lokaal en algemeen, al of niet gecontrôleerd door een X-foto.

Sindsdien zeg ik steeds tegen mijn patiënten, wanneer ze een grondig onderzoek wat erg omslachtig vinden: „tja, ik ben niet zoo als een kwakzalver, die kan door de kleeren heen al zien wat er aan scheelt."

In de volgende jaren had ik, evenals iedere andere collega, gelegenheid te over, de praktijken der kwakzalvers, helderzienden, gezondheidsbidders, natuurgeneeskundigen e. d. waar te nemen bij mijn patiënten. Zoo herinner ik mij een vrouw, lijdende aan een ernstig hartgebrek, zich uitende in enorme zwellingen van de beenen, bronchitiden, aanvallen van

asthma cardiale (hartbenauwdheid), cyanose (blauwkleuring), kortom het gewone treurige beeld, dat zich in dergelijke gevallen voordoet. Ze reageerde nog aardig goed op digitalis en dan ging 't weer met diëet, zittende leefwijze etc., een tijdlang goed, tot het spel zich van voren af aan herhaalde. 't Gebeurde eens, dat ik geruimen tijd niet ontboden werd en ik verheugde mij reeds over den langen duur van het interval. Tot ik op zeker dag weer geroepen werd, en patiënte in een deerniswekkenden toestand te bed vond. Cyanotisch, naar adem snakkend, cylinderbeenen met gebarsten oedemateuse (gezwollen) huid, waar het vocht uitsiepde! Op mijn verwijtende vraag, waarom ze mij niet reeds eerder geroepen had, volgde aanvankelijk geen antwoord.

Toen haar man zich even van het bed verwijderd had, durfde ze haar hart luchten. Haar man behoorde tot de Christian-Science-beweging en had zijn vertrouwen gesteld in Bijbellezing als therapie, inplaats van in de medisch-pharmaceutische behandeling. Hij had nu sinds weken een „gezondheidsbidderes" bij het ziekbed van zijn vrouw den Bijbel laten lezen, en ofschoon de zieke zelf haar dokter wilde hebben, had de echtgenoot dit niet willen toestaan! Ik schreef de, tot nu toe niet gefaald hebbende combinatie van diuretine en digitalis voor, die ook nu weer de gewenschte uitwerking ontplooidde, maar zei tegelijkertijd tot den man, dat hij nu verder te kiezen had tusschen de gezondheidsbidders en mij, en dat, ofschoon ik persoonlijk den Bijbel op hooge waarde schatte, ik van besliste meening was, dat momenteel aan de medicamenteuse therapie de voorkeur moest worden gegeven. Aldus geschiedde.

Een treurig staaltje leverde vervolgens mijn patiënte, bij wie ik op zeker dag gehaald werd, nadat ze langen tijd, op wensch harer kinderen, tevergeefs hulp bij een kwakzalver had gezocht. Ze werd steeds magerder en krachtelooser... en geler. De diagnose stond met reuzen letters op haar lichaam geschreven. De kwakzalver had beloofd haar

te genezen; ze leed niet aan een ernstige ziekte! Toen ik haar zuster zei, wat ze werkelijk scheelde en hoe de prognose op korten termijn was, schrok deze hevig en sprak er van, den kwakzalver voor het gerecht te dagen, 't geen toch maar niet geschied is.

De mevrouw, die het vorige jaar door den rechter veroordeeld is wegens „onbevoegd uitoefenen der geneeskunde" had een buitengewoon diagnostische knobbel. Men behoefde haar maar een of ander kledingstuk van den patiënt te brengen, een boord b.v., om haar den aard der ziekte... en de behandeling te openbaren! Zoo weet ik van een cardiacus-diabeticus, die tijden lang door haar... „in slaap werd gesust", in letterlijken zin. Hij kwam ten harent, mocht op een divan liggen en zij oefende zulk een kalmeerende werking op hem uit, dat hij daar in slaap viel en na een uur verkwikt weer opstond. Het veronachtzamen van deskundige medische hulp heeft den patiënt een vroegen dood gekost. Dan is mij veel sympathieker mijn patiënt de haringman, die op zijn wagen met het nieuwe „overheerlijke en gezonde Hollandsche zeebanket" het opschrift hangt:

„Nieuwe haring in het land,
De dokter aan de kant".

Bij het passeeren groet ik hem vriendelijk en we glimlachen tegen elkaar als de Auguren in het oude Rome. Hij meent 't niet kwaad jegens ons en ik denk: jij geeft toch smakelijker medicijn aan je klanten dan ik...

Hij is mij ook sympathieker dan de jurist:

„Mr. Johan Massa, advocaat voor „den hove van Holland, opende „in 1688 te 's Hage een koffyhuis „op het Buitenhof. Deze, wien het „denkelijk aan clienten ontbrak, „had zich op het genezen van „allerlei kwalen en gebreken toe- „gelegd, en om nu de patiënten „op de beste wijze tot zich te trek- „ken, een koffyhuis opgericht", aldus te lezen in v. d. Aa., Biographisch woordenboek. Massa p. 349.

I. VAN ESSO, Arts

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER

Vereeniging tegen de Kwakzalverij

op 1 Januari 1940 - Totaal 761 leden

DAGELIJKSCH BESTUUR:

Dr C. J. Brenkman, arts te 's Gravenhage, *Voorzitter*.
H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam, *Secretaris-Penningmeester*.
Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter te Amsterdam.

ALGEMEEN BESTUUR:

Dr Ph. A. Coppens, apotheker te Rotterdam.
Mej. E. H. Hengeveld, arts te Zwolle.
Mr G. van Itallie, Substituut-griffier te Dordrecht.
N. Keulemans, Apotheker te Hilversum.
Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg.
Mr J. J. Plugge, Rechter te Utrecht.
Mr H. B. de Brueys Tack, Ambtenaar O. M. te Alkmaar.
A. H. van de Velde, Hoofd-Inspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage.
G. E. Windemüller, arts te Vaassen.

NEDERLAND

EERELID:

N. Keulemans, apotheker te Hilversum.

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer

✓ Aug. Snethlage, tandarts.

Abeoude

Afd. de Vecht en omstreken der Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.

Achternveld (U.)

✓ M. R. Braun, arts.

Akersloot

H. J. J. Schaars, arts.

Akkrum

✓ L. E. W. van Albada, arts.
✓ Groene Kruis.

Alkmaar

Afd. Alkmaar, Ned. Mij t. b. d. Geneesk. Mr H. B. de Brueys Tack, Ambtenaar O. M.
✓ Dr J. Degenaar, arts.
✓ H. Hartong van Ark, apotheker.
✓ B. Schouten, apotheker.
✓ Th. v. d. Sluis, arts.

Almelo

Afd. Twente der Ned. Mij t. bev. d. Geneeskunst.

Alphen a/d Rijn

✓ J. F. Allart, apotheker.
✓ L. W. Hildernisse.

Amersfoort

Afd. Amersfoort der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
✓ D. G. J. Boltten, gepens. milit. apoth.

Amstelveen

✓ Dr B. M. J. Wierds, arts.

Amsterdam

✓ Amsterdamsche Ver. tot Bestrijding van Tuberculose.
R. F. Armbrust, apotheker.
✓ J. Armbrust, apotheker.
Dr B. H. de Beer, tandarts.
✓ J. v. d. Berg, apotheker.
W. Binnendijk, arts.
✓ Dr J. W. Birza, apotheker.
✓ Dr C. J. Blok, apotheker.
P. H. Bon, apotheker.
Jhr Dr Kr. W. v. d. Borne, arts.
✓ Dr C. F. Bosch, arts.
✓ Mevr. Fr. v. d. Broek-Swart, apoth.
✓ A. J. van Bronkhorst, apotheker.
✓ Dr P. W. C. M. Busch, arts.
✓ J. Bijlsma, arts.
✓ Dr E. H. la Chapelle, arts.
Mej. F. Con, apotheker.
Mej. M. le Coultre, apotheker.
Depart. Amsterdam van de Nederl. Maatsch. tot bev. d. Pharmacie.
✓ Dr M. H. L. Jos, Duquesne, arts.
✓ Mevr. J. M. P. Edel-Visser, apoth.
✓ Dr H. Feriz, chirurg.
C. Ferkenius, arts.
✓ Mevr. J. A. Fey, apotheker.
J. C. Filedt Kok, apotheker.
✓ Dr C. L. de Fouw, Inspecteur v/d Volksgezondheid.
✓ S. S. Gallée, apotheker.
✓ J. B. Gersons, apotheker.
- Dr J. Groen, arts.
L. J. de Haan, pharm. cand.
H. D. de Haas, arts.
✓ W. B. ten Harmsen v. d. Beek, apoth.
Mej. Mr R. v. d. Heide.
G. J. H. Hempenius, apotheker.
Dr A. Huender, apotheker.
✓ Mej. C. Hugenholtz, apoth.
✓ Mej. N. Hugues, apoth.
Dr C. Hijmans, arts.
V. van Itallie, apotheker.
- Mr P. 's Jacob, Ambtenaar O.M.
✓ Dr J. C. de Jong, apotheker.
M. de Jong, apotheker.
✓ D. B. Kagenaar, arts.
H. Karssen, med. student.
S. van Kempen, arts.
✓ Mej. J. Kerssemakers, pharm. cand.e.
✓ Mevr. J. de Klerck-v. Rietschoten, apoth.
✓ Dr H. M. Knipscheer, apotheker.
✓ Mr W. P. C. Knuttel, Rechter.
✓ J. Kok, apotheker.
✓ A. Kropveld, arts.
✓ Mevr. J. C. Kruysse-Rübsaam, apoth.
✓ C. J. v. Ledden Hulsebosc, apoth.
M. J. Lewenstein.
✓ F. Lieffijn, arts.
✓ Prof. J. J. van Loghem.
Mej. C. A. Lubsen, apoth.
✓ H. Meijer, arts.
✓ G. C. E. Moesman, apoth.
E. Monasch, apotheker.
Ned. Maatsch. t. bev. d. Geneesk. Ned. Maatsch. t. bev. d. Pharmacie.
✓ Dr M. G. Neurdenberg, arts.
✓ H. Pekelharing.
Pharm. Stud. Vereen. „Luctor et Emergo”.
W. Polak, arts.
✓ W. Posthumus Meijes.
A. J. v. Reenwijk, arts.
E. J. Rondeel.
✓ Mr A. J. van Royen, Vice-President der Rechtbank.

✓ Dr G. Royer, Geneesheer N.-H. Diaconessen Inr.
H. van 't Sant, apotheker.
✓ C. N. Schmidt.
✓ Mevr. M. M. Schouten, apotheker.
✓ Mej. C. H. Schroo, apotheker.
✓ Dr S. Simons, arts.
✓ Mej. A. H. C. Sinke, apoth.
✓ M. H. P. Sitsen, apotheker.
✓ Mevr. J. Stärcke-Polenaar, arts.
✓ Mevr. de Wed. S. J. Stork-v. d. Horst
✓ Dr G. J. Stracke, leeraar M.O.
✓ C. Suir, apotheker.
✓ Mevr. A. D. J. Suyver-Stoutjesdijk, apotheker.
✓ Dr F. Tekelenburg.
✓ Dr J. Temminck Groll, Lector.
✓ A. H. Tierie, arts.
✓ Dr F. C. van Tongeren, arts.
R. Vedder, arts.
✓ Vereeniging t. bev. d. belangen van T.B.C. patienten in Nederland.
J. H. Verhave, arts.
✓ J. H. Wagenaar, arts.
✓ H. J. A. Ter Wee, apotheker.
✓ H. W. Welvaart, arts.
✓ Mej. B. H. Wentink.
Ed. Wiener, arts.
Dr P. A. de Wilde, arts.
✓ P. H. de Wit, apotheker.
✓ Alg. Amst. Vereen. v. Wijkverpl. „Het Witte Kruis”.
- Dr L. A. Wijsenbeek, arts.
✓ Ziekenfonds „Ziekenzorg”.
✓ J. de Clercq Zubli, arts.

Andijk-West

✓ J. E. M. E. d'Arnaud, arts.

St. Anna Parochie

✓ Het Groene Kruis.

St. Anthonis (N.Br.)

✓ Jos Verbeek, arts.

Apeldoorn

Afd. Apeldoorn der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
N. H. Biegman, arts.
✓ L. Bouwman, arts.
✓ M. F. L. Ennema, apotheker.
E. J. Fresemann Viëtor, arts.
✓ Mevr. E. C. Fuchs-van Krugten.
✓ Mevr. A. G. Kerkhoven-Wijthof.
✓ M. C. J. Pilaar, arts.
A. J. Risseeuw, arts.
H. van Seventer, rustend arts.
✓ Ch. Simons, arts.
Dr N. Speyer, arts.
✓ Dr P. L. Stal, arts.
✓ G. A. v. d. Stok, arts.
✓ Mej. C. W. E. Velthuysen, arts.
✓ A. de Vries, arts.

Appingedam

✓ Groene Kruis.

Arnhem

Afd. Walcheren, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Arnhem
Afd. Arnhem v. d. Ned. Maatschappij t. b. d. Geneeskunst.
✓ Dr W. H. Bloemendal, Insp. v. d. Volksgezondheid.
✓ W. K. Brevet, arts.
Dep. Gelderland v. d. Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
✓ Th. Hillen, apotheker.
✓ H. F. Louwe Kooymans, apotheker.

- ✓ J. J. Maats, arts.
- Dr J. P. v. d. Marel, apotheker.
- E. Menthén, apotheker.
- D. Raven, apotheker.
- ✓ Dr M. J. Schulte, apotheker.
- Assen**
- L. G. Boet, offic. van gezondheid.
- ✓ G. A. Kalverkamp, arts.
- G. B. Luteyn, arts.
- Baarn**
- ✓ Dr P. V. Astro, arts.
- ✓ Rud. Heybröek, arts.
- ✓ Mej. M. C. Julius, apotheker.
- D. S. Niermeyer, apotheker.
- C. v. Waalwijk van Doorn, arts.
- Balkbrug**
- ✓ Groene Kruis.
- Barendrecht**
- ✓ P. Westra, arts.
- Barneveld**
- ✓ Groene Kruis.
- ✓ J. H. v. d. Horst, arts.
- ✓ L. D. Korthuis, arts.
- Barsingherhorn**
- ✓ Witte Kruis.
- Beekbergen**
- ✓ D. Pont, arts.
- Beesd**
- W. J. v. d. Hooft, arts.
- Bennekom**
- W. G. Kan, arts.
- Bergen op Zoom**
- ✓ Mej. M. van Houwelingen, apotheker.
- Bergentheim (Ov.)**
- ✓ H. J. Post, arts.
- Bergum (Fr.)**
- ✓ B. J. Hornstra, arts.
- Berlikum**
- ✓ Dr J. Kwast.
- Beverwijk**
- ✓ Mej. P. v. Hattum.
- J. L. Henneman, tandarts.
- ✓ H. van der Kolk, apotheker.
- Bievliet**
- H. Hofstee, arts.
- Bloemendaal**
- ✓ Bloemendaalsche en Overveensche
apothek de Fouw en Veenbos.
- H. Lemstra van Beusekom, arts.
- ✓ Mr J. D. v. d. Plaats.
- Bodegraven**
- ✓ Groene Kruis.
- Boekel**
- ✓ A. Jetten, arts.
- Bolsward**
- ✓ C. ten Cate, arts.
- Den Bommel**
- P. Oosthoek, arts.
- Borculo**
- ✓ Groene Kruis.
- Borne**
- ✓ Groene Kruis.
- Boxtel**
- ✓ C. P. J. Hoek, arts.
- Breda**
- Afd. Breda der Ned. Mij t. b. d. C
neeskunst.
- ✓ R. Smagghe, groothandelaar.
- ✓ H. W. J. M. Trines, Pharm. Insp. v.
Volksgezondheid.
- ✓ F. Wetselaar, apotheker.
- Breezand**
- ✓ J. N. Veenis, arts.
- Breskens**
- J. N. C. Broodman, arts.
- Breukelen**
- Dr M. H. J. Adels.
- Brielle**
- J. Joppe, arts.
- ✓ A. Sonnega, apotheker.
- Bunschoten**
- ✓ A. C. P. Treffers, arts.
- Burg (Texel)**
- ✓ Witte Kruis.
- Bussum**
- Dr K. H. J. Barendrecht, arts.
- H. M. van Linschooten, apotheker.
- Ned. Maatsch t. b. d. Tandheelkunde
p/a Den Heer J. Salomons.
- ✓ H. Schouten, arts.
- ✓ Dr F. G. de Wilde, apotheker.
- ✓ G. van Woerkom.
- Castricum**
- ✓ Witte Kruis.
- Culemborg**
- ✓ Groene Kruis.
- Cuyek**
- J. van den Broek, arts.
- Dedemsvaart**
- ✓ W. M. Fock van Coppenaar, arts.
- ✓ A. Pieron, arts.
- ✓ G. van Wijk, arts.
- Delden (O.)**
- ✓ Dr J. W. A. Gewin, arts.
- Groene Kruis.
- R. A. van der Laan, arts.
- Mej. J. C. Rassing.
- Delft**
- ✓ H. W. van Batenburg, arts.
- ✓ Z. v. d. Belt, arts.
- ✓ Mej. J. M. Bouvy, apotheker.
- ✓ Dr M. C. Colenbrander, arts.
- ✓ A. J. v. Gerrevink Gzn., apoth.
- ✓ W. v. Krimpen, arts.
- J. H. Rassing, arts.
- Deventer**
- Afd. Deventer Ned. Mij t. b. d. Genee
kunst.
- Mej. G. C. Ekker.
- ✓ C. Goekoop, arts.
- ✓ Dr P. S. R. Kusters, arts.
- J. K. Pameyer, arts.
- M. Ruiter, arts.
- ✓ G. J. Scholten, arts.
- P. Volders, apotheker.
- Diemen**
- ✓ W. Balfoort, arts.
- Dieren**
- ✓ J. van Eijk, apotheker.
- Diever**
- Dr S. v. Nooten.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Dinxperlo

Ge- ✓ Groene Kruis.

Dirksland

d. ✓ Groene Kruis.

Dodewaard

✓ P. A. Cornet, arts.

Doesburg

✓ Dr J. Brand, arts.

✓ W. Meyering, apotheker.

Doetinchem

Afd. Oude IJssel, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

✓ F. W. E. de Haan, apotheker.

Doorn (U.)

M. J. van Dam, arts.

Dordrecht

Afd. Dordrecht Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

P. W. Brandt, uitgever.

Dep. Dordrecht der Ned. Mij. t. b. d. Pharmacie.

✓ Mr G. van Itallie, Subst. griffier. — ?

Dr J. A. Smit, arts.

Z.-H. Ver. het Groene Kruis.

Driebergen

L. H. T. Breedvelt, Off. v. Gez. K. M.

✓ G. H. P. v. d. Meene, apotheker.

✓ D. Okma, arts.

Dronrijp

Afd. Friesland-Noord der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Dubbeldam

✓ Groene Kruis.

Echt

A. J. A. B. Stijns, arts.

Edam

✓ Witte Kruis.

Ee

✓ J. Ruinen, arts.

Eindhoven

✓ H. C. E. Keunen, apotheker.

Elst

✓ Groene Kruis.

Enschede

Afd. Enschede der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

✓ G. Baurichter, apotheker.

✓ G. H. Convreur, arts.

✓ H. Sijtsema, apotheker.

Franeker

es- ✓ J. H. M. van Dokkum, apotheker.

K. Zijp, apotheker.

Giessendam

✓ Groene Kruis.

M. Schlemper, arts.

Giessen-Nieuwkerk

✓ H. K. Kettenborg, arts.

Giethoorn

R. A. Prins, arts.

Goedereede

P. C. W. Jongebreur, arts.

Goes

✓ H. Snoek, arts.

Gorinchem

Dr M. A. van Andel, arts.
Firma J. R. Ophorst, apotheker.
Afd. Gorinchem v. d. Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Gouda

Dr F. Beekenkamp, arts.
✓ Dr P. Belgraver, arts.
Dep. Gouda Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
✓ J. Haddérus Oostingh, tandarts.
✓ G. A. W. J. O. Paris, apotheker.

's Gravendeel

✓ Groene Kruis.

Groningen

Dr L. M. v. d. Berg, apotheker.
✓ P. Bolt, arts.
✓ Dr L. Bouman.
✓ H. Cazemier, apotheker.
Dept. Groningen, Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
✓ P. Diephuis, apotheker.
U. V. Grünberg, arts.
Dr P. Muntendam, Inspect. v. d. Volks-
gezondheid.
✓ R. G. C. Oldeman, apotheker.
Pharm. Stud. Vereen. Pharmaciae
Sacrum.
✓ J. J. Rietema Polman, arts.
✓ Mej. A. Sissing, apotheker.
✓ J. J. Venema, apotheker.

Grijpskerk

✓ Groene Kruis.

Gulpen

✓ Groene Kruis.

Den Haag

Prof. Mr P. J. H. Aalberse, oud-
Minister.
Afd. Den Haag, Ned. Mij t. b. d. Genees-
kunst.
✓ Dr L. Arisz, arts.
H. Beekhuis, arts.
✓ Firma F. L. E. en E. van Beest, apoth.
Dr A. M. Blok, arts.
✓ Dr J. Blomberg Jr, apotheker.
Dr C. J. Brenkman, arts.
Dep. den Haag der Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
Dr A. W. M. v. Deventer, arts.
J. Doorschodt.
✓ I. Hanks Drielsma, arts.
✓ Mevr. C. A. C. van Eizenga-Dekker,
arts.
✓ J. Exalto, arts.
✓ N. Faber, arts.
H. H. Funke, arts.
✓ 's Gravenhaagsche Diaconessen Inr.
✓ Het Groene Kruis.
Dr J. de Groot, arts.
✓ Dr A. Hendriks, arts.
✓ Dr J. J. Hofman, apotheker.
✓ A. J. van Huffel Jr, apotheker.
Dr H. M. Hijmans, arts.
Dr M. Hijmans.
Prof. Dr L. van Itallie.
✓ Dr C. L. de Jongh, arts.
Dr N. M. Josephus Jitta, voorzitter
Centr. Gezondheidsraad.
✓ C. E. Keilholz, arts.
✓ J. de Konink, arts.
✓ J. A. G. Krijger, arts.
✓ Mej. A. E. van Laaren, apotheker.
W. van der Linden, apotheker.
✓ Dr P. Th. Luyckx, apotheker.
L. Mendes, arts.
Dr M. M. de Monchy, arts.

✓ A. C. Nanning, apotheker.
✓ Ned. Genootschap v. Heilgymnastiek
en massage.
Ned. Genootsch. tot bevord. der voet-
verzorging.
✓ Mej. C. Offerhaus, apotheker.
✓ Dr J. L. A. Peutz, arts.
✓ Mej. C. M. v. d. Pijl, arts.
✓ W. C. Rensen, arts.
G. de Reus, arts.
Mevr. Wed. N. v. Riel-Breebaard, apoth.
Mr B. H. Rouffaer, subst. offic. v.
Justitie.
✓ M. J. N. Schuursma, Inspecteur van
Volksgezondheid.
✓ Dr Wilha Smidt, arts.
J. D. Smits, arts.
✓ Mej. L. van Straaten, arts.
✓ J. A. v. Tooren, apotheker.
W. D. Valkis, apotheker.
✓ A. in 't Veld, Geneesk. Inspect. v.
Volksgezondheid.
A. H. v/d Velde, apotheker, Hoofd-
Inspecteur v/d Volksgezondheid.
R.K. Vereen. van Slechthoorenden.
✓ Mej. J. H. Visser, apotheker.
✓ D. de Vos, arts.
✓ Mevr. A. E. J. de Vries-Bruins, arts,
lid der 2e Kamer.
✓ L. H. Vrijman, arts.
✓ G. H. van der Wal, apotheker.
✓ Dr H. v. Wely, arts.
Mej. J. Th. Werker, apotheker.

Haaksbergen

✓ J. M. Scaf, arts.

Haarlem

Afd. Haarlem der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
✓ Mevr. Prof. Dr C. G. v. Arkel, apoth.
✓ H. Bartels, apotheker.
S. Boonzaayer, arts.
✓ C. Hage, arts.
✓ J. G. Hage, arts.
E. W. Hensen, apotheker.
✓ Mej. A. C. Honig, apoth.
✓ Mevr. C. M. Hoog-Guldensteeden Ege-
ling.
✓ Mr C. M. J. de Jongh, Subst. Griffier.
Dr L. C. Kersbergen, arts.
I. Koster, apotheker.
✓ Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter.
Dr W. E. Merens.
✓ Dr A. Æ. S. Sluyterman, arts.
A. H. de Vries, arts.

Hardenberg

J. Fraser, arts.

Hardinxveld

✓ Groene Kruis.

Harlingen

✓ Mevr. C. Suir-Verwaal, apoth.

Hattem

✓ Dr M. Sypkens Smit, arts.

Heeg

✓ Groene Kruis.

Heemskerk

✓ Witte Kruis.

Heemstede

✓ G. H. Onstein, tandarts.
✓ Mej. C. G. Schötsman, apoth.
✓ Dr J. F. Selhorst, arts.
Witte Kruis.

Heenvliet

✓ D. G. Bier, arts.

Heer Hugo Waard

✓ Witte Kruis.

Heerlen

✓ Mevr. C. E. J. H. Bonhomme-Veen, arts.
✓ J. H. M. A. Cremers, apotheker.
✓ Dr E. Hollmann, apotheker.

Heinenoord

Afd. Z.-H. Eilanden, Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Den Helder

Afd. den Helder der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
Dr A. W. C. G. Kamerling, arts.
✓ W. H. Kingma, apotheker.
P. v. d. Nieuwenhuizen, Arts.
A. J. F. Thorbecke, arts.
✓ M. G. Vroom, arts.
✓ Witte Kruis.

Hellum

A. Hiddema, arts.

Helmond

✓ J. van Riet, apotheker.

Hem (gem. Venhuizen)

M. de Heer Kloots, arts.

Hengelo (O.)

P. J. M. Haanappel, arts.
J. M. Sytsema, arts.

's Hertogenbosch

✓ Apotheek H. v. Baer.
✓ H. Gerzons, apotheker.
Afd. 's Hertogenbosch Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
✓ Dr K. L. E. Lamers, arts.

Heukelum

✓ L. Hoejenbos, arts.

Hillegersberg

✓ L. Beer, arts.
✓ H. H. Santman, arts.

Hilversum

Afd. Gooi en Eemland Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
Dep. N.-Holland Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
✓ Mevr. Feenstra-ten Seldam, apoth.
✓ Mevr. G. H. Frima-Nijhoff, apoth.
✓ N. Keulemans, apotheker.
✓ D. Kok, apotheker.
Noordholl. Vereen. het Witte Kruis.
Prof. P. van der Wielen.

Hoek van Holland

✓ Groene Kruis.
J. N. Teer, arts.

Hoensbroek

✓ J. Martens, apotheker.

Hoofddorp

✓ Dr H. D. Nanninga, arts.

Hoogeveen

✓ Mevr. M. Beukema-Goudsmit, apoth.

Hoogkerk

✓ Groene Kruis.
A. Polman, arts.

Hoorn

Afd. West-Friesland der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
Dr P. F. J. Baesjou.

- Huisduinen**
D. J. v. Driesum, arts.
- Huizum (Fr.)**
Dr W. Sinninghe Damsté, arts.
- Hulst**
✓ J. A. van Lierop, arts.
- St. Jacobi Parochie**
T. Wassenaar, arts.
- Jutphaas**
✓ N. Slooff, arts.
- Kamerik**
J. Elsas, arts.
- Kampen**
✓ Witte Kruis.
- Klundert**
✓ J. H. Wilmink, dierenarts.
- Koewacht**
✓ Ant. Annyas, arts.
- Kollum (Fr.)**
Dr H. de Jager.
- Kornhorn**
✓ J. Collet, arts.
- Kortgene**
✓ L. G. Gelderman, arts.
✓ Groene Kruis.
- Krimpen a/d IJssel**
✓ A. Blom, arts.
- Krommenie**
✓ Witte Kruis.
- Kwadijk**
✓ Het Witte Kruis.
- Laag Keppel**
R. P. Belinfante, arts.
- Laag-Soeren**
E. G. van Heusden, arts.
- Lage Zwaluwe**
✓ D. Dooremans, arts.
- Landsmeer**
Afd. Purmerend der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
- Langbroek**
✓ Dr G. J. van den Bovenkamp, arts.
- Langeraar**
✓ J. H. Post Uiterweer, arts.
- Laren (N.-H.)**
Mej. J. A. Stheeman, apoth.
- Leeuwarden**
✓ S. G. Cath, apotheker.
✓ Dr S. W. van Dantzig, apotheker.
✓ Dr K. Dijkstra, apotheker.
✓ J. Ebels, Insp. v. d. Volksgezondheid. Dep. Friesland der Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
✓ Groene Kruis.
Mej. M. G. Haytink, apotheker.
- Leeuwen bij Tiel**
✓ Dr A. W. van Haagen.
- Leiden**
Afd. Leiden der Ned. Mij t. bev. der Geneeskunst.
- ✓ J. P. A. Brand, tandarts.
✓ A. J. Donk, apotheker.
✓ Mej. J. E. M. ten Dijk, apotheker.
✓ Gem. Geneesk. en Gezondh. dienst.
✓ Prof. P. H. G. v. Gilse.
✓ Mej. A. Harmsma.
✓ P. Jasperse, arts.
✓ Jac. J. de Jong, arts.
✓ D. C. Kok, apotheker.
✓ Prof. Dr W. A. Kuenen.
✓ Leidsche Tandheelk. Vereen.
✓ Dr P. Nijst, chirurg.
Mr G. H. E. Nord Thomson, Jur. advi-
v/d Ned. Mij. t. Bev. d. Tandheelk.
✓ Dr C. Pieck, oogarts.
Dr T. Potjewijd, apotheker.
✓ Mevr. Dr A. A. M. Starck-Loeber.
✓ Mej. Dr A. Steenhauer, apoth.
✓ Prof. Dr W. F. Suermondt.
- Leimuiden**
✓ D. Stapensea, arts.
- Lekkerkerk**
✓ J. K. Hoogenboezem, arts.
- Linschoten**
✓ B. van As, arts.
- Lippenhuizen (Fr.)**
✓ S. van Zuiden, arts.
- Lisse**
✓ A. J. Duymaer v. Twist, Arts.
- Lochem**
Mej. W. B. v. d. Stadt, apotheker.
- Loenen a/d Vecht**
Dr M. A. de Jongh, arts.
- Loosduinen**
H. A. N. Vechtman, arts.
- Lunteren**
S. A. Appel, arts.
Groene Kruis.
- Maartensbrug**
W. van Slooten, arts.
- Maartensdijk**
Wit-Gele Kruis
- Maastricht**
J. M. H. Beckers, apotheker.
J. Hollman, arts.
Dr B. C. J. van der Meer, arts.
Dr Ch. Mendes de Leon, arts.
J. H. C. Nievergeld, apotheker.
Th. van der Stok, arts.
Dr E. J. A. H. Verzijl, apotheker.
- Makkinga**
Groene Kruis.
- Markeloo**
J. S. B. Wanrooy, arts.
- Medemblik**
Witte Kruis.
- Meerkerk**
Dr C. Spijkerboer, arts.
- Meppel**
Firma Brocades en Stheeman.
- Middelburg**
Dep. Zeeland der Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
W. Feikema, arts.
Groene Kruis.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Mevr. de Wed. J. C. v. d. Harst-Peters.
Dr C. F. Koch, chirurg.
Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter.
J. C. B. Simons, arts.

Midwolda

Afd. Oldambt Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Midwoud

Witte Kruis.

Millingen

5. Ign. Scheffers, arts.

Molenaarsgraaf

P. L. Burggraaf.

Montfoort

F. Verheyden, arts.

Munnekeburen (Fr.)

G. J. Fortuin, arts.

Musselkanaal

Groene Kruis.

Mijdrecht

C. L. van den Berg, arts.

Naarden

Dr H. J. van Giffen, Directeur N.M.P. Laboratorium.

L. L. Posthuma, arts.

Nieuw-Beijerland

M. P. Doorenbos, arts.

Nieuwenhoorn

Afd. Voorne en Putten, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Nieuwe Tonge

P. J. de Man, arts.

Nieuwolda

G. Gerritsma, arts.

Nieuwpoort (Z.-H.)

W. N. v. Stralen, arts.

Nieuwveen

B. Nout, arts.

Nieuw Vennep

A. van Haeringen, arts.

W. G. Schreuder.

Nieuw-Weerdinge

Groene Kruis.

Noordeloos

Groene Kruis.

A. A. Weenink, arts.

Noordwijk

J. C. Verhoeven, arts.

Numansdorp

C. Flohil, arts.

H. Hartman, arts.

Nijkerkerveen

Groene Kruis.

Nijmegen

J. J. W. v. Beek, tandarts.

R. N. van der Elst, mondarts.

R. van Gelder, arts.

Nijverdal

Groene Kruis.

K. J. Schaafsma, arts.

Dr H. Smit, arts.

St. Odiliënberg

J. H. M. Meuwissen, arts.

Oegstgeest

Mej. J. Doedens, apotheker.
Dr H. Varekamp, arts.

Oene

Groene Kruis.

Oldeboorn (Fr.)

J. H. C. Snijder, arts.

Oldekerk

Groene Kruis.

Oostburg

I. Buskop, arts.
C. Foudraïne, apotheker.

Oosterbeek

Dr W. van Rijn, apotheker.
Mevr. J. de Wit-Louwaars, apoth.

Oost en West Souburg

J. C. Huysman, arts.

Ooster-Nijkerk

G. H. Dekker.

Oosterwolde (Fr.)

M. J. Stoel, arts.

Oosterzee

E. R. v. Schothorst, arts.

Oostzaan

T. Thorbecke, arts.
Witte Kruis.

Oppeendoes

Witte Kruis.

Oss

Groene Kruis.
N.V. „Organon”

Oud-Beijerland

D. F. Groenewoud.
P. A. Kroesen, arts.

Oude Wetering

A. v. d. Bijl

Oud-Karspel

Witte Kruis.
J. de Wit, arts.

Papendrecht

D. Moolhuysen, arts.

Poortvliet

C. J. Poortvliet, arts.

Purmerend

Apotheek fa B. H. Jurgens.

Puttershoek

Groene Kruis.

Pijnacker

W. v. d. Horst, arts.

Rhoon

Groene Kruis.

Rockanje

Groene Kruis.

Roermond

F. A. Haan, apotheker.
J. J. E. H. Oor.
J. Wiggelendam, arts.

Roosendaal

Th. A. M. van den Bergh, apotheker.

Rotterdam

Afd. Rotterdam der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

J. Beker, apotheker.
Jac. Beker, apotheker.
Dr W. A. v. Bronkhorst, apotheker.
J. Brunt, arts.

Mevr. G. v. Buuren-v. Asselt, apoth.
J. A. Buurman, arts.

M. Cohen, apotheker.
Dr Ph. A. Coppens, apotheker.

L. A. Donker, arts.
P. S. Exler, apotheker.

Dr H. J. Flieringa, arts.
C. Groenewegen, arts.

C. de Groot, arts.
Dr P. de Haan, arts.

W. A. Hoek, arts.
P. Huizinga, apotheker

Dr M. Kingma Boltjes, chirurg.
K. Kuiken, arts.

Dr J. J. van Leeuwen, arts.
Levensverz. Mij. R. V. S.

Dr R. Maathuis, arts.
Dr E. C. Tuinzing, arts.

D. Veen, arts.
A. Verdam, apotheker.

J. H. M. Vos, apotheker.
F. de Waard, apotheker.

Dr J. H. Zaayer, arts.

Rozenburg

H. van Kreel, arts.
Groene Kruis.

Rijen (N.-Br.)

A. A. van Glabbeek, arts.

Rijssen

Groene Kruis.

Rijswijk

Dr B. J. de Haan, arts.
Dr S. v. d. Schaaf, apotheker.

Sassenheim

Dr P. le Grand.

Schaesberg

A. H. Claessens, apotheker.

Schalkwijk

W. J. M. Janssen, arts.

Scheveningen

J. E. Brouwer, arts.
J. van Buuren, apotheker.

M. den Heijer, apotheker.
Dr C. Oorthuys.

J. A. Speltie, apotheker.

Schiebroek

E. L. Nauta, arts.

Schiedam

C. I. Jansen, apotheker.
W. Lomars, apotheker.

Schinveld

H. W. A. Meuwissen, arts.

Schippluiden

Groene Kruis.

Schoorl

S. G. L. F. Baron v. Fridagh,
Burgemeester.

Witte Kruis.

Sittard

H. J. G. Boelens, apotheker.
Het Limburgsche Groene Kruis.

Sliedrecht

Groene Kruis.
D. Zijp, arts.

Sloten (N.H.)

N. A. Bolt, arts.

Sneek

Afd. Frieslands Zuidwesthoek, Ned.
Mij. t. b. d. Geneeskunst.
A. J. van der Sluis, apotheker.

Soestdijk

J. Baart de la Faille, arts.

Soesterberg

Jhr L. Schorer.

Stadskanaal

Dr J. Jager, arts.

Staphorst

A. Beiboer, arts.
F. L. Berghauser Pont, arts.

Steenwijk

J. F. Tijks, arts.
M. J. Vlezenbeek, apotheker.

Stompvoren (N.-H.)

Witte Kruis.

Streefkerk

Groene Kruis.

Sijbrandaburen

T. Graatsma, arts.

Tegelen

Afd. Noord-Limburg Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Ten Boer

W. R. van der Meer, arts.
Afd. Hunzingo, Fivelingo en Westerkwartier der Ned. Mij t. b. d. Gen.k.

Ter Aar

Groene Kruis.
A. Quartel, arts.

Ternaard

Groene Kruis.

Terneuzen

Afd. Zeeuwsch Vlaanderen Oostel. deel
Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Tholen

P. J. Duinker, arts.

Tiel

Afd. Tiel en Omstr. Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Tilburg

M. J. M. Bijvoet, apotheker.
Mevr. de Wed. F. Cloosterhuis-Janssens.

P. W. J. Heydens, apotheker.
Dep. Noord-Brabant Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.

Tubbergen

Dr G. Huf, arts.

Utrecht

Afd. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

J. H. G. Carstens, arts.
Gem. Geneesk. Dienst.
Dr W. G. de Haas, arts.
Mej. Ir A. J. H. Kam, scheikundige.
Dr E. H. B. van Lier, arts.

Pharmaceutisch Laboratorium.
Redactie Maandblad tot studie van
med. beroepsbelangen.
Ned. Ver. het Groene Kruis.
Mr J. J. Plugge, Rechter.
Jos. Plum, arts.
Mej. M. E. Stas, scheikundige centr.
Laboratorium.
Dr A. W. Verhoef, arts.
Dr R. E. Wierenga, Directeur van den
Gem. G. en G. D.

Vaassen

Groene Kruis.
G. E. Windemüller, arts.

Valkenswaard

Frans v. Best.

Veendam

J. A. Fijnvandraat, apotheker.
Dr Th. Tjabbes, arts.

Veenendaal-de Klomp

C. Engel, arts.
J. H. Kets, arts.
J. P. Vergouwen, arts.
G. H. de Waard, arts.

Velp (bij Arnhem)

J. G. Kijlstra, arts.
Dr A. v. d. Willigen Sr, arts.

Velsen-Noord

Mej. R. Pothoff, apoth.

Venhuizen

Dep. West-Friesland, Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Venlo

P. A. Schrijnen, apotheker.

Vianen

H. J. Thorbecke, rustend arts.

Vlaardingen

J. Backer, apotheker.
G. A. H. v. d. Corput, apotheker.

Vlissingen

A. P. Smitt, arts.
A. Staverman, arts.

Voorburg

Guill. Beck, off. v. gezondh.

Wageningen

Afd. Wageningen der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
J. H. Auer, arts.
D. E. Jansen, apotheker.

Wamel

L. A. v. Hoeke, arts.

Warffum

M. A. J. Jansma, arts.

Warmenhuizen

G. J. W. E. v. Hesteren, arts.

Wassenaar

Dr N. W. Bouman, arts.
Floris Hers, arts.

Weert

E. Hupperetz, apotheker.

Wehl (Gelderl.)

Th. A. Blom, arts.

Wervershoof (N.-H.)

Witte Kruis.

Westzaan

C. de Jong, arts.

Wierden

Groene Kruis.

Wildervank

Dr D. Huizinga.

Winkel (N.H.)

I. Broekens, arts.

Winterswijk

H. G. Enklaar, officier v. gezondheid.
Th. A. Jagerink, arts.

Woerden

W. v. d. Giesen, arts.
W. G. Haye Jr, apotheker.
Jac. v. d. Ree, arts.
F. Schrijver, arts.

Wormer

A. Berkel, arts.

Woubrugge

L. E. Loth, arts.

Wouw

H. Voermans, arts

Wijhe

K. Ittmann, arts.

IJsselmonde

C. Vroege, arts.

IJzendijke

H. C. Rozemeyer, arts.

Zaandam

W. H. Beekhuis, arts.
D. K. Boom, arts.
Dr C. v. Dam, arts.
Mevr. H. J. W. Eskens-Krabbé, apoth.
J. W. de Goeje, arts.
A. M. Pelt, arts.
H. M. Romijn, apotheker.
Firma Dr Willmar Schwabe.

Zaandijk

Dr J. J. van der Horst, arts.

Zalt-Bommel

J. A. v. Haften, tandarts.

Zandvoort

J. J. L. A. Wijnne, apotheker.

Zegveld

A. D. Bruin, arts.

Zeist

H. Blanken, arts.
Dep. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Phar-
macie.
N. A. Kortland, arts.
J. A. van der Vliet, arts.
D. van Zanten, apotheker.

Zevenbergen

L. van der Linde, arts.

Zevenhuijzen (Z.-H.)

W. H. Verduyn den Boer, arts.

Zierikzee

Groene Kruis.

Zoeterwoude

Wijbo Kortmann.

Zuid-Beijerland

G. P. W. van Waasbergen, arts.

Zuidlaren

L. Hamminga, arts.

Zuidwolde

S. G. Vegter, arts.

Zutphen

Afd. Zutphen Ned. Mij tot bev. der
Geneeskunst.
G. Fuhri Snethlage, arts.
H. Jonker, chirurg.
Dr H. W. van Lier, arts.
Mevr. J. Oudenampsen-Slecht.
E. Tielenius Kruythoff, arts.

Zwartsluis

M. van Muiswinkel, arts.

Zwolle

Afd. Zwolle der Ned. Mij t.b.d. Gen.k.
Dep. Overijssel Ned. Mij tot bev. der
Pharmacie.
Mej. E. H. Hengeveld, arts.
Overijsselsche Vereeniging tot bestr.
der Tuberculose.
Dr A. Sollewijn Gelpke, arts.
Dr G. J. van Thienen, arts.
J. J. Tijn, uitgever.

Zwijndrecht

G. M. A. J. Krijger, arts.

NED.O.INDIË**Bandoeng**

N.-I. Assistent-Apoth. Bond.
R. C. J. ten Seldam, arts.

Buitenzorg

Dr Thung Soey Hay.

Malang

A. Bruins, apotheker.

Pankalan Brandan

Mevr. L. M. de Zoeten-Padt.

Pontianak

Lie Giok Tjoan, arts.

Soerabaja

Bond van Apothekers in Ned.-Indië.
Tjoa Sik Ie, arts.

Tandjong-Priok

Dr W. F. de Priester, arts.

Tjepoe

Dr E. Smits.

ZUID-AFRIKA**Bloemfontein**

Mr H. de Munnik.

Nijlstrom

Gerrit Bakker, apotheker.

*Knollen voor citroenen te
[verkoopen
Staat in het vaan van charletans en
[medische beunhazen.*

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGERICHT 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL.FERRO-50-VERWEY PIL.ARSEN-FERROWEY-COMP PIL.ARSEN-FERROWEY PIL.FERROWEY-COMP</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

**VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ**

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. Postgiro 32237 - AMSTERDAM

BESCHIKBAAR

<p>U.A. UITSLUITEND IN APOTHEKEN</p>	<p>N. VERWEY & Co. — TIEL Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818 Apotheker: Dr. J. J. VERMET Postgiro 98061 — telef. 2181 — telegram. vermet</p>	<p>NEDERLANDSCH FABRIKAAT EXPORT VERBODEN</p>
--	--	---

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

	<p><i>De dokter zei: Borstvoeding en daarna</i></p>	<p><i>Molenaar's Kindermeel</i></p>
<p>Voor 2 à 3 cents per dag Uw kind kerngezond.</p>		

In dit Blad worden uitsluitend annonces
opgenomen, die door de Vereniging tegen de Kwakzalverij
zijn goedgekeurd.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

„De R is in de maand”

Reeds van oudsher bestaat het gezegde: „De R is in de maand”. Waarmee dan bedoeld werden de maanden September tot en met April, maanden „waarvoor men extra moest oppassen”. Moeders en grootmoeders waarschuwden er voor, waren dan buitenmate zorgelijk voor hun kinderen, namen bijzondere maatregelen ten opzichte van woning en kleding, ja zelfs de hele leefwijze werd er op ingesteld. Sommige mensen zaten zó vast aan die „R in de maand”, dat ze prompt 1 September de kachel zetten, al was 't het schitterendste nazomerweer en even prompt 30 April hem weer naar de zolder brachten, of er nu nog gure voorjaarsdagen waren, of dat het al wekenlang heerlijk-zachte lente was. Traditie is traditie en zolang „de R in de maand” was, „moest je voorzichtig zijn”. Ik herinner me nog uit mijn jeugdijaren oude burens, die zó verknocht waren aan die heilige R, dat ze, als voorbehoedmiddel tegen kouvatten, griep, influenza, — of hoe de snuit- en hoestziekten ook betiteld werden, — zodra de „R in de maand” was, elke avond vóór 't naar bed gaan een glas hete anijsmelk dronken en nog geen dag nadat de maand weer R-loos was, of het innemen van dit „prophylacticum” werd gestaakt.

Al is de angst voor die R-maanden wel niet zo groot meer als voorheen, geheel verdwenen is ze niet. Dat ze zelfs sluimerend aanwezig is bij velen, die 't zichzelf

(en anderen) niet wilden bekenen, weten onze tegenstanders, de H.H. Kwakzalvers, maar al te goed. En als goede volkpsychologen en zakenmensen buiten ze deze onderbewuste angst uit! Evenals voorheen prompt 1 September kachels werden gezet en anijsmelk werd gedronken, zag men nu in September in schier alle dag-, week- en maandbladen en in tijdschriften een annonce met een grote R. „De R is in de maand, dat is de R van Rheumatiek”. Goed gevonden, hè, handige lui die kwakzalvers? Iemand, die zich nu in een van de R-maanden een beetje stijf gevoelt of wat pijn in een van zijn botjes heeft, denkt dan 't eerst aan Rheumatiek en . . . gaat niet naar zijn huisarts, maar grijpt naar 't kwakzalversmiddel, dat immers „zo probaat voor Rheumatiek is”, zoals de annonce aankondigde. Als dan na enkele dagen het stijve of pijnlijke gevoel verdwenen is, dan zijn er geen plaatsen of gelegenheden genoeg om de lof van 't Reuze middel te verkondigen: „Dát middel had 'm maar wat fijn van z'n Rheumatiek afgeholpen” . . . Dat hij wellicht helemaal geen rheumatiek had, maar alleen wat verkoudheidsklachten of gewoon wat stijf en stram gevoel, dat elk mens wel eens heeft, is niet tot de(n) „lijder(es)” gedrongen. Maar ja, in de krant (afdeling „Advertenties”) stond 't: „de R is in de maand en dat is de R van Rheumatiek”. En dús is elk stijf spiertje of lenden-

Mededeelingen van het Bestuur

Thans bestaat nog gelegenheid Uw contributie of abonnementsgeld op een der girorekeningen van de Vereeniging te storten. Later zal over de niet betaalde bedragen gedisponeerd worden onder verhooging van inningskosten. De girorekeningen der Vereeniging zijn:

Postgiro 32237,
Gemeentegiro K-1672.

NIEUWE LEDEN:

Alg. Technisch Handels- en Ingenieurs Bureau te Leiden.
F. TH. TER HAAR, Arts te Winterswijk.
DR L. L. KIRCHMANN, Arts te Wassenaar.
C. M. J. H. G. SLUYTERS, Arts te Breda.

scheutje van September tot April Rheumatiek en heb je maar 't kranten (annonce) advies te volgen en je voelt je weer o.ké. Mijn jarenlange beroepservaring heeft mij tot de stellige overtuiging gebracht, dat de annonces in de verschillende kranten en tijdschriften het meest van alle reclamemiddelen den mensen tot het gebruiken van kwakzalversmiddelen doen overgaan. Het is dan ook niet te verwonderen, dat de geneesmiddelfabrikant en -winkelier van dit reclameobject een buitenmate groot gebruik maken. Geen dag gaat er tegenwoordig voorbij of men leest in elk blad, elke krant en bijna elk tijdschrift niet één, maar meerdere advertenties, die een bepaald „geneesmiddel” aanbevelen. Voor enige maanden heb ik eens gedurende één week de advertentiepagina's bestudeerd van alle

„De R in de maand” (vervolg)

grote dagbladen en van de in die week verschenen *belangrijke* weekbladen, die mij bekend waren. Ik heb toen de annonces geteld, die reclame maakten voor een of ander geneesmiddel en kwam toen tot het getal van 886 advertenties. Als men nu weet, dat daar kranten bij zijn, die dagelijks bij 200.000 abonnees bezorgd worden; en als men daarbij overdenkt dat die 200.000 abonnees niet steeds individuele personen zijn maar grotendeels gezinseenheden, bestaande uit twee, drie en meer de krant lezende personen, — dan is 't toch niet overdreven te beweren, dat zo'n advertentie in *ÉÉN* zo'n groot dagblad alleen al op *één* dag pl.m. driekwart miljoen mensen onder de ogen komt. Maakt men eenzelfde calculatie van de andere dagbladen met méér dan 200-, 150-, of 100.000 duizend abonnees, van de kranten met oplagen van enkele tienduizenden en van de weekbladen, die door duizenden gelezen worden, dan krijgt men een miljoenen-nota van mensen, die in *één* week in kennis gesteld worden met de „genezende” eigenschappen van tientallen kwakzalverspreparaten! En dan spreek ik nog niet eens van de tienduizenden kleine-stad-, provincie-, buurt- en wijkkranten,

van de vele en verschillende kerkbodes, van de ontelbare verenigings- en vakbladen, van de geïllustreerde tijdschriften en revues enz. enz. Als men al die lezers eens kon optellen hoeveel miljarden malen zou dan niet dagelijks een kwakzalvers-annonce gelezen worden.

Een dezer dagen viel mijn blik op een advertentie in een Tilburgse krant (met een oplage van meer dan 10.000) waarin „bij voorbeeld” maar eventjes 24 ver-

INHOUD		Blz.
„De R. is in de maand”	S. MOZES	9
Mededeelingen van het Bestuur		9
De „stand” van de krant		10
Bij de weldoeners der Menschheid II	Hugo A. van Duyn	12
Doktertje spelen	v. Z.	12
Rechtszaken		14

schillende middelen werden genoemd tegen de verkoudheidsziekten. Ter illustratie laat ik bedoelde annonce hierbij in extenso afdrukken (De firmanaam is echter weggelaten).

Een dergelijke annonce wordt niet een keer, maar herhaalde malen geplaatst. En dat is *niet* de enige annonce in die krant, die geneesmiddelen aankondigt en aanprijst, maar schier dagelijks staan er meerdere in de advertentiekolommen of, wat nog erger is, als z.g. „ingezonden mededeling” tussen de gewone lectuur in. En dat alleen nog maar in *één* der plaatselijke bladen...

Dat een apotheker of drogist reclame maakt voor griepgroentjes of zoute drop, och, dat is zo erg niet. Als men voor elk winters kuchje naar den dokter moest lopen, dan waren er in dit jaargetijde geen medici genoeg. Zo'n keelverzachtend middelje als drop is vaak al voldoende en doet geen kwaad.

VORST - DOOI - VORST - DOOI

en dan 'n flinke GRIEP of 'n stevige KOU!
BESCHERMT U en ga naar

.....
kiest daar „bij voorbeeld”!!!:

ASPIRINE, AKKERTJES, MIJNHARDJES, INSTANTINE, SARIDON, VERAMON, ASPHEN, AFLUKIN RHEUMIN, ACETOSAL, FORMAMINT, WYBERT RHEILA, ARCANUM, POTTERS LINIA, PANFLAVIN, LAKEROL, POTTERS CATARRH, VERVUS ENDRINE, VAPEX, KARSOTE, DAMPO, INHALENT (dat is maar „bij voorbeeld”),

alle mogelijke soorten DROPS en de beroemde GRIEP-GROENTJES

enfin: TEGEN GRIEP EN KOU EN VERKOUDEHEID

De „stand” van de krant

Onder dezen titel lazen we in de Zuid-Limburger:

Laten we er maar rond voor uitkomen: we zijn allemaal erg op onze „stand” gesteld. En we hebben ons zorgvuldige maatstaven aangelegd om te kunnen bepalen of Jan, Piet of Klaas wel tot onze „stand” behoren en of hij dus het eerst zijn hoed moet afnemen op straat of wij. Meestal komen we tot de conclusie, dat hij het eerst moet doen. We overleggen zorgvuldig of we den ander zullen zien, wanneer we hem tegenkomen.

Ja, het is wat met die stand; de meest soliede maatstaf om iemands stand te bepalen is toch altijd nog maar z'n portemonnaie, nietwaar. Daar heb je tenminste houvast aan!

Gelijk de mensen, zoo zijn ook

hun kranten. Ook die bewegen zich in een bepaalde stand. De redactiekolommen zijn alleen toegankelijk voor hen, die op een zelfde geestelijke stand zich bevinden als de redactie. En die redactie staat meestal nogal hoog, althans in haar eigen gevoel. Maar nu komt ons een boosaardig vermoeden lastig vallen, dat het die kranten-standing ook niet alles botertje tot den boom is en dat ze ook voornamelijk bepaald wordt door de geldbuidel: wij bedoelen, dat iedereen, die met de rijksdaalders kwispelt, toegang krijgt tot de meest selecte bladen, zelfs de meest selecte katholieke bladen; zij het al niet in de redactiekolommen, dan toch zeker op de advertentiepage. Vandaar dat kwalijke vermoeden van de geld-„stand”...

Daar vinden wij bijvoorbeeld in ons voornaamste, — althans groot-

ste — katholieke Nederlandsche orgaan naast allerlei kostelijke beschouwingen over zedelijkheid, politiek, religie, vaderlandsliefde, waarbij u de tranen in de oogen schieten, een advertentie, stralende tusschen een verhandeling over St Thomas' leer om wél te leven en de ontroerende schildering van een of ander afzichtelijk sociaal onrecht. In die advertentie wordt verteld, dat zes bekende Nederlanders, die zoo bekend zijn, dat hun namen niet eens genoemd worden, verzekeren, dat er een onfeilbaar middel bestaat tegen ischias, spit, reumatiek, spierpijn, zenuwpijn enz. enz. De advertentie verzuimt niet een volledige omschrijving te geven van dit kwakzalvers- pardon geneesmiddel. Maar nu die zes bekende Nederlanders: hun namen, worden, zooals gezegd, niet genoemd, maar hun portretten staan er wel

Erger is 't m.i. wanneer reclame gemaakt wordt voor een specifieke ziekte als b.v. *Rheumatiek*. Het is te weinig bekend hoe veelvuldig en ernstig deze ziekte voorkomt. Terecht beschouwen velé doktoren rheumatiek als een volksziekte. De *Sociale* betekenis van Rheuma is volgens sommigen groter dan van Tuberculose. Over dit onderwerp heeft voor de Alg. Ned. Ver. „Het Groene Kruis” Dr P. Muntendam vorig jaar een rede gehouden, waarin hij verbazende cijfers over de Veelvuldigheid van rheumatiek noemde: In 1922 werd in Engeland $\frac{1}{6}$ deel van alle ziekte- en invaliditeitsuitkeringen wegens rheuma uitgegeven. Verder deelde hij mede, dat „10-15 % van alle ziektegevallen, die men onder de verzekerde arbeiders aantreft van rheumatische aard zijn”, waarbij „Arnold Zimmer in Duitschland er nog speciaal de aandacht op vestigde, dat het rheuma vele malen vaker voorkomt dan tuberculose, doch zoveel minder belangstelling geniet waar het de bestrijding betreft”. Ook wees Dr M. op het rheumaonderzoek, dat in 1930 in Amsterdam plaats had en toen bleek, dat „jaarlijks 3.2 % van het gemeentepersoneel zich wegens rheuma onder behandeling stelde. Zelf was Dr Muntendam in de gelegenheid een soortgelijk on-

derzoek te doen en wel in het Noorden des lands bij verzekerden krachtens de ziekwet. Woordelijk zei hij hieromtrent: „Onder de 20.000 ziekmeldingen in de jaren 1932—1934 stelde ik in 13.8 % van de gevallen een rheumatische aandoening vast!”

Ook andere deskundigen op dat gebied (o.m. Dr van Breemen) noemen gelijksoortige cijfers.

Zo is er onlangs een zeer lezenswaardige brochure verschenen over „Rheumatiek”, van de hand van Arts Tine Kaayk, waarin de schrijfster eveneens zeer frappante cijfers vermeldt, o.a., dat „de Verenigde Staten in 1932 een bedrag van 200 miljoen dollars betaalde voor rheuma, waaraan 12 % der bevolking lijdt” en dat in Zweden „35000 invalide rheumatieklidders zijn, d.i. 6 % der bevolking”.

Uit deze citaten blijkt m.i. terdege, dat rheumatiek niet zo'n onschuldige ziekte is, als velen wel menen. 't Is jammer, dat het grote publiek, dus de massa in 't algemeen, dit nog niet weet. Ware dit wel het geval, het zou zich dan zeker afkeren van het gebruiken van kwakzalverspreparaten. Immers, als 't zo eenvoudig was als de fabrikanten van deze middelen in hun advertentiereclames willen doen geloven, dat door het slikken van b.v. wat „Kruschen

Salt” of het inwrijven met „Sloan” rheumatiek zou zijn genezen, dan zouden toch zeker niet regeringen van alle landen der wereld miljoenen en miljarden uitgeven voor bestrijding en behandeling van deze sociaal en economisch zo ernstige ziekte. Men vergete toch niet, dat de verschillende kwakzalversmiddelen meestal wat symptomatische werking hebben, hoogstens dus de pijnen tijdelijk wat verzachten, of laxemiddelen zijn, die „het bloed (zouden) reinigen en de urinezuren oplossen”. Van werkelijke geneesmiddelen kan geen sprake zijn, omdat de oorzaken van de ziekte niet opgeheven worden. Deze oorzaken zijn vele en verschillende. Ze zijn zowel van klimatologische- als van diëtetische aard. Woning, kleding en beroep spelen vaak een aetiologische rol. Daarnaast blijkt rheuma soms tot de typische allergische ziekten te behoren, terwijl anderzijds het lijden dikwijls het beeld van een stofwisselingsziekte heeft. Al met al is hiermede bewezen, dat rheumatiek van den therapeut een grote dosis medische kennis, kunde en ervaring vereist, wil een doeltreffende en effectieve bestrijding en genezing mogelijk zijn!

Het is m.i. dan ook gans onmogelijk, dat er ook maar één kwak-

degelijk bij. Wij zien van links naar rechts een agent van de Amsterdamsche politie, een boeren-vrouwje met een Friesche kap, een korporaal van het Nederlandsche leger met een uniform uit de vorige mobilisatie, een weelderige dame, die wij er van verdenken altzangeres te zijn in een der grootere boulevardtheaters van Meppel of Stadskanaal en tenslotte een stationschef met een pet, die hem te klein is geworden. Zij allen leden aan de kwalen hierboven genoemd, maar ziet: met de hand op het hart en in het bewustzijn van de verantwoordelijkheid hunner algemeene bekendheid zeggen ze: gebruik de XYZ-pillen en ge zijt genezen. Maar, zult ge zeggen: er was toch sprake van zes bekende Nederlanders en ge noemt er slechts vijf. Geduld, waarde lezer, de zesde staat apart in de adverten-

tie: het is een pastoor met een uitgesproken grimmig gezicht, de bonnet op het eerwaardig hoofd gedrukt en gebuikt met een zware horlogeketting als het duidelijkst bewijs van zijn bekendheid. Hij heft dringend de hand op en wijst in de richting van den armen lezer en het is alsof wij zijn mond zien open en dicht gaan om u te zeggen — en durf hem maar eens tegen te spreken! — dat ge de pillen gebruiken moet, die hier in het standingvolle blad, dat heel wat pastoors onder zijn lezers telt, geadverteerd staan.

Nu zijn pastoors natuurlijk zeer geloofwaardige lieden, maar wanneer er nu een dreigend de vinger heft om mij te zeggen, wat ik voor pillen te slikken heb, dan raap ik al de moed waarover ik beschik bijeen en zeg: vooreerst, pastoor, heb ik geen ischias, rheumatiek of spit, en wanneer ik het had,

weigerde ik hartstochtelijk om te gelooven, wat de pastoor als beste middel ter genezing noemt. Liever laat ik mij dan door den dokter ziek houden.

Nu dóén pastoors dat ook niet: te weten medische raad geven, maar dat plaatje in die advertentie is zoo maar door den geldbewusten kwakzalver bijeengezocht om de goegemeente te... (vult u maar in). Doch dat groote deftige blad, met zijn eigen stand heeft ongetwijfeld alle pastoors aan zich verplicht met deze duurbetaalde advertentie en ook de arme schelmen, die nu eenmaal gelooven wat de als pastoor uitgedoste reclamepop, zegt; en hun kostbare centen weggooien aan rommel.

Er is weer een bijdrage geleverd in den apostolischen arbeid van onze katholieke pers!

„De R in de maand” (vervolg)

zalversmiddel kan bestaan, dat een radicale genezing van reumatiek teweeg zou kunnen brengen. De leek, die vaak te spoedig gehele verbetering van zijn kwaal verlangt, weet en beseft dat helaas niet, en gaat, omdat de behandelende arts in vele chronische gevallen hem of haar meestal niet in zeer korte tijd van zijn klachten kan verlossen, er al gauw toe over zijn heil te zoeken bij den „kwak”, of loopt een apotheek of drogisterij binnen om het kranten-middel te halen.

Het is *onze* taak om het publiek voor te lichten en het op 't nutteloze, verkeerde, ja vaak gevaarlijke van zulke handelingen te wijzen. 't Is zo bedroevend jammer, dat ons blad in zo weinig handen komt en dan meestal nog gelezen wordt door hen, die van het feit van 't kwaad der kwakzalverij wel terdege overtuigd zijn. Ons parool voor de komende tijden zij dus: *Het Maandblad moet door het grote publiek gelezen worden!*

Daarnevens zal onze strijd er op gericht moeten zijn regering en volksvertegenwoordiging er van te overtuigen, dat wettelijke maatregelen tot bestrijding der kwakzalverij dringend nodig zijn. Onder deze maatregelen dient zeker, als een der meest urgente, een bepaling in het leven geroepen te worden, die de schreeuwerige en vaak leugenachtige krantenreclame een sterke beteugeling doet ondergaan.

Het rijk, dat jaarlijks zoveel miljoenen uitgeeft voor vele sociale en hygiënische maatregelen, voor verhoging van het peil der volksgezondheid, voor het lichamenlijk en geestelijk welzijn van alle landgenoten, kan en mag niet toestaan, dat door een bepaalde groep mensen, om geldelijk gewin, door misleidende reclame, door onjuiste voorlichting en door valse voorspiegelingen van deze zelfde landgenoten hun gezondheid en validiteit benadeeld wordt.

De bestrijding der kwakzalverij diene een onderdeel te zijn van de rijkszorg voor de volksgezondheid!

Tilburg 1940

S. MOZES

BIJ DE WELDOENERS DER MENSCHHEID

door

HUGO A. VAN DUIJN

(II)

De slapende dame.

De aangedane vliezen en het bekende recept.

Bij deze weldoenster der menschheid die in gezelschap en met medewerking van haar echtvriend kwalen geneest, komt men zoo gemakkelijk niet binnen, daar hebt ge niet zoo eenvoudig aan te bellen, want als ge de juffrouw die U de deur opent niet bevestigend kunt antwoorden op de vraag: „Of U verwacht wordt”, dan komt ge er eenvoudig niet in. Dies schreef ik aan dat adres een briefje houdende mededeeling, dat ik Mevrouw X gaarne eens wilde spreken, zoomede de vraag, wanneer ik mijn opwachting kon komen maken. De afdeling correspondentie aan dat adres schijnt in goede handen te zijn, want prompt vier en twintig uur later ontving ik een schrijven, waarin ik werd verzocht op Donderdag den zooveelsten des middags te 2 uur te verschijnen en zoo bevond ik mij precies op het aangegeven tijdstip aan het beroemde huis, waarvoor „veel auto's stilsthouden”, althans zoo zeggen de burens en kon ik de juffrouw wel-

ke mij binnenliet bevestigend antwoorden op haar vraag: „Of ik verwacht werd.” Ik toonde mij wijze van bewijs van Nederlanderschap aan de grens mijn ontvangens schrijven, de inklaringsformaliteiten waren spoedig verricht en ik kwam te land in een inderdaad met smaak gemeubelde wachtkamer, waar heel wat menschen zaten te wachten. Er werd geen woord gesproken. De een na de ander verdween, nadat zijn of haar naam was afgeroepen en zoo kwam ook de beurt aan mij. In een betrekkelijk klein vertrek zat de echtvriend van de wonderdame, die magnetisch Uw gansche innerlijk bij wijze van Röntgenstralen doorschouwt en even later kwam Mevrouw X. zelve binnen, schommelde binnen. De praktijk scheen haar geen kwaad te doen, want haar omvang was van dien aard, dat hij mij alleszins bleek, dat het haar naar den vleesche ging. Ik kreeg een genadig knikje van het overigens niet onsympathieke gezicht, de dame ging zitten en mijnheer begon een serie kapriolen met zijn handen, waardoor de dame onder zeil ging. Ik druk

Doktertje spelen

Wanneer het lichaam van de mensch normaal functioneert, in alle opzichten, en, geestesstoornissen evenmin het leven drukken en veronaangenamen, dan voelt men zich *gewoon*. Héél gewoon! Er wordt geen enkel oogenblik gedacht aan het wondervolle van bouw, organisatie en functioneering van het aards-omhulsel, noch aan de persoonlijke, d.i. de *innerlijke* mensch die daarin vertoeft. Men *voélt* immers niets!

Doch, zoodra *voélt* men iets, treden verwondingen, ziekten, pijnen aan den dag, dán pas wordt de groote waarde van de normaalwerkende levensmachine gewaardeerd. Dán ervaart men de on-

schatbare waarde der *gezondheid* en reikhalst men, naar de verloren schat.

De figuur, die redding brengen kan, neen móét, de dokter, wordt ter hulp geroepen. „Hij heeft gestudeerd”; moet *alles* weten van lichaam en geest en alle radertjes van het menschelijk-horloge, moet hij weer kunnen doen draaien, of, doen stilstaan als er iets hapert. Voor een gewone horlogemaker is het zien wat aan zoo'n tikkertje hapert, door *van binnen* alles te controleeren betrekkelijk eenvoudig. Hij opent de callot, (binnenkast), tuurt door z'n loupe, wendt en draait en . . . z'n diagnose is gesteld.

Het stellen van een diagnose (bepalen der *oorzaken* en zetel van

mij hier misschien minder parlementair uijt, ik meen natuurlijk in een magnetischen slaap geraakte. Toen ze in dat stadium verkeerde, greep zij mijn hand en begon te knikkebollen, haar hoofd ging heen en weer, wat een ietwat meewaardigen indruk maakte en wat beteekenen moest, dat het mij niet goed ging. Haar oogen waren gesloten en van haar lippen kwamen klanken als: „Ach... ach... oh... oohhhh.” Ik had mij voorgenomen te zwijgen en zweeg. Mijnheer de magnetiseur beviel dat schijnbaar minder want hij zeide: „U mag vragen stellen mijnheer.” Ik begon dus: „Ziet U wat?” „Ja,” werd geantwoord, „ach... ach... oh... oohhhh!!!” Ik wilde vragen wat de dame dan eigenlijk zag en ik hield mijn hart vast bij de gedachte, dat ze zien kon, dat ik eigenlijk heelemaal niets mankeerde, doch een courantenvuller was, die belust op sensatie en ter voldoening aan de nimmer te verzadigen eischen van zijn lezers op bezoek was gekomen... maar de dame zelve begon te spreken. Echter, zij zeide niets positiefs, doch zij begon in vragende stijl. „Hebt U nooit een drukking in de maagstreek?” Ook al maag, dacht ik, 't zelfde als bij „herr Doktor”, de weldoeners der menschheid schijnen altijd bij de maag te beginnen en ik wilde al zeggen, dat mijn maagzenuwen in mijn hoofd waren geslagen, doch weerhield dat. „Neen,” zeide

ik, „...drukking zegt U, drukking... eh... neen!” „Ja ziet U, Uw vliezen zijn aangedaan.” Voor een gewoon mensch om een rolling te krijgen. Voor een journalist minder. Wij zien meestal allereerst de note gaie en ik bekeek mijn vingers om naar mijn zwemvliezen te zoeken. „Welke vliezen?” vroeg ik. „Uw niervliezen!” Veel studie van de medische wetenschap heb ik niet gemaakt, doch ik ben in het heugelijk bezit van een lijfarts, die mij zoo af en toe, ik zou zeggen zoo tusschen neus en lippen wel eens iets vertelt en zoo wist ik ook, dat het woord niervliezen al even belachelijk was als bijvoorbeeld Zwitsersche marine.

„Wat ik er aan doen moest?” vroeg ik. De dame antwoordde niet, doch begon met een vervaarlijke snelheid enkele kruidensoorten op te noemen, hetgeen door mijnheer werd genoteerd, welk briefje dienst deed als recept. De juffrouw werd door enkele handgrepen van mijnheer bijgemaakt en verdween terstond, waarna ik het recept ontving, welk middel ik moest laten klaarmaken bij een bekend drogist in den Haag. Ik betaalde en nam afscheid. Dat recept heb ik vergeleken met andere mij welwillend in bruikleen door patiënten van deze slapende afgestaan en komen alle op hetzelfde neer: Gentiaanwortel, Duizendguldenkruid, Alsem, Rammenas, Elfrik, alleen verschilt de volgorde. Mijn rol tot aan het

einde willende spelen ben ik met het „recept” naar den bekenden Haagschen drogist gestapt, die op deze manier door mij tot aandeelhouder in de slapende praktijk werd gepromoveerd en tegen een matig prijsje kreeg ik het goede mede, hetwelk ik later in den vuilnisbak deponeerde. Mijn tweede bezoek aan de weldoeners der menschheid had mij nog niet tot andere inzichten gebracht en nog meer haatte ik de kwakzalverij als de pest voor onze samenleving. Echter, ik zou meer leven.

Bij den waterkijker.

De man der wetenschap, die surrogaat niet van echt kon onderscheiden.

Dokters zijn prutters!

Mijn volgend bezoek gold een man, die in den Haag een buitengewonen roem heeft verworven, speciaal onder het goedgevoelig publiek. Ik behoefde vooraf niet om belet te vragen, doch kon on-aangediend aan de bel trekken, de bel waarboven des waterkijkers naam in mooi koperen lettertjes prijkte. Voor dit bezoek had ik den wagen genomen, met een ruk smeed ik het portier dicht om toch maar goed te laten uitkomen, dat ik met een auto kwam om daarmee te kennen te geven, dat het er bij mij op een paar gulden meer of minder niet aankwam. In een der zakken van mijn jas had ik een fleschje ver-

een ziekte), is voor een dokter minder eenvoudig. De „mensch van glas” als kunstproduct op een tentoonstelling is een vernuftig toestel, maar, hoe fraai ook, een stuntelig product in vergelijking met de levende mensch. Had de mensch een glazen omkleedsel, of een *openstaande* borst-, buik- en hersenholte, dan zou dit de diagnostiek (misschien) danig vergemakkelijken.

Wel zijn er vele en machtige hulpmiddelen daartoe, die vroeger onbekend waren, maar desondanks, *alles* met zékerheid constateeren is nog niet mogelijk. Zelfs niet voor de meest ervaren en conscientieuzen geneesheer.

Dat *onbevoegden* — waaronder personen, die van de werking der

menschelijke organen nauwelijks iets afweten — de euvele moed hebben als „geneeskundigen” op te treden, is een bekend en reeds oud verschijnsel. Kwakzalverij wordt op velerlei manieren beoefend. Soms ligt de dwaasheid er zóó dik op, dat de humoristische kant overheerschend is. Ernstiger is het wanneer zoo'n charletan ernstig genomen wordt door Jan Publiek. Dan werkt het voorbeeld funest en raken tal van menschen op het terrein van het zelf-dokteren. Systemen van allerlei aard worden daarbij ingeschakeld die niet van gevaar ontbloot zijn, ja, dikwijls heilllooze en zelfs doodelijke gevolgen hebben.

Wat onschuldig lijkt, is het daarom nog niet! Een naïef man onder

mijn kennissen was onder de bekoring van een waterbehandeling komende, innig overtuigd, dat daarmee en daardoor *alles* te genezen viel. Wrijf- en zitbaden „in het heerlijk-onschuldige-water” werden meermalen in een etmaal aangewend, om een begin van t.b.c. te genezen. Van medische hulp moest de man niets hebben. Hij ging zóó goed vooruit, dat ondanks z'n vermagering en verslapping hij zéker wist, „binnenkort” te zullen herstellen.

In dát geloof stierf hij in het zitbad.

v. Z.

(Zonnestraal)

Bij de weldoeners (vervolg)

borgen, waarin zich een vocht bevond, schrikt U niet lezer, het was heusch geen vloeibare substantie welke wij wel eens bij een dokter of apotheker laten onderzoeken, ter constatering van eiwit, suiker of iets dergelijks, het leek er op, maar het was het niet. Den vorigen avond had ik met behulp van een scheikundige dit vocht samengesteld en ik moet U eerlijk zeggen, dit onechte was van het echte bijna niet te onderscheiden.

Aldus gewapend stapte ik, nadat een pleegzuster mij den deur had geopend, naar binnen. Wanneer ik schrijf pleegzuster, dan wil ik daarmee zeggen: een struische deerne gekleed in het costume van een pleegzuster. Of zij inderdaad soeur de charité was, is een tweede. „Of ik maar wachten wilde?” Ik heb gewacht... lieve deugd, wat duurde dat wachten lang. Den tijd heb ik gekort door te overwegen, welke ziekte ik nu weer zou moeten voorstellen, terwijl ik tevens een juiste naam, beroep en adres zocht.

Eindelijk mocht ik het heiligdom binnentreden. Ik werd begroet door den „deskundige” die mij ietwat achterdochtig vanachter zijn groote brillenglazen bekeek. Een schrijfbureau in 't midden der kamer, twee stoelen, een voor den deskundige en één voor zijn slachtoffer. In den hoek een zeer groote tafel, waarop een petroleumtoestel (vier-pits) en een menigte fleschjes al dan niet gevuld, een rek met reageerbuisjes. Dat was zoo het interieur van het heiligdom.

„Gaat U zitten mijnheegg.” De man sprak zeer langzaam, hinderlijk langzaam, en brouwde nog hinderlijker. Mijnheegg ging zitten en putte uit de binnenste diepten van zijn jaszak het fatale fleschje. Ik verzeker U lezer, dat was een critiek oogenblik. Zou de „deskundige” het bedrog merken ja of neen. Ik behield mijn tegenwoordigheid van geest.

De man nam 't fleschje in ontvangst en deponeerde het naast zich op het bureau. Dan nam hij een boek en vroeg mijn naam, ditmaal had ik er op gerekend: „IJzerdraad,” zeide ik en, omdat ik het zelf ook minder geloof-

waardig vond, zeide ik: „U weet wel geen koperdraad, maar IJzerdraad, mijn beroep is koperslager en ik woon in den Haag aan de Koningstraat No. 79.” Ziezoo, dat was er uit. „Mijnheer,” vervolgde ik, „ik voel mij den laatsten tijd niet erg lekker.”... Daar viel mij plotseling in, dat ik om indruk te maken met den wagen was gekomen en zeide dus: „... tja, ik moet U opmerken, dat mijn beroep wel koperslager is, maar ik meen: ik ben directeur van een beduidende koperslagerij, de fabriek staat in de Koningstraat.” Het ontging den man, dat ik enkele keeren van kleur veranderde. „Mijnheegg,” aldus de „deskundige”, „ik weet nu genoeg, U hebt mij niets te zeggen, ik zal het water bezien en dan oogggdeelen.”

Hij nam het fleschje en goot een deel van den inhoud over in een reageerbuisje. Dat schudde hij wat en bekeek het tegen het licht. „Mijnheegg U hebt nicotinevergiftiging.” Alle duivels dacht ik, zou die kerel uit dat surrogaat preparaat zien kunnen, dat ik nogal tamelijk veel rook? Maar toen hij mij zeide: „en U drinkt te veel” werd ik weer gerust, omdat ik nimmer een druppel alcohol drink. „Door dat vele rooken en drinken,” vervolgde hij (hij sprak natuurlijk van „gggooken en dgginken”), „is Uw dagmestel, zoomede Uw levegg en niegggen in de wag.” „Dat is nogal wat,” merkte ik op... „eh... ziet U dat allemaal aan dat vocht uit dat fleschje?”

„Ja, mijnheegg, dokters zijn pgtusers, diagnose vaststellen kunnen ze niet, ze ggaden eg maag na, de kegels weten niet, dat men uit het wateggg alles zien kan. Ik schrijf U kgguiden voegg.” (Alweer kruiden dacht ik en was benieuwd of ik weer lezen zou: gentiaanwortel, rammenas, alfrik enz.) „kkguiden mennheegg is het eenigste wat U kan helpen en dan niet meeggg ggooken of dgginken.” „Moet ik nog terugkomen eh... dokter?” was mijn vraag. „Ja mijnheegg over tien dagen.”

Ik nam beleefd afscheid, betaalde en vertrok, een ervaring rijker.

(Slot volgt)

RECHTSZAKEN

RECHTBANK ALMELO
„WONDERDOKTER” KRIJGT
ZES WEKEN

De rechtbank te Almelo veroordeelde een vijftigjarigen Almeloschen schilder, die eenige jaren geleden zijn beroep vaarwel zegde, om een praktijk als „wonderdokter” te beginnen, in welke hoedanigheid hij groote verdiensten had, tot zes weken gevangenisstraf, wegens belastingontduiking.

De eisch was drie maanden. De man had over 1937 een inkomen van f 1300 opgegeven, maar gebleken is, dat hij alleen al op zittingsdagen in een Geldersch dorp f 5000 had verdiend in dat jaar.

GERECHTSHOF 's-GRAVENHAGE
KWAKZALVERIJ, DIE IEMAND
HET LEVEN ZOU HEBBEN
GEKOST*De hoogste straf geëischt*

Een van de ernstigste gevallen van kwakzalverij is onlangs voor de strafkamer, gepresideerd door mr. A. A. F. W. van Romondt, behandeld. De 52-jarige koopman J. B., uit Rotterdam, die aanvankelijk expeditieknecht van beroep was, had zichzelf „opgewerkt” tot kruidendokter en zijn twijfelachtige praktijken in Rotterdam en omstreken uitgeoefend. In het geval, dat werd behandeld, heeft de kwakzalverij van verdachte den dood van den patiënt ten gevolge gehad en wegens het veroorzaken van dood door schuld heeft de Rotterdamsche rechtbank hem dan ook veroordeeld tot een gevangenisstraf van negen maanden, de zwaarste straf, welke op dit misdrijf staat.

Verdachte's patiënt was een hartlijder — zoo bleek uit het verhoor ter terechtzitting — en was onder behandeling van een geneesheer. De patiënt meende in de vacantie van zijn dokter naar den kwakzalver te moeten loopen, die hem in de oogen keek en daarop een groot aantal dure kruiden adviseerde. De kruiden op zichzelf bleken waardeeloos, doch onschadelijk, maar zij moesten met veel water worden ingenomen. Dit is nu, volgens medici, die nog gepoogd hebben den patiënt te redden, voor hartlijders fataal en de patiënt zou dan ook door overmatig watergebruik zijn overleden.

Het bleek voorts dat verdachte reeds meermalen wegens overtreding van de wet op de geneeskunst is veroordeeld.

Requisitoir nemend zeide de advocaat-generaal, dat aan verdachte elke ontwikkeling ontbreekt om te kunnen beoordeelen, wat goed voor het mensche-lijk lichaam is en wat niet. Hij is zelf van zijn eigen gaven overtuigd en noemt zich den redder der mensche-heid. „De geesel der menschheid”, zou spr. beter kunnen zeggen, want verdachte is onverbeterlijk en het is jam-mer, aldus de advocaat-generaal, dat men hem niet levenslang kan beletten zijn beroep uit te oefenen.

Spr. kon niet meer doen dan bevesti-ging van het vonnis van de Rotter-damsche rechtbank eischen, die aan verdachte de hoogste straf voor dit misdrijf (negen maanden gevangenis-straf) had opgelegd.

De verdediger, mr J. H. C. Kok te Schiedam, betoogde, dat men zeer voorzichtig moet zijn met het bepalen van de hoeveelheid water, welke het slachtoffer tot zich heeft genomen. We hooren dit van de vrouw van den patiënt, maar dit getuigenis noemde plei-ter niet betrouwbaar. Voorts wees plei-ter er op, dat de dokter later aan den patiënt een zoutloos diët heeft voor-geschreven. Het is mogelijk geweest, dat het zout het water in het lichaam van den patiënt heeft vastgehouden.

Wat van dit alles ook zij, pleiter achtte niet voldoende wettig en overtuigend bewezen, dat door de handelingen van verdachte de patiënt is overleden en concludeerde op dien grond vrij-spraak.

Uitspraak 19 Februari.

N.R.C.

UIT LIEFDE PATIËNTEN BEHANDELD

MAAR OOK DAT VERBIEDT DE WET

Kantonrechter legt lichte boete op

„Het was allemaal liefdewerk, edel-achtbare,” zoo verdedigde zich 'n mag-netiseuse, voor den kantonrechter te Amsterdam terechtstaande, verdacht van het onbevoegd uitoefenen der ge-neeskunde. Hoewel overtuigend werd aangetoond, dat zij inderdaad nimmer een belooning heeft aangenomen voor haar hulp, die vreemd genoeg, resul-taten heeft gehad, werd zij veroordeeld tot twee geldboeten, ieder van f 10.—, met de vermaning, dit liefdewerk te staken, daar anders de gevolgen ern-stiger voor haar kunnen zijn.

Zij maakte den indruk van een lieve oude dame, oprecht begaan met het lijden der menschheid. In een spiritis-tische vereeniging had het bestuur magnetische krachten bij haar ontdekt,

die zij wel dienstbaar kon maken aan de lijdende menschheid. Haar eerste patiënte was een dame, die eczeem had, waarvoor deze tevergeefs bij ver-schillende geneesheeren in behande-ling was geweest. Gedurende een half-jaar was de patiënte tweemaal per week door de verdachte behandeld. Deze behandeling bestond uit het leg-gen der handen op het lichaam van de patiënte, waarna allerlei bewegin-gen met de handen langs het hoofd werden gemaakt, zonder het lichaam aan te raken.

„De voorzitter der spiritistische ver-eeeniging,” zoo getuigde de patiënte, „had aan mijn broer, die lid is, gezegd: „Ga maar eens met uw zuster naar mevrouw, die zal wel probeeren haar beter te maken.” Want ik wilde graag van mijn huidziekte afkomen. Ik heb er al dadelijk heil bij gevonden. Alleen bij mijn mond wilde het niet genezen. Maar dat is nu ook weg. Ik voel me weer heelemaal goed, ben niet meer duizelig en het eczeem is verdwenen.” Kantonrechter, mr G. F. Haase: Heeft u mevrouw nooit iets betaald?

Getuige: Nee, zij wilde niets hebben.

Kantonrechter: Maar voelde u zich niet verplicht haar een belooning te geven?

Getuige: Dat wel. Ik heb een mooi kleedje voor haar gehaakt.

Kantonrechter: En is u genezen?

Getuige: Ja, ik ben nu genezen. U ziet toch niets meer aan mijn gezicht. En ik voel mij goed.

Geen betaling

De tweede getuige is een vriendin van de magnetiseuse, die, zonder overleg met haar dokter te plegen, zich onder behandeling heeft gesteld van de ver-dachte. Tweemaal per week kwam zij bij haar en zij heeft, vertelt zij, er baat bij gevonden. De dokter had haar op-gegeven. Zij heeft haar ondervinding meegedeeld aan anderen, die eveneens lijdende waren en deze naar haar vriendin gezonden. Betaling heeft me-vrouw niet verlangd.

Als getuige à décharge kwam een 38-jarige monteur, de president der spi-ritistische vereeniging verklaren, dat hij inderdaad patiënten naar mevrouw heeft gestuurd. Neen, helderziendheid kwam er niet bij te pas. Mevrouw heeft, naar hij mededeelde, het ver-mogen, dat ieder mensch bezit, om door liefde anderen te genezen.

Kantonrechter: Heeft u mevrouw aan-geraden zich te vestigen en practijk te gaan uitoefenen?

Knollen voor citroenen te

[verkoopen

Staat in het vaan van charletans en
[medische beunhazen.

Getuige: Ik heb haar den raad gegeven, zich te wijden aan het vereenigings-leven. Zij doet wat zij kan en verricht haar taak met volle liefde en over-tuiging.

Kantonrechter: Dus u stuurde haar ge-regeld patiënten?

Getuige: Dat is niet noodig, want onze vereeniging beschikt over meer mag-netiseurs. Ik weet, dat het wettelijk niet toelaatbaar is, maar naar mijn meening bestaat er geen wet, die boven de wet der liefde uitgaat.

Alvorens zijn requisitoir te nemen, vroeg de ambtenaar van het O.M., mr B. van der Meulen, aan verdachte, of zij zal ophouden met deze onbevoegde uitoefening der geneeskunde.

Verdachte: Ik ben Christin, Edelacht-bare.

Kantonrechter: U heeft als Christin ook de wet te gehoorzamen.

Verdachte: De liefdewet staat boven deze wet!

Kantonrechter: U moet het zelf maar weten. Wij hebben hier alleen te be-oordeelen of de wet is overtreden.

De ambtenaar van het O.M. meende, dat de financiële kant niet de voor-naamste is bij het beoordeelen van deze zaak. De wet verbiedt het ver-leenen van geneeskundigen bijstand, als deze geschiedt door iemand, die medisch onbevoegd is. Geen leeken hebben zich met de geneeskunde te bemoeien. Daarom kan ook in het midden worden gelaten of die leeken-hulp baat heeft gebracht. De ambte-naar vroeg veroordeeling tot f 50.— boete.

De kantonrechter, terstond vonnis wij-zende, overwoog, dat verdachte heeft te zorgen binnen de termen der wet te blijven. Hij wilde gaarne aannemen, dat verdachte zuiver liefdewerk ver-richt en daar ook rekening mee hou-den. Hij hoopte, dat zij tot een andere meening zal komen, daar anders hoo-gere straffen moeten worden opgelegd. Thans zou hij met een lage geldboete volstaan.

Wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, tweemaal gepleegd ver-oordeelde de kantonrechter de ver-dachte tot twee geldboeten ieder van f 10.— subsidiair tweemaal tien dagen hechtenis.

Telegraaf

DELIUS
AMSTERDAM

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON
OSS

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

30 Pantonsiletten

3.6 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. PER TABLET.

TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

PRIJS F. 0.65

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

BOEKENWEEK 1940
2-9 MAART

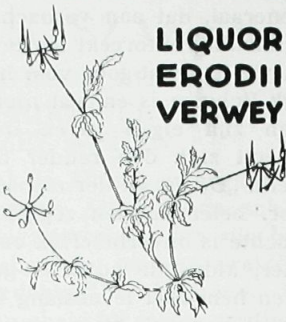

*In dit Blad worden uitsluitend annonces op-
genomen, die door de Vereeniging Tegen
Kwakzalverij zijn goedgekeurd*

*De dokter zei:
Borstvoed*

B

ng **TEGEN DE KWAKZALVERIJ**

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
 <p>PIL.FERRO-50-VERWEY PIL.ARSEN-FERROWEY-COMP. PIL.ARSEN-FERROWEY PIL.FERROWEY-COMP.</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

N. VERWEY & Co. — TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheker: Dr. J. J. VERMET

Postgiro 98061 — telef. 2181 — telegram: vermet

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

ing en daarna

Molenaar's Kindermeel

Voor 2 à 3 cents per dag
Uw kind kerngezond.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRÉNKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Bijde Weldoeners der Menschheid

door
H. A. VAN DUYN
(Slot)

Bij den „beademer”.

*Hij is er subiet achter en
zijn „asem” helpt...*

*Een weerzinwekkende
vertooning.*

De man, die ditmaal der vergetelheid dient te worden ontrukkt, of wilt ge passender: wiens praktijken aan het daglicht moeten worden prijsgegeven, noemt zich, „natuurgeneeskundige”. Men denkt bij den aanvang te doen te hebben met een volgeling van Prof. Kneipp, doch die illusie verdwijnt bij een bezoek aan 's mans woning zeer spoedig. Deze beademer woont niet in Den Haag, doch heeft, na heel wat mislukkingen in zijn leven te hebben medege maakt, zijn tenten opgeslagen in Rijswijk, alwaar hij met veel handigheid de politie steeds uit den weg gaat en steeds nieuws slachtoffers mishandelt. In 's mans wachtkamer trof ik een juffrouw aan, een burgertype van middelbare leeftijd en middelbare grootte, buitengewoon spraakzaam en nieuwsgierig. Deze laatste hebbelijkheid deed mij vermoeden, dat deze dame een spion was van het gewetenloos individu daarbinnen. De juffrouw vroeg mij wat ik mankeerde, waarop ik haar ten antwoord gaf: „van alles en nog wat mensch!” „Nou meheer, troost Uwes maar, hij is er sebiet

achter en zijn „asem” helpt.” Ik dankte haar voor deze bemoedigende woorden en wachtte gelaten het oogenblik, waarop ik het twijfelachtige voorrecht zou hebben kennis te maken met den onmensch, die terwille van enkele penningen zijn medemensch met zijn „adem overal afhelpt”. Na een poosje kwam de uitnodiging binnen te komen en weldra staarde ik in het zeer onsympathiek, hoogst onbetrouwbaar gezicht van den kwakzalver. Hij vroeg mijn naam en (al doende leert men) een schuilnaam was spoedig gevonden, zoomede een gefingeerde woonplaats. Wat ik mankeerde? Ah, dacht ik, dus geen z.g. wondermensch, deze man vroeg tenminste behoorlijk wat er aan scheelde. Ik zeide last te hebben van spierpijnen in mijn bovenarm. „Al bij den dokter geweest?” informeerde belangstellend deze man der wetenschap. „Ja,” zeide ik, „zoo nu en dan.” „Zeker niets geholpen, hè?” klonk het meewarig. „Gaat U maar zitten,” en terstond begon de man zijn mond dicht op mijn gelukkig met een jas en overhemd bedekten arm te leggen en begon uit volle macht te blazen. „U voelt zeker iets warms?” Ik meende te antwoorden: „Hoe kan het anders, als jij met je smerige snuit...” toen ik me bedacht en zeide: „warm, eh neen, niet di-

Mededeelingen van het Bestuur

Tot 15 April bestaat nog gelegenheid contributie en abonnementsgeld per giro te voldoen. Girorekeningen der Vereeniging zijn:
Postgiro 32237 en
Gemeente Giro K 1672
ten name van den Secretaris-Peningmeester der Vereeniging, Maasstraat 72a, Amsterdam (Zuid).
Na 15 April wordt per kwitantie verhoogd met inningskosten gedisponeerd.

NIEUWE LEDEN:

J. M. VAN DER STAM, Arts te Leid-
schendam.
N.-Holl. Vereeniging „Het Witte
Kruis” Afd. Koog a/d Zaan.
P. M. VAN WĲJK, Arts te Hilversum.
H. J. A. TER WEE, Secr.

rect, eerder koud.” Nog harder blies de man en eindelijk scheen de voorraad reservelucht in zijn longen te zijn verbruikt, want paarsrood van het „beademen” zeide hij: „voor vandaag genoeg, U kunt gaan en dan wilt U wel overmorgen terug komen.” Hoeveel ik schuldig was, „drie gulden,” was het prompte antwoord. Ik offerde mijn drie gulden en wilde weggaan, toen een ondeugend plan mij te binnen schoot. Ik keerde dus op mijn schreden terug en den man strak aanziende, vroeg ik hem: „Hebt U bevoegdheid geneeskunde uit te oefenen als U tenminste Uw bombast geneeskunde wilt noemen?” Het werd een weerzinwekkende vertooning. Nog met zijn drie gulden in zijn hand, werd de man doodsbleek en mompelde vraged: „politie?” Ik hield mij goed en zeide: „U moet geen vraag met een we-

Bij de Weldoeners (vervolg)

dervraag beantwoorden, ik vroeg U of U bevoegdheid hebt de geneeskunde te beoefenen, daarop wensch ik een afdoend antwoord, zoo niet dan . . ." Ik wachtte even en keek den man nog strakker aan. De drie gulden waren inmiddels van de hand naar de tafel verhuisd en voor alle zekerheid stak ik het geld weder in mijn zak. „Bevoegdheid, neen mijnheer, maar wie bent U dan, is U officier van justitie?" Ik meende ja te zeggen, doch weerhield deze vreeselijke daad en zeide: wie ik ben en wat ik ben mijnheer de dokter, zult U zeer spoedig, misschien voor U te spoedig hooren, U zult er over lezen. Schaamt U zich niet zoo Uw medemenschen te bedriegen, mijnheer de kwakzalver?" De man kwam nu los, hij bedroog niemand, hij was er van overtuigd, dat zijn „beademing" een therapie was en dat nu de officieele wetenschap er niet aan wilde . . . „Man zwijg," riep ik uit en met een „je hoort er nader van," verliet ik het huis van dezen kerel, die zich niet ontziet ook nog slachtoffers te maken onder de stumperds, die zich aan die vreeselijke handen toevertrouwen.

De Geneeskunde in onbevoegde handen

In het onderhoudende boek van C. L. Bense, „Herinneringen aan de jaren die voorbij gingen", waarin hij zijn medische levensloop tusschen de jaren 1888-1938 verhaalt, staat ook veel interessants te lezen met betrekking tot ons onderwerp. O.a. vermeldt de schrijver een „Brahmaan", die in den Haag zich mocht verheugen in 't groot aantal wachtende equipages voor zijn deur; hij bleek echter een uit Padang verdwenen Indo te zijn, die weer eclipseerde. Naar ik verneem zou er te den Haag dezer dagen weer zoo'n exotische wonderdokter zijn, die zelfs het derde stadium van tuberculose weet te genezen en die natuurlijk in de groote wereld veel aanzien geniet. Het zal wel weer niet lang duren, of ook deze „Brahmaan" zal met de bekende zon vertrekken, om weer plaats

*„Bezie het inwendige van
Uw lichaam."*

Behandeling op lange afstand.

De volgende vertegenwoordigster van het kwakzalversgilde, welke ik bezocht was een dame, die het onschatbaar vermogen bezit het inwendige van Uw lichaam (zonder operatie wel te verstaan) te kunnen bezien. — Na de gebruikelijken termijn van wachten in een (ik moet het eerlijk zeggen) zindelijk wachtkamertje, werd ik tot deze bezienswaardigheid toegelaten. De juffrouw was een goede veertigster met den blos der gezondheid op haar welgedaan uiterlijk. Wat ik kwam doen? „Ja, ziet U, ik heb gehoord; dat U ook op foto werkt. Een mijner vrienden n.l. is niet geheel in orde, hij mist echter den moed persoonlijk naar U te komen en vroeg mij of u wellicht op zijn foto . . ." Verder kwam ik niet, want zelfbewust viel de dame mij in de rede met een: „Oh, geef u maar hier, dan zal ik eens zien." De juffrouw belde en terstond daarop kwam een als heer gekleed persoon te voorschijn, die zich weldra ontpopte als hypnotiseur, of zooals u verder belieft te noemen. Hij nam plaats, na mij

te maken voor zijn opvolger enz. enz. Het zijn niet zelden intellectuelen, die „weg" zijn van kwakzalvers. We herinneren ons nog allen wel de drie „H's", en ook Dr. Bense verhaalt van een zijner patiënten: een „oud rechterlijk ambtenaar liep met een stuk der onderkleeren zijner schoonmoeder, die ik behandelde, naar een „helderziende" vrouw, om te laten controleeren, of mijn diagnose en behandeling goed was". Analoge ervaringen als ik opdeed met patiënten, die door gebedsgenezing verhinderd werden tijdig therapeutische hulp te ondergaan, vermeldt ook collga Bense. Zoo een dame, die zelf door Christian Science van een functioneel lijden was verbeterd, en uit dankbaarheid patiënten in haar huis had opgenomen, op wie ze gebedsgenezing ging toepassen. Bijna een jaar lang bad ze aldus tevergeefs bij een zwaar ziek kind, terwijl twee tuberculeuse patiënten in haar huis overleden.

INHOUD

	Blz.
Bij de Weldoeners der Menschheid (slot) H. A. van Duyn	17
De Geneeskunde in onbevoegde handen	18
Ademhalingsgymnastiek	20
Van Elders	20
Rechtszaken	21
Expeditiëknecht had groote practijk	22
Wonderdokter overleden	23

een genadig knikje met zijn al ietwat grijzend hoofd verwaardigd te hebben en begon terstond de dame recht in de oogen te zien en enkele grimassen met zijn handen te maken. — Dit middel hielp schijnbaar, want het oogenblik daarop verviel de dame in een, wat hij noemde magnetische slaap, doch wat ik innerlijk betitelde met boerenbedrog, immers, ik was er van overtuigd, dat de juffrouw evenmin sliep als ik op dat gedenkwaardige oogenblik. Mijnheer nam de foto van mijn vriend en legde die (de foto wel te verstaan) in een der handpalmen van de knikkebollende dame. Nauwelijks had zij de aanraking gevoeld of ze sloeg aan en begon te vertellen, dat mijn vriend lijdende was aan . . . hersentubercu-

Van hetzelfde kaliber zijn de Rozenkruisers, die de astrologie en de horoscoop als therapeuticum ge(mis)bruiken; spiritisten en magnetiseurs, die een patiënt van Dr. B., een hartlijder, maandenlang gemagnetiseerd hadden tot de dood er op volgde en een aanklacht bij de justitie. „De magnetiseur vond in zijne zaak een moreele steun bij een rechterlijk ambtenaar, een adept van het spiritisme", aldus Dr. Bense. Evenzoo in een geval van eierstokkanker, dat natuurlijk met den dood eindigde.

Het schijnt, dat sommige juristen nogal op hebben met dit soort „medische behandeling"; zoo vermeldt Dr. B. van een ambtenaar van het openbaar ministerie ergens in Zeeland, die bij de behandeling van een aanklacht tegen een „geneesvrouw", welke bij een patiënte met kanker van de borst het opleggen van een dood hondje had voorgeschreven, verklaarde, „dat hij zulks zoo gek

lose. Volgens de dame was deze ziekte een kleinigheid, want zij zou hem er wel van af helpen. Heel bemoedigend zeide zij „schrikt u maar niet, want heusch dergelijke gevallen komen veel voor, maar ik zal er wel voor zorgen, dat uw vriend totaal geneest.” Tot goed verstaan der dingen zij hier even tusschengevoegd, dat volgens medici deze ziekte gelukkig slechts zeer zelden voorkomt; maar volgens de slapende juffrouw en den haar vergezellenden mijnheer, kwam deze ziekte nogal veel voor, maar was (sic) niet gevaarlijk! Zij vertelde mij; dat mijn vriend een goede dertiger was (notabene, de man telt bijna 50) en, dat hij veel reisde. Let u wel: de man is procuratiehouder aan een groot bedrijf en komt zelden verder dan van zijn huis naar zijn kantoor vice versa. Verder diene, dat deze bedoelde vriend zoo gezond is als een visch in 't water Kortom, mijn lezer begrijpt hoe deze vertooring op mij werkte.

Ik was inmiddels wel benieuwd wat mijn met hersentuberculose behepte vriend moest doen om van deze „kleinigheid” af te komen. Daar kwam het: hij moest kruiden slikken, welke kant en

klaar verpakt bij de slapende dame verkrijgbaar waren. De mijnheer maakte de juffrouw weer bij kennis, althans deed alsof, en de juffrouw trachtte mij een oogenblik wezenloos aan te kijken, wat haar evenwel niet gelukte. Ik zeide mijn vriend te zullen zeggen, dat het advies was kruiden slikken en beloofde hem te zullen vertellen, wat deze „deskundige” had gezegd. — Hoeveel ik schuldig was? Maar het echt-paar was op zijn qui vive, blijkbaar had het wel eens minder aangename ervaringen opgedaan, want oogenblikkelijk zeide de mijnheer, dat hij voor het consult niets rekende, doch dat de kruiden met f 1.50 per pakje betaald moesten worden. — Ik beloofde hem dus direct bij mijn vriend te zullen aanloopen, zij zouden nader hooren. Heel beleefdelijk nam ik afscheid en mijnheer de inslaper, of hoe men zoo'n man anders noemen moet, deed mij uitgeleide tot aan de huisdeur.

Ik bezocht daarna nog een aantal kwakzalvers of zoo ge wilt door de wet niet voldoende achterna gezeten gewetenlooze individuen. Echter, ik kan nu niet eindigen zonder nogmaals een krachtig woord van waarschuwing tegen

*Veel beloven en weinig geven
Dat doet de kwakzalvers in
[welstand leven.]*

de kwakzalverij te doen hooren. *Waagt U nooit op het hellend vlak van de kwakzalverij.* Zeker, ook de medische wetenschap faalt wel eens. Ik geef toe, dat de volksmond gelijk heeft, wanneer men zegt, dokters zijn er ook niet altijd „achter”, maar waakt er inmiddels wel voor, U toe te vertrouwen aan kwakzalvers in het algemeen. Daar kan misschien hier of daar een bonafide magnetiseur bij een bepaald soort ziektegevallen zijn nut kunnen doen, maar in het algemeen: of u er één neemt of 100, ze zijn allen gelijk, bradmers, bestrijkers, beleezers, magnetiseurs . . . het is meestal zwendel en boerenbedrog. Laat dan de medische wetenschap er wel eens „naast” zijn, één ding staat vast: de arts is een man die een langdurige studie heeft gemaakt van de verschillende organen van het menschelijk lichaam en één ding weten we ook, dat de *kwakzalverij door onze Hollandsche wetten te weinig wordt gestraft.*

niet vond”.

Het treurige hoofdstuk Kanker speelt een groote rol in de kwakzalverij. Niets is begrijpelijker. Waar onze wetenschap helaas nog niet in staat is gebleken in alle gevallen, behoudens bij sommige huidaandoeningen, genezing te brengen, vindt de kwakzalverij op dat gebied een dankbaar(?) jachtterrein.

Nu en dan wordt beweerd, dat 't een kwakzalver volstrekt gelukt zou zijn een kanker geval te genezen. We zijn zoozeer ervan overtuigd, dat dit een blague moet zijn, dat we „ter verklaring” aanvoeren, dat het etiket kanker, dus ongeneeslijke ziekte, dat de rij der vooraf geconsulteerde medici op den zieke geplakt hadden, vóór deze „door de faculteit opgegeven zijnde”, ten einde raad den kwakzalver ging consulteren, een onjuiste diagnose moet hebben vermeld en de kwak dus slechts een vermeend geval zou hebben „genezen”.

Het kank echter ook zoo zijn, dat de aandoening inderdaad van kankerachtigen aard was, maar behoorde tot die zeldzame gevallen die spontaan genezen. In La Presse Médicale van 12 Jan. 1938, No. 4, wordt deze merkwaardige kwestie in een lezenswaardig hoofdartikel behandeld, getiteld: „La Guérison spontanée du Cancer” van A. Tourraine en R. Duperrat. Zij noemen en bespreken alle tot dusver in de literatuur bekende gevallen van dergelijke spontane genezing van kanker en citeeren een woord van Beck, in 1933 geschreven in het Handboek van huid- en geslachtszieken van Jadassohn, dat op dergelijke gevallen doelt.

Bevestigd kan worden, dat er spontane genezingen van huidkankers voorkomen. Zoowel klinisch als histologisch heeft men bewijzen van den stilstand van hun ontwikkeling, gaande tot aan de spontane genezing. Maar niet alleen huidkankers kunnen zich

aldus gedragen; ook tumoren van de maag, van de borst en van andere organen; daarbij citeeren zijn een sprekend voorbeeld van Godfrey (The Brith. med. Jour. 1910, No. 2609), die een geval beschreef van kanker v. d. basis v. d. tong, tonsil en pharynx, dat door weefselonderzoek bevestigd was. De patiënt werd onbehandeld naar huis gestuurd „pour mourir”. Achttien maanden later was de tumor geheel verdwenen, slechts een littekenweefsel achter gelaten hebbend. Het zou ons te ver voeren alle gevallen op te sommen, die de auteurs in dit artikel aanvoeren. Het is voldoende op de mogelijkheid gewezen te hebben van het spontaan verdwijnen van sommige, zij 't ook zeldzame, gevallen van kankers.

(Voor 't maandblad bewerkt naar een artikel van arts I. v. Esso Bzn, in de Aesculaap.)

Ademhalingsgymnastiek

Het is in den tegenwoordigen tijd wel als een soort wonder te beschouwen, indien iemand gevonden wordt, die werkelijk *ziek* is, althans hier of daar aan zijn lichaam iets voelt, waarvan hij zeker weet dat het niet in den haak is, want voor alles is een specialist ter genezing te vinden en mocht dat niet lukken, dan hebben we nog het „Natuurkundig Instituut „Flora”. Als dat niet trekt, trekt niemendal!!

Ja, je moet het maar begrijpen wat er aan of in het lichaam bezig is te knagen, af te breken, of pijn te veroorzaken! Doch gelukkig zijn er altijd mensen, die iets weten te doen, om de vijanden van het lichaam te verjagen. Zóó erg, zóó vreemd, zóó zeldzaam kan zich niets voordoen, of er zijn bar-geleerden, die alles weer in orde brengen wat er aan het lichaam haperen mocht... Zoo maakte ik een poos geleden kennis met een dame, die vertelde dat zij voor verfraaiing van de huid zorgde, voor mooie lichaamsvormen, voor buikgymnastiek met het middenrif en de ademhalingswerktuigen!

Een nichtje van mij had een kromme neus, was in 't geheel niet mooi van bouw, maar dat blijft een kwestie van smaak. Zij had voor het een en ander

reeds plannen naar een dame te gaan, die een „specialiteit” was in ademgymnastiek.

„Nou Oom, U zult wel met mij meegaan nietwaar? U als verslaggever, zou die visite U misschien iets leveren voor uw blad, wat dan ook een mooie reclame zou zijn voor die dame. Wat denkt U er van? Of is er geen tijd voor?” Een paar dagen later waren wij bij de dame op bezoek. Zij stelde zich aan ons voor als zangleerares, die het eerste begon met openbare voordrachten te houden voor zangmethode en later er het hygiënisch spreken en de ademgymnastiek bijvoegde. Zij verklaarde ook, dat hare oogen geopend waren voor 't geluid der dieren!

Maar ik wil hier en daar een greep doen uit hetgeen ik gedurende haar gesprek met haar patiënte noteerde, zeer leerzaam!

Als wij leefden zooals deze dame zegt dat zij doet, dan waren alle dokters, ziekenhuizen en wat daar bij behoort, ja zelfs de bakkers en slaggers, allen overbodig.

Zij heeft door voorbeelden aangetoond hoe men moet ademen en wel door oefeningen met de longen, den buik, armen en beenen en vooral met het strottenhoofd!

Welnu, dit laatste heeft bij het gesprek van de leerares groote diensten bewezen, in verband en

samenwerking met het middenrif. (Zooals zij zeide).

Ik voelde me zelf al een beetje „ontleedkundig” worden en ik geloof, als men veel van die gesprekken of voordrachten bijwoont, kan men met eenige latijnsche woorden als saus, het er best op wagen eens te probeeren den doktersbul te bemachtigen!

Aldus, het middenrif is het vlies dat de scheiding vormt tusschen borst en buikholtte en dat men bij geslacht vee, dat in de slaggerswinkels te pronk hangt, goed kan zien, doordat de slaggers er wel eens figuurtjes in prikken en het vele vet van zoo'n beest er mooi door doen uitkomen.

Met dat middenrif, natuurlijk haar bloedeigen middenrif, heeft de juffer gymnastiek staan maken, zoodat men het door haar kleeren kon zien: Buik en borst om beurten dik of dun, om daardoor de middenrifs-adem als geneesmiddel voor luchtpijp-aandoeningen, longspits-katarrhen, asthma, bronchitis, enz. enz. aan te toonen. De diepe middenrifs-adem voor hen die hygiënisch willen spreken...

„Maar mijn neus staat krom, juffrouw, daarvoor ben ik bij U gekomen, om te weten hoe ik dat kan bewerken, hem weer een behoorlijke houding te doen aannemen.”

Na onderzoek, of de kromming

Van Elders

Uit de „Deutsche Apotheker-Zeitung”

Geneeskrachtige olie

De arrondissementrechtbank te Graz veroordeelde een man tot één jaar zware kerkerstraf, omdat hij een totaal onwerkzame „geneeskrachtige olie” tegen woekerprijzen aan zieken had verkocht en zich buitendien nog voorschotten had laten geven op de levering van een „geneeskrachtige staalwijn”. Hierop hadden de zieken verzeft moeten wachten.

Kruidenhandelaar

Een 55-jarige uit Dresden stond terecht voor de arrondissementrechtbank te Dresden, wegens het rondreizend uitoefenen der geneeskunde, verkoop van niet toegelaten middelen, woeker en bedrog. Hij had op het platte land zieken opgezocht en deze met door hemzelf verzamelde genees-

kruiden en ook met zelfbereide kruidenaftreksels als universeel-geneesmiddel opgescheept. Voor eenige zakjes van zijn kruiden verlangde hij betaling van 15 mark; voor 2 flesschen van zijn afkooksel, die voor een „acht-weeksche” kuur toereikend waren, 35 mark. Hij gaf zich ook uit voor „kruidendokter” en ervaren „Heilpraktiker”. De door de rechtbank opgeroepen 16 getuigen verkondigden eenstemmig, dat de middelen van dezen kwakzalver totaal onwerkzaam waren. De strafkamer veroordeelde den bedrieger tot 2½ jaar gevangenisstraf, en verbood hem den kruidenhandel gedurende 5 jaren.

Alkalische oogzalf

In de eerste dagen van den huidige oorlog verkocht een handelaar, onder de aandacht van het publiek brengend de dreigende vliegtuig-aanvallen met gasbommen, tuben, die alkalische oog-

zalf zouden bevatten. Het gelukte hem ook een aantal dezer tuben kwijt te raken tegen een verhoogden prijs, terwijl bleek, dat de tuben slechts gewone vaseline bevatten. De jury veroordeelde deze oplichter tot één jaar gevangenisstraf.

Geneesmiddel-zwendel

Voor de strafkamer van het Landgerecht te Leipzig stond de hoofdvertegenwoordiger van een pharmaceutische fabriek terecht, die met een aantal verkoopers per auto de verre omgeving van Leipzig afreisde, om een soort universeel-geneesmiddel, een zoutpreparaat, aan den man te brengen. Het middel zou bij hart-, long-, maag- en nierziekten, verder zelfs bij kanker, thrombose en suikerziekte in 5 à 6 weken tot een volledige genezing voeren. De aangeklaagde deed zich bij de aanprijzingen voor als een rijke weldoener, die het middel uit pure

van den neus aangeboren of gevolg van mishandeling was, was het moeilijk zoo maar direct te beslissen over het al of niet kunnen veranderen, dus verbeteren. Om echter iets goeds te bereiken moet de neus van de hulpmiddelen van zijn buurman gebruik maken, dat zijn de buizen van Eustachius, die bij de ademhalings-gymnastiek door het middenrif, langs het gehoor en de strot veel lucht gedrukt krijgen, welke drukking ook in het neuskanaal komt, spanning veroorzaakt en op die wijze alles weer recht zal maken en op de goede plaats brengen, waardoor uw geelaat wel anders, maar zeker mooier zal worden. Aldus de „specialiste”.

U zal nog dikwijls bij mij moeten komen, want het gaat niet, zelfs niet bij ademhalings-gymnastiek met medewerking van het middenrif, om zoo maar in een paar dagen, alles weer recht te zetten, dus ook uw neus. Neen, U zult een abonnement bij mij moeten nemen. Ja, ik sta er voor in dat uw neus in orde komt, doch ik kan niet zeggen hoeveel tijd dat zal vergen.

Nu wil ik nog even zeggen dat het altijd goed is hygiënisch te eten, b.v. zooals ik doe: Ontbijten met cacao, zonder brood. 's Middags een stukje wit vleesch met

veel groenten en de rest appels, noten, kastanjes, apennotjes, enz. en 's-avonds vóór het naar bed gaan, weer appels, peren, pruimen, en tot drank niets dan citroensap!!” Hè hè!!

Ik heb er pijn in mijn buik van gekregen, al dat fruit en zuur, en mijn middenrif wil ook niet meer zoo ik wil.

Als men zoo'n bijeenkomst meemaakt en luistert met de aandacht die het onderwerp verdient, dan bemerkt men pas, van zijn eigen corpus nog niet veel te weten.

Tot besluit kregen we een soort variété-voorstelling ter verduidelijking van de ademgymnastiek, als: het blaffen van een hond, de geluiden van paard, duif, ezel, enz. en daarbij moest dat balletje, genaamd „strottenhoofd” 't geducht ontgelden.

Ik zal het hierbij laten, al is er nog veel van te vertellen, maar ik wil er toch nog even op wijzen, dat een zoogenaamde lichaamsverfraaiings-ademhalings-middenrifs-gymnastiek-deskundige, heel wat kan en wil verbeteren of genezen(!), al zal uw portemonnaie er misschien ongesteld door worden, terwijl de door U verwachte resultaten op *nul* uitloopen.

W. H. BOOMGAARD

naastenliefde verkocht, maar die zich desondanks voor een zoogenaamde kuurverpakking 84 mark liet betalen, waarvan hij zelf de helft ontving.

Hier was dus sprake van klinkklare zwendel, zoodat de bedrieger tot 8 maanden gevangenisstraf werd veroordeeld.

Geneesmiddel-zwendel

Een 47-jarige man uit Wernigerode had een preparaat bereid, dat hij „Bionol” doopte, en dat hij in de daarbij behorende prospecti aanprees als „Diätisum”. Hiermee ventte hij langs de deur, waarbij hij voor een verpakking, die hem zelf 0,92 mark kostte, 5 tot 7,5 mark rekende. Volgens zijn opgave zou het middel zeer goede diensten bewijzen voor de bloedzuivering en om aan te sterken. De menschen, die het middel hadden gekocht deelden echter mede, dat zij na het innemen hartkloppingen, aanvallen van duizeligheid en maagpijnen hadden ge-

kregen. Het gerecht te Halberstadt, waarvoor zich dezen man had te verantwoorden, veroordeelde hem tot een gevangenisstraf van 6 maanden en 1000 mark boete. Bovendien werd hem de uitoefening van zijn handel verboden voor den duur van 5 jaren.

Geneesmiddel-zwendel

In Duisburg en omgeving werd door een kwakzalver handel gedreven in een „Oost-Indische kruidenkuur”, welke tegen allerlei ziekten werd aangeprezen. Het mengsel van kruidenpoeders, waarvoor de kwak zich 15 mark liet betalen, kostte hem zelf slechts eenige pfennig. De bedrieger werd tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld, en de Duisburger strafkamer bevestigde deze straf in hooger beroep.

Drie Berlijnsche marskramers ventten in de omgeving van Schneidemühl met een zoogenaamde „opbouwstof” voor het lichaam, die als een veelzijdig ge-

RECHTSZAKEN

Makelaar, die medicijnen verkocht

GAF HIJ OOK „GENEESKUNDIG ADVIES”?

KANTONRECHTER LEGT BOETE OP

Er zijn in het Gooi vele sanatoria ter genezing van tuberculose en wellicht is dit de aanleiding voor den heer C. van O. geweest om zich er te vestigen en mede te helpen om de menscheit van deze kwaal te bevrijden. Hij meent dit te kunnen doen door middel van een medicijn, dat „Maxima Doctrina” — d.i. „Hoogste Wetenschap” — genoemd is, omdat den heer Van O. Sr. de samenstelling in een droom werd geopenbaard. De vader, die directeur van een verzekeringsmaatschappij was, had reeds met veel succes het middel aan tuberculoselidgers verstrekt en gaf zijn zekere positie op, om zich aan de verbreiding van het middel te wijden. De zoon heeft dit werk sinds het overlijden van den heer Van O. Sr. — tien jaar geleden — voortgezet, maar wordt hierin thans gedwarsboemd door de Bussumsche politie, die door medici op het middel werd attent gemaakt. De heer Van O., die sinds eenige maanden te Bussum woont, bezoekt per auto het land, vooral het platteland, en noemt zich behalve makelaar in onroerende goederen, reiziger in medicijnen.

neemiddel van allerlei ziekten werd aangeprezen. Het te koop aangeboden mengsel bestond evenwel uit een aantal minderwaardige stoffen. De juryrechtbank te Schneidemühl veroordeelde de beklagden ter zake van bedrog tot gevangenisstraffen van vier tot zes maanden.

Geneeskrachtige aarde

De 61-jarige H. Stritzkowski had in de omgeving van Landsberg a/d. Warthe, onder bedriegelijke voorwendsels geneeskrachtige aarde geleverd. Zelf betaalde hij voor een dergelijk pakket 1 mark, terwijl hij er 30 mark voor verlangde van de zieken. Van tijd tot tijd gaf hij zich ook uit voor arts en schreef dan recepten, welke hij later niet meer zelf kon lezen. Hij stond terecht wegens herhaald gepleegd bedrog voor de strafkamer in Landsberg a/d Warthe, welke kamer hem tot 3 jaren tuchthuisstraf veroordeelde.

Rechtszaken (vervolg)

De kantonrechter te Hilversum, mr. Van der Ley — die, van wege de ijsberentemperatuur in het oude justitiegebouw, door hem menigmaal „hok” genoemd, zich liever in een middel tegen de koude verdiept had — zat omgeven van eenige stapels correspondentie, welke door Van O. met zijn patiënten gevoerd is. Bij de dossiers bevond zich ook een analyse van het laboratorium voor Volksgezondheid te Utrecht, volgens welke het middel geacht wordt uit plantkundige stoffen te bestaan, welke in een of andere nuttige wijnsoort zijn gedompeld, zonder eenige vitaminen te bevatten. De bereiding geschiedt door een apotheker in Den Haag, wiens naam door Van O. verzwegen wordt.

Verdachte is gedagvaard „ter zake dat hij zonder dat hem de bevoegdheid tot uitoefening der geneeskunst is toegekend, aan personen, die zich met klachten over ziekte of kwalen tot hem hadden gewend, fleschjes met medicijn heeft verstrekt met aanwijzingen in een brief hoe dit medicijn te gebruiken, terwijl voor dit medicijn geld werd betaald.”

Baat gevonden

De eenige getuige, die opgekomen was, mevrouw S. van L. uit Dordrecht, verklaarde, dat zij ten behoeve van haar broeder, die sinds jaren lijdende is aan tuberculose, de medicijn, waarvan zij veel goeds had gehoord, van verdachte had betrokken. Per brief en per brochure waren haar gebruiksaanwijzingen verstrekt — viermaal 25 druppels der dag — en zij had een gulden per fleschje betaald. Haar broeder was, sinds hij in Mei met deze behandeling was aangevangen, veel beter geworden en is ook van zins door te gaan.

Verdachte erkent, dat hij brieven met aanwijzingen heeft geschreven en brochures met aanwijzingen en dankbetuigingen van dankbare patiënten had bijgevoegd.

De ambtenaar van het O.M. mr. E. van Everdingen, achtte het ten laste gelegde bewezen en vroeg de maximum straf van 300 gulden boete of 30 dagen hechtenis.

Mr E. F. Moresco uit Den Haag, las brieven voor van patiënten uit allerlei kringen en plaatsen van het land, o.a. van predikanten, die baat hebben gevonden bij het middel. Pleiter meende, dat uit de dagvaarding zou moeten blijken, dat verdachte zich schuldig

EEN GOED GESPEELDE ROL**Expedietieknecht had groote „dokterspraktijk”****BEMIND EN GEZIEN OM ZIJN GELEERDHEID**

PATIËNTEN VAN HEINDE EN VERTientallen, ja waarschijnlijk honderden menschen in alle deelen van het land zijn er geweest, die om raad en daad kwamen bij „Dokter J.”, en genezing van hun kwalen dachten te vinden bij dezen „medicus”. Thans zullen zij ervaren, dat hun vriendelijke huisarts niemand anders is dan... een eenvoudige expeditieknecht, wonende in de Kinkerbuurt.

Dokter J. heeft zich langen tijd, vermoedelijk reeds eenige jaren, voor dokter uitgegeven en dagelijks zijn „patiënten” bezocht, totdat hij gisteravond na de zooveelste visite bij een gezin in de De Clercqstraat kon worden gegrepen door de rechercheurs Blonk en Schoneveld van het bureau Marxstraat.

Onbegrijpelijk is het, hoe jaren achtereen tallooze menschen het volste vertrouwen konden stellen in dezen jongeman, die zich voordeed als een geleerd man, doch wiens studie zich niet verder had uitgestrekt dan de opleiding van

de lagere school. Nog wonderlijker is het, dat zijn „praktijk” zich binnen luttele jaren uitbreidde tot een patiëntenschaar, waarop menig dokter jaloersch zou kunnen zijn. „Dokter J.” verstond de kunst met menschen om te gaan, ze gemoedelijk toe te spreken en op z'n tijd gewichtig te doen, wanneer hij zijn diagnose moest stellen in een lastig geval. Maar „Dokter J.” stond voor niets en wist zijn patiënten zoo te suggereren, dat hij voor een knap medicus werd gehouden, aan wien men brieven schreef met den aanhef... „Weledel Zeergeleerde Heer”.

In de aktentasch, die „Dokter J.” steeds bij zich droeg, heeft de politie vele brieven van patiënten aan hun dokter gevonden, waaruit duidelijk bleek, hoe rotsvast zij op de medische kennis van den expeditieknecht vertrouwden. Een gedeelte van zijn „wetenschappelijke boeken” droeg dokter J. steeds bij zich. Het waren slechts een paar prijscouranten van ho-

gemaakt heeft aan het „geven van geneeskundigen raad zonder daartoe bevoegd te zijn”, want dat is volgens de wet het criterium van onbevoegd uitoefenen der geneeskunst. Geneeskundige raad is raad, die de strekking heeft om genezing te bevorderen, maar de menschen, die bij Van O. komen, zeggen of schrijven: „Ik heb t.b.c., geef mij een of meer fleschjes van het middel.” Een winkelier die fleschjes verkoopt, geeft ook geen geneeskundigen raad. Pleiter verzocht ontslag van rechtsvervolging.

De kantonrechter was van oordeel, dat hier alleen sprake is van „verkoop van geneesmiddelen met gebruiksaanwijzing” en dat is niet strafbaar. Het Hof heeft destijds spr.'s vrijsprekend vonnis in zake de radiumbepalers, bevestigd. Doch bij arrest van den Hoogen Raad van 2 Mei 1938 is in „het ingaan op een klacht van lijdens en het sturen van geneesmiddelen met gebruiksaanwijzing waarin verbetering wordt voorgespiegeld”, strafbaar, om-

dat men dan geneeskundigen raad geeft. Verdachte heeft zich wel stipt gehouden aan de vroegere jurisprudentie en zich uitsluitend tot den verkoop bepaald, maar na het arrest van 1938 is hij strafbaar. Er zijn talrijke mannen van naam, die het middel goed achten en het is spr. bekend, dat er Hilversumsche predikanten geweest zijn, die het zeer hebben aanbevolen. Het arrest van den Hoogen Raad van 1938 is echter fnuikend voor verdachte. De kantonrechter veroordeelde Van O. ten slotte tot honderd gulden, subsidiair tien dagen hechtenis.

Telegraaf 13/1 '40

ZWARE STRAF VOOR EEN KWAKZALVER

Zijn medicijn kostte een patiënt het leven

Een 52-jarige koopman uit Rotterdam, aanvankelijk expeditieknecht van beroep, had zichzelf „opgewerkt” tot kruidendokter en zijn twijfelachtige praktijken in Rotterdam en omgeving

moeopathische geneesmiddelen en een stethoscoop waarmede de dokter de longen der patiënten kon beluisteren....

Specialist

Vrouwen, mannen, meisjes en jongens, ja ouden van dagen behoorden tot zijn patiënten. Met alle klachten kwamen ze bij hem. Dokter scheen zich echter specialiseerd te hebben op zenuw-aandoeningen en reumatiek. Daar had hij veel verstand van. Hij behoefde zijn patiënten maar even den pols te voelen en strak in de oogen te kijken om te zien wat er aan scheelde.

„O, ik heb het al gezien,” zei hij dan prompt. „Ik zal u wel weer opknappen....” Dan schreef hij op een wit stukje papier een recept voor een of ander geneesmiddel, dat de patiënten ook waarlijk in verschillende zaken konden krijgen. Hij gaf voor het afscheid nog enkele wijze raadgevingen en beloofde spoedig terug te komen om te controleeren of het geneesmiddel goed had geholpen. Met een handdruk nam dokter afscheid na eerst nog even te hebben afgerekend. Hij vroeg niet veel voor een visite. Een gulden of een gulden en vijftig cent vroeg hij slechts voor zijn visite. Dat was niet veel. Men betaalde deze kleine bedra-

uitgeoeffend. In het geval, dat veertien dagen geleden voor het Haagsche gerechtshof werd behandeld, had de kwakzalverij den dood van zijn patiënt tengevolge gehad en wegens het veroorzaken van dood door schuld had de Rotterdamse Rechtbank den kwakzalver veroordeeld tot een gevangenisstraf van *negen maanden*, de zwaarste straf, welke op dit misdrijf staat.

Verdacht patiënt was een hartlijder en was onder doktersbehandeling. Toch meende hij in de vacantie van zijn dokter naar den kwakzalver te moeten loopen, die hem in de oogen keek en daarop een groot aantal dure kruiden adviseerde. De kruiden op zichzelf bleken waardeloos, doch onschadelijk, maar zij moesten met veel water worden ingenomen. Dit was voor den hartlijder fataal en hij overleed door overmatig watergebruik. Het Gerechtshof heeft den verdachte conform den eisch dezelfde straf als de rechtbank opgelegd. *Alg. Hbl.*

gen gaarne en men vond dokter een prachtmensch, die veel voor zijn patiënten over had. Hoe goed klonk het niet, wanneer de medicus in gevallen, waarin ook een gulden nog slecht kon worden gemist, sprak: „Och geeft u dan maar twee kwartjes als u het moeilijk heeft”....

Het zal moeilijk na te gaan zijn hoeveel meisjes en vrouwen bij hem om genezing kwamen. Hij gaf haar pillen, poeders en drankjes, die volkomen onschuldig waren, doch den „patiënten” het geloof gaven, dat ze er beter van werden. Bekend is geworden, dat hij vele menschen, die klachten over dit of dat hadden, menschen, die zich nerveus of door andere omstandigheden niet lekker gevoelden.... Grieksch graszaad of Arsenicum D 6 liet slikken.

Een jong meisje, dat vond, dat het met haar zenuwgestel niet in orde was, kreeg een fleschje met een of ander onschuldig drankje te drinken. Dokter had haar slechts behoeven aan te kijken om haar klachten te begrijpen. Hij schreef het recept en kwam na die eerste visite nog vele malen terug om naar haar gezondheidstoestand en naar dien van de moeder te informeeren. Want ook de moeder van het meisje geloofde in de voortreffelijke medische kennis van „dokter J.” Maar het meisje werd er niet beter op. Ja toch, later, toen zij een veel rustiger leven had en flink at en dronk. Dit was het beste geneesmiddel. Doch zij schreef haar beterschap toe aan het drankje van.... den expeditieknecht. „Dokter J.” kwam steeds terug met een ernstig gezicht. Ook hij constateerde tot zijn genoegen, dat de patiënte vooruit was gegaan....

Overal patiënten

In alle deelen van het land gaf de expeditieknecht zich voor dokter uit. De eene patiënt vertelde het aan een ander, dat „dokter J.” toch zoo'n uitstekende dokter was en zoo kreeg de jongeman een praktijk, die hij nauwelijks meer alleen af kon. Doordat hij steeds op reis was, kon de politie hem moeilijk te pakken krijgen. Gisteravond zagen de rechercheurs Blonk en Schoneveld den jongeman met zijn actetasch in

WONDERDOKTER OVERLEDEN

Te Oudkerk is, 70 jaar oud, overleden de heer J. Monsma, beter bekend als het boertje van Rinsumageest. Deze „wonderdokter” was tot ver over onze grenzen bekend. Des morgens voor zonsopgang stond elken dag een groote menigte voor zijn boerderij te wachten om hem te kunnen raadplegen. Velen kwamen uit Amerika, Engeland, Duitschland, België en Frankrijk om hulp bij hem te zoeken. Velen zullen hem in herinnering houden als een boertje, dat door een groote dosis menschenkennis veel naam en geld vergaarde. *Telegraaf*

de De Clercstraat loopen. Zij volgden hem en zagen dat hij een woning binnen ging. Toen hij weer buiten kwam, schoten de rechercheurs toe en arresteerden hem. Juist had dokter weer eenige patiënten bezocht. Een juffrouw, die klachten had over reumatische aandoeningen en prompt een recept van hem had gekregen. De vrouw had haar „huisarts” verteld, dat een kind van haar steeds over hoofdpijn klaagde en dat zij naar het gasthuis zou gaan met de kleine. „Dokter J.” wilde het kind ook wel eens zien, doch aangezien de kleuter sliep, beloofde dokter spoedig terug te komen. „Wacht u nog maar even met dat gasthuis,” zei hij. „Laat ik het eerst maar eens bekijken....”

Goed, dat was afgesproken. Waarom zou „dokter J.” het ook niet weten? Gelukkig voor de ouders en in de eerste plaats voor de spruit zelf werd de dokter na dit laatste advies gegrepen door de rechercheurs, die hem opsloten in het politiebureau aan de Marnixstraat.

Er zullen in de eerstkomende dagen nog talrijke getuigen moeten worden gehoord ten einde na te gaan hoe groot de praktijk van „dokter J.” wel is geweest en of hij misschien onheilen heeft gesticht bij menschen, die zoo vast op hem vertrouwden en zich nu nog moeilijk kunnen voorstellen dat hun trouwe huisarts expeditieknecht van beroep was, doch in de „beoefening van de geneeskunst” een betere boterham zag. *Telegraaf 14/9 '39*

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGEBODT 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
 <p>PIL.FERRO-50-VERWEY PIL.ARSEN-FERROWEY-COMP PIL.ARSEN-FERROWEY PIL.FERROWEY-COMP</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

**VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ**

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

BESCHIKBAAR

<p>U. A. UITSLUITEND IN APOTHEKEN</p>	<p>N. VERWEY & Co. — TIEL Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818 Apotheker: Dr. J. J. VERMET Postgiro 98061 — telef. 2181 — telegram: vermet</p>	<p>NEDERLANDSCH FABRIKAAT EXPORT VERBODEN</p>
--	--	--

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

In dit Blad worden uitsluitend annonces
opgenomen, die door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij
zijn goedgekeurd.

	<p><i>De dokter zei: Borstvoeding en daarna Molenaar's Kindermeel</i></p>
<p>B</p>	<p>Voor 2 à 3 cents per dag Uw kind kerngezond.</p>

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: D. PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

MIJNE MEENING OVER DE KWAKZALVERIJ

door
S. HIEMSTRA, Arts

Uit mijn vroegere praktijk herinner ik mij een paar treffende gevallen waarin de gevaren verbonden aan het optreden van kwakzalvers duidelijk naar voren treden.

Daar was een oude man die veel last had van rheumatiek, waarvoor hij zich evenwel niet door mij liet behandelen. Op een goeden dag kreeg ik bericht met verzoek zoo spoedig mogelijk bij hem te komen. Bij mijn komst vond ik hem buiten bewustzijn, zoodat ik hem met krachtige stimulantiën moest bijbrengen. Wat was de oorzaak van zijn zwaktetoestand geweest? Hij had tegen de rheumatische pijnen het destijds veel geadverteerde middel „Duo Formula” gebruikt, waardoor hij o.a. een heftige Diarree gekregen had. Door bedrust en de noodige verdere behandeling was hij spoedig weer de oude met zijn rheumatiek. Nu zijn de oorzaken van deze ziekte, zooals wij weten, vrij talrijk en samengesteld, zoodat het onmogelijk is met een purgeermiddel alleen alle rheumatieklidders te genezen.

Het tweede geval betrof een meisje dat mijn raad kwam vragen voor een uitgebreide huiduitslag tengevolge van het overmatige gebruik van Brometum Kalicum, hetwelk zij, daar zij lijdende was aan toevallen, naar aanleiding

van een advertentie in den vorm van een drank had gebruikt. Hier was dus een geneesmiddel onoordeelkundig gebruikt, zoodat er nadeelige gevolgen voor de patiënte ontstonden. —

Geneesmiddelen die per advertentie worden aangeboden, te gebruiken, is verkeerd, eenvoudig omdat men niet weet welke stoffen er in zitten; en wat de z.g.n. verpakte geneesmiddelen betreft, waarbij de samenstelling is aangegeven, mijne meening daarover is, dat zij alleen na ingewonnen advies van den huisarts moeten worden gebruikt, daar de werking van de samenstellende stoffen door den leek niet kan worden beoordeeld.

Het derde geval betrof een jonge man, die leed aan Ischias, waarvoor hij door een kwakzalver behandeld werd met een wrijfmid- del. Het middel hielp evenwel niet, zoodat hij zich tot mij wendde. Daar het geval mij verdacht voorkwam, onderzocht ik zijn urine en vond suiker; het bleek een vrij zwaar geval van suikerziekte te zijn, dat zeer noodig met diëet behandeld moest worden. De insuline was destijds nog niet ontdekt. Dit derde geval is ernstiger, daar hier een symptoom werd behandeld van een ernstige ziekte, die een juiste behandeling vereischt, daar er anders gemak-

Mededeelingen van het Bestuur

Een nieuw lid der Vereeniging. Het Hoofdbestuur der Provinciale Groninger Vereeniging „Het Groene Kruis” heeft besloten als lid toe te treden tot de Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Wij tellen onder onze leden reeds verschillende organisaties en vereenigingen; tot nu toe waren slechts enkele provinciale Kruisvereenigingen tot onze vereeniging toegetreden.

Het spreekt wel vanzelf, dat ons bestuur zeer verheugd is met genoemd besluit en dat het hoopt, dat hierdoor een belangrijke stap gezet is op den weg der bestrijding der kwakzalverij; bij welke bestrijding toch, naar de meening van ons bestuur, de gezondheidsorganisatie's een belangrijke taak te vervullen hebben.

NIEUWE LEDEN:

L. HUSTINX, Arts te Roermond.
W. J. LEEUWENBURG, Arts te Ouderkerk ad IJssel.

H. J. A. TER WEE, Secr.

kelijk zeer ernstige gevolgen voor den patiënt zouden kunnen optreden. —

Het vierde geval betreft een jonge man die verkeerde in het laatste stadium van longtuberculose; hij liet een beroemde kwakzalver komen, die hem aanried petroleum in te nemen, met welk middel hij beweerde lijders aan t.b.c. te hebben genezen. Het middel had natuurlijk geen resultaat. Bij dit geval zien wij dat de arme patiënt zich als 't ware aan een stroohalm vastgrijpt, om zijn gezondheid terug te krijgen, terwijl hier de schadelijke petroleum zonder eenigen grond wordt gebruikt ter genezing van de longtuberculose.

Mijne meening o.d. Kwakzalverij (verv.)
 Vragen wij waarom er nog zoo vele menschen naar kwakzalvers gaan of afgaande op advertenties, allerlei geneesmiddelen koopen, dan zal dat wel zijn eendsdeels omdat zij meenen aldus de meerdere onkosten voor den dokter uit te sparen en verder omdat de behandeling bij den arts hun te lang duurt of zonder succes blijft. Den kwakzalver schenken zij hun vertrouwen, omdat zij van gevallen gehoord hebben, die door dezen genezen zijn en dan soms ziekten betreffende, die als vrijwel ongeneeslijk of als moeilijk te genezen bekend staan. Een geval dat niet in mijn praktijk is voorgekomen was het volgende: Er was een vrouw, die na hare bevalling eiwit in de urine had; de menschen spraken van nierziekte en men ging met de patiënte naar een boertje, dat zeide: ja maar dat behoeft zoo niet te blijven en hij schreef voor elken morgen een bord pap van roggebloem met melk te gebruiken. Het resultaat was, dat na 14 dagen het eiwit uit de urine verdwenen was. Het is duidelijk, dat we hier te doen hadden met een geval van z.g.n. zwangerschapsnier waarbij alleen door het diëet de normale nierfunctie zich bijna steeds vrij spoedig herstelt, omdat er geen ware nierontsteking is of geweest is. De roem van het boertje was door dit geval evenwel wederom bevestigd. Aldus verheugen sommige kwakzalvers zich in een

grooten toeloop van patiënten. —

Vragen wij nu: waarin bestaat eigenlijk hunne behandeling en hoe komt het dat een kwakzalver soms succes heeft.

Een diagnose der ziekten te maken, waarvoor verschillende natuurwetenschappen als anatomie, physiologie enz., benevens het ontstaan en het verloop der ziekten moeten worden bestudeerd, daartoe is hij natuurlijk niet in staat. Nu komt de patiënt evenwel dikwijls bij hem met de diagnose van den arts, die den zieke reeds behandeld had. In dat geval komt het dus alleen aan op het toepassen van geneesmiddelen. Hier moeten wij wederom constateeren dat zijn kennis van de samenstelling en de werking der geneesmiddelen zeer miniem is. De stoffen die hij aan zijne patiënten geeft zijn of voor de bestrijding van de ziekte waardeloos, of, indien zij wel werkelijke geneesmiddelen zijn, die hij van de geneeskundigen heeft overgenomen, worden zij op onoordeelkundige wijze toegepast. Tot het geven van goede hygiënische en vooral diëetvoorschriften is hij bijna nooit in staat. Hij werkt dus bijna alleen met het vertrouwen dat de patiënt hem schenkt en dat hij mede weet in te boezemen door zijn beslist en ernstig optreden. Na een zogenaamd onderzoek en na de klachten van den zieke te hebben gehoord, suggereert hij den patiënt

INHOUD

	Blz.
Mijne Meening over de Kwakzalverij S. Hiemstra	25
Rechtszaken	26
Middelen van Alma	27
„Vital Renewer”	28
Oxidikor	29
In Oorlogstijd en Wintertijd	30

dat een algeheel herstel zeer goed mogelijk is bij het gebruik zijner geneesmiddelen. Wanneer de kwakzalver over telepathische krachten beschikt, zal dit door de sterkere binding tusschen den patiënt en zijn persoon geen ander gevolg voor de genezing hebben dan dat de patiënt nog meer onder zijn invloed komt en wanneer hij een magnetiseur is zal dit als zoodanig op de genezing van geen invloed zijn. —

De suggestieve verzekeringen en uitspraken van den kwakzalver nu werken als prikkels op de geestestoestand van den patiënt, die daardoor in een hoopvolle en meer opgewekte stemming komt te verkeeren. Deze veranderingen van den patiënt werken weer onbewust als prikkels voor de lichamelijke functies zijner organen, zoodat, indien mogelijk, de slaap, de eetlust en de spijsvertering verbeteren; de ademhaling wordt dieper en de bloedsomloop krachtiger en meer regelmatig. Bovendien worden de natuurlijke genezende krachten die in ieder ziek lichaam optreden versterkt. Deze verbeteringen werken op

RECHTSZAKEN

Voor de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht heeft in Februari 1940 in hooger beroep terecht gestaan J. A. v. A., wonende te Dordrecht, die bij vonnis van den Kantonrechter aldaar ter zake van onbevoegd uitoefenen der geneeskunst (gepleegd bij herhaling) was vrijgesproken; van deze vrijpraak was de Ambtenaar bij het Openbaar Ministerie in hooger beroep gekomen.

Bij de behandeling ter terechtzitting bleek, dat v. A. er van werd verdacht, dat hij in of omstreeks April 1938 te Zwijndrecht, niet toegelaten tot de uitoefening der geneeskunst, buiten noodzaak dit beroep als bedrijf heeft uitgeoefend door in de uitoefening van zijn kwakzalverspraktijk de vrouw van C. W. v. d. P. aldaar, wier man

zijn hulp had ingeroepen, althans had doen inroepen voor zijn vrouw, mededeelende, dat zij lijdende was aan galblaasonsteking, twee maal in haar woning te bezoeken, haar in de oogen te kijken, en haar te zeggen, dat zij door gebruikmaking van door hem (verdachte) genoemde geneesmiddelen van haar kwaal zou genezen, gepleegd onder de verzwarende omstandigheid van herhaling.

De verdachte, die thans, in tegenstelling met hetgeen hij in eersten aanleg had opgegeven, ontkende kwakzalver van beroep te zijn, erkende wel vroeger wegens kwakzalverij veroordeeld te zijn, laatstelijk tot een geldboete van f 300.— of zes maanden vervangende hechtenis; hij ontkende overigens het hem te laste gelegde.

Als getuigen werden gehoord, behalve de Inspecteur van Politie uit Zwijn-

drecht, zekere v. d. P., wiens vrouw behandeld zou zijn, en de arts Krijger; verdachte werd verdedigd door Mr. J. A. W. Burger, Advocaat te Dordrecht.

Het bleek, dat bedoelde v. d. P. destijds aan den Inspecteur (dien hij heel goed kende) een verklaring had afgelegd, welke bezwaard voor verdachte was, en waarop de te laste legging in feite steunde. Het bleek echter tevens, dat v. d. P. reeds ter terechtzitting in eersten aanleg op die verklaring terug gekomen was, bij welke houding hij in hooger beroep volhardde, zeggende, bij den Inspecteur onbewust onwaarheid gesproken te hebben; hij zou door den dood van zijn vrouw, die in Juni 1939 was overleden, geheel van streek geweest zijn, en uit de eerste helft van 1939 niets meer weten. Uit de mededeelingen

hunne beurt weer als prikkels op de geestelijke gesteldheid, want deze werkingen in den mensch zijn in voortdurende wisselwerking met elkaar. —

Wij weten allen hoezeer een onaangename tijding of nog meer een onaangename gebeurtenis in ons leven van slechten invloed zijn op ons lichamelijk welbevinden. Wij verliezen onze kalmte en rust, de hartslag wordt versneld, sommigen beginnen te transpireeren, de eetlust wordt minder, de ontlasting traag; ook de ademhaling oppervlakkiger en de slaap onrustig, oppervlakkig en slecht. En wanneer dan geen verandering ten goede optreedt, worden de gevolgen op den duur voor onze medemenschen duidelijk zichtbaar en men zegt: Wat verouderd die man of die vrouw den laatsten tijd. De vatbaarheid voor ziekten wordt aldus verhoogd en op den duur kunnen sommige ziekten er rechtstreeks door ontstaan. Maar welk een ommekeer grijpt er ook lichamelijk plaats, wanneer de deprimeerende gebeurtenis tijdig wordt buiten werking gesteld. — Bijna met één slag verdwijnen alle onaangename psychische gewaarwordingen en de man of de vrouw veert weer op en ook de organen keeren tot hunne oude goede functies terug. —

Aldus zal de kwakzalver bij functioneele stoornissen succes kunnen hebben; bij andere ziekten en daar waar reeds organische veranderingen in de organen zijn

opgetreden, schiet zijn methode, bestaande in het geven van suggesties, te kort en komt hij niet tot zijn doel, nml. de geheele genezing van den patiënt. Ofschoon, zooals uit bovenstaande is gebleken, bij elken zieke een goede zielkundige behandeling noodig is, zullen toch voor zijn geheele herstel niet kunnen worden ge-

mist goede hygiënische voorschriften, een passend diët en zoo noodig een nauwkeurig gedoseerd en bij zijne werking gecontroleerd geneesmiddel, dat doeltreffend de ziekte bestrijdt of de genezing ondersteunt. — Maar voor dat alles gaat hij dan ook naar den arts, dien hij vertrouwt. Huizum

Middelen van ALMA

Door Alma te Lunteren wordt een boekje uitgegeven, getiteld: „Ik weet het”, dat volgens opgave reeds aan zijn 4e oplage toe zou zijn. In dit boekje vindt men allerlei recepten op het gebied van de huisvrouw, technicus, landbouwer, enz. enz. naast een onderwerp, waarover wij minder te spreken zijn, n.l. *recepten op het gebied der geneeskunst*.

Achter den naam Alma, volgens het Handelsregister een handel in pharmaceutische artikelen, import, export, en gros en detail, blijkt zich te bevinden een oude bekende van ons en wel J. F. Althusius, de *klokkemaker-kwakzalver* uit Ede. Eenige jaren geleden, Sept. 1937, heb ik in dit Maandblad een artikel gewijd aan de toen door hem verspreide boekjes, welke de meest uiteenloopende titels droegen, zooals: „Wat is kwakzalverij” en „Groenten, vruchten, planten, dat zijn onze geneesmiddelen”, enz.

Uit het hier voor mij liggende boekje blijkt, dat thans de geneeskundige raadgevingen niet

zoo openlijk naar voren komen als in de vroegere uitgaven van dezen kruidenhandelaar, maar er zijn alle aanwijzingen te vinden, dat dit toch wel het doel is van het boekje. Alma treedt hier op als importeur van een kruidenhuis van Mr. Fritz Vitt, apotheker te Graslitz in Slowakije. Van dit fabrikaat kunnen geleverd worden:

Alpenflora kruiden thee No. 1 t/m. 19;

Alpenflora poeder No. 1/A t/m. 16/R naast nog vele poeders, zalven, balsems, pastilles en allerlei andere speciale preparaten.

De Alpenkruiden trokken onze aandacht, waarvan wij bestelden: No. 8 tegen *suikerziekte* (diabetes) „Een diët drank ter voorkoming der verzwakende suikerafscheidingen”.

No. 9 voor *vermagering bij zwaarlijvigheid*. „Is een vetverterende, tevens bloedreinigende — maar niet laxeerende — thee.”

De prijs van deze pakken bedraagt f 1.25, doch U wordt aanbevolen om volgens apotheker

van v. d. P. bleek voorts nog, dat zijn knecht en zwager, zekere K., een goede vriend was van v. A., en dat K. aardbeiplanten op een land had geplukt, deze had afgetrokken en de zieke vrouw dit aftreksel had laten drinken. Voorts deelde v. d. P. nog mede, dat zijn vrouw hem had gezegd, dat haar broer K. voor haar een homeopatisch geneesmiddel, gekocht bij een drogist, had medegebracht.

Over het in de oogen kijken verklaarde v. d. P., dat v. A. zijn, v. d. P.'s, vrouw wel in de oogen had gekeken, doch op de manier, waarop men een vriend, dien men de hand schudt, in de oogen kijkt.

Blijkens de verklaring van den Inspecteur van Politie was het algemeen bekend, dat verdachte zich aan kwakzalverij schuldig maakte, ook te Zwijn-

drecht; er was nog naar andere gevallen een onderzoek ingesteld, zonder dat een strafvervolging had kunnen volgen; de menschen namen in die gevallen de houding aan, dat verdachte als huisvriend bij hen kwam. Uit de verklaring van dokter Krijger bleek, dat deze de vrouw van getuige v. d. P. langen tijd als hartpatiënte onder zijn behandeling had gehad, en dat zij in het voorjaar van 1938 tevens een galblaasontsteking had gekregen; dat, toen het hem bekend was geworden, dat die vrouw zich onder behandeling van verdachte had gesteld, hij, Krijger, daarom gedurende eenigen tijd niet bij haar is gekomen, dat hij begin 1939 weer bij die vrouw is gekomen, aangezien haar toestand zich verergerd had; dat haar dochter hem toen twee fleschjes heeft laten zien,

en dat de vrouw en haar dochter hem toen hebben gezegd, dat dit middelen waren, welke door v. A. waren aangeraden en dat deze haar had behandeld. Bedoelde middelen waren volgens den medicus Hepata I en Hepata II van de firma Madaus te Haarlem. De medicus voegde aan deze verklaring toe, dat in Hepata onder meer olijfolie zit, wat nimmer te zamen met digitalis — hetgeen hij aan de vrouw had voorgeschreven — mag worden gebruikt, terwijl voorts in Hepata atropine zit, wat voor hartlijders gevaarlijk is. Nadat de Officier van Justitie, evenals de Ambt. O.M. in eersten aanleg, een hechtenis van twee maanden had gevorderd, heeft de Rechtbank bij haar vonnis, het bewijs niet geleverd achtend, het vrijsprekend vonnis van den Kantonrechter bevestigd. Mr. G. v. I.

Vitt, 6—12 pakken voor een geheele kuur ineens te bestellen, in ieder geval toch wel minstens 3 pakken. Het pamfletje, bij de bestelde kruiden verpakt, vermeldde o.m. na gewezen te hebben op het bezwaar van de gewone kruiden, n.l. te groeien op een uitgemergelde bodem, dat de door hem samengestelde „Spezial-Tees”: „alleen uit wild groeiende bergkruiden bestaan, daar deze op onbebouwde en onbemeste oerbodem „in het wild groeiende planten „een veel hooger voedingszout „gehalte en een veel lieflijker „geur bezitten, dan die op bemeste en uitgeputte cultuurbodem groeiende of gekweekte „kruiden.”

Wijzend op den prijs wordt gezegd: „Aan de kuur zijn geen bijzondere kosten verbonden, niet tegenstaande vele van de belangrijkste kruiden dikwijls met levensgevaar op steile berghellingen ingezameld moeten worden.”

Ofschoon ik geen speciale studie heb gemaakt van „Alpenkruiden”, heb ik mij toch aan een onderzoek gewaagd, met het volgende resultaat:

Middel tegen suikerziekte (inhoud 55 g.):

Jeneverbessen, boonendoppen, boschbessebladeren, bloemen van kaasjeskruid, driekleurig viooltje en bloedwortel.

Middel tegen zwaarlijvigheid (inhoud 70 g.):

Saliebladeren, bloembladeren van de pioenroos, venkelzaad, zoethout, blaaswier, korenbloemen, een soort kamille en veel sennebladeren.

Als middelen, waarvan de roep uitgaat, dat ze suikerziekte kunnen genezen, zijn aanwezig: boonendoppen en boschbessebladeren. In het Februarinumnummer van vorig jaar heb ik eenige suikerziekte middelen besproken, en gewezen op het gevaar van de goedgeloovigheid in deze volksmiddelen, waarin men wel eens het plantaardig insuline heeft meenen te ontdekken.

Van de boonendoppen heeft Lapp vastgesteld, dat de bloedsuikerdaling alleen bij gezonden zou werken. De andere bestanddeelen werken meerendeels urinedrijvend en het gebruik van het

middel wekt daardoor ook de schijn suikerverminderend te zijn, daar het gehalte in procenten in de urine dan vanzelfsprekend afneemt.

Het is mij bij de *Ontvettingsthee* een raadsel, dat iemand van een mengsel met zooveel *sennebladeren*, kan schrijven: dat het niet *laxeerend* zou werken. Van de andere bestanddeelen is alleen het blaaswier een in vele middelen tegen zwaarlijvigheid voorkomend kruid.

Indien ik te gelegener tijd eens in de bergen van Slowakije zou komen, dan hoop ik collega Vitt een bezoek te brengen, om samen met hem erop uit te trekken om de „in het wild groeiende bergkrui-

den” te plukken, die leveren: *blaaswier* (een zeewier), *sennebladeren* (struik uit Voor-Indië), *zoethout* (wortel van een plant uit het Middellandsche zeegebied, Klein- en Centraal-Azië).

„Ik Weet Het” schijnt toch nog niet alles te weten, want een dezer dagen zal er een vervolg op verschijnen, getiteld: „’t Is maar een weet.”

Indien men zich uit het bovenstaande een oordeel heeft gevormd over de kruidenthees, welke door Vitt gefabriceerd zijn en volgens hem „geen geheim- of geneesmiddel” zijn, dan zegt men beslist: ’t Is maar een weet, en houdt zijn geld in de portemonnaie. H. J. A. T. W.

„VITAL RENEWER”

Dit middel, dat als „*The Miracle of Medicin*” aangeprezen wordt tegen vallende ziekte of epilepsie, werd ter onderzoek ontvangen van iemand, die na het gebruik ervan huiduitslag kreeg, den arts bekend onder den naam van broomacne.

Het kwakzalversmiddel word in vele Engelsche kranten en tijdschriften geadverteerd en zou een ontdekking zijn van Dr. Niblett, een Engelschen arts ± 60 jaar geleden. Volgens de beschrijving was dit een medicus van wereldreputatie, L. R. C. P. Ed., L. F. P. S. Glas. en M. S. A. Lond., die 35 jaar van rusteloos wetenschappelijk werk verrichtte om tot zijn geneesmiddel te komen. (De afkortingen beteekenen alléén, dat hij lid is van bepaalde vereenigingen.) Volgens de toegezonden literatuur is dit middel „ongetwijfeld de meest waardevolle „ontdekking door de moderne „wetenschap bij de behandeling „van epilepsie naar voren gebracht. Het is samengesteld uit „actieve ingrediënten, waarvan „de harmonische samenwerking „aangetoond is. Groot voordeel is „de samenvoeging van geneesmiddelen, die als ze apart gebruikt „worden elkaar tegenwerken; ge- „combineerd toegepast worden de „goede eigenschappen en de gezonde werking op een wonderbaarlijke manier verhoogd. Het „samenwerken van zekere medicamenten vermenigvuldigt dik-

„wijls hun kracht en verhoogt het „therapeutisch effect.”

Na nog veel meer van deze hoogdravende schrijverij, die in algemeenheid wel juist kan zijn, maar niet in overeenstemming is met het navolgende onderzoek, waren wij, de methoden van soortgelijke wondermiddelen-fabrikanten kennde, niet verbaasd, dat er van al dat gecompliceerde niet veel overbleef.

Het middel bleek slechts te zijn een gearomatiseerde, waterige met *caramel* bruingekeurde oplossing van *broomkali*, waarbij nog een *weinig vrije ammoniak* aanwezig was. De sterkte was zoodanig, dat 1 theelepeltje 1 gr. broomkali bevatte.

Hieruit ziet men nog weer eens te meer, een voorbeeld van het feit, dat sommige groepen van fabrikanten van geheime middelen met veel geheimzinnigheid hun middel aanprijzen, dat dan blijkt te bestaan uit een heel gewone stof, welke ook in gebruik is in de geneeskunde tegen deze ziekte. Dit effect kan natuurlijk alleen zoo sterk zijn, als het een ziekte betreft, die gemakkelijk te herkennen is. In elk medisch boek vindt men het verband epilepsie-broomkali beschreven, maar toch laten fabrikanten het voorkomen, alsof hun preparaten speciale deugden bezitten, onbekend aan de medici.

De ontdekking van het geneesmiddel broomkali tegen vallende

ziekte door den Engelschen medicus Locock dateert van 1863, dus een 10 à 20 jaar voor de „ontdekking” van Dr. Niblett.

Het middel is in het buitenland verkrijgbaar gesteld in kistjes van 2 dozijn fleschjes, voldoende voor een behandeling van zes maanden, tegen inzending van een bedrag van £ 5 10 s., ofwel ± f 1.75 per flesch van 110 cm³. De „waardevolle” inhoud kan men voor enkele stuivers in elke apotheek krijgen.

De inzender van het middel is zoo onnadenkend geweest, (wel min of meer begrijpelijk als men de vele loftuitingen doorleest) eerst een kist, en daarna nog weer een te bestellen, zoodat hij na het gebruik van de 28e flesch de bovengenoemde huiduitslag opliep.

Zonder blikken of blozen geeft de fabrikant op: „het kan met vol vertrouwen langen tijd achtereen gebruikt worden door lijders van elken leeftijd, daar het werkt zonder ernstige gevolgen, moet zelfs doorlopend gebruikt worden, ook al blijven de aanvallen weg. Overduidelijk blijkt hieruit het feit, waarvan men nog steeds niet voldoende doordrongen is: *men moet nooit afgaan op de mooie voorspiegelingen van fabrikanten van geheimmiddelen.* Men kan zich door een weinigje twijfel geld en onaangenaamheden besparen.

MIDDELEN VAN EEN AMSTERDAMSCHEN MAGNETISEUR TEGEN „ZENUWEN”

Verstrekt waren druppeltjes en een kruidenmengsel, waarvan een aftreksel gemaakt moest worden. De druppeltjes bestonden uit een sterk naar *pepermunt* riekende *valeriaantinctuur*. Andere bestanddeelen konden niet aangevoerd worden. Het kruidenmengsel bestaat uit: *sennepeltjes*, *oranjebloesem*, *melissebladeren* en *saliebladeren*.

Het doel van het eerste bestanddeel kent een ieder; de overige bestanddeelen worden in de volksgeneeskunde wel toegepast voor nerveuze aandoeningen. In de officieele geneeskunde worden ze niet voor dit doel gebruikt; oranjebloesem en melisse zijn daar alleen als smaakverbeterende stoffen in gebruik.

KRUIDEN VAN HET KRUIDENHUIS BIJLSMA TE AMSTERDAM

Een door het kruidenhuis Bijlsma te Amsterdam afgegeven kruidenmengsel bleek te bestaan uit: *maretak*, *guldenroede*, *herderstaschje*, *valeriaanwortel*, *wegedoornbast* en *zoethout*.

Maretak of het onder de Engelse naam „Mistletoe” bekende vogellijm bevat naast een bloed-drukverhoogende — ook een bloeddrukverlagende — werking, welke echter zeer onzeker is, terwijl het kruid zelf dikwijls tot braken aanleiding kan geven.

Guldenroede een van oudsher bekend urinedrijvend middel, dat in de volksgeneeskunde toegepast wordt tegen reumatiek en bij waterzucht en nierziekten.

Herderstaschje, eveneens een volksmiddel tegen bloedingen b.v. van longen, nieren, enz.

Valeriaanwortel, bekend middel tegen prikkelbare zenuwzwakte, enz.

Wegedoornbast is een goed werkzaam laxemiddel.

Zoethout word als smaakverbeterend middel toegepast.

Mengsels zooals deze worden regelmatig o.a. door Solman voorgeschreven en bevatten zooals men uit het bovenstaande kan constateeren vele kruiden tegen de meest uiteenloopende verschijnselen, welke bij één enkele patiënt practisch nooit voorkomen. Vermoedelijk wordt er op vertrouwd, dat er bij deze verschillende kruiden één of meer zullen zijn, die in de goede richting werken.

POEDERS, ALS „GEHEIMMIDDEL” DOOR EEN MEDICUS TOEGEZONDEN AAN EEN PATIËNT, LIJDEND AAN EPILEPSIE.

Deze poeders bestaan uit *borax*, *luminal* en *melksuiker*.

Het geheime van dit middel slaat vermoedelijk op de winst, welke op de bereiding hiervan gemaakt zal worden, want f 3.— zonder medisch advies, is wel wat veel voor poeders, welker samenstelling elken arts bekend is voor de genoemde toepassing. Het kritiekloos gebruik van dit sterkwerkende middel, zonder consult, is te veroordeelen. H. J. A. T. W.

„OXIDIKOR”

Aanleiding tot dit onderzoek was een advertentie in één der Amsterdamsche buurtblaadjes van 4 April j.l. van den volgenden inhoud:

RHEUMATIEK!

Eerst genezen..... dan betaald!

Draagt in Uw zak onze

RHEUMATIEK- penningen genaamd „OXIDIKOR”

en stijve pijnlijke ledematen, Spit, Ischias enz. verdwijnen als sneeuw voor de zon. — Geen inbedding.

Binnen 6 weken genezen.

Zendt Uw adres met 2 postzegels à 5 cent en U ontvangt het middel franco per post 6 weken op proef. Eerst dan zendt U f 1.75 of de penningen terug aan onderstaand adres. Want:

geen baat..... geen geld!

NEEMT DE PROEF!

T. KUIPER SMILDE (Dr)

Vermoedelijk tengevolge van een wederom grootere belangstelling door kwakzalvers gekoesterd voor electriciteit ter genezing of voorkoming van ziekten, zooals o.a. beveiliging tegen den invloed van aardstralen enz., heeft deze Drentenaar zich plotseling het aan het eind der vorige eeuw met veel ophef aangeprezen „VOLTA-KRUIS” in herinnering geroepen. Prompt na de aanvraag werden de penningen ontvangen, voorzien van gebruiksaanwijzing en giroformulier ter storting van f 1.75. De „fabrikant” van de penningen schijnt het nog niet precies eens te zijn over den naam van zijn product, want op de gebruiksaanwijzing en in de advertentie staat „Oxidikor”, op de enveloppe, waarin de zending aankwam „Oxydikor” en op een begeleidend briefje „Oxidikor”.

Het middel bestaat uit een viertal ronde metalen plaatjes van 4 cm in doorsnede door een ringetje verbonden. In één der plaatjes zijn de letters OX geslagen. De ge-

bruiksaanwijzing vermeldt niet, of dit de afkorting van „Oxidikor” is, of het Engelsche woordje „ox” als aanduiding van de hoedanigheid van den drager, die voor dit alles zijn goede geld gaat geven.

De gebruiksaanwijzing is interessant genoeg om er het een en ander uit te citeren:

„In onze Rheumatiek-penningen, „genaamd „Oxidikor”, zijn ver- „werkt de bestanddeelen ter voor- „koming en genezing van Rheu- „matiek, waardoor ze hebben be- „wezen bij Rheumatische pijnen, „Spit, Jicht, enz. van onschatbare „waarde te zijn. Vele dankbetui- „gingen mochten wij reeds ont- „vangen en na gebruik van de „Oxidikor zult ook U ze hoogst- „waarschijnlijk nooit meer willen „missen. (De dankbetuigen? „Schr.)

„De genezing ontstaat en ook „nieuwe aanvallen worden voor- „komen door het over elkaar „schuiven der penningen. Stopt ze „dus niet stijf ergens tusschen, „maar draagt ze losjes: Heeren „gewoon in de broekzak en da- „mes in zak van schort of japon, „zoodat men gemakkelijk met de „hand soms de penningen kan „wrijven. Hoe meer dit gebeurt „hoe beter. Na genezing is dit niet „meer noodig. Ook niet noodza- „kelijk voor personen, die veel in „beweging zijn. In dit geval en „na genezing in ieder geval, is het „voor dames het beste voor de „penningen een zakje te maken, „niet te klein, en dit vast te spel- „den liefst aan de binnenkant van „de onderjurk, voorkant, op de „hoogte tusschen heup en knieën. „Doet men nu nog een stukje „ALLUIN er bij in zak of zakje, „dan zal nog spoediger genezing „intreden. Later is de alluin niet „meer noodig, doch wel de pen- „ningen steeds door blijven dra- „gen en altijd op een plaats waar „ze veel kunnen bewegen. Alleen „overdag is voldoende. Doe geen „andere metalen voorwerpen in „dezelfde zak.

„Is er na juist gebruik, na zes „weken, in 't geheel geen verlich- „ting, dan zullen de penningen „jammer genoeg, voor Uw geval „niet helpen, wat een enkele keer „voorkomt, vooral bij verouderde „of verwaarloosde gevallen, of als

„de kwaal geen Rheumatiek is, „maar een andere oorzaak heeft.” U ziet het dus, de electriche stroom overdag is voldoende, indien U slechts zorg draagt voor een voortdurende beweging der penningen.

's Nachts behoeft ge niet extra te woelen om ze te laten schuiven, maar U kunt ze op Uw nachtkastje neerleggen.

Het VOLTA-Kruis bestond, evenals de „Wintersche Ketting” en vele dergelijke „electriche” apparaten uit koper en zink, al dan niet door flanellen lapjes gescheiden.

waardoor zeer zwakke stroompjes kunnen ontstaan, welke echter niet op het lichaam kunnen overgaan.

Zooals gezegd Oxidikor bestaat uit 4 metalen plaatjes, waarvan de samenstelling bleek te zijn achtereenvolgens: koper, zink, een legering van nikkel met koper, en zink.

Van het gebruik van deze penningen is *evenmin genezing of voorkoming van ziekten* te verwachten als van haar voorgangers van een halve eeuw geleden.

H. J. A. T. W.

In Oorlogstijd en Wintertijd

Een Engelsch spreekwoord zegt, dat het een kwade wind is, die niemand iets goeds toewaaft en al weet ik wel, dat het dan toch maar een bitter klein beetje voortreffelijks is, dat de oorlogsorkaan de menschheid brengt, ik moest aan die spreekwijze denken, toen ik dat berichtje las. Een grens-correspondent van een onzer bladen toch deelde in een beschouwing over den toestand aan onze Oostgrens mede, dat het met den gouden tijd der grenskwakzalvers afgelopen was en dat berichtje leek mij belangrijk genoeg, om het hier nog eens te releveeren.

Wat was het geval? In Duitschland schijnen de mazen van de wetten, die de menschheid moeten behoeden voor de schade, die kwakzalvers en wonderdokters kunnen berokkenen, nogal wijd te zijn. In ieder geval heeft men daar veel meer dan hier het euvel van wonderdokters, die nu hier, dan daar „zitting” houden, meestal op een vasten dag en in een bepaalde gelegenheid, meestal een kamer in een dorpslogement en waar de goedgeloovigen van heinde en ver komen, hun goede geld achterlaten en hun kwalen weer mee naar huis nemen.

Men wil wel zeggen, dat deze practijken ook hier te lande nog wel voorkomen, maar veroorloofd is het zeker niet en geduld wordt het evenmin. In Duitschland schijnt men er zich minder van aan te trekken.

Ge begrijpt nu wel, hoe het tot voor den oorlog aan de grens toeging. Wie in een grensgebied woont wipt gemakkelijk de grens

over. Om een bezoek af te leggen, om een boodschap te doen, om handel te drijven. En nu was het dus al een heel klein kunstje voor den eersten den besten oliekoop om een kwartier van de Nederlandsche grens in Duitschland een kamer te huren, een beetje reclame in het Geldersche of het Overijselsche te maken en af te wachten, wie uit Nederland zich zou aanmelden, om in Duitschland behandeld te worden. Dat wachten was niet vergeefs. Tientallen sukkel hebben de korte reis ondernomen en hebben zich in 't een of ander grensdorp door de orakeltaal van den gladden vogel van de sokken laten praten à raison van zooveel Mark of gulden.

Totdat de oorlog kwam en met den oorlog het verscherpte toezicht, de grensbewaking. Met de gemakkelijke, dagelijksche toertjes tot het maken van een theevisite annex een amateur-smokkelarijtje was het uit. Wie tegenwoordig de grens wil passeeren, moet daar deugdelijke redenen voor kunnen opgeven en nog deugdelijker papieren kunnen toonen. En aldus is er in het grens-kwakzalversbedrijf op verheugende wijze de klad gekomen, al zal het geslepen brein er werkelijk wel op broeden, hoe deze rijk vloeiende stroom weer in zijn oude bedding kan worden geleid.

Want gaar, uitgekookt gaar zijn de heeren als het om uitbreiding van het debiet gaat. Daar wordt zoo het een en ander toe aangewend. De dagbladen kunnen er in deze dagen van getuigen. In deze

dagen, nu het gure, Hollandsche klimaat zich weer doet gelden en er dus allicht wat meer gehoest en gekwakkeld wordt dan in het mildere getijde.

Ik zeide daar, dat de kranten daar vān kunnen getuigen. Zie, dat blijft toch maar een verdrietige zaak, dat het geduldige papier nog maar altijd ten dienste staat van de kwakzalverij. Natuurlijk, iedereen moest zoo verstandig zijn, van al dat advertentiegedoe het zijne te gelooven, maar het is dikwijls bewonderenswaardig, welk een suggestie de heeren in hun annonces weten te leggen. Den laatsten tijd komt het Amerikaansche recept nogal in de mode: een geïllustreerd verhaal-tje met passend bijschrift, concludeerende, dat dit of dat preparaat toch eigenlijk in ieders zak of huisapotheek behoort te zijn. Nu goed, Amerikaansch of niet, menige onnoozele ziel vliegt er in en koopt voor een gulden drop-water of een daalder aardappelstroop met anijs.

Aha, daar hebben we Vicks Vapo Rub weer eens. Een oude bekende, die toch maar weer ieder jaar opduikt en als nu uw kleine meid vanavond verkouden is thuisgekomen, geef ik het u te doen, met droge oogen te kijken naar dat plaatje in de advertentie, waar een stralende jonge moeder borst en rug van haar lieveling bewerkt met dat toovermiddel. Hoor toe: „Door de krachtige massage begint Vapo Rub direct *door de huid te werken!*” als een ouderwetsche pappleister. Gelijktijdig ontstaan door de lichaamswarmte de beroemde heilzame Vapo-Rub dampen, die 18 × per minuut rechtstreeks naar de ontstoken luchtwegen van neus, keel en borst worden ingeademd, waar de verkoudheid vastzit.”

Dat zegt tenminste de advertentie. En nu moeten we ieder het zijne geven en erkennen, dat er tientallen preparaten zijn, waar de zwendel er nog veel dikker op ligt. Want Vicks Vapo Rub is hoofdzakelijk vaseline met een heel klein beetje kamfer en een paar druppels menthol en dat kan op zichzelf niet veel kwaad, tenzij . . . maar daarover straks.

„Voorkom de besmetting en neem een Wybertje!” roept de meneer

uit de advertentie u toe. Nu, een beetje drop en gom met een pepermuntsmakke heeft nog niemand kwaad bezorgd. En als de bleeke jonge vrouw ons bezweert, een Akkertje te nemen, konden we even goed volstaan met een doodgewoon aspirientje, maar ook daar sterft men niet van.

Maar er is iets anders, dat de Vicks-wrijvende en Wybertjes-slikkende goe-gemeente maar altijd weer vergeet en dat is, dat een geneesmiddel zonder geneesheer iets volkomen onbestaanbaars is. Het doet er tot op zekere hoogte weinig toe, of een likkepotje onschadelijk is maar het doet er veel toe, of het een geneesmiddel is, dat inderdaad den naam dien het draagt waard is, m.a.w. of het het juiste bestrijdingsmiddel is tegen de — gevaarlijke of ongevaarlijke — ziekte, die het organisme heeft aangetast. En nu zijn er ziekten — en het zijn gevaarlijke ziekten — die beginnen met een beetje hoesten, met wat verhooging, met een dag of wat krukken. Dat kán heel goed van voorbijgaanden aard zijn, maar daarover kan alleen de dokter oordeelen. In ieder geval kan de meneer of de firma, die adverteert, dat deze tabletjes of dat siroopje onfeilbaar helpen tegen iedere aandoening van keel of borst het vast en zeker niet beoordeelen.

Dat is het gevaar van die praeparatjes, die over het algemeen op zichzelf niet schadelijk zijn, maar door het publiek versleten worden voor geneesmiddelen, terwijl ze niet anders zijn dan — duur verkochte — huismiddeltjes.

Zooeven had ik het over het adverteeren met kwakzalversmiddelen. Het is hier niet de plaats om die advertenties over te schrijven, maar die wonderbare geneeskracht heb ik toch uitgeknipt. Ja, dat staat boven de annonce. „Wonderbare geneeskracht” hebben de Jolierherba-tabletten. U weet misschien niet wat dat zijn? De advertentie vertelt het klaar en duidelijk. Om te beginnen: Het trekken en koken van kruiden heeft afgedaan (Kijk!) Daarom nemen we voortaan Jolierherba-tabletten, hetgeen we gereedelijk kunnen doen, aangezien ze voor zoowat alle kwalen helpen. Ze „vallen in de maag direct uiteen”

*Genezing krijgt de kranke niet,
Die voor den arts onwaardig vlied.*

Jan Luyken

*Te wenschen was, dat menig
[kuiken,
dien raad ter harte nam van
[Luyken!*

Pharmaceut

(hoor ze vallen), zoodat de kruidensappen direct hun heilzame werking kunnen beginnen. Het schijnen dus sappige tabletten te zijn. Daar heb je bijvoorbeeld tablet No. 2, te gebruiken tegen maagcatarrh, maagzuur en „zenuwen op de maag”. Wat ligt de beunhazerij er weer dik op! Of neem tablet No. 9, aan te wenden tegen aderverkalking en ouderdomszwakte (geeft U gezondheid en kracht tot in hoogen ouderdom). Metsjnikof, hoe jammer dat je dood bent! Heusch, 't was de yoghurt niet! 't Zijn de Jolierherba-tabletten, die den dood verjagen! Vrienden, wat voor levenselixir zal er in die tabletjes van twee gulden tien de doos wel zitten? Een paar jaar geleden kwamen er ook van die tabletten tegen aderverkalking in den handel. Dat was kalk met een beetje chloor en zwavelzuur. Wat zullen ze hier nu weer in gestopt hebben?

We zouden op deze manier nog heel wat nummertjes de revue kunnen laten passeeren. Daar hebt ge No. 10, tabletten tegen galsteenpijn, dat volgens de advertentie „schitterende resultaten boekte” of No. 21, dat u een ontvettingskuur aanbiedt, waarbij ik bescheidenlijk moge opmerken, dat ik u zeker tien kwakzalversmiddelen tegen galstenen zou kunnen opnoemen, die bijna allemaal de noodige afvoermiddelen bevatten . . . tja, maar dáar krijg je een galsteen nu eenmaal niet mee weg. En, ik vrees, met een Jolierherbatablet al evenmin. En van ontvettingskuren, die gekuurd werden zonder dat de dokter met deze kuren op de hoogte was gebracht, is al menigeen mager geworden, heel mager, zoo mager, dat de dokter niet meer noodig was.

Maar de ontvettingstabletjes hebben hun lieve guldentjes opgebracht en daar is het immers om begonnen?

DERKS

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
 APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS

OPGELOST 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

De Nederlandsche
 fabriek van
 geneesmiddelen
 onder
 medische leiding

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP. PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP.</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
 GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

**VEREENIGING TEGEN DE
 KWAKZALVERIJ**

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
 per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
 den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
 mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

<p>U.A. UITSLUITEND IN APOTHEKEN</p>	<p>N. VERWEY & Co. — TIEL</p> <p>Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818</p> <p>Apotheker: Dr. J. J. VERMET</p> <p>Postgiro 98061 — telef. 2181 — telegram: vermet</p>	<p>NEDERLANDSCH FABRIKAAT EXPORT- VERBODEN</p>
--	--	--

30 Pantonsiletten

30 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.

TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

PRIJS F. 0.65

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek

UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

BESCHIKBAAR

 B

*De dokter zei:
 Borstvoeding en daarna
 Molenaar's Kindermeel*

Voor 2 à 3 cents per dag
 Uw kind kerngezond.

In dit Blad worden uitsluitend annonces
 opgenomen, die door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij
 zijn goedgekeurd.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIJER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. d.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

KANKERGENEZING EN KWAKZALVERIJ

Aan onze Lezers

Door kwakzalvers wordt nog wel eens als verdediging tegen aanvallen onzer Vereeniging het volgende betoogd tegenover de patienten:

„Geen wonder, dat die menschen zoo tegen ons te velde trekken. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is a.h.w. een soort vakbond, waarin de artsen en apothekers zich vereenigd hebben om een zeker front tegenover de niet-gestudeerde genezers en kruidkundigen te vormen. Hun bestaan zien zij bedreigd, doordat er onder ons zijn, die meer weten en meer kunnen dan zij.”

Op dit thema wordt vlijtig doorgegaan en de brave burgers, consulteerende patienten, begrijpen het „goed”!

„Elkaar zullen ze niets doen” zoo heet het. „Let maar eens op!”

Hierop wil ik in deze regelen eens wijzen. Kwakzalveren komt onder alle geledingen van de maatschappij voor en is niet altijd aan een beroep gebonden. Dikwijls wordt het niet als beroep bedreven. Geen arts, noch apotheker zal beweren, dat hij nooit gehoord heeft van een kwakzalverende collega. Gelukkig, we zouden ook kunnen schrijven „natuurlijk”, behoort dit tot de uitzonderingen. Mocht het evenwel voorkomen, dat een arts of apotheker helaas op een dergelijke wijze de roeping van zijn ambt blijkt te vergeten of te miskennen, dan zullen wij niet aarzelen daartegen op te komen. In dit blad is daar wel eerder de aandacht op gevestigd. Thans geven wij de inhoud weer

van een artikel uit het Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde. Onze voorzitter, Dr C. J. Brenkman schrijft in het Mei-nummer onder „Kroniek van de Maand” het volgende:

De strijd tegen kanker wordt op verschillende wijzen gevoerd. Wij kennen hier te lande het „Fonds 1918 tot bestrijding van kanker”, dat een paar jaar geleden het Kankernummer van ons tijdschrift bekostigde en daardoor van zich liet spreken, maar dat — helaas — na dien weer veel te weinig activiteit ontplooit. Wij kennen het „Antoni van Leeuwenhoekhuis” van het Kankerinstituut met zijn rustige en tegelijk rusteloze werkers in kliniek en laboratorium, waar de wetenschap en het menschedom naar beste weten wordt gediend. Hopelijk zijn er nog velen, die in de stilte van hun studeerkamer het kankervraagstuk ter hand hebben genomen, in de hoop mee te kunnen werken aan de groote overwinning op deze, tot nu toe onaangetaste, geesl der menscheid. „Onaangetast” — heelemaal wáár is dat niet. Reeds werd de ziekte teruggedrongen en er werd reeds veel bereikt, maar de kern van het vraagstuk bleef inderdaad onaangetast en, zoolang dat het geval is, is de strijd geenszins gewonnen.

Het ligt voor de hand dat er andere geesten gevonden worden, die wat vrijer tegenover de wetenschap staan, en die hun experimenten meenen te moeten verichten *coram publico*, ofwel voor

Tengevolge van de verrassende gebeurtenissen van de laatste maand, is het niet mogelijk gebleken afzonderlijk Mei- en Juni-nummers te laten verschijnen. Het bleek van vele zijden, dat men ons tijdschrift gemist had.

Als bijlage treft men aan de eerste aflevering van het Supplement op het boekje „De Kwakzalversmiddelen, hunne inhoud en de gevaren, die bij het gebruik dreigen”. Deze afleveringen zullen op gezette tijden verschijnen.

het front der openbare meening. Laat mij een oogenblik mogen zwijgen over de vraag of het *decorum* toestaat dat artsen aldus optreden. Ik wil niet nalaten er hier, schijnbaar ten overvloede, op te wijzen dat het onder alle omstandigheden te laken valt wanneer artsen bij het publiek, dus ook bij zieken, de verwachting gaan wekken dat zij een methode beheerschen om ongenese-lijk geachte ziekten te genezen. Een arts, die aldus handelt, verlaagt het aanzien van den medischen stand en, wat heel wat erger is, het aanzien van de medische wetenschap.

Slechts één geval is m.i. denkbaar als verontschuldiging voor een dergelijk optreden: deze uitzonderingstoestand is aanwezig wanneer het den arts, door tegenwerking of anderszins, niet gelukt zijn belangrijke nieuwe inzichten onder de aandacht van zijn vakgenooten te brengen.

Het ligt wel voor de hand dat ik

Kankergenezing enz. (vervolg)

deze beschouwingen niet zoo maar eens neerschrijf; er moet een degelijke aanleiding voor bestaan. Deze aanleiding was een publicatie in het weekblad „Het Leven” van 23 Sept. '39 — dus al wel wat lang geleden —: *Een brandend probleem* — (zijnde de oorzaak van de kankerziekte), waarin ons wordt meegedeeld dat „in ons midden een Nederlander dit probleem tot een oplossing meent te hebben gebracht, getuige de talrijke patiënten, die door zijn behandeling genezen zijn”.

Deze Nederlander is dr J. Samuels, chirurg en vrouwenarts te Amsterdam, wiens portret het bedoelde artikel versiert, naast een tweetal plaatjes die den arts weergeven bezig patiënten te behandelen met zijn apparaten. Het artikel wil het groote publiek doen gelooven dat b.v. kanker en suikerziekte ontstaan doordat een van de beide centra van de hersenklier te sterk werkt. Dr S. zou in boeken, door hem gepubliceerd, zijn behandeling hebben uiteengezet. De behandeling zou zeer succesrijk zijn.

Van tweeën één: of deze, op

RECHTBANK TE AMSTERDAM
EEN GENEESMIDDEL TEGEN
T. B. C.

*Honderd gulden boete geëischt wegens
onbevoegd uitoefenen van de
geneeskunst*

De rechtbank, gepresideerd door mr. Dons, heeft de strafzaak tegen den makelaar in onroerende goederen en reiziger in medicijnen C. van O., behandeld, verdacht van onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, weshalve de kantonrechter te Hilversum hem tot honderd gulden boete had veroordeeld. Verd. meent tuberculose te kunnen genezen met zijn medicijn Maxima Doctrina. De samenstelling van het middel is geheim en werd den vader van verdachte, een directeur van een verzekeringsmaatschappij in een droom geopenbaard. De vader verstrekte het middel aan honderden menschen en na zijn overlijden zette de zoon, die thans terecht staat, het werk voort. Van O. woont sedert eenige maanden te Bussum en reist per auto het land af. Hem is ten laste gelegd, dat hij zonder dat hem de bevoegdheid tot uitoefe-

uiterst ongewone wijze openbaar gemaakte, geneeskundige ontdekking en behandelingsmethode is een gebeurtenis van de allergrootste orde, die alleen maar met de Nobel-prijs kan worden bekroond, of zij behoort tot het rijk der fabelen.

Als dit laatste het geval is, zal ieder uur dat nog gelegenheid wordt gegeven om het publiek deze fabel op de mouw te spelden een schande zijn voor de bevoegde autoriteiten, die er toch waarachtig wel voldoende zijn.

Is dit echter heilige ernst en heeft dr Samuels een geniale greep gedaan, waarvoor de wereld hem niet genoeg dankbaar kan zijn, dan behoort ook dit op korten termijn te blijken, want dan zou het misdadig zijn als er nog kankerlijders waren die niet van deze uitvinding zouden kunnen profiteren.

Meer dan een half jaar ¹⁾ verliet sedert het stukje in „Het Leven”. Er zijn menschen die aan de nieuwe kankergenezing gelooven; er zijn er die zeggen dat deze

¹ Thans verliet reeds bijna een vol jaar.

ning der geneeskunst is toegekend, aan personen die zich met klachten over ziekte of kwalen tot hem hadden gewend, fleschjes met medicijnen heeft verstrekt met aanwijzingen in een brief, hoe dit medicijn te gebruiken, terwijl voor dit medicijn geld werd betaald.

Een juffrouw vertelde, dat zij medicijnen à f 1 per fleschje toegestuurd had gekregen voor haar broer, die lijdende was aan t.b.c. De dokter wist er niets van en zette zijn behandeling voort.

Een predikant had zoowel voor zijn vrouw als voor anderen het middel van verdachte toegepast, aldus verklaarde hij, „wij hadden al veel van het medicament gehoord en ik heb het verschillende menschen met succes aangeraden”.

Een Amsterdamsche was evenals de vorige getuige à décharge opgeroepen. Ook zij vertelde over haar ervaringen, met het medicijn, zijn vindt, dat zij goed vooruit gaat; de specialist die met het medicijn, zij vindt, dat zij Maxima Doctrina inneemt.

De officier van justitie mr. Bosch re-

methode ook de suikerziekte geneest; doch medisch gecontroleerd is, voor zoover mij bekend, nog geen genezing vastgesteld. Wel vernam ik van „genezen” lijders, die niet genezen bleken te zijn en van anderen, die geen kankerlijders waren. Maar alle geruchten over de beweerde nieuwe methode zijn gehuld in een rookgordijn, waardoor zij des te aantrekkelijker zijn voor velen, maar waardoor zij tevens alle waarde missen voor de deskundigen. De laatsten denken onwillekeurig aan soortgelijke geneesmethoden uit nog niet zoo heel lang achter ons liggende tijden, toen ook de kanker door een anderen Nederlandschen arts zou kunnen worden uitgeroeid. En wat bleef hiervan over?

De geneeskundige overheid heeft naar mijn meening de onafwijsbare plicht om dergelijke dingen snel en deugdelijk te onderzoeken en het gordijn dat de waarheid verbergt op te lichten. Zoo dat niet gebeurt wordt haar taak tegenover het publiek miskend. Ieder Nederlander heeft recht op een betrouwbare gids, die hem vertelt waar de geneeskunde eindigt en de kwakzalverij begint. C.

quireerde bevestiging van het vonnis van den kantonrechter: f 100 boete subs. 10 dagen hechtenis.

De verdediger mr. E. F. Moresco uit Den Haag, meende dat uit de dagvaarding zou moeten blijken, dat verd. zich schuldig heeft gemaakt aan het „geven van geneeskundigen raad” zonder daartoe bevoegd te zijn „want dat is volgens de wet het criterium van onbevoegd uitoefenen der geneeskunst. Geneeskundige raad is raad, die de strekking heeft om genezing te bevorderen maar de menschen, die bij van O. komen, zeggen of schrijven: „ik heb t.b.c., geef mij een of meer fleschjes van het middel.”

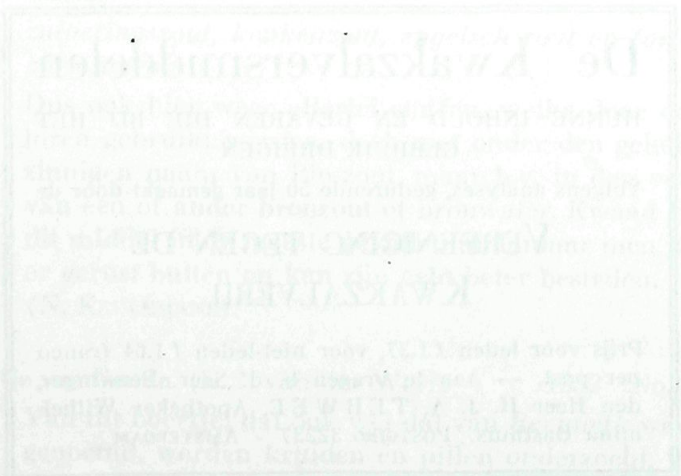
Verdachte schrijft dus het middel niet voor, zooals de kantonrechter overwoog. Verd. immers gaf nooit den raad om het middel te gebruiken; die raad hadden de patiënten al van vrienden of kennissen gekregen voor zij schriftelijk of mondeling tot bestelling overgingen.

Pl. concludeerde tot vrijspraak, subs. ontslag van rechtsvervolging.

De rechtbank zal 19 Maart vonnis wijzen. N.R.C.

De Kwaliteitsvereniging
van de Nederlandse
Wolfrayen

De Kwaliteitsvereniging
van de Nederlandse
Wolfrayen

De Kwaliteitsvereniging
van de Nederlandse
Wolfrayen

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN
DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN

SUPPLEMENT

Bijzondere middelen werden derhalve niet aange-
toond. Niettegenstaande de gewone samenstelling
werden door de patiente *honderden guldens* aan deze
kuur besteed.

(N. KEULEMANS).

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden *f* 1.37, voor niet-leden *f* 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm,
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker *Wilhel-*
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

Het lag in de bedoeling van het Bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij om ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan onzer vereeniging op 1 Januari 1941, een supplement uit te geven op het boekje „De Kwakzalversmiddelen, hunne inhoud en gevaren, die bij het gebruik dreigen”, de als het „Roode Boekje” bekende uitgave der vereeniging.

De huidige omstandigheden geven aanleiding deze uitgave als onderdeel van het maandblad het licht te laten zien, waardoor tevens leden en abonné's, die in het bezit zijn van dit boekje, gelegenheid geboden wordt hun exemplaar zonder onkosten aan te vullen. Zooals men weet, is het boekje bij den secretaris verkrijgbaar tegen den prijs van *f* 1,37 voor leden en *f* 1,64 voor niet leden franco per post toegezonden.

In dit supplement zullen de ruim 120 middelen, welke na het verschijnen dus in de laatste 10 jaren door de vereeniging zijn onderzocht, opgenomen worden, en wel in afwijking van de uitgave zelve uitsluitend in alphabetische volgorde. Voor uitvoeriger beschrijving van de verschillende groepen van kwakzalversmiddelen kan verwezen worden naar het hoofdwerk.

de patient mankeerde, maar hij zou „wel vast wat meegeven“. Gelukkig was de patient zoo verstandig de druppels maar niet in te nemen.

(N. KEULEMANS).

Bio-zout. (Jungborn's Physiologisch Biozout voor gezonden en zieken) 1931 No. 2

Zie voor Jungborn ook *Aura Vitalis*.

De bestanddeelen, welke hier werden aangetoond waren:

zuiveringszout, keukenzout, engelsch zout en fosforzure natron.

Dus ook hier weer allerlei stoffen, welke door doktoren gebruikt worden, doch niet onder den geheimzinnigen naam van Bio-zout, maar b.v. in den vorm van een of ander bronzout of bronwater. Kwaad kan dit middel in de meeste gevallen niet, maar men kan er gerust buiten en kan zijn geld beter besteden.

(N. KEULEMANS).

Boertje van Gouda. (L. J. van der Werf) . . . 1932 No. 12

Van dit boertje, dat ook wel dat van *Reeuwijk* wordt genoemd, werden kruiden en pillen onderzocht, volgens opgave van het boertje gif en tegengif, om en om te gebruiken. De pillen dienden voor de ontlasting, de kruiden om de „baarmoeder wat op te knappen“.

De kruiden bleken slechts één bestanddeel te bevatten en wel *duizendguldenkruid*, een kruid, dat vroeger somwijlen werd voorgeschreven wegens de bittere smaak om eetlust op te wekken, maar tegenwoordig vrijwel in onbruik geraakt is.

De pillen waren gewone laxeerpillen, n.l. *aloë, senne* en *rhabarber*.

SUPPLEMENT

Aambeienzalf van den Salamander 1930 No. 7

Deze zalf, volgens de reclame bereid naar een beroemd recept, alléén bekend aan den bereider, heet de duurste geneeswijze nog verre te overtreffen en zou een ware uitkomst zijn zelfs voor de hardnekkigste gevallen, waar alle andere aambeienmiddelen, zelfs de kostbaarste operatie's, faalden. Voor „slechts” f 2.50 ontvangt met een potje van ongeveer 30 gram met zalf van de volgende samenstelling:

Airol, zinkoxyde, perubalsem en vaseline.

Dit zijn allen bestanddeelen, die door geneeskundigen bij aambeien met meer of minder succes worden toegepast. Iets nieuws of buitengewoons is er niet bij. Over andere middelen schrijft de brochure, dat ze schandalig duur zijn en meestal zonder resultaat, maar verzuimt op te merken, dat hetzelfde het geval is met het eigen preparaat.

(N. KEULEMANS).

Abortiva 1931 No. 8

Deze middelen worden gewoonlijk aangeduid met den algemeenen naam van „Middelen voor Dames”. Op dit gebied wordt gespeculeerd op den angst der koopsters, en den wil om ten koste van alles een be-

kiemen en microben in de mond van het kind, welke de complicatie's veroorzaken, vernietigen.

De analyse wees uit als samenstelling:

vaseline, borax, vanilline en een *verdoovende stof anaesthesine*.

Deze zalf wordt uit de tube met de hand in de mond rondgesmeerd. Elke hoeveelheid wordt natuurlijk langzamerhand ingeslikt, waardoor dus het kindje:

- 1e *borax* gebruikt, een gevaarlijk bestanddeel van van vele vermageringsmiddelen,
 - 2e de *anaesthesine*, die te rekenen is tot de sterkwerkende geneesmiddelen, waarvan zeker niet gezegd kan worden, dat het *onschadelijk* is bij inwendig gebruik, en dan zeker niet voor baby's.
- (N. KEULEMANS).

Bio-Tropfen nach Dr. med. Berger 1931 No. 2

Deze druppels, welke afgegeven werden door een „piskijker” te Elten zouden volgens opgave „*alle biochemische minerale zouten bevatten*, zooals ze in het *bloed* voorkomen, driemaal daags 1 theelepel of 20—30 druppels te nemen”.

Samenstelling: *kalium-* en *natriumzouten* van *zoutzuur*, *zwavelzuur* en *fosforzuur*, naast *venkelolie*, *natriumbenzoaat* en *atropine*.

Van deze laatste drie is zeker niet aan te nemen, dat ze in het bloed voorkomen, terwijl de atropine, vermoedelijk uit extract van wolfkersbladeren, zelfs *zeer giftig* is. Andere minerale bestanddeelen zooals calcium, ijzer en magnesium blijken niet aanwezig te zijn, dus *alle* zouten bevinden zich niet in de oplossing. Dit middel was gegeven aan een bezoeker onder mededeeling, dat de kwakzalver niet kon zeggen, wat

paalde werking te verkrijgen. Dat de handelaren niet terugschrikken voor het verkoopen van allerlei waardelooze rommel tegen prijzen, welke sterk doen denken aan afzetterij, kan blijken uit het volgende onderzoek:

Mimosa droppels.

30 cm³ van een oplossing van 6,3 % aloëextract in water.

Prijs f 7,50. Werking slechts laxeerend.

Menstruatie droppels, du Docteur Ellesie.

20 cm³ van een waterig aftreksel van *kruidnagelen*.

Prijs f 15,00. Werking: onwerkzaam en waardeloos.

Secours aux femmes du Dr. Lesage.

30 cm³ van een *gecarameliseerde Suikeroplossing*, gearomatiseerd met vluchtige stoffen, vermoedelijk *saffraan, kaneel, nootmuscaat*.

Prijs f 10,—. Geheel onwerkzaam en waardeloos.

Capsules van Dr. Labrosky.

Roode gecandeerde, slecht oplosbare, slechte *Blaudsche pillen*.

Prijs f 10,—. Werking: goed voor bestrijding van bloedarmoede.

Mensis druppels. Volksmagazijn Malthus.

15 cm³ vloeibaar *Kinaëxtract*.

Prijs f 15,—. Werking: eetlustopwekkend.

Remedy for Irregularities and Suppressions.

Extra Strong Dr. F. Ellyson. 30 cm³ van een

toren gebruikt als geneesmiddel voor inwendig zoo-
wel als uitwendig doel en zelfs in zeer verdund
vorm als inspuiting, maar dan tegen geconstateerde
aandoeningen. Overdreven verwachtingen moet men,
gezien ook de onjuiste voorlichting over dit hemel-
hoog geprezen middel, niet koesteren.

(N. KEULEMANS).

Wed. J. Badeck — Geneesmiddelen van — . 1932 No. 7

Aan een kind, nog lijdend aan geheugenverlies ten-
gevolge van encephalitis, werden de volgende genees-
middelen verstrekt, waarvan de samenstelling bleek
te zijn:

poeder: *keukenzout*, *zuiveringszout*, weinig *glauber-
zout*, *suiker* en *venkelolie*.

capsules: *wonderolie*.

groene zalf: *laurierolie* en een *vast vet (was?)*.

gele zalf: bevat *dermatol*.

drankje: *bittere stof* (vermoedelijk van *gentiaan*),
suiker en *venkelolie*.

't Is aan ieder duidelijk, dat de genoemde ziekte door
geen der geneesmiddelen iets zal verbeteren, terwijl
zelfs de bovengenoemde groene zalf door de aan-
wezigheid van de laurierolie *gevaarlijk prikkelend*
kan werken.

(N. KEULEMANS).

Bebizon (Baume Thomas) 1933 No. 8

Deze zalf is afkomstig van de Pharm. Fabriek Boer-
have, en is bedoeld als het „ideale middel, geheel on-
schadelijk, om de onaangenaamheden van het
tandenkrijgen der baby's te besparen". Het zou de

25 % suikeroplossing, gearomatiseerd met kruidnagelolie.

Prijs f 15.—. Werking: Geheel onwerkzaam en waardeloos.

Pillen als abortivum 1937 No. 9

Deze witgecandeerde tabletten bleken te bestaan uit slecht oplosbare *Blaudsche pillen*, waarvan slechts de halve hoeveelheid werkzame stoffen aanwezig bleek te zijn.

Prijs was onbekend, maar zal vermoedelijk ook wel veel te hoog zijn geweest voor dit waardelooze middel.

(N. KEULEMANS).

Akkertjes 1933 No. 2

In 1929 werden de Akkertjes door onze vereeniging onderzocht, waarbij als samenstelling werd gevonden: *acetyl-salicylzuur* (Aspirine), *phenacetine* en *coffeine*. Toen er aan de toen gebruikte akkertjes de cachetvorm werd gegeven, bleek de samenstelling bij onderzoek te zijn:

acetyl-salicylzuur (Aspirine), *vrij salicylzuur* en *phenacetine*.

Coffeine kon in de cachets niet aangetoond worden. Gedurende dit onderzoek bleek de slechte verdeeling van de stoffen over de capsules. Het kwam vast te staan, dat sommige cachets *tweemaal* zooveel der werkzame bestanddeelen bevatten als andere. (370 mg—740 mg). Dit is wel vertrouwen wekkend!

(N. KEULEMANS).

Dr. Allan's Pillen tegen Rheumatiek 1930 No. 12

Dit zou een specifiek middel zijn tegen Podagra,

Asthma-middel uit de apotheek „*De Rozijn-*
korf” 1930 No. 12

Particulieren bestelden zonder recept van den dokter dit middel bij den apotheker, waarbij het een afdoend geneesmiddel heette te zijn tegen asthma. Als samenstelling werd gevonden: die van *Fowler's vloeistof*, dat is een 1% oplossing van *arsenigzuur*. Dit is een zeer giftige stof, die zeker niet zonder recept of onderteekend bewijs door den apotheker afgeleverd mocht worden. Behalve dat de apotheker zijn bevoegdheid te buiten gaat door dit af te leveren, blijft het nog de vraag of de patient hiervan het verwachte succes zal verwachten. Dit kan alleen een medicus beoordeelen.

(N. KEULEMANS).

Aura Vitalis 1931 No. 2

Dit is Jungborn's versterkende Limonade-essence, afkomstig van het Reformverkoophuis „Jungborn” te Eefde bij Zutphen. Volgens de mededeelingen van dit huis, „staat Jungborn's natuurgeneeswijze *tegenover* de medicijnen en zal het ook blijven staan.”

Verder heet het: „De natuurgeneeswijze is een krachtig tegenstandster van de allopathie waar deze zich niet ontziet aan kranken, aspirine, antipyrine, morphine, arsenicum, en andere vergiften als geneesmiddel voor te schrijven, alsof zieken baat kunnen vinden bij hetgeen een gezond mensch ziek moet maken”. „De natuurgeneeswijze is niet gediend van de geheimzinnige artsensijkeuken”.

Niettegenstaande deze bewering, bestaat *Aura vitalis* (ook geheimzinnig) uit 9% *mierenzuur* oplossing met enkele *ijzerzouten*. Dit zuur wordt ook door dok-

Ischias, Spit- of Lendepijn, Zenuw-hoofdpijn en „andere” Rheumatische aandoeningen. Leverancier was een drogist A. v. Bleekrode, die à raison van f 1,50 een 75 tal pillen leverde, waarvan geschreven werd, dat meermalen ernstige gevallen van Rheumatiek hierdoor binnen 3 weken totaal genezen werden. Als samenstelling werd gevonden:

per pil 72 mg. salicylzuur.

Bij een gebruik van 15 pillen per dag, zooals opgegeven wordt, neemt men meer dan 1 gram vrij salicylzuur tot zich, een stof, waarvoor vele personen een groote gevoeligheid bezitten, en die ook dikwijls tot maagklachten aanleiding geeft.

(N. KEULEMANS).

Alma, Kruidenhandel te Lunteren 1940 No. 4

Van deze firma is de eigenaar J. F. Althusius (zie aldaar) drijvend een handel in pharmaceutische artikelen, import en export. In een door de firma uitgegeven boekje „Ik Weet Het” worden zeer vele middelen aangeprezen tegen de meest uiteenlopende kwalen. Deze stoffen zouden afkomstig zijn van apotheker Mr. Fritz Vitt te Graslitz in Slowakije.

Van de 19 soorten Alpenflora kruiden thee en 16 soorten Alpenflora poeder, vele poeders, zalven, balsams, pastilles, enz. werden onderzocht:

Alpenflora kruidenthee No. 8, tegen suikerziekte. Prijs f 1,25.

Als samenstelling werd gevonden: *Jeneverbessen, boonendoppen, boschbessenbladeren, bloemen van kaasjeskruid, driekleurig viooltje en bloedwortel.*

Als middelen, waarvan de roep uitgaat, dat ze suikerziekte kunnen genezen, zijn aanwezig: boonendoppen en boschbessebladeren. Van de boonendoppen heeft

len, dat door het laxeerende Antifellin I de olie van de Antifellin II de darmen zoo snel doorloopt, dat ze niet of slechts ten deele verteerd wordt, en zoodoende in de faeces verschijnt. In gewone omstandigheden komt in de faeces geen vet voor, daar het in de darmen gesplitst wordt.

(N. KEULEMANS).

ANTIVRO.

Middel tegen winterhanden en -voeten, 3 × daags een théelepел innemen.

Samenstelling: 16,4 % *waterige oplossing van calciumchloride*, met pepermuntolie gearomatiseerd.

Of het middel probaat is staat te bezien, maar het is beslist te veroordeelen, dat een zoo gewone stof onder een dergelijken fantasie naam verkocht wordt.

(N. KEULEMANS).

Asthma-kruiden 1933 No. 12

Als samenstelling dezer kruiden van onbekenden herkomst werd gevonden: *Weegbree, sleutelbloem, melissekruid, venkelzaad, anijszaad, malrovekruid, venushaar en vlierbloemen*.

Het zijn meest gewone, enkele minder gewone kruidensoorten, die vroeger als geneesmiddel tegen allerlei ziekten, zooals stofwisselingsstoornissen, borstkwalen, hoestprikkel, enz., gebruikt werden, maar thans nog als volksmiddel toepassing vinden. Voor asthma werden zij nooit gebruikt, terwijl ook het therapeutisch effect volgens hedendaagsch inzicht nihil is.

(N. KEULEMANS).

Lapp vastgesteld, dat de bloedsuikerdaling alleen bij gezonden zou werken. De andere bestanddeelen werken meerendeels urinedrijvend en het gebruik van het middel wekt daardoor ook de schijn suiker- verminderend te werken, daar het gehalte in procenten in de urine dan vanzelfsprekend afneemt. In deze volksmiddelen tegen suikerziekte heeft men wel eens het plantaardige insuline meenen te ontdekken. Soms neemt het suikergehalte in de urine wel af, maar dan zal meestal wel blijken, dat het bloedsuikergehalte niet afgenomen is, wat voor den patient nog lang geen genezing of vooruitgang beteekent.

Alpenflorakruidenthee No. 9, voor vermagering. Prijs f 1,25.

Deze thee is volgens de opgave „vetverterend, tevens bloedreinigend maar niet laxeerend”. Het onderzoek wees uit de volgende kruiden: *saliebladeren, bloembladeren van de pioenroos, venkelzaad, zoethout, blaaswier, korenbloemen, een soort kamille en veel sennebladeren.*

Bij de beschouwing van deze lijst bestanddeelen moet het den lezer wel door het hoofd gaan, hoe het mogelijk is, dat iemand van een mengsel met zooveel senneblaadjes durft beweren, dat het niet laxeerend zou werken. Van de andere bestanddeelen is alleen het blaaswier een in vele middelen voorkomend middel tegen zwaarlijvigheid, waaraan toch niet te veel waarde gehecht moet worden.

Vele kruiden hebben niets met Alpenkruiden te maken, terwijl de bewering, dat ze dikwijls met groot levensgevaar op berghellingen geplukt moeten worden, bij deze, meest gewone, onkruiden onjuist is. (H. J. A. TER WEE).

De Buccobladeren werken eenigszins urinedrijvend, het roode santelhout wordt in de geneeskunde slechts gebruikt als roode kleurstof in zalven en verder voor gelijk doel in roode wrijfwas. Dat van deze kruiden geen genezende werking kan uitgaan van de geheime ziekten staat wel vast. Bij deze ziekte kan alleen een medicus de juiste diagnose stellen en de juiste behandeling aangeven. Een begeleitend schrijven deelt mede, dat men „voor een goed effect maandenlang moet doorgaan”. Teneinde de kuur te vergemakkelijken, kan men door bestelling van drie pakken tegelijk deze tegen een gereduceerden prijs van *f* 4,50 krijgen. In elke apotheek kan men 3×75 gram Buccobladeren koopen voor den prijs van *f* 1,10 en 3×75 gram rood santelhout voor een bedrag van *f* 0,36.

(H. J. A. TER WEE).

ANTIFELLIN 1934 No. 4 en 8

De fabrikant van dit galsteendrijvend middel is de drogist Dwarshuis uit Groningen.

Den patienten wordt aangekondigd, dat zij door het gebruik van het middel in de faeces „galsteen en geweekte vorm” zullen aantreffen.

Antifellin I is een plantenaftreksel, vooral van *sennebladeren*.

Antifellin II een *helderrood gekleurde, sesamolie bevattende, vette olie*. Soms kwam een andere samenstelling voor.

De soms capucijner-groote „geweekte galsteen” werden door den heer Keulemans onderzocht. Deze vond: vette olie, groengekleurd door galkleurstof. Het *specifieke galbestanddeel cholesterine* was niet aanwezig, zoodat hier geen sprake kan zijn van galsteen. Men moet zich deze misleiding zoo voorstel-

ALRA-beker 1934 No. 1

Dit is een radiumbeker, welke in den handel gebracht wordt voor den fantastischen prijs van *f* 120,—. Het onderzoek, verricht door Dr. D. den Hoed, radioloog van het Kankerinstituut te Amsterdam, bracht aan het licht, dat de hoeveelheid radium, welke aanwezig was in de beker, een waarde vertegenwoordigde van 50 cent. Terecht wordt dan ook de actie van de ALRA-Maatschappij als „schandelijk” betiteld.

(DR. D. DEN HOED).

Althusius' geneesmiddelen 1937 No. 9

Althusius, een klokkemaker-kwakzalver uit Ede, later gevestigd te Lunteren, (zie ook onder Alma) heeft in de loop der jaren een groot aantal boekjes geschreven in brochurevorm onder de meest uiteenlopende titels, maar allen met nagenoeg dezelfde inhoud. In deze werkjes werden ongeveer 120 eenvoudige kruiden en \pm 30 kruidenmengsels opgesomd tegen honderd en één kwalen. Deze kruiden werden onder een bepaald nummer bij den uitgever-schrijver verkrijgbaar gesteld, waar men ook inlichtingen kon krijgen, welke met „beroepsgeheim” behandeld zouden worden. In deze boekjes werd geneeskundigen raad gegeven, een feit door de wet strafbaar gesteld. Onderzocht werden de kruiden No. 63 en 64, volgens opgave aangewezen voor het gebruik bij geheime ziekten en sexueele onmacht. In verband met de geheimzinnigheid, waarmee deze ziekten behandeld worden, kost zulk een pakje kruiden natuurlijk duurder dan een ander, zoodat ieder pakket *f* 1.75 kost.

No. 63 bevatte 75 gram *Bucco- of Diosma-bladeren*,

No. 64 bevatte 75 gram *poeder van rood Santelhout*.

Alle Geneesmiddelen en Geneesmethodes, per Advertentie Aangeboden moeten Gewantrouwd worden

Een oude waarschuwing, die evenwel steeds nieuw blijft.

Nu wij wegens de omstandigheden meer plaats beschikbaar hebben, kunnen wij onderstaand artikel, dat vroeger reeds eenige malen in ons blad opgenomen is, hier nogmaals ter kennis van onze lezers brengen: „Geen nieuw z.g. geneesmiddel wordt in de couranten aanbevolen, geen nieuw z.g. Instituut ter behandeling van deze of gene kwalen wordt er geannonceerd of terstond ontvangen wij — en dat doet ons genoeg — een verzoek om inlichting naar de deugdelijkheid van dat geneesmiddel of Instituut. En daarop is bijna altijd ons antwoord: begin met de zaak te wantrouwen, later, na onderzoek, komen wij daarop terug. Zijn wij tot zulk een handelwijze gerechtigd? Mogen wij vóór het onderzoek al zóó scherp optreden? Volmondig durven wij op deze vraag een bevestigend antwoord geven en het is misschien niet ongewenscht aan onze lezers de weegredenen te doen kennen (voor zoover zij die al niet reeds weten) die ons tot deze slotsom voeren.

Iedereen, die een geneesmiddel aan elkeen in 't publiek aanbeveelt, met belofte van hulp te brengen bij een of andere ziekte, somwijlen bij tal van ziekten tegelijk, of die 't zelfde doet voor een of andere geneesmethode, belooft iets, dat *niet* in vervulling kan komen. Nemen wij eerst het meest gunstige geval, n.l. dat iemand door één bepaald middel zekere genezing tegen één bepaalde ziekte belooft en dat de lijder zelf weet, dat hij aan die bepaalde ziekte lijdende is. Dan nog kan de belofte — al is zij ook ernstig gemeend — falen. Want, 't is reeds zoo dikwijls gezegd, 't is niet de *ziekte* die behandeld moet worden, maar de *zieke*. Zonder persoonlijk onderzoek van den lijder, door iemand tot dat onderzoek bevoegd, is elke belofte ijdel. Maar zoo gunstig, als hierboven beschreven, staan de zaken bijna nooit. Meestal worden door een en 't zelfde middel genezing van ver-

schillende ziekten voorgespiegeld en dat kan nooit de handeling van een ernstig, deskundig persoon zijn. Zonder dat de aard der ziekte is vastgesteld (de patiënt moet zelf maar beoordeelen of hij met een der ziekten, in de advertentie genoemd, behept is), zonder dat een persoonlijk onderzoek van den zieke zekere aanwijzing heeft gegeven omtrent de te volgen gedragslijn, wordt meestal de onfeilbare genezing in 't vooruitzicht gesteld... en zoo iets kan, ook zonder nader onderzoek, niet anders dan het grootste wantrouwen opweken. Zoo'n belofte is *per se* een *leugen*.

't Doet er nu niet toe of A. en B. door dat middel genezen zijn (C. en D. die geen baat vinden, zullen 't gewoonlijk niet vertellen), in de aankondiging zelve ligt de oor-

zaak, die het vertrouwen schokt. En wat te zeggen van die annonces waar, zooals b.v. bij de hoestpastillen, allerlei *verschillende* middelen tegen *één en dezelfde* kwaal als onfeilbaar worden aanbevolen, onder vermelding, dat juist dat middel, dat in de advertentie is genoemd, het verre wint boven de andere, die echter weer in een advertentie, eenige kolommen verder, als onovertreffbaar worden aangeprezen?

Geeft dit niet te denken?

Men zal ons tegenwerpen — 't is al meermalen geschied —, dat 't hoofdbezwaar, een *individueele* behandeling van den zieke, vervalt bij de z.g. Instituten. Hier wordt in de meeste gevallen *wel* acht gegeven op den lijder zelf; vóór de behandeling wordt begonnen, is hij verplicht een zoogenaamden *vragenbrief* te beantwoorden, waardoor de Directeur van de inrichting in staat is een juist oordeel over het wezen der ziekte en den persoon van den zieke te vellen.

Wie dit mocht meenen, verwijzen wij o.a. naar de waarschuwing van den Gezondheidsraad te Karlsruhe, reeds meermalen in ons blad opgenomen, die het een *onmogelijkheid* noemt zich uit de beknopte opgaven, in die brieven vermeld, een oordeel te vormen of een ziekte en welke ziekte aanwezig is.

Ook wij zelve hebben het reeds dikwijls geschreven dat, nog daargelaten dat de patiënt niet altijd de meest bevoegde persoon is om van den aard van zijn lijden een *juiste* beschrijving te geven, de vragen meestal zóó vaag zijn gesteld, dat iemand, die den patiënt niet ziet, met den besten wil niet in staat is zich een beeld van den lijder en het lijden te vormen.

De geheele vragenbrief heeft dan ook geen ander doel dan het publiek in den *waan* te brengen dat aan het bezwaar omtrent de individueele behandeling van den lijder, hierboven geopperd, wordt tegemoet gekomen.

Niets is minder waar en, 't zij hier terloops vermeld, 't blijkt dat wij

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

- H. M. BACKER, *Apotheker te Almelo.*
 Mej. J. A. BEEK, *Apotheker te Drachten.*
 K. A. BIERMASZ, *Apotheker te Epe.*
 PH. VAN DER BREGGEN, *Apotheker te Kampen.*
 Mej. R. DE BOER, *Apotheker te Arnhem.*
 Mej. E. P. G. BROHM, *Apotheker te Zaandam.*
 M. J. H. DENTENEER *te Tilburg.*
 Dr C. F. VAN DUIN, *Apotheker te Utrecht.*
 N.V. DUINRAND-Apotheek *te den Haag.*
 W. C. H. EVERS, *Apotheker te Helmond.*
 W. H. FREDERIKSE, *Apotheker te Oudewater.*
 H. GERRIS, *Apotheker te 's Hertogenbosch.*
 Ir T. HOEKSTRA, *Apotheker te Enkhuizen.*
 C. M. MUYZERT, *Apotheker te Oude Pekela.*
 G. OLDEMAN, *Apotheker te Zeist.*
 Mej. J. PÜPER, *Apotheker te Ede.*
 Ir K. C. RIETEMA, *Apotheker te Gorinchem.*
 E. I. L. ROSENBAUM, *Apotheker te Oss.*
 D. SCHMIDT, *Apotheker te Bussum.*
 Mej. H. A. TROOSTWIJK, *Apotheker te Waalwijk.*
 J. K. A. VAN DER WOUDE, *Apotheker te Makkum.*

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

't bij juiste einde hebben. Want, hoe men den vragenbrief ook invulle, steeds volgt het antwoord, dikwijls gedrukt, dat voor gene-

zing wordt ingestaan en bijna altijd worden aan elken antwoorder precies dezelfde middelen toegesonden.

Wij herhalen derhalve: Wie per annonce genezing van ziekten op een of andere wijze belooft, men wantrouwe hem!"

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGEBOUW 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
 <p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen Kwakzalverij zijn goedgekeurd

Dr C. BAKKER
VOLKSGENEESKUNDE
IN WATERLAND

EEN VERGELIJKENDE STUDIE MET DE
GENEESKUNDE DER GRIEKEN EN ROMEINEN

Ing. f 11.50 — Geb. f 12.50

Vraagt Uw Boekhandelaar *UITG. H. J. PARIS*

U.A.
UITSKIJKEND
IN
APOTHEKEN

N. VERWEY & Co. — TIEL
Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818
Apotheker: **Dr. J. J. VERMET**
Postgiro 98061 — telef. 2181 — telegram. vermet

**NEDELANDESE
FABRIKAAT
EXPORT
VERBODEN**

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het heste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: **N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK**

 B

*De dokter zei:
Borstvoeding en daarna
Molenaar's Kindermeel*

Voor 2 à 3 cents per dag
Uw kind kerngezond.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te 's Gravenhage, Voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; MR H. B. DE BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MEJ. E. H. HENGEVELD, *Arts te Zwolle*; MR G. VAN ITALLIE, *Substituut-Griffier te Dordrecht*; N. KEULEMANS, *Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum*; MR J. MOOLENBURGH, *Kantonrechter te Middelburg*; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; A. H. v. d. VELDE, *Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester*.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Kwakzalverij met Voedingsmiddelen

In eenige nummers van het maandblad van 1939 (Nos. 3 en 4) deden wij mededeelingen over kwakzalversmethodes in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Men zal zich herinneren, dat in die landen vaak met voor onze begrippen verbluffende brutaliteit wordt opgetreden. Natuurlijk tracht men ook daar zulke praktijken tegen te gaan. Onlangs nu troffen wij hierover onder bovenstaande titel een en ander aan in het tijdschrift „Voeding en Hygiëne” van Dr J. K. Het artikel laten we voor onze lezers hierbij volgen.

Het is een bekend feit, dat alle tijden door minderwaardige individuen zich hebben bediend van de nieuwste en schoonste resultaten der wetenschap, om minderwaardige producten, welke vaak met voornoemde resultaten niet het minste verband hielden, aan den man te brengen.

Wie ook thans de advertentiekolommen van tijdschriften en dagbladen kritisch doorloopt, wordt telkens weer opnieuw getroffen door de onbeschaamdheid, waarmede fabrikanten, soms zelfs van naam, pseudo-wetenschappelijke nonsens voor den verkoop hunner producten toonen noodig te hebben; of wel op zich zelf volkomen ware verhalen opdisschen op het gebied van voeding of hygiëne, doch met betrekking tot artikelen, die er praktisch niets mede te maken hebben.

Soms lijkt de dwaasheid zóó groot,

dat men zich afvraagt, of zoiets niet eerder remmend, dan bevorderend op den verkoop zal werken, doch in de praktijk van den handel blijkt toch steeds weer, dat er zelfs aan de meest kinderlijke of dwaze reclame, mits voorzien van een wetenschappelijk tintje, nog vele slachtoffers ten prooi vallen.

Natuurlijk is dit kwaad het grootst op zuiver medisch gebied, doch, gelijk met een toename van onze kennis omtrent voedsel, deszelfs eigenschappen, voordeelen en gebreken, heeft het gilde der kwakzalvers ook op dit terrein een groot aantal fuiken uitgezet, waar maar al te veel onwetenden in verdwalen.

In den loop van enkele artikelen willen we eens nader zien, wat voor manier, op het gebied van voeding en hygiëne, aan de waarheid te kort wordt gedaan, in openlijke of verdeckte reclame.

Helaas moeten we aanstands beginnen met er op te wijzen, dat de zoo vaak geuite opmerking: „dat het in de reclame beweerde, toch wél, althans grootendeels, waar moet zijn, want anders zou men het artikel toch niet mogen verkoopen”, volkomen onjuist is!

Verplichting tot het voeren van niet-bedrieglijke, geen onjuiste-resultaten-voorspiegelende reclame, bestaat niet op het gebied van genees- of voedingsmiddelen. Waar anderzijds medische en alimentaire wetenschappen sterk worden gepopulariseerd, waar-

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

J. K. W. DE JONG, *Apotheker te Maassluis*.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

door het publiek aan de eene zijde meer ontvankelijk wordt voor raadgevingen omtrent hun voeding en gezondheid, anderzijds echter gemakkelijker het oor zal leenen aan misleidende reclame, (vooral omdat de kennis op dit gebied meestal halve kennis blijft), kan voorlichting moeilijk gemist worden.

In Amerika b.v., waar dit soort kwakzalverij zeer welig tiert, vindt deze voorlichting plaats door „The United States Food and Drug Administration” en „The Council on Foods of the American Medical Association”. Een zeer goede samenvatting verscheen van de hand der dames Mitchell en Cook, als: „Facts, fads and frauds in nutrition” (Mass. Agric. Exper. St., bull. 342, 1937), waaraan voor het volgende eenige gegevens zijn ontleend.

I. *Vage aanduidingen* omtrent genezende of versterkende werking. Vaak leest men, dat voedingsmiddelen, welke in geen enkel opzicht zich verheffen boven de normale, dan misschien in prijs, worden aangeprezen als zijnde... goed voor een zwak gestel, zenuwvoedsel, voedsel voor de beenderen, bloedvormend, enz. — Vult U zelf maar aan!

Hoewel er in sommige gevallen iets waars in deze beweringen schuilt, zit het teere punt hier, dat deze producten meestal de beweerdde eigenschappen niet in zeer verhoogde mate, en zeker niet in verhouding tot hun prijs, hebben boven de normale, alledaagsche voedingsmiddelen. Ook ontleenen zij vaak hun waarde voor een belangrijk deel aan de wijze van innemen, b.v. in melk of als cacao-drink. Wanneer bij voedingsmiddelen dergelijke vage therapeutische beloften worden gedaan, zij men op zijn hoede!

Dikwijls leest men ook van: „geconcentreerde voedingsmiddelen”, of van: „Kracht-voedsel”. Bij die uitdrukking: „geconcentreerd”, denke men niet aan een proces, als bijvoorbeeld uitdroging. Meestal gaat het om mengsels van suiker, moutextract, cacao en melkpoeder. Behalve dat ze tamelijk smakelijk zijn, en behoorlijk duur, zijn ze als regel niet voedzamer dan een gewone beker chocolademelk. Echte concentraten zijn het niet.

Ook op het punt van energiebegrip worden onjuiste voorstellingen gewekt. Terwijl in de voedingsleer onder „energiegehalte” verstaan wordt: het aantal calorieën, dus warmte-eenheden, welke bij verbranding van een bepaalde hoeveelheid voedsel in het lichaam beschikbaar komen, verstaat het grootste deel van het advertentielezend publiek onder energie: levenskracht, vitaliteit, doorzettingsvermogen, kracht, uithoudingsvermogen. Deze laatste eigenschappen hangen af van zeer vele factoren, waaronder afwezigheid van ziekte, constitutie, omgeving, training, gewoonten en andere. Een goede voedingstoestand eischt veel meer dan het simpele gebruik van een z.g. energievoedsel; alle bestanddeelen van een volledig, goed uitgebalanceerd diët, in de juiste verhoudingen, zijn noodzakelijk. Chemisch bestaan deze producten doorgaans voor een groot deel uit suiker, die wel een hoge calorische waarde hebben, doch tegelijkertijd in hoge mate eenzijdig zijn.

II. *Vermageringsmiddelen.* Waar overmatige dikte soms een pathologische oorzaak heeft, zijn we

hier op de grens van de echte geneesmiddelen; maar vermageren op eigen houtje is een veel voorkomend kwaad. Afgezien nog van het meestal negatieve resultaat, geeft men zich over aan de voorspiegelingen van fabrikanten: vermagering, geheel zonder diët of lichaamssoefening, en ondermijnt zoo niet zelden eigen gezondheid.

Er zijn namelijk twee groepen van vermageringsmiddelen: Die, welke (maar al te goed!) helpen, en bij ongecontroleerd gebruik hoogst gevaarlijk zijn, en zulke, welke korten tijd de indruk wekken dit te doen; doch al spoedig volgde ontgoocheling: het betreft weliswaar vrij onschuldige, doch voor het beoogde doel waardeelooze laxemiddelen.

Wat de eerste groep aangaat: Hiertoe behooren in de eerste plaats de schildklier-preparaten. Volgens opgaven, die ik vond in de literatuur, is nog minder dan 5 pct. van het aantal zwaarlijvigen lijdende aan een tekort aan schildklierwerkzaamheid. In deze enkele gevallen wordt inderdaad gedroogde schildklier van het schaap voorgeschreven, doch steeds gebruikt onder scherpe medische contrôle. Gebeurt dit niet, zooals bij gebruik van thyreoid (schildklier)-houdende kwakzalversmiddelen, op eigen houtje, dan verhoogt men de stofwisseling in het lichaam, vet en weefsels worden snel opgebruikt, met maar al te vaak ernstige of zelfs fatale gevolgen, vooral van de zijde van het hart.

Een ander soort middelen, in gelijke richting werkend, dus op het metabolisme (stofwisseling), bevatten het uiterst gevaarlijke Dinotrophenol. Ongetwijfeld veroorzaakt deze stof gewichtsvermindering, doch werkt cumulatief (d.w.z. wanneer een nieuwe dosis wordt ingenomen, is de oude nog lang niet uitgescheiden), waardoor of vage, moeilijk te definiëren en te genezen ziekteverschijnselen ontstaan, of wel de lens van het oog wordt door een snel voortschrijdende cataract aangetast, en blindheid volgt. Evenzeer als tegen schildklierpreparaten, dient dus ten sterkste tegen dit soort vermageringsmiddelen gewaarschuwd te worden,

INHOUD

	Blz.
Kwakzalverij met Voedingsmiddelen	C. 37
Verkoop van Slaapmiddelen	H. T. W. 39
Zaakgelastigden der Onderwereld in China	W. MULDER 40
Uit de „Mededeelingen” van het Rijks-Instituut voor Pharmaco-Therapeutisch Onderzoek	42
Rechtszaken	43

zoolang de verkoop ervan niet aan banden is gelegd.

Maar... of de verpakking vermeldt geheel geen samenstelling, of deze is voor een leek (soms ook voor een deskundige) niet te ontcijferen. Tot overmaat van ramp komt het voor, dat vermageringsmiddelen zulke schadelijke bestanddeelen bevatten, boven de wél vermelde, dus heimelijk; ja, zelfs is hun aanwezigheid vastgesteld ondanks de uitdrukkelijke ontkenning op verpakking of in reclame!

In een volgend artikel zullen we de andere groep van vermageringsmiddelen beschouwen, en nog wat verder om ons heen zien in deze kwakzalverij met voedingsmiddelen. C.

● Aan de Lezers ●

De redactie heeft er nog niet over te klagen, dat zij op overstelpende wijze voorzien wordt van mededeelingen.

Het blijft gewoonlijk bij de inzending van drukwerkjes, die zeer zeker in dankbaarheid in ontvangst worden genomen.

Velen Uwer zijn echter ongetwijfeld in staat zoo nu en dan een kleine beschrijving te geven van kwakzalverstoestanden.

Bedenkt, dat dergelijke berichten voor anderen van groot nut kunnen zijn.

Zoedoende kunt U velen met niet al te groote moeite van dienst zijn.

Het adres der Redactie is:

BERGSCHELAAN 167a - ROTTERDAM

Verkoop van Slaapmiddelen

Vorige maand verscheen in de „Frankfurter Zeitung” een bericht van de volgende inhoud:

Afgifte van slaapmiddelen in Duitschland

Kort geleden is door den Rijksminister van Binnenlandsche Zaken een verordening uitgevaardigd, waarbij slaapmiddelen slechts tegen afgifte van een recept afgegeven mogen worden. Het blijkt, dat het hierbij voornamelijk gaat om stoffen, die in naar verhouding groote hoeveelheden genomen worden en bij vrije verkoop tot misbruik aanleiding geven en groote schade aan de gezondheid kunnen aanrichten. Thans wordt bericht, dat een deel dezer middelen, en wel de *barbituurzuur-derivaten* slechts door artsen voorgeschreven mogen worden, en dientengevolge ook uitsluitend op recept van een arts verkregen kunnen worden.

De door het bovenbedoelde bericht genoemde verordening geeft volgens het Pharm. Weekblad de volgende regeling voor het afleveren van barbitalen:

Voor de eerste maal mogen *alle* barbitalen slechts op een *volledig recept afgeleverd worden*. Deze bepaling geldt voor de vrije verbindingen, voor hun zouten, verbindingen met pyramidon en voor de mengsels, welke barbitalen bevatten. Voor een vijftal slaapmiddelen worden strengere bepalingen gegeven, daar deze *onder geen voorwaarde zonder volledig nieuw recept mogen worden herhaald*. Het zijn: *Veronal, Dial, Proponal, Luminal* en *Diogenal*. Behoudens de gevallen, waarin de arts dien-aangaande beperkingen heeft opgelegd, mogen de overige barbitalen, en ook de verbindingen van de vijf genoemde stoffen met Pyramidon of Antipyrine, zonder nieuw recept worden afgeleverd gedurende een half jaar na het dateeren van het recept. Recepten van de tandartsen mogen nooit worden herhaald zonder nieuw voorschrift, terwijl de genoemde vijf slaapmiddelen slechts in verbindingen met andere stoffen mogen worden voorgeschreven.

Tenslotte moeten de verpakte geneesmiddelen in hun verplicht

voorgeschreven samenstelling duidelijk laten uitkomen, dat zij barbitalen bevatten; de camouflage-nomenclatuur is bij deze middelen voortaan verboden.

Zooals men ziet is deze materie thans in Duitschland geheel op wettelijke wijze geregeld, waardoor het optreden tegen overtredingen direct mogelijk worden. De toestand, welke hier te lande heerscht, kan goed weergegeven worden door eenige in het Pharm. Weekblad gepubliceerde kranten-artikelen, waarvan wij het volgende overnemen:

„Haarlem's Dagblad” van Vrijdag 26 April schrijft:

„Naar wij vernemen, heeft de Ambtenaar van O.M. bij het Kantongerecht te Haarlem eenige vervolgingen ingesteld tegen winkeliers hier ter stede die zich door den verkoop van narcotische middelen, voornamelijk slaapmiddelen, hebben schuldig gemaakt aan overtreding van art. 1 der wet op de uitoefening der artseneijbereidkunst.

Het betreft hier een euvel, dat in den loop der jaren groote en onrustbarende vormen heeft aangenomen en een bepaald gevaar voor de volksgezondheid betekent. Immers, tegen de bedoeling en de letter der wet is het nog altijd mogelijk, in diverse zaken geneesmiddelen te verkrijgen zonder doktersrecept, geneesmiddelen, die bij onoordeelkundig gebruik de gezondheid kunnen schaden en de genezing kunnen bemoeilijken. Zoo gaat het o.m. ook met de zoogenaamde slaapmiddelen. Niet alleen in drogisterijen, maar, naar het schijnt in zaken, die zich over het algemeen niet toeleggen op den verkoop van geneesmiddelen, kan men diverse preparaten koopen (fabrikaten zoowel in het buitenland als hier te lande vervaardigd), die slaapwekkend zijn of heeten te zijn en medicamenten bevatten, die op den duur voor de gezondheid gevaarlijk kunnen zijn. Weliswaar is de doseering der vergiften in deze preparaten gering, doch het is bekend, dat wie gebruik maakt van slaapmiddelen, er spoedig toe komt, telkenmale grotere dosis

te gebruiken en het gevaar ervan ligt, wanneer medische controle ontbreekt, voor de hand. Nu waakt de wet tegen de verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden. Art. 1 der hierboven genoemde wet kent het recht tot afleveren der geneesmiddelen, voorzoover het den verkoop in het klein betreft, alleen toe aan apothekers, maar... het is een verouderde wet. De practijk is, dat in alle mogelijke winkels geneesmiddelen ten verkoop worden aangeboden en ofschoon van den kant der medici en apothekers voortdurend wordt gewezen op dit euvel, bestaat de wet op de uitoefening der artseneijbereidkunst reeds van 1865 af, zonder dat tot dusver onze wetgevende macht getracht heeft, haar in overeenstemming te brengen met de eischen, die nieuwe tijden stellen¹. En zoo kan men heden ten dage volkomen in strijd met de wet middelen en preparaten tegen vrijwel iedere organische aandoening koopen bij totaal onbevoegden.

Nu zou een volkomen rechtzinnige toepassing der wet bezwaren ontmoeten; in de loop der jaren heeft zich om maar een ding te noemen, een stand van drogisten ontwikkeld, welks belangen men niet uit het oog kan verliezen, doch daar staat het belang der volksgezondheid tegenover en er zal daarom ook hier naar nieuwe wegen gezocht moeten worden. Wellicht kunnen vervolgingen, als thans worden ingesteld, de urgentie hiervan in het licht stellen.”

Het verslag van de behandeling der rechtszaak werd overgenomen uit het „Handelsblad” van 18 Juni, en volgt hieronder.

„Het verbruik van verdoovende en pijnstillende verpakte geneesmiddelen is den laatsten tijd, nu velen uit hun evenwicht zijn geslagen, in grooten omvang toegenomen, hetgeen een groot gevaar voor de volksgezondheid oplevert,” aldus verklaarde 17 Juni de ambtenaar van het O.M. bij het

¹ Dit is niet geheel juist. Pogingen zijn wel verricht, daar wetsvoorstellen zijn ingediend, welke later evenwel zijn ingetrokken. H. T. W.

Kantongerecht te Haarlem in een zaak tegen een eigenaar van een parfumeriezaak, die onbevoegd pijnstillende en verdoovende middelen had verkocht.

„Deze geneesmiddelen mogen uitsluitend worden verkocht door apothekers en geneeskundigen, die zelf een apotheek hebben, doch veel drogisterijen en parfumeriezaken verkopen, veelal te goeder trouw, nog altijd deze artikelen. Het is hoog tijd, dat daar aan paal en perk wordt gesteld. Daarom werd te Haarlem een achtstal processen-verbaal opge maakt tegen drogisterijen en parfumeriezaken, die zich aan overtreding schuldig maakten,” aldus spr.

Zoo stond 17 Juni een der eigenaars terecht. Verdachte had aan een inspecteur van politie op diens vraag een sterker verdoovingsmiddel verkocht dan Sardon, waarmee hij etaleerde en tegen een prijs, welke beneden den normalen lag.

De Heer J. M. N. SCHUURSMA, pharmaceutisch inspecteur voor de volksgezondheid te 's Gravenhage, verklaarde, dat de zaak aanhangig is gemaakt door een apotheker te Haarlem. Hoewel alle apothekers deze pijnstillende en verdoovende middelen vrij mogen verkopen, had namelijk de afdeling Haarlem en Omstreken van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst, aan alle Haarlemsche apothekers verzocht met het oog op de volksgezondheid, deze artike-

len slechts af te leveren op recept van den dokter, terwijl bonafide drogisten aan deze regeling medewerking hebben verleend, door deze middelen niet te verkoopen. Nu wordt deze maatregel te niet gedaan, doordat parfumeriezaken deze middelen gaan verkoopen tegen prijzen, welke beneden de geldende liggen. Zij kunnen dit doen, omdat de geneesmiddelen worden gesmokkeld uit het buitenland, waar zij goedkooper zijn. Deze slaapmiddelen en pijnstillende middelen, zeide de ambtenaar, oefenen een sluipende vergifwerking uit; langen tijd bemerkt men er niets van, doch tenslotte kunnen door infectie(???) ernstige vergiftigingsverschijnselen optreden. Als uitsluitend apothekers deze middelen verkoopen, kan gebruikscntrole worden uitgeoefend. De ambtenaar van het O.M. merkte nog op, dat het niet noodig is, voor elk tabletje een recept van den dokter te vragen; men gaat dan naar zijn apotheker, en deze informeert, indien noodig, bij den huisdokter of het kan worden afgegeven en welke dosis kan worden verstrekt. Spr. was van meening, dat drogisterijen te goeder trouw zijn, hetgeen niet wegneemt, dat hun optreden misdadig is. Hij eischte een geldboete van f 25.— of tien dagen; de kantonrechter veroordeelde verdachte tot een boete van f 10.— of vijf dagen.

Dit vormt wel een ernstige aanklacht tegen de huidige oude wet

op de uitoefening der artseneij-bereidkunst van 1865. In de loop der laatste 25 jaren is herhaaldelijk gewezen op het gevaar van ongebreidelde slaapmiddelverkoop. Ook in ons blad werd herhaaldelijk aangedrongen op een wetsherziening.

Als eerste punt willen wij herinneren aan de vragen, door ons lid Mevr. de Vries-Bruins als kamerlid gesteld aan den Minister van Arbeid, op 7 Nov. 1922. Deze vragen hadden de volgende inhoud:

1 - Is het den Minister bekend, dat de verkoop van geneesmiddelen (speciaal slaapmiddelen) door onbevoegden in den laatsten tijd zulk een omvang aanneemt, dat daardoor een toenemend gevaar voor de volksgezondheid ontstaat.

2 - Zoo ja, welke maatregelen denkt de Minister daartegen te nemen?

Waarop de Heer Aalberse, Minister van Arbeid, antwoordde (ingezonden 24 November 1922):

1 - Het is den ondergeteekende bekend, dat de verkoop van geneesmiddelen (speciaal slaapmiddelen) door allerlei winkeliers reeds geruimen tijd een grooten omvang heeft.

2 - Een ontwerp eener wettelijke regeling van den verkoop van vergiften is reeds gereed en andere ontwerpen betreffende den verkoop van geneesmiddelen zijn in gevorderden staat van voorbereiding. De ondergeteekende is voornemens het tot standkomen dezer maatregelen nog te bespoedigen.

Zaakgelastigden der Onderwereld in China

„Vertegenwoordigers op aarde van den God der onderwereld” is de verrassende titel van vele Chinezen in Shanghai en in andere deelen van het Land van het Midden.

Deze vertegenwoordigers bevereren dat de God der onderwereld er een goed georganiseerd kantoor op na houdt, dat agenten aanstelt op aarde. En niet alleen deze betrekking, doch ook hogere posities in de onderwereld, zooals die van rechter of lid der jury, worden door stervelingen bekleed. Dit wordt echter nooit toegegeven door de menschen van wie het volk aanneemt dat zij der-

gelijke hoge posities innemen, naar men zegt omdat zij willen vermijden dat men hen tracht om te koopen teneinde een gunstig oordeel te verkrijgen.

Er zijn ook vrouwelijke vertegenwoordigers der onderwereld, doch hogere rangen zijn niet voor het zwakke geslacht weggelegd, met één uitzondering, namelijk de „Oude Vrouw Meng”, die een kommetje soep uitrekt aan de geesten die de onderwereld verlaten om zich te reïncarneeren. Deze soep doet hun hunne ervaringen in de Hades vergeten.

Wat zijn nu eigenlijk de functies van een agent der onderwereld?

En hoe leggen zij deze ten uitvoer? Hierop schijnt niemand een afdoend antwoord te kunnen geven, doch de vertegenwoordigers zelf doen fantastische verhalen over hun activiteiten. Men neemt aan dat zij hun werk doen als zij slapen; soms liggen zij dagen lang in bed, en dan verlaat hun ziel het lichaam, en begint zijn taak. Gewapend met hun aanstelling als zaakgelastigde gaan zij de ommuurde stad der onderwereld binnen en melden zich bij hun superieuren om bevelen in ontvangst te nemen. Hun wordt dan een lijst verstrekt van de namen en adressen der personen die binnenkort zullen sterven, en de agenten hebben de opdracht de

Van den spoed bleek niet veel; immers, op de in het jaar 1931 gehouden Vergadering van de Afdeling Gezondheidscommissie's van het Gezondheidscongres leidde Dr J. J. Hofman, namens de Haagsche Gezondheidscommissie een rapport in over „De handel in pijnstillende, slaapverwekkende en andere sterkwerkende geneesmiddelen en de reclame daarvoor”, daar deze handel nog steeds een dreigend gevaar voor de volksgezondheid opleverde. Besloten werd toen in het najaar 1931 een Buitengewoon Congres te houden met als doel, de gegevens te vergelijken, verkregen door een onderzoek in de geest van de conclusie van Dr J. J. Hofman, uitgebracht namens de Haagsche Gezondheidscommissie:

1 - De Gezondheidscommissies in ons land, zullen ieder in haar kring een onderzoek instellen naar den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen door onbevoegden en de uitkomsten van dit onderzoek met opgave van naam, woonplaats en beroep der verkoopers ter kennis brengen van het Bestuur dezer onderafdeeling van het Congres.

2 - Zij zullen eveneens in haar gebied gegevens trachten te verkrijgen over de nadeelige gevolgen, als vergiftigingsgevallen enz. welke door dezen onbeperkten verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen zijn voorgevallen en ook deze uitkomsten ter kennis brengen van het bestuur der onderafdeeling.

zielen onmiddellijk na het overlijden te „arresteerden” en deze naar de onderwereld te geleiden. De rechters en de leden der jury werken ook alleen maar in hun slaap. Zij krijgen geen vergoeding voor hun diensten, en worden gekozen voor hun eerlijkheid en oprechtheid. Als agent daarentegen kan vrijwel iedereen optreden. Men kan zich echter niet voor deze post opgeven, daar de ambten der onderwereld zelf hun mannetjes uitkiezen. De vertegenwoordigers slagen er gewoonlijk in zich op aarde een ruim bestaan te scheppen, en wel door als tusschenpersoon op te treden voor menschen die in contact wenschen te komen met af-

3 - Het bestuur der onderafdeeling zal de uitkomsten van dit onderzoek ter kennis brengen van den Hoofdinspecteur met wien overleg zal worden gepleegd over maatregelen, welke genomen kunnen worden en verbetering in dezen toestand te brengen, ook in verband met het nieuwe wetsontwerp.

4 - In de jaarverslagen der Gezondheidscommissies worde als afzonderlijk hoofdstuk steeds de aandacht gegeven aan het ontwerp kwakzalverij en aan den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen en vergiften.

Jammer genoeg is het onderzoek niet tot een resultaat gekomen, daar bij Koninklijke Boodschap van den 6den Augustus 1931 aan de Tweede Kamer een ontwerp van wet is aangeboden, houdende regelen betreffende de uitoefening van de artsnijbereidkunst. Hierdoor stond de genoemde materie niet op het eerste plan, maar werd het Buitengewone Congres (28 Nov. '31) gewijd aan het ontwerp „Geneesmiddelenwet”, waarbij als vertegenwoordiger onzer vereeniging Mr Lint aanwezig was. Zooals men weet, heeft de Tweede Kamer, op voorstel van den Voorzitter, de beraadslaging omtrent het Ontwerp Geneesmiddelenwet „voorloopig” geschorst, toen bleek, dat men vele bezwaren tegen dit ontwerp had. Dat dit „voorloopig” wel permanent zou worden, bleek in 1937 toen dit wetsontwerp evenals dat,

gestorvenen. Ook verdrijven zij (tegen betaling natuurlijk) booze geesten. Over het algemeen zijn zij voorts niet vies van minder oirbare praktijken, namelijk het bezoeken van menschen, die dan medegedeeld wordt dat hun namen op de lijst staan van binnenkort plaats te hebben sterfgevallen, en die dan tegen grof geld uitstel van executie kunnen krijgen. De Chineesche spiritistische literatuur is vol van dergelijke verhalen. Een ervan vertelt hoe een klerk aan een gerechtshof tevens de post van rechter in de onderwereld bekleepte. Zijn aardse superieur beging verscheidene misdrijven, die hij listig wist te

betreffende de aanprijzing van middelen tegen ziekte ingetrokken werd. Bij de behandeling der begroting van Sociale Zaken deelde Minister Romme op 26 November 1937 o.a. mede, dat een wetsontwerp in zake den verkoop van geneesmiddelen in vooruitzicht gesteld kon worden. Van verdere ontwikkeling zijn tot op heden nog geen officieele mededeelingen gedaan, hoewel het geen geheim is, dat er tot voor kort veel gesproken werd over een nieuw concept, hetwelk in bewerking zou zijn.

Met dat al zijn wij nog geen stap verder dan 18 jaar geleden, toen de verantwoordelijke Minister verklaarde „het nemen van maatregelen te bespoedigen”, maatregelen, waarvan de Minister de noodzaak inzag. Het dient gezegd, dat particulier initiatief in de loop der jaren pogingen heeft aangewend om in dezen chaos wat meer orde te scheppen en getracht heeft den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen tegen te gaan.

Het moge den lezer uit het bovengenoemde verslag der rechtszitting duidelijk zijn, dat een dergelijke maatregel nooit afdoende kan zijn, als er een bepaalde categorie mogelijk is, die niet door overeenkomsten gebonden is. Behalve dat de middelen door deze buitenstaanders ten verkoop worden aangeboden, bestaat het nog grooter gevaar, dat bonafide handelaren door concurrentie ook minder scrupuleus gaan verkoo-

verbergen. De god der onderwereld echter noteerde alles en beval tenslotte den boosdoener te vervolgen. Zijn ziel werd gearresteerd en verscheen voor den rechter (die op aarde een van zijn minste geëmployeerden was). Deze veroordeelde hem tot 50 slagen met de bamboe. Nadat de straf voltrokken was werd de ziel weer naar de aarde teruggezonden, zonder haar de herinnering aan haar ondervinding te ontnemen. De wonden der stokslagen bleken, toen de man wakker werd, steenpuisten te zijn geworden. Nadien heeft de rechter, in voortdurende angst voor zijn klerk, een rechtvaardig leven geleid.

W. MULDER

pen en daardoor het gevaar door gewoonte minder groot gaan achten.

Dat dit gevaar werkelijk groot is blijkt uit de statistiek van vergiftigingen in gevallen van zelfmoord, waarbij de overgrote

meerderheid pogingen doet met slaapmiddelen, waaronder die van de barbituurzuurgroep bovenaanstaan.

Het is daarom gewenscht, dat er wettelijke bepalingen ingesteld worden, bepalingen, die thans

reeds door velen vrijwillig werden aanvaard, doch waardoor het misbruik van den ontoelaatbaren handel in sterkwerkende geneesmiddelen effectief tegengegaan kan worden.

H. T. W.

Uit de „MEDEDEELINGEN” van het Rijks-Instituut voor Pharmaco-Therapeutisch Onderzoek (Reeks 32)

In aansluiting op ons vorig uitreksel van deze onderzoekingen, zullen wij thans hier nog een aantal weergeven, evenals toen al dan niet voorzien van eenig commentaar.

COMBRACHIT

„Combrachit is een nieuw middel tegen *Engelsche ziekte* volgens recept van arts K. M. van Horssen, Rotterdam. Combrachit geneest ieder kind binnen korten tijd ongeacht de heftigheid van het ziektegeval. Uitwendig onschadelijk.”

Het middel moet met de hand voorzichtig in de huid gewreven worden.

Fabrikant: Hollandsche Pharmacie, Rotterdam.

De samenstelling van het middel bleek te zijn: een vette olie sterk aan *raapolie* herinnerend, waaraan een *weinig amylocetaat* was toegevoegd. Verder bevat het een vuil groenachtig bezinksel, voornamelijk bestaand uit *zand*, *plant-aardige weefselementen* en *borstels van regenwormen*, die rijkelijk aanwezig blijken te zijn. Bij de verdere behandeling van de vloeistof leek het waarschijnlijk, dat het bezinksel afkomstig was van mestaarde. Een ander onderzoek van vermoedelijk hetzelfde preparaat had een nog *sterker geur* naar *faecaliën*, zoodat het klaarblijkelijk *nog meer vuiligheid* bevatte.

Het is treurig, dat een medicus zijn naam verbindt aan een dergelijk middel, dat, wat samenstelling betreft, niet onder doet voor de vele in de middeleeuwen uitgedachte brouwsels.

PERSICOL

Dit door de firma Hentschel, Weenen, gefabriceerde middel wordt toegepast bij *malaria* gedurende

twee dagen om de drie à vier uur een eetlepel in drie eetlepels water voor den koortsanval.

Het onderzoek wees uit, dat het hier een waterige oplossing betrof van een *plantenslijm*, weinig *citroenzuur*, wat *kiezelsuur* en *natriumcarbonaat* (soda). Andere bestanddeelen konden niet worden aangetoond. Het Instituut was niet in de gelegenheid proeven te nemen met malarialijders, maar heeft dierproeven genomen op kanaries, welke te voren geïnfec-teerd waren met vogelmalaria. De Persicol bleek *geen enkele genezende werking* op vogelmalaria te hebben. Gezien de samenstelling, is dit ook niet te verwachten bij het gebruik op menschen.

VITAMINOL-D

Dit preparaat zou een genezende werking hebben op *zenuwontstekingen*. Het onderzochte middel bestaat uit een geelbruine, reukelooze vloeistof, terwijl zich op den bodem een bruin bezinksel heeft verzameld. Waarschijnlijk betreft het hier een *oplossing van staalsuiker*, waaruit een deel door toevoeging van zuur is uitgevlokt. Afgaand op den naam, zou men hier een Vitamine D bevattend middel verwachten, waarvoor echter bij het onderzoek alle grond ontbreekt. De naam is dus in *sterke mate misleidend*. Ook de werkzaamheid op zenuwontstekingen van de aanwezige bestanddeelen is even onwaarschijnlijk.

RUSCICIN

Volgens de reclame „een doeltreffend middel tegen nierstenen en waterzucht”. Het is afkomstig van J. Dwarshuis te Groningen.

Volgens het onderzoek betreft het hier vermoedelijk een geconcentreerd aftreksel van plantaardige grondstoffen.

Bij microscopisch onderzoek van het bezinksel bleek de aanwezigheid van *gistcellen*, *berkebladeren* en *paardestaartkruid*, en tenslotte

een weinig *alkohol*, waarschijnlijk door vergisting, ontstaan. De aanwezige kruiden, welke genoemd zijn, worden gebruikt als urinedrijvend middel in de volks-geneeskunst. De officieele geneeskunst bedient zich er niet van, hetgeen bij vele kruiden het geval is, als b.v. de werking te onzeker of onvoldoende is, terwijl betere geneesmiddelen verkrijgbaar zijn, enz. Verder is het zelf dokteren uit den booze.

Dr HAIR's ASTHMA & BRONCHITIS CURE

Dit Engelsche middel is verkrijgbaar voor den prijs van f 1.95 voor een fleschje van ongeveer 100 cm³. Het was een heldere bruin-gekleurde vloeistof, die eenigszins naar teer reekt. Bij droogdamping blijkt een slechts licht gekleurd poeder over te blijven, waaruit volgt, dat er *weinig plantextractiefstoffen* aanwezig kunnen zijn. Voornamelijk bestaat de opgeloste stof uit *kaliüm*, *natriüm*, *jodide* en *benzoëzuur*. Het jodide gehalte bedroeg ruim 4%, terwijl het benzoëzuur als conserveermiddel gebruikt zal worden, daar het niet als geneesmiddel tegen asthma wordt aangewend. Voor het gebruik van jodiden tegen welke ziekte ook, zonder voorschrift van den arts en controle door dezen, moet ten zeerste gewaarschuwd worden; allerlei complicatie's, vooral tengevolge van langdurig gebruik, kunnen er het gevolg van zijn. Van het hier onderzochte middel is de prijs *veel te hoog* in verband met de geringe hoeveelheid werkzame stof.

CARTERS LEVERPILLETJES

Volgens de reclame heeft men in deze pillen een veelzijdig geneesmiddel, het zou n.l. een plantaardig tonicum zijn voor volwassenen en kinderen; *leverstoornissen*, *constipatie*, *slechte spijsvertering*, *ongezonde gelaatstint*, *onfrisssche adem*, *hoofdpijn*, *rheumatiek*.

Het onderzoek wees uit dat de pilletjes, welke na het ontdoen van de suikerlaag slechts ongeveer 28 mM wegen, *aloe* en *podophylline* als werkzame bestanddeelen bevatten. Andere sterkwerkende of giftige stoffen konden niet worden aangetoond. Gelijk bij zoovele met veel ophef aangeprezen middelen berust ook hier de werking op *laxeerende bestanddeelen*, welke daarenboven in *zeer kleine hoeveelheid* aanwezig zijn.

Druppels van BIJSTERVELD

Aan een kind, lijdend aan chronisch rheuma, werd door het natuurgeneeskundig instituut Bijsterveld te Rotterdam een donkerbruine vloeistof verstrekt. Deze zure, bittere en sterk naar anijs riekende drank bleek waarschijnlijk te bestaan uit *vloeibaar kinaextract*, gemengd met een *stroop* en *gearomatiseerd met anijsolie*. Van eenig gunstig effect op de ziekte van het kind, kan wel geen sprake zijn, maar ondertusschen wordt het patientje op sleeptouw genomen en mist een doeltreffende behandeling.

„Pleister” en zalf verstrekt door een kruidenjuffrouw te Leiderdorp

Deze middelen moeten dienen ter behandeling van een gezwel in de borst eener vrouw.

De *pleister* bestond uit een *stoffen zakje* ter grootte van ongeveer een vierkante decimeter, dat gevuld bleek te zijn met een *fijngehakte ui*, terwijl in de *zalf* werden aangetoond: *vette olie*, *was*, *vaste paraffine* en een geringe hoeveelheid *water*.

Bij de kruiden-juffrouwen, kanker-dames en diverse boertjes schijnt de ui de reputatie te hebben van het genezen van kanker, want vorig jaar maakten wij in ons maandblad ook melding van een middel tegen knobbelkanker, dat ook uit een uienaftreksel bestond. Levensgevaarlijke verwaarloozing kan het gevolg zijn van een dergelijke ontoelaatbare behandeling.

KRUIDKUNDIGE KRIJGT HECHTENIS

GENEESKUNDIGE RAAD EN BIJSTAND GEGEVEN

In de Oosterparkbuurt te Amsterdam is een winkel, uiterlijk den indruk ma-

kend van een drogisterij. Daar worden naast artikelen als zeep, pepermint en zalf in hoofdzaak kruiden verkocht. In de etalage ziet men sierlijk uitgestald op schoteltjes diverse kruiden, die gesorteerd zijn naar de kwalen, waarvoor zij heil moeten brengen. Zoo treft men er zenuw-, blaas-, exceem-, reumatiek-kruiden, e.d.

Op 29 en 30 April heeft een rechercheur de klanten, welke den winkel verlieten, aan een verhoor onderworpen en vastgesteld, dat de verkoop der kruiden toch niet zoo maar over de toonbank plaats vond.

Achter de toonbank troonde de echtgenoot van den kruidkundige. Vroeg men naar speciale kruiden tegen een of andere kwaal, dan verzocht zij den gegadigde naar een achter den winkel gelegen kamer te gaan, waar de kruidkundige den klant te woord stond en de verlangde kruiden tegen een eenheidsprijs van f 1.50 per pakje ter hand stelde. Waren er meer klanten tegelijk, dan moest men even in een wachtkamer wachten.

Vandaag heeft de kruidkundige voor den kantonrechter mr G. F. Haase terechtstaan, verdacht van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. „Ik ontken geneeskundigen raad en bijstand te hebben verleend,” zoo verklaarde verdachte. „Nimmer heb ik vragen over de kwaal gesteld.”

„Zooals u optrad, begint toch al aardig op het verlenen van geneeskundigen bijstand te lijken,” meende de kantonrechter. „Waarom kon uw vrouw de menschen niet aan de verlangde kruiden helpen?”

De vrouw had daar geen verstand van. Er zijn honderden kruiden, zoodat het gevaar bestaat, dat een leek de verkeerde kruiden aflevert.

Vier gevallen waren ten laste gelegd. En vier patiënten kwamen verklaren na jaren tevergeefs de officieele wetenschap te hebben geraadpleegd thans hebben gevonden bij de kruiden. De eerste patiënt had exceem. Langs den winkel wandelend had hij in de etalage exceem-kruiden ontdekt. „Geeft u mij een pakje exceem-kruiden,” zoo had hij de dame achter de toonbank verzocht.

„Daar heb ik geen verstand van, daar gaat meneer over,” zei zij.

In het achterkamertje trof hij den eigenaar der zaak, die hem de vraag stelde „of hij al jarenlang aan de kwaal sukkelde.” Daarop is de kruidkundige naar den winkel gegaan. Hij nam een zakje en deelde de gebruiksaanwijzing

mede: „trekken als thee”. De getuige vindt er baat bij en gaat nog steeds door met het gebruik. Een onderzoek heeft de kruidkundige niet ingesteld.

De tweede getuige was lijdende aan een blaasontsteking. Toen hij de blaaskruiden kreeg zei de kruidkundige: zooveel keer per dag innemen.

Kantonrechter: Dat lijkt al meer op een geneeskundige verklaring.

De echtgenoot van dezen getuige had kruiden gekregen tegen een te hoogen bloeddruk.

AANBEVOLEN

Een bejaarde trachoom-lijder was door aanbeveling met den kruidkundige in relatie gekomen. Een bakker had hem geholpen bij het oversteken van de straat. „Wel ongelukkig als men zoo slecht van gezicht is,” zei de bakker. „Maar je hebt nog een kansje. Ga naar het kruidenhuis, daar hebben ze er wel een middel voor.”

Dat advies heeft de man opgevolgd. En hij kreeg kruiden, waarvan het aftreksel op een bevochtigd watje op het oog moest worden gelegd.

„Is die bakker niet strafbaar?” vroeg verdachte. „En als u iemand den raad geeft om een aspirine-tablet te slikken, maakt u zich dan ook niet aan een strafbaar feit schuldig?”

„Zeker,” zei de kantonrechter, „ten minste wanneer ik dezen raad in mijn bedrijf geef om er voordeel uit te trekken.”

De ambtenaar achtte de ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen en vorderde veroordeeling tot viermaal één week hechtenis.

In zijn terstond gewezen vonnis heeft de kantonrechter in de laatste drie gevallen de feiten wettig en overtuigend bewezen geacht. Voor het eerste geval moet vrijspraak volgen. Maar met den trachoom-patiënt heeft verdachte over diens kwaal gesproken en hem kruiden ter genezing verkocht, daarbij de verwachting opwekkend, dat deze door gebruik van de kruiden zou genezen. In het optreden van verdachte is een zekere geneeskundige raad en bijstand gelegen.

Hij heeft dus als bedrijf buiten noodzaak geneeskundigen raad verstrekt, hoewel hij daartoe niet bevoegd was. Bovendien heeft verdachte medege-deeld, niet van plan te zijn dit bedrijf te staken. Voor het eerste geval heeft de kantonrechter hem vrijgesproken, voor de andere drie gevallen werd verdachte veroordeeld tot driemaal één week principale hechtenis.

(de Telegraaf 1-7 '40)

**DELIUS
AMSTERDAM**

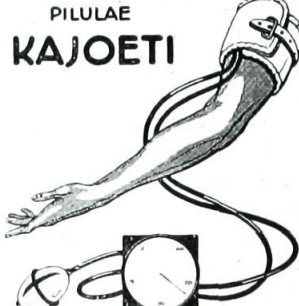
Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGEBLIET 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

30 Pantonsiletten

3,6 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.

TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

PRIJS F. 0.65

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

**VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ**

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm,
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

U.A.
 UITSLUITEND
IN
APOTHEKEN

N. VERWEY & Co. — TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheker: Dr. J. J. VERMET

Postgiro 98061 — telef. 2181 — telegram: vermet

**NEDERLANDSCH
FABRIKAAT
EXPORT
VERBODEN**

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek

UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

 B

*De dokter zei:
Borstvoeding en daarna
Molenaar's Kindermeel*

Voor 2 à 3 cents per dag
Uw kind kerngezond.

In dit Blad worden uitsluitend annonces
opgenomen, die door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij
zijn goedgekeurd.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheke Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheke Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheke Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Hel nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

De Arts en de Bestrijding der Kwakzalverij

Dr C. J. BRENKMAN

Verleden jaar heeft het bestuur der Ver. tegen de Kwakz. een circulaire aan een groot aantal artsen gezonden, hen er op wijzende dat zooveel artsen zich nog niet als lid der vereeniging hadden aangemeld en — wat erger is — dat nog zooveel artsen zich geheel afzijdig houden, als het in hun woonplaats of bij hun patiënten om kwakzalverij en de bestrijding daarvan gaat.

Enkelen beantwoordden deze circulaire door toetreding als lid, velen hebben ons geen bericht waardig gekeurd en zeer enkelen schreven ons waarom zij geen lid wenschten te worden, ook was er één, die principieel bezwaar had, maar die toch lid werd.

Onze propaganda-campagne was leerzaam en ik wil er gaarne iets over schrijven. Vooraf dan iets over de genoemde brieven.

Eén inzender meende dat in onze maatschappij de bestrijding der kwakzalverij onmogelijk is, daar er geld mee is te verdienen.

Een tweede inzender noemt de inhoud van het Maandblad flauw en zoetsappig, zonder overtuigingskracht voor leeken. „Als er echter meer „punch” in de artikelen zit,” schrijft de dokter, „zal hij er gaarne toe meewerken.” Wij hadden gehoopt op zijn bijdragen, de eerste moet echter nog komen. Maar men weet dat wij niet

zoo heel snel de moed opgeven. Een oude dokter schrijft onomwonden dat hij geen lid zal worden; hij stemt wel in met het doel der vereeniging, maar acht het „verloren arbeid,” o.a. omdat wij „zulke enorme prullige wetten” hebben. Deze dokter maakte een aardige rekensom: er zijn wel 500 kwakzalvers in ons land, ze overtreden ieder zeker 10 maal daags de wet; voor al die overtredingen — samen ± 1.500.000 per jaar — wordt een doodenkele maal straf uitgedeeld. Ook persoonlijke ervaring, die hij in zijn langdurige practijk opdeed, stelde hem te leur: politie noch inspectie v. d. volksgezondheid reageerde op zijn aanklachten.

„Wilt mij ten goede houden,” — zoo eindigt deze wat zielige brief, waarvoor ik toch dankbaar ben.

De laatste brief, die ik hier bespreek, is van den dokter die toch maar lid werd. En terecht! Z.i. is het volkomen begrijpelijk dat zoo weinig artsen (percentsgewijze dan) lid zijn van de Ver. t. d. Kwakz. Hij meent dat deze strijd in de laatste plaats van artsen dient uit te gaan, omdat: „het publiek in de kwakzalver en de arts twee concurrenten ziet en het is ongebruikelijk onder concurrenten om elkaar zwart te maken.”

Nu is dit een zinsnede uit een

MEDEDEELINGEN VAN HET BESTUUR

Tengevolge van de thans zeer drukke werkzaamheden zijner werkring, heeft Dr Ph. A. Coppens, de redacteur van ons Maandblad, ons verzocht hem voorloopig als zoodanig op non-actief te willen stellen. Daar het juist in dezen tijd moeilijk valt plotseling voor een goeden plaatsvervanger te zorgen, hebben wij gemeend gedurende dien tijd, evenals dit vóór Augustus 1904 het geval was, ons orgaan te plaatsen onder redactie van het Bestuur.

Dientengevolge verzoekt ondergeteekende hem alle correspondentie, de redactie betreffende, vanaf heden toe te zenden aan zijn adres Maasstraat 72a, Amsterdam. Vooral de toezending van copie voor het Maandblad, zal zeer op prijs gesteld worden.

NIEUWE LEDEN:

K. ANDELA, Arts te Bolsward.
D. L. KEDDE, Apotheke te Leiden.
H. J. A. TER WEE, Secr.

brief en ik denk niet dat de dokter, die deze schreef, openlijk voor deze opvatting wil uitkomen; maar de vraag die ik hier wil stellen en beantwoorden luidt: is deze opvatting wel juist? En mijn antwoord is absoluut ontkennend.

Arts en de bestr. der Kwakz. (vervolg)
Wat toch is de taak van den arts? In het kort moge deze aldus worden omschreven:

De arts dient, zonder aanzien des persoons, allen die zich aan hem toevertrouwen of over wier gezondheidsbelangen hij moet waken.

Hij is derhalve de *medische dienaar* van de gemeenschap en hij heeft als zoodanig de plicht, ten allen tijde, de gezondheidsbelangen dier gemeenschap te bevorderen.

Wanneer anderen op dit gebied treden doen zij dat als ondeskundigen; wel kunnen zij — onder geneeskundige leiding — als hulpkrachten worden aanvaard; hun sociaal instinct zal hen zelfs dikwijls tot hoog gewaardeerde hulpkrachten verheffen. Nooit echter zijn kwakzalvers als zoodanig te aanvaarden *en wel in geen enkelen vorm*, dus óók niet als magnetiseurs, handopleggers, toekomstvoorspellers, slaapsters en dergelijk onkruid meer. Het is niet juist dat zenuwzwakke personen, zooals mijn laatste briefschrijver het zegt, veel te veel beslag leggen op de tijd van den dokter en wel voor volkomen nuttelooze bezoeken en behandeling. „Soms verdwijnen ze,” aldus de brief, „naar een psychiater voor korte tijd *en zoeken per slot hun troost bij allerlei kwakzalvers.*” Inderdaad gebeurt dit maar al te veel en ik ben overtuigd dat de huisarts af en toe wel eens beu wordt van zijn nerveuse klantjes. Maar hij weet dan iedere keer weer, dat juist *deze* menschen zijn steun zoo hard nodig hebben.

En hij zal telkens weer tijd voor hen weten te vinden..... althans als hij niet overbelast is en als hij zijn roeping verstaat.

Want waarom gaan deze zenuwgestoorden, doch dikwijls zeer bruikbare medeburgers, naar den kwakzalver? Niet omdat ze het nu eens bij den anderen *concurrent* willen probeeren, maar alleen omdat de wetenschappelijk geschoolde dokter somtijds zijn plicht niet verstaat, zijn plicht die hem door zijn maatschappelijke positie is opgelegd.

Af en toe zal het moeilijk zijn om de menschen te doen begrijpen dat zij niet verstandig doen als zij hun geld en gezondheid ter beschikking stellen van den kwakzalver.

Iedere dokter zal op zijn eenzame post (ook in de grootste stad is per slot deze post eenzaam te noemen) veel teleurstelling ondervinden bij de uitoefening van zijn taak. Zoo zal het hem lang niet altijd gelukken zijn menschen zóóver te brengen dat ze met al hun bezwaren bij hem komen en hem openlijk vertellen wat zij vreezen en welke perspectieven hun geopend zijn door onverantwoordelijke raadgevers. Maar dat neemt niet weg dat hij toch telkens weer zal moeten streven naar het meest innige contact met zijn menschen en naar hun vertrouwen. Hij bereikt dit alleen wanneer hij niet uitsluitend luistert naar hun klachten, als hij een ernstige ziekte vermoedt. Hij dient evenzeer, en wellicht nog geduldiger, te luisteren naar de kleine klachten van het dagelijksch leven. Soms wordt de dokter in hem

dan nog wel beloond doordat hij een verborgen kwaal weet te ontdekken, maar in ieder geval zal deze belangstelling *de meest gewenschte behandeling* zijn voor degene, die in vol vertrouwen zijn hulp en steun zocht.

En als dan het vertrouwen er is, ontstaat vanzelf het contact dat noodig is om ook menschen met een wankel zenuwgestel te doen begrijpen dat zij voor hun gezondheidsbelangen terecht moeten komen bij den arts en dat deze hen de eenig juiste raad geven kan dien zij behoeven.

* * *

Dit zijn allemaal slechts bekende klanken, zoowel voor artsen als voor leeken; ze werden mij in de pen gegeven door enkele brieven die al wel een jaar oud zijn. Ik ben de schrijvers dankbaar voor hun hulp. Wellicht zal de schrijver van de laatste brief nu wel begrijpen waarom ik de opvatting ben toegedaan dat de strijd tegen de kwakzalverij *niet* is de laatste, maar in de eerste plaats van den arts moet uitgaan.

Misschien zullen bovenstaande regels er toe bijdragen dat wederom eenige artsen tot de Ver. t. d. Kwakzalverij zullen toetreden en dan hoop ik dat onder deze nieuwe leden *vele jongeren* zullen zijn. Artsen die, misschien nauwelijks in de praktijk, zullen beseffen dat zij — naast hun algemeene taak — een groote maatschappelijke plicht hebben te vervullen; een deel van die plicht is de voorlichting van het publiek en de geduldige propaganda voor zuivere gezondheid, vrij van kwakzalverij.

VACANTIE-KWEBBELS

of

De krimpene Achilles-pees

Heerlijk was het buiten op één dier schaarsche zonnedagen van den wat droeven zomer; enkele tafeltjes waren bezet op het terras, vanwaar men mijlen ver in 't ronde ziet. Behalve de gewone gasten, — meest dames, — was er één klein jongetje; 't speelde met een schepje in het zand van den berg op welks top wij zaten te luieren; het kindje liep op bloote voetjes.

Blijkbaar was er iets met die voetjes, want één der dames zei dat ze er eens mee naar den dokter wilde gaan, mis-

schien moest hij wel bijzondere schoentjes hebben.

Gelukkig was er een andere, die al wat ervaring in haar leven had opgedaan op het gebied van voeten. Haar Achillespees — of misschien die van haar kind — werd op zekere tijd al maar korter. U weet toch wel dat die pees achter de hiel Achillespees heet? Nu dan, de kinder-chirurg moest er maar eens naar zien en deze wilde de pees doorsnijden! Maar 't was maar goed dat we met zoo'n pientere dame te doen hadden; ze dacht er nl. niet over en ging regelrecht naar den magnetiseur. Wat die er mee deed, hoorde ik helaas niet, maar 't kwam volledig

in orde! Hoe kon het ook anders. De mevrouw van 't jongetje, dat nog altijd zoo heerlijk speelde in 't warme zand, waagde nog de veronderstelling dat hij misschien een bepaald soort hakje moest dragen. Maar haar goede raadvrouw wist het gelukkig beter: „doe 't maar niet, hoor” — bedoeld was: vraag toch maar geen advies aan zoo'n dokter. Want zij wist ook van een kinderarts (ik ken hem wel, maar ik zal het adres hier maar niet vermelden), die altijd zegt: „het kind is zóó geboren, laat het dus ook zóó maar loopen”.

't Is maar te hopen dat het toch niet iets van belang is met dat voetje! B.

KWAKZALVERIJBESTRIJDING EN DE OORLOG

Wij leven thans in een tijd van oorlog en menigeen zal zich afvragen of het voor ons nog noodig is te blijven voortgaan met ons werk. Jammer genoeg ontvingen wij in de laatste maanden meer afschrijvingen dan gewoonlijk, doch wij hopen, dat deze leden hun voornemen nog eens nader onder de oogen willen zien en ons hun steun, die wij ook onder de huidige omstandigheden zoo noodig hebben, zullen blijven geven. Voor een goed begrip van ons standpunt moge het volgende dienen:

Ofschoon onze vereeniging zelf steeds in oorlog is, ons blad onophoudelijk strijd voert tegen een geweldig leger, sterk uitgerust en van taai volharding, betreuren wij, evenals bijna iedereen, den huidige strijd ten zeerste. Toch kan er voor ons doel, wel iets goeds uit te voorschijn treden; er zullen namelijk verschillende oorzaken zijn, die den handel in kwakzalversmiddelen kunnen beperken.

De invoer uit het buitenland is bemoeilijkt, zoo niet geheel stilgelegd en de bekende Nederlandse helpers van uitheemsche kwakzalversmiddelen, zullen hun voorraad allengs zien afnemen, zonder voor nieuwe voorraad te kunnen zorgen.

Dat dit reeds het geval moet zijn blijkt den nauwkeurigen lezer der dag- en weekbladen. In vergelijking met den tijd vóór Mei j.l. zal het ieder wel opgevallen zijn, dat er een *plotselinge sterke achteruitgang* is te bespeuren in de aankondigingen van kwakzalversmiddelen. Dit feit kan ons slechts verheugen, ofschoon wij ons bewust zijn, dat dit niet veroorzaakt wordt door een plotselinge bekeering van de kwakzalvers, van de handelaren en fabrikanten, maar door de omstandigheden.

Een andere economische factor, die van belang is, levert de prijs der kwakzalversmiddelen. Ieder een weet, dat deze duur zijn, *veel te duur*. Mag men, onverstandig genoeg, in gewone tijden over dit

„Stap op en laat je wegen”

Oudtijds gold dat met kermistijd; de dikke dame trok bekijks als ze op de weegschaal stapte: een pond er bij, een ons er af, de weger was druk in de weer en keek al uit naar 't volgend vrachtje.

Onze tijd is veel geleerder; ook de weegschaal is geperfectioneerd en geeft een bon met 't juiste gewicht, soms gratis, soms voor een paar centen; een heele dure doet het alleen voor een dubbeltje, maar het resultaat is 't zelfde.

Nú zag ik er één, die allen vooruit was. Er was een man bij, die op een kaartje noteerde hoeveel ik woog, daaronder stond: „af voor kleding”; hij vulde drie kilo in, zoo bleef over het „normaal gewicht” (ik denk dat hij bedoelde: netto); dit werd vergeleken met wat het, volgens een tabel, zijn moest; mijn lengte stond ook op 't kaartje en dan nóg iets.

Ik was zeker wat zenuwachtig geweest, want dat „iets” was niet heelemaal in orde, volgens den weegman; het was

„te vlug”: het was mijn „hartslag”. Ja, nu weet ik het. Mijn hart was wat overstuurd, want ik had getracht mijn „punten” zoo goed mogelijk te besteden en toen ik mij aan de weegman toevrouwde, was het niet zoo raar dat hij moest noteeren: „hartslag iets te vlug”.

Mijn dokter vond het dwaasheid toen ik 't hem vertelde; hij mompelde iets van kwakzalverij, maar ik denk niet dat hij het ernstig gemeend heeft. Neen, hij heeft wel begrepen dat het maar goed was, dat die weegman mijn hart zoo goed nakeek. De dokter was nu meteen op de hoogte.

Later bedacht ik dat ik misschien beter maar dadelijk wat zenuwdruppels of zoo iets had kunnen koopen, maar je bent toch ook niet voor niets in 't fonds. Laat de dokter 't maar eens probeeren. Volgende week ga ik weer naar de weegman toe om te zien of zijn drankje al geholpen heeft.

Zouden er veel van die winkels zijn, die zulke vooruitstrevende apparaten met weegmannen hebben ten behoeve van het publiek?

B.

INHOUD

	Blz.
De Arts en de Bestrijding der Kwakzalverij	BRENKMAN 45
Mededeelingen van het Bestuur	45
Vacantie-kwebbels	B. 46
Kwakzalversbestrijding en de Oorlog	H. T. W. 47
Stap op en laat je wegen	B. 47
Reclame in de Apotheek	H. T. W. 48
D. D. D. en Sloan's Liniment	48
Ervaringen met Kwakzalvers	H. T. W. 50

bezwaar heenstappen, thans, nu een ieder tot bezuiniging gedwongen is, zal men zich allicht onze telkens herhaalde waarschuwing herinneren, *dat het geld, aan kwakzalverij besteed, als weggesmeten kan worden beschouwd*. Zijn deze moeilijkheden na den vrede voorbij, dan kan men weer een opbloei verwachten. Dan zal men tot het besef komen, dat het niet inwinnen van den raad en den hulp van den kwakzalver *in geen enkel opzicht schade heeft gedaan* aan het algemeen welzijn en dat men toch wel van zijn kwalen afkomt, zonder middel X, pillen N, druppels C, enz. Integendeel, men zal zich aan den kwakzalver en diens middelen onttrend hebben tot eigen geluk en dat van de maatschappij.

Zoo kan uit het kwade nog het goede geboren worden.

Op onze Vereeniging rust echter de verantwoordelijkheid het publiek wakker te schudden en het tot dit bewust worden te brengen. Hiertoe behoeven wij een zoo groot mogelijke verspreiding, *waarvoor wij Uw steun niet kunnen missen* en zelfs een beroep doen op U om te trachten leden te werven in eigen omgeving.

Tenslotte wordt ook op *voedingsgebied* — waar hoort men tegenwoordig niet van Vitamine A, B, C, D, E, F, K, P, enz. — aan kwakzalverij gedaan ter aanvulling van al of niet bestaande tekorten. Het gebruik van de vitaminen in de geneeskunde, als geneesmiddel of voorbehoedmiddel tegen bepaalde kwalen, maakt, dat wij ze ook tot ons bestrijdingsgebied rekenen, als er aanleiding toe bestaat.

H. T. W.

RECLAME
IN DE APOTHEEK

Van een onzer medische leden ontvingen wij een schrijven, waarvan wij hier de inhoud laten volgen, zonder vermelding van namen.

Geachte Secretaris,

In nevengaande enveloppe ontving ik dezer dagen eenige geneesmiddelen van mijn apotheker X te IJ. Zooals U ziet is het een reclame van de Firma N.V. A. Wulfing en Co's Chemische Producten te 's Gravenhage. Reeds eerder ontving ik zoo'n zending en maakte ik den Heer (?) X erop attent, dat ik niet was gesteld op zoo'n reclame, noch op het „Boekje over Nieuwe Gezondheid”. Daar volgens mijn opinie de kwakzalverij er dik oplit, zoude ik gaarne Uw opinie daaromtrent vernemen.

Apotheker X is al sinds jaren mijn apotheker, dien ik beschouwde als te zijn een conscientieus man. Deze enveloppe echter bewijst mijns inziens het tegendeel, n.l. dat hij fungeert als bemiddelaar van den kwakzalver. Uw „Roode Boekje” zegt van Sanatogen: „Een middel niet direct een kwakzalversmiddel, maar gevaarlijk door de reclame.” Mij dunkt bijgaande enveloppe stempelt de heele zaak als typische kwakzalverij!

Hoogachtend,
J. F. S.

De enveloppe, waarop de schrijver doelt, draagt aan de eene zijde het volgend verhaal:

BOEKJE OVER NIEUWE GEZONDHEID GRATIS

U kunt gratis een boekje bekomen, waarin op deskundige wijze verteld wordt, hoe ge Uw gezondheid kunt verbeteren en zenuwzwakte kunt bestrijden. Vul slechts onderstaande bon in, zend deze in open enveloppe als drukwerk aan

N.V. A. Wulfing & Co's Chemische Producten

Tobias Asserlaan 8,
's Gravenhage

en omgaande toezending volgt.

De andere zijde van het zakje luidt:

ONVERMOEID EN OPGEWEKT!
van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. Dat kan, door een krachtige

gezondheid op te bouwen door Sanatogen. Neem het 's ochtends, 's middags en voor het naar bed gaan. U zult dan elke inspanning gemakkelijk het hoofd kunnen bieden.

SANATOGEN

Het Zenuwsterkend Voedsel.

Met den inzender zijn wij het eens, dat de verspreiding van dergelijke aankondiging te veroordeelen is en *niet in overeenstemming met den stand van den apotheker*. In het onderhavige geval betreft het een zakje, waarin men eenige poeders, of kleine hoeveelheden geneesmiddelen of drop, aflevert, maar hiernaast treft men nog inwikkelpapier, weegboekjes, enz. aan, waarvan vele apothekers gebruik maken.

Wij gelooven *niet*, dat de apotheker het met deze, door den importeur of fabrikant gratis beschikbaar gestelde, reclame-artikelen voor kwakzalversmiddelen, enz. eens is en de daarop gestelde aanprijzingen onderschrijft. Toevallig betrof het hier Sanatogen, niet direct een kwakzalversmiddel, maar een middel, dat juist door de reclame misleidend kan werken en de gezondheid kan laten veronachtzamen door het niet tijdig raadplegen van een arts.

Dat „vele artsen” het voorschreven en met „goed succes” kan waar zijn, maar dan was het in gevallen, waarin zij het in verband met de ziekte *noodzakelijk* achtten en *niet* zomaar „*ter sterking der zenuwen*”. Gebruik van melk, eieren, kaas, enz. is veel goedkooper en in de meeste gevallen veel beter.

Naast Sanatogen zijn er nog vele middelen, waarvan de reclame op dezelfde wijze wordt verspreid, bijvoorbeeld *Abdijsiroop*, maar waarover ons oordeel minder gunstig is.

Het gebruik hiervan in de apotheken zullen wij in de meeste gevallen moeten toeschrijven aan sleur en het zich niet voldoende rekenschap geven van de feiten. Een door den apotheker verstrekte aanbeveling heeft voor het publiek een andere waarde, dan die van een pamfletje in de brievenbus. Doet de apotheker eenerzijds moeite te voorkomen, dat men zijn apotheek als winkel beschouwt, reclame als hierboven bedoeld werkt juist averechts.

Laat de apotheker in deze ook letten op de kleintjes en geen aanbevelingen verstrekken voor genees- of kwakzalversmiddelen. Voor hem gelde het „*Noblesse oblige*”.

H. T. W.

D. D. D. en Sloan's Liniment

(Herhaalde waarschuwing).

Op gezette tijden komen oude, bekende kwakzalversmiddelen weer voor den dag en vinden gretig aftrek tengevolge van aanbevelingen door medelijdende burens of advertentie's in periodieken. Dit is b.v. ook het geval met de beide bovengenoemde middelen. Van tijd tot tijd informeert men bij ons naar deze middelen, reden waarom wij thans een herhaling geven van gedeelten van eenige vroeger gepubliceerde waarschuwingen.

D.D.D.

De gewaarborgde genezing voor Eczema en alle huidziekten. Geeft direct verlichting en blijvende genezing, wanneer alles gefaald heeft.

De aanbeveling vermeldt o.a. het volgende:

„Directe verlichting van verschrikkelijke jeuk. Een paar druppels van een verzachtende vloeistof en de jeuk is als door een wonder verdwenen.”

„Kunt U zich voorstellen, hoe het gevoel is, wanneer die ontzettende jeuk in een oogenblik is verdwenen? Slechts een of twee druppels op de huid en U hebt geen last meer van die kwellende eindeloze zenuwstorende jeuk. U kunt die verlichting bekomen, wanneer U slechts het eenvoudigste middel — het eenvoudigste van alle vloeibare middelen — gebruikt, bekend onder den naam *D.D.D.* Wij weten zeker, dat *D.D.D.* de jeuk onmiddellijk doet ophouden, wij verzekeren en waarborgen zulks — omdat wij het in veel gevallen gebruikt hebben gezien om aan de kracht te twijfelen, en wij weten

MET DE ADVERTENTIE'S VAN EEN HAARGROEIMIDDEL
DOOR DE AFGELOOPEN 40 JAAR:

Voor het gebruik. Na het gebruik.
„HAARFLUKS” patentmiddel tegen
Roos, Haaruitval en alle Haareuvels.

1900 - 1910

Dr. Heer A. van G. (met portret)
handelwettigwoordvoerder te R.
schrijft ons:

Sinds mijn prille jeugd leed ik aan een schier ondraagelijke haaruitval. Eénieder gevoelde medelijden met mij, tot ik op het idee kwam Uw haargroei-middel aan te wenden. Reeds na het gebruik van de eerste flesch „HAARFLUKS” bemerkte ik een aanmerkelijke verbetering en thans verheug ik mij in het bezit van een welige haartool. Een en ander maakt, dat ik mij vele jaren jonger gevoel. Dit schrijven moogt U publiceren w.g. A van G

1910 - 1920

EEN ARTS SPREEKT:

DOCTOR GEO. MAC WEARY, BUITEN GEWOON HOOGLEERAAR IN DE COSMETISCHE GEZONDHEIDSLER DER CELLEN AAN DE MEDISCHE HOOGESCHOOL TE USEBYFALLS (U.S.A) VERKLART: „KAALHOOFDIGHEID ONTSTAAT DOOR DE Z.G. OBSESSIE DER SYNTHETISCHE HAARWORTELSEN IS DE OORZAAK VAN TALLOOZE HOOGST ERNSTIGE KWALEN”. BESCHERM U EN UW BEZIN TEGEN DE DREIGENDE GEVAREN DER KAALHOOFDIGHEID DOOR HET GEBRUIK VAN „HAARFLUKS”

BESLIST ONSCHADELIJK

(VRAAGT PROEFFLACON VOLDOENDE VOOR 1 BEHANDELING)

1920 - 1930

HAARFLUKS
VOOR HET HAAR!

Wanneer Uw haar dof en glansloos wordt, dan is het tijd Haarfluks te gebruiken. Haarfluks met zijn heerlijk overvloedig Haarfluks-schuim geeft de oude glans en veerkracht terug aan het haar. Haarfluks maakt U jonger en mooier dan ooit. Ja, die heerlijke Haarfluks. Vergest niet terstond een sierlijke lacon Haarfluks te bestellen. Haarfluks in de originele Haarfluks verpakking. Haarfluks ook voor Uw haar.

HAARFLUKS!
HAARFLUKSFABRIEKEN TE SCHIEDAM
(Let op het Haarfluksmerk)

Verzamel de HAARFLUKS BONNS Zij geven recht op prachtige HAARFLUKS geschenken!

1930 - 1936

DE PATROONNAM
GEEN NOTITIE
VAN HAAR.

IEDEREEN LIEP LANGS ME HEEN... ZELFS DE PATROONNAM GEEN NOTITIE VAN MIJ...

IK WAS WANHOPIG TOT ANS ZE! DAT IK VERMOEID HAAR HAD... ZE RAADDE ME AAN DAGELIJKS HAARFLUKS TE GEBRUIKEN

ANS HEEFT GELIJK GEHAD! SINDS IK HAARFLUKS GEBRUIK IS DE VERMOEIDHEID VAN MIJN HAAR GEWEKEN!

WAT EEN GELUK DAT DE SCHEIDING VAN DEN PATROON ER DOOR KOMT - NU NOEMT HIJ MIJ ZIJN SCHATTIG BRUIDJE EN ZELFS ZIJN VROUW ZEGT DAT WIJ EEN IDEEAAL PAARTJE ZIJN

1936 - 1939

IS U WEL ZEKER VAN U ZELF?

ZIJN VRIENDEN WAGDEN VAN HEM

IEDEREEN MEED HEM.
HOED U VOOR H.V. (haarvermoedheid)

Iedereen heeft haar. Het is een volkomen natuurlijk verschijnsel. En daardoor loopen wij gevaar slachtoffer te worden van H.V. „HAARFLUKS” helpt U! Het dringt diep in de haarswortels en neemt de oorzaak van H.V. weg. Als U geregeld „HAARFLUKS” gebruikt is U veilig! „HAARFLUKS” beschermt U tegen H.V.

1940

D.D.D. en Sloan's Liniment (vervolg)
ook, dat de genezing een blijvende is."

Bekend met de opgang, die het geneesmiddel C.C.C. heeft gemaakt, heeft de fabrikant zeker gedacht, het publiek beter te kunnen pakken dan door een anderen fantasienaam.

Wanneer het publiek nu inderdaad meent, dat dit D.D.D. iets bijzonders is, dan moeten wij het die illusie ontnemen, niet alleen, maar ook tegen het gebruik waarschuwen. Volgens het welwillende onderzoek van Mejuffrouw G. Jongbloed te Arnhem bevat een flacon van 150 cm³ inhoud, verkocht voor den prijs van f 2.—: *Salicylzuur*, *phenol* (carbolzuur), *gaultheriaolie* (Wintergroen-olie) en *glycerine*, opgelost in *groengekleurde brandspiritus*. Nu is het mogelijk, dat bij aanwending van dit mengsel bij hevig jeuken *tijdelijk* eenige verlichting wordt waargenomen; dit geven wij toe, maar dat dit „de gewaarborgde genezing voor alle eezema en huidziekten” is, zooals wordt beloofd, is een besliste onwaarheid. Integendeel, het gebruik van dit middel en — dientengevolge het niet inroepen van doelmatige hulp — (op dit indirecte gevaar moeten wij voortdurend wijzen) kan, niet het minst bij eezem, de nadee-

ligste gevolgen na zich sleepen. Dit blijkt reeds uit een mededeeling uit de praktijk, die in het zelfde nummer opgenomen was, en waarvan wij hier de hoofdzaak laten volgen:

„Onlangs had ik gelegenheid in de praktijk een ernstig voorbeeld van het schadelijke van kwakzalversmiddelen nauwkeurig waar te nemen. Temeer achtte ik de mededeeling van dit geval de moeite waard omdat de patiënt mij vroeger voor dezelfde kwaal had geraadpleegd, en ik het verloop dus kende bij juiste behandeling van het proces. Toen nu, in den aanvang van dit jaar, hij mij vertelde, dat hij het eens met een ander middel wilde proberen, omdat dit hem in 3 weken zou genezen, terwijl ik hiervoor 2 á 3 maanden noodig had en hij — ondanks mijn waarschuwing — ook werkelijk zijn voornemen ten uitvoer bracht, was ik in staat de werking van zijn wondermiddel nauwkeurig te controleren.

M., oud 61 jaar, is lijdende aan de gevolgen van een vroeger verkregen syphilitische infectie. Vooral heeft deze ziekte haar invloed doen gelden op zijn hersenen; hij is in de laatste jaren zeer „abnormaal” geworden. — Tevens moet in dit syphilitisch proces de oorzaak worden gezocht van tel-

kens weer terugkeerende *been-zweren*. — Deze genezen in 2 tot 3 maanden vlot, wanneer zij op de juiste wijze worden behandeld. In begin Februari nu had M. wederom last van zijn oude kwaal en liet zich bepraten het eens te probeeren met D.D.D. In 3 weken was dan alles genezen. De naam van een Engelschen dokter (??), die het middel aanbeval, gevoegd bij de verzekering van den drogist „dat het zoo'n best middel was” deden M. besluiten bij zich zelf dit wondergeneesmiddel toe te passen. Redeneeren tegen vriend M. helpt nooit en nu ook niet; hij moest en hij zou D.D.D. gebruiken. Na enkele dagen begon de wond al te steken en te trekken, hetwelk M. voor een zeer gunstig verschijnsel hield. In het begin van de 2e week werd de pijn heviger, het been werd sterk rood en zwol sterk op. Desondanks wilde M. het middel doorgebruiken. Voor het eind der 3e week toch, zoo redeneerde hij, was er geen genezing te wachten. Die 3e week werd er een, die den man heugen zal; de pijn werd ondragelijk drie nachten achtereen sliep hij geen oogenblik en teneinde raad riep hij toen de 21e dag was aangebroken mijn hulp in. Het geheele onderbeen was heftig ontstoken, terwijl 3 weken tevoren 2 zweren beston-

Ervaringen met Kwakzalvers

In deze rubriek hopen wij met medewerking van onze leden en lezers casuïstische mededeelingen te publiceeren, welke hopelijk als waarschuwend voorbeeld van groot nut kunnen zijn.

Als eerste nemen wij op:

TRAGEDIE

Het is vijftien jaar geleden dat ik in een vrij groote, maar toch ook vrij armoedige boerenhofstede werd geroepen, waar een veertien jarig meisje ziek te bed lag, met koorts, hoesten, opgeven, vermagering, nachtzweet etc., kortom met het klassieke beeld eener actieve tuberculose. De diagnose kon spoedig met zekerheid gesteld worden toen in het sputum tuberkelbacillen werden gevonden.

In dit gezin waren toen nog een tweetal jongere zusjes en het was dus zonder meer duidelijk dat streng isoleeren noodzakelijk was.

Met veel moeite kreeg ik ten slotte de niet al te verstandige vader en de niet al te vriendelijke tweede moeder ertoe accoord te gaan met mijn wenschen om het zieke kind te laten rusten te bed in de groote, goed verlichte en spaarzaam gemeubelde voorkamer, met open houden van ramen, terwijl de zusjes niet bij de zieke mochten komen.

Bij dit domme gezin had ik al mijn overredingskracht noodig om althans iets van de kuur te doen terecht komen; van advies inwinnen voor het geheele gezin in de naastbij gelegen stad op een consultatie bureau was geen sprake,

de afstand daarheen was te groot, het treinverkeer te omslachtig en een auto was in het dorp niet te huren. Bovendien zou ik thans niet meer weten of er toen reeds in die stad een cons. bureau was, een specialistisch advies met X-foto's zou stellig veel en veel te duur zijn gekomen.

Of nu het proces reeds te ver gevorderd was, dan wel dat er veel te onvoldoende werd gekuurd, het is achteraf moeilijk te zeggen, maar er was niet veel vooruitgang te bespeuren, iets wat de haastige ouders duidelijk lieten merken, evenals het feit dat dokters visites erg oploopen. Inmiddels werd in dit gezin de eerste baby van de tweede moeder geboren, zoodat mijn preek toen met nog meer klem moesten gehouden worden om de isolatie te verkrijgen, maar steeds weer bemerkte ik ontduiking van mijn voorschriften; dan weer zat de zieke naast haar bed,

den, de een zoo groot als een gulden, de tweede nauwelijks de omvang van een dubbeltje bezittend. Er was sterke vochtscheiding, pijn en jeuk. Alvorens wij met een specifieke behandeling konden beginnen, moesten door vochtige omslagen de ontstekingsverschijnselen worden bestreden. Na acht weken waren de beenzweren geheel verdwenen. Ernstig dient dus te worden gewaarschuwd tegen het gebruik van dit middel. Het „*Baat het niet, het schaadt toch niet*” is hier *niet* van toepassing. En even ernstig tegen de gewetenlooze handelwijze van vele drogisten, die maar voortgaan het goedgeloovig publiek niet alleen waardelooze, maar zelfs gevaarlijke kwakzalversmiddelen in de hand te stoppen.”

Over *Sloan's Liniment* vinden wij o.m. het volgende vermeld:

„Zooals te verwachten was onderscheidt *Sloan's Liniment* zich in *hoofdzaak niet* van al die smeerseltjes, die sinds jaar en dag met zooveel ophef als uitstekend wordt aangekondigd. *Cajapoeti-olie* en *terpentijnolie* maken het hoofbestanddeel uit, dus zeer bekende stoffen, die al sedert onheuglijke tijden als smeermiddel bij reumatiek worden aangewend, die

somwijlen verlichting geven, maar door niemand als een *afdoend* middel worden beschouwd.

De als bereider genoemde Amerikaan Dr Earl S. Sloan wil nu zijn middel als iets zeer bijzonders laten doorgaan en dat is het *niet*, zooals wij zagen. Best mogelijk, dat bij aanwending evenals het vorige, in het begin wel wat verlichting optreedt, maar daarvoor behoeft men de dure hulp van Sloan niet. Dat gevaar ook bij uitwendig gebruik van dit middel niet uitgesloten is, kan uit het volgende verhaal blijken, medege-deeld door een Amsterdamsch medicus.

„Mejuffrouw de H. had tandpijn. Haar dochter gaf haar het fleschje *Sloan's Liniment*, dat deze weer van een ander had gekregen. Een paar druppels op een watje werd door juffrouw de R. eenige malen op de tand toegepast. De juffrouw, die tevoren behalve haar tandpijn gezond was, kreeg toen binnen een paar uur de volgende verschijnselen, door mij zelf geconstateerd: Een hevig over het geheele lichaam verspreid jeukend uitslag, waardoor 't gelaat, de oogen en lippen monsterachtig opzwellen. Het gelaat was daarbij paars; de juffrouw, hevig benauwd, raakte telkens bewusteloos, terwijl de polsslagen niet voelbaar was; de ontlasting liep haar in bed af; zij

dan weer zaten de zusjes in de groote kamer bij de zieke en, o schrik, daar zat me op een goede morgen de zieke bij het fornuis in de keuken met de baby fijn in haar armen. Toen ben ik heftig uitgevallen, heb de menschen het ergste voor de baby voorspeld en een moment kreeg ik den indruk dat ik nu op de moeder vat had, nu haar eerste eigen kind als mogelijk toekomstig slachtoffer in aanmerking scheen te zullen komen.

Het duurde echter niet lang of nieuwe moeilijkheden traden op: mijn medicijnen en de voorgescreven levertraan werden kennelijk niet ingenomen en toen ik daar voor de tweede of derde maal aanmerkingen op maakte, kreeg ik ten slotte van de moeder te verstaan dat het meiske mijn geneesmiddelen inderdaad niet gebruikte, dat ze inderdaad niet

kuurde, dat ze alleen 's middags wat rustte en dat alles *op advies van een kwakzalver* die haar bovendien medicijnen had gegeven, te weten een drankje voor den nacht, een drankje voor den dag en een smeersel voor de borst. Nu was mijn geduld met dit gezin ten einde, ik nam afscheid, nogmaals mijn waarschuwingen herhalende en met de mededeeling dat zij mij konden roepen zoodra zij geneigd waren mijn adviezen wel op te volgen. Ik denk dat ongeveer twee maanden later de vader mij kwam roepen, het ging niet goed met het meisje, of ik toch maar weer wilde komen. Er was echter niets meer te verhelpen en reeds een week later stierf het meiske. Wat zou thans de toekomst brengen? Welaan het noodlot voltrok zich sneller dan ik had kunnen verwachten, ongeveer een maand of drie later werd ik bij de baby ge-

Op de wonderverhalen van kwakzalversgenezingen passemen de volgende regelen van Anna Roemer Visser toe:
„'t Zijn sprookjes om daarmee
[den tijd wat te verdrijven
Van kinders, malle luy en suffe
[oude wijven”.

maakte voortdurend braakbewegingen, daarbij had zij hevige buik- en maagpijnen; voeten en neus waren ijskoud; patiënt loosde slechts weinig urine, die bij onderzoek blijk gaf, dat ook de nieren niet in orde waren. Na eenige uren ging zij braken, en braakte nog 24 uur later. Onder een zorgvuldige behandeling herstelde patiënte gelukkig na eenige dagen. Dat hier geen andere oorzaak, als bedorven spijs of drank, schuld kon hebben, blijkt wel daaruit, dat de man en de tien kinderen geen verschijnsel toetonden. De juffrouw had ook verder geen dingen gebruikt, die in de verste verte de oorzaak konden zijn en daar het geheele beeld een *frappante vergiftigingstoestand* was, zonder eenigen twijfel, kan dus niets en niemandal anders dan het genoemde heerlijke fleschje de schuldige zijn geweest.”
H. T. W.

roepen, die braakte en onmiddellijk gingen mijn gedachten in de richting van een hersenvliesontsteking. Blijkbaar dachten de ouders ook aan iets dergelijks, tenminste hun oogen waren vol zorg toen zij mij de uitslag van het onderzoek vroegen. Ik kon nog niet veel zeggen, had feitelijk niets gevonden, maar reeds de volgende dag was daar de eerste nekstijfheid en ras ontwikkelde zich het beeld van de tuberc. hersenvliesontsteking waaraan de baby ten gronde ging. Nu waren de ouders vol zelfverwijt en had ik nog de taak dit zelfverwijt te matigen. Met dat al vragen we ons toch af, of dit alles zoo geloopt zou zijn, als niet een kwakzalver en zijn vrienden het gezag en de behandeling van den medicus hadden ondermijnd.

H. H. FUNKE

DELIUS
AMSTERDAM

Benoodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELEGT 1840

N.V. ORGANON
OSS

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

*Koopt iedere maand
tenminste één boek!*

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

De Kwakzalversmiddelen
HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

**VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ**

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis, POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

Dr C. BAKKER
VOLKSGENEESKUNDE
IN WATERLAND

EEN VERGELIJKENDE STUDIE MET DE
GENEESKUNDE DER GRIEKEN EN ROMEINEN

Ing. f 11.50 — Geb. f 12.50

Vraagt Uw Boekhandelaar *UITG. H. J. PARIS*

BESCHIKBAAR

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

*De dokter zei:
Borstvoeding en daarna
Molenaar's Kindermeel*

Voor 2 à 3 cents per dag
Uw kind kerngezond.

In dit Blad worden uitsluitend annonces
opgenomen, die door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij
zijn goedgekeurd.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonné's:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Kwakzalverij met Voedingsmiddelen

II

Het onderstaand artikel, overgenomen uit Voeding en Hygiëne No. 8 is het vervolg op een door een onzer nieuwe leden gepubliceerd artikel, dat in ons Maandblad van Juli — Augustus overgenomen is.

Er zijn onder meer twee wegen, zoo heeft men wel beweerd, om snel rijk te worden: de eerste bestaat uit het in den handel brengen van een „universeel, nooit falend, zuiver wetenschappelijk samengesteld, volkomen onschadelijk” hoofd- en andere pijnen-stillend middel; de samenstelling hoeft slechts te liggen tusschen de zgn. aspirine en de doodgewone driepoeder in, — wanneer er maar voldoende reclame voor wordt gemaakt en vooral het aantal kwalen, dat als bij tooverslag „geneest”, niet te klein wordt genomen, is het succes verzekerd. De tweede weg, waar wij meer aandacht aan zullen besteden, is het produceeren van een „wonderbaarlijk gezondheidszout”, al dan niet bruisend, radio-actief of iets dergelijks, teneinde de steeds dikker wordende menschheid, met een slechtere teint, onwelriekender adem, trager-vloeiende „lever-gal”, bijna hopeloos vervuild bloed, enz., enz., eindelijk, na eeuwen van moeizaam wetenschappelijk speuren, dit kostelijke product in de snakkende handen te stoppen.

En, te oordeelen naar het aantal van dergelijke mengseltjes, dat tot op heden met de meeste ophef in tijdschriften en couranten

verscheen, moet het (finantiëel) succes wel de moeite waard zijn. Want ieder kan, zonder moeite, een aantal van deze producten opnoemen. Bovendien „helpen” ze tegen zóóveel kwalen, zijn ze zóó suggestief beschreven (of afgebeeld!), dat velen zich gaan verbeelden er aan te lijden; maar vooral steeds verbonden met dat groote spookbeeld: overmatige dikte. Zoo ontstaat de slagzin: „Vermager (d.w.z.: „neem Pietersma's al of niet bruisend gezondheidszout in”) en wordt gezond!” Wie even verder kijkt, ziet echter onmiddellijk, waar het hier om gaat, nl. een laxermiddel, of mengsel van dezulke. En als zoodanig werken ze ook. Maar niet als vermageringsmiddel! Wel verliest men aanvankelijk met de stoelgang vrij groote hoeveelheden water, maar het gewichtsverlies wordt uitsluitend hierdoor veroorzaakt en niet door een verlies aan vet en dergelijke.

Beide, water en verloren gewicht, komen weer prompt terug, zoodra men weer vloeistof gebruikt. Zoo is de vermagering dus slechts schijnbaar en tijdelijk. Bovendien kan voortdurend gebruik van zulke middelen tenslotte blijvende schade aanrichten aan de slijmvliezen van de ingewanden

MEDEDEELINGEN VAN HET BESTUUR

In November hoopt het bestuur de jaarlijksche Algemeene Vergadering te houden. Indien er leden mochten zijn, die voorstellen hiervoor hebben of bepaalde punten wenschen te behandelen, worden dan deze verzocht zich hierover vóór 6 November met den secretaris in verbinding te stellen.

H. J. A. TER WEE, Secr.

en/of de spijsvertering. Deze stoffen behoorden hun plaats uitsluitend te hebben in de medische praktijk, niet in de zgn. vermageringsmiddelen.

Welke stoffen betreft het hier? Wel, in hoofdzaak een aantal zouten, welke niet of slechts gedeeltelijk worden opgenomen in den darm, doch, opgelost in een groote hoeveelheid water, het lichaam moeten verlaten. Dus laxeerende zouten: natriumsulfaat (glauberszout), kaliumsulfataat, soda en dubbelkoolzure soda, natriumchloride en kaliumchloride, wijnsteen-zuur en citroenzuur en/of hun zouten.

Het „bruisen” wordt dan veroorzaakt bij oplossen, doordat b.v. de dubbelkoolzure soda met het wijnsteen-zuur reageert, er dus koolzuurgas wordt gevormd en er een soort spuitwater ontstaat. Men zal inzien, dat dit bruisen niets met de „gezondheid” van het zout te maken heeft.

Behalve de bovengenoemde zouten, zijn de meeste overige laxer-middelen geregeld in zgn. verma-geringsdranken, -pillen, -tablet-ten, enz. aangetroffen. Phenolph-taleïne, cascara, senne, aloë en andere. Het zal duidelijk zijn, hoe eenzijdig dergelijke producten werken; maar bovendien ook, dat hun onbeperkt gebruik op eigen (of des fabrikanten) gezag, lang niet van gevaar ontbloomt is.

III. *Voedingsmiddelen met en-zy-men* (= fermenten).

Voorop gesteld moet worden, dat deze, nog in vele opzichten ge-heimzinnige stoffen, steeds zeer specifiek werken, dus op één be-paalde soort voedsel. Daarom, wanneer een voedingsmiddel fer-menten bevat, helpen deze als regel slechts bij de vertering van die eene stof. Daarom zal een der-gelijk product *niet* mogen aange-prezen worden als „hulp-bij-de-spijsvertering”. Het meest trof men dit aan met mout of mout-extract. (Thans wordt dit weer gelanceerd als drager van vita-minen, waarover later). De daar-in vervatte diastase (enzym, dat zetmeel helpt ontleden) is volko-men onwerkzaam op eiwitten en vetten. Bovendien: doodgewoon speeksel, met het voedsel inge-slikt, is als zetmeel-splitser veel werkzamer dan een „voedings-product”, dat tot dat doel mout of moutextract bevat.

IV. „*Minerale stoffen*”-bevattende voedingsmiddelen (b.v. ijzer).

Op zichzelf is de studie van deze stoffen een buitengewoon moei-

lijk wetenschappelijk probleem, met nog zeer vele vraagteekens. Wat natuurlijk niet heeft verhin-derd, dat de kwakzalverij er zich ijlings van heeft meester gemaakt; soms in brochures of reclames de indruk vestigt, alsof door de fa-brikant het probleem vrijwel is opgelost en met allerlei pseudo-wetenschappelijke verhalen den lezer er van tracht te overtuigen, dat hij bepaald te weinig van deze minerale stoffen naar binnen-krijgt. Wat overigens bij een be-hoorlijk diëet zelden het geval is. Maar van alles wordt in de schoe-nen geschoven van het z.g.n. mi-neralen-gebrek: zwaarlijvigheid, jicht, zenuwen, bloedarmoede, ec-zeem, asthma, reumatiek, neurit-is en vele vrouwenziekten. The-rapie is eenvoudig: „Eet het be-roemde product”, dat z.g.n. „alle noodzakelijke mineralen bevat, mineralen, noodzakelijk om ge-zond en verstandig te zijn”! Wanneer voedingsmiddelen deze stoffen bevatten, behooren ze ten-minste een nauwkeurige, waar-heidsgetrouwe, opgave te bevat-ten van de mineralen, welke in voor de voeding belangrijke hoe-veelheden er in voorkomen. Spo-ren van deze stoffen, welke uit voedingsoogpunt onbelangrijk zijn, moeten niet worden ge-noemd.

Voorts wordt vaak overdreven de nadruk gelegd op het onderscheid tusschen organische en anorga-nische minerale stoffen. (Orga-nische zijn dan die, welke kool-stofhoudende verbindingen be-vatten), waarbij dan speciaal de organische worden opgemeld.

ZORG VOOR HET KINDERGEBIT

Wie zelf zijn gebit slecht verzorgt, mag niet verwachten, dat zijn kinderen dat beter doen; zoo iemand weet niet, hoeveel hij zijn kroost te kort doet.

Te weinig besteden voor een tandenborstel is zuinig zijn op een ver-keerde manier.

Een goed verzorgd gebit is het beste visitekaartje voor 'n gezond mensch.

Met de verzorging van het gebit van het kind gaat het als met zijn op-voeding: met beide kan niet te vroeg begonnen worden.

Wie denkt dat het met de verzorging van de eerste tandjes niet zoo nauw steekt, vergist zich; gezonde melk-tanden zijn een voorwaarde voor een gezond blijvend gebit.

Als de tanden van het kind 's avonds vóór 't slapen gaan zijn gereinigd, geef het dan niets meer te eten of te snoepen.

Geef Uw kinderen als versnapering liever: vruchten dan kleverig snoep-goed.

INHOUD		Blz.
Kwakzalverij met Voedings- middelen	D. L. K.	53
Mededeelingen van het Bestuur		53
Zorg voor het kindergebit		54
De Aanhouder wint!	B.	55
Veertigjarige Ervaring		56
Een Belangrijke en Geheimzin- nige Afscheiding		
DR P. H. VAN DER HOOG		58
Ervaringen met Kwakzalvers		
W. J. VAN DER HOOFT		59

Het tegendeel is vaak waar, want analyse van het product leert dan, dat de anorganische verbindingen verre de overhand hebben. Boven-dien hangt het belang van een mi-nerale stof voor de voeding niet af van de al of niet organische structuur, maar van de oplosbaar-heid en vele andere chemische factoren, voor een deel nog geheel onopgehelderd.

Onder de gevolgen van z.g.n. mi-neralengebrek, staat vaak „aci-dose” vermeld in reclames. Nu is dit een vrij zeldzaam voorkomen-de toestand van het bloed, omdat het normale lichaam zeer gemak-kelijk overmaat van zuren en ba-sen kan regelen, bufferen, zooals dat wordt genoemd. Bij een be-hoorlijk diëet behoeft men voor het ontstaan ervan niet ongerust te zijn. Men verspille geen geld voor het „behandelen” van der-gelijke imaginaire ziekten!

Toch zet men U in advertenties vaagheden onder de oogen als: „Organische mineralen, noodig

Het dagelijksch gebruik van de tan-denborstel hoort bij de lichamelijke verzorging van een beschaafd mensch.

Een verwaarloosd gebit kan de oor-zaak zijn van veel meer ziekten dan men wel vermoedt.

Een goed onderhouden gaaf kinder-gebit (dat ouders dit goed bedenken) is een prachtig bezit voor het leven.

Ieder, wien de gezondheid van zijn kinderen ter harte gaat, leere hen, van jongsaf aan, de tanden goed schoon te houden met een kleine harde tan-denborstel.

(Ned. Mij t. Bev. d. Tandheelk.)

DE AANHOUDER WINT!

voor een alkalische balans", en: „Bij vele ziekten vond men geneutraliseerde zuren" e.d.!

Over drie minerale bestanddeelen zullen we in het kort iets zeggen:

1e. *IJzer*. Dit element moet aanwezig zijn in het voedsel, omdat het onmisbaar is bij de vorming van bloed (bloedkleurstof, haemoglobine genaamd). Gelukkig bevat een normaal, veelzijdig diët voldoende ijzer voor dit doel. Maar een zeer slecht of eenzijdig diët kan inderdaad aanleiding geven tot een ijzergebrek (o.a. bloedarmoede). Ook kan dit na een ziekte optreden. Maar in het eerste geval moet het diët radicaal gewijzigd worden en in het tweede geval is geneeskundige hulp onontbeerlijk.

Het is zeker niet juist, om in reclames den indruk te wekken alsof bij vele menschen het ijzergebrek als het ware voor de deur staat en het aanbevolen middel juist het noodige ijzer en in de goede verbinding bevat, om weer kerngezond te worden. Volgens medisch oordeel is het ongecontroleerd ijzer-gebruik meestal overbodig, of onjuist, d.w.z., dat het ijzer of de ijzerverbinding, of de doseering absoluut niet deugen. Resultaat: indigestie, maar in ieder geval een plattere beurs, — doch geen verbetering in de soms vage klachten.

We kunnen hier nog aan toevoegen, dat het beter ware, wanneer het heele „bloed-vormende" onderwerp uit de advertentiekolommen verdween. Het betreft een zóó ingewikkeld en hoogst belangrijk onderdeel van het organisme, dat alleen het oordeel van bevoegde artsen en niet dat van kwakzalvers eenige waarde heeft.

2e. *Jodium*. Zooals ieder weet, ook een hoogst belangrijke stof. Bij onvoldoende toevoer ontstaan afwijkingen van de schildklier van vaak zeer ernstig karakter. Men kan, daar normaal voedsel, in sommige streken, soms niet voldoende van dit element bevat, onderscheid maken tusschen prophylactisch en therapeutisch gebruik.

Wat de prophylactische toediening betreft, zal het bekend zijn, dat niet alleen drinkwater, maar

Aldus denken vele fabrikanten van middeltjes tegen dit of dat, laten wij ze samen „slikkerijen" noemen.

Met groote letters, met griezelplaatjes, met halve waarheden en minder dan dat, wordt het publiek begoocheld en het is geen wonder dat de duizenden, die dagelijks vechten tegen ons vochtige klimaat, een prachtig afzetgebied vormen voor aspirientjes, Akker-tjes, Mijnhardtjes en hoe deze populaire middeltjes heeten mogen. Dat herhaaldelijk ernstige ziekten niet tijdig behandeld worden door deze methode van zelfgenezing, is een uitvloeisel van de bijna ongebreidelde advertentiemogelijkheid en van de geheel ongebreidelde mogelijkheid onze brievenbussen te vergiftigen met allerlei reclamemateriaal, waaronder reclames voor *slikkerijen* een belangrijke plaats innemen. Onder de najaarsmiddelen zijn tegenwoordig in de mode *chininepreparaten*, al dan niet verbon-

ook voedingsmiddelen, als keukenzout en eieren, met extra-jodium bedeed (gejodeerd), in den handel worden gebracht.

Dat is natuurlijk uitstekend, wanneer dat in de eerste plaats gebeurd onder leiding en contrôle van deskundigen, voorzover het *drinkwater* betreft, waarvan *ieder* gebruik maakt. En in de tweede plaats, voor voedingsmiddelen van andere soort, wanneer hun gehalte nauwkeurig bekend is, maar vooral ook hun gebruik plaats vindt onder medische contrôle en *op medisch voorschrift*. Want, men zij er toch op bedacht, dat het gebruik anders niet alleen nutteloos, maar overdoseering zelfs zeer gevaarlijk kan zijn. Daarom is het adverteeren met gejodeerde voedingsmiddelen, waarin de indruk wordt gewekt alsof *ieder* deze producten noodig heeft, dan wel voor zichzelf de dosis kan vaststellen, niet onbedenklijk.

De therapeutische toediening van jodium dient vanzelfsprekend door den arts te geschieden. Doch vaak genoeg bevatten kwakzalversmiddelen jodium, vooral in den vorm van gedroogd *zeewier*,

den met één der vele vitaminen; zoo viel nu mijn oog op een plaat van de bekende chemicaliën-firma Hoffmann—La Roche & Co te Bazel: een aardige foto van een welgedaan heer, met dichtgeknepen oogjes en open mond, juist door een niesbui overvallen en netjes een keurig geplooid zakdoek voor zijn mond houdend.

Prosit! staat op 't plaatje gedrukt. En dan volgt de *suggestie*, dat men voor zoo'n niezer direct terugdeinst. Wat zijn we al hygiënisch geworden! „U gaat hem uit den weg met een nauwelijks verholten gevoel van afkeer....."

En als U dan thuis komt..... dan neemt U enkele tabletten *Kina-Redoxon*, „want niets gaat er boven dit middel om een verkoudheid te voorkomen."

Beter nog, wordt dan verder in de aankondiging verteld, is het om regelmatig van November af 2—3 van die tabletjes per dag te slikken, daar men dan de beruchte Hollandsche winter- en lente-

met een lange lijst erbij van alle mogelijke kwalen, waartegen het zou helpen.

3e. *Radio-actieve stoffen*. Ook hiervoor geldt weer, wat we reeds eerder zagen: bij nauwkeurig onderzoek van producten (zouten, wateren e.d.), bleken zij óf geheel, dan wel grootendeels onwerkzaam, óf, wat het minste voorkomt, zij bleken inderdaad radio-actief, maar de ziekten, waartegen zij worden aangewend of aanbevolen, zijn zoo ernstig, dat het hoogst onverantwoordelijk zou zijn, deze op eigen gezag te behandelen. Bovendien is de rol van de radio-actieve stoffen, opgenomen in het lichaam, nog zóó duister, dat de leek verreweg het veiligst doet, zichzelf niet als proefobject te gebruiken en zich niet door reclame-geschrift te laten overreden, om eens wat van dergelijke producten te gaan consumeeren.

D. L. K.

Rectificatie.

De onderteekening van het in het Juli-Aug. nummer opgenomen eerste artikel moet evenals hierboven luiden: D. L. K. *Red.*

De Aanhouder wint! (vervolg)

maanden doorkomt zonder griep en zonder verkoudheid.

Als het eens wáár was!

Maar het is niet waar; het wordt ons alleen maar voorgezongen door den handelaar in chinine met vitamine-C. Onze Nederlandse industrie poogt ook het publiek te doen geloven dat eenige chininepillen dezelfde invloed hebben, maar behoorlijke onderzoeken leerden dat van al dit voordeel bij de china-slikkers niets bleek.

Ze worden op hun beurt ook verkouden en krijgen ook griep en ik meen dit praatje te moeten eindigen met U te raden Uw huisdokter maar eens in den arm te nemen, vóór Gij Uw goede geld gebruikt voor slikkerijen, die uitstekende geneesmiddelen zijn, maar die niet voldoen aan de verwachting, die met groote trom wordt gewekt. B.

● Aan de Lezers ●

De redactie heeft er nog niet over te klagen, dat zij op overstelpende wijze voorzien wordt van mededeelingen.

Het blijft gewoonlijk bij de inzending van drukwerkjes, die zeer zeker in dankbaarheid in ontvangst worden genomen.

Velen Uwer zijn echter ongetwijfeld in staat zoo nu en dan een kleine beschrijving te geven van kwakzalverstoestanden.

Bedenkt, dat dergelijke berichten voor anderen van groot nut kunnen zijn.

Zoedoende kunt U velen met niet al te groote moeite van dienst zijn.

Het adres der Redactie is:

MAASSTRAAT 72a — AMSTERDAM

„Een paard achter de wagen spannen” heeft hetzelfde averechtsche gevolg als het consulteren van een kwakzalver.

Het verschil is, dat in 't eerste geval een goede kracht verkeerd wordt aangewend, en in 't andere een vermeende hulp wordt ingeroepen.

VEERTIGJARIGE ERVARING

(Meer waarheid, dan verdrichtsels)

Melvina had het altijd te kwaad met haar gezondheid. Iederen keer als ze niet op weg was naar het spreekuur van den dokter, dan kwam zij er vandaan en in den tijd erbuiten telefoneerde ze met hem over haar kwaaltjes en pijn-tjes. Ze vroeg verder ook steeds raad over haar gezondheid aan een ieder, die toevallig onder haar handen kwam om naar haar te luisteren. Melvina behield tegelijkertijd haar eetlust en trachtte haar gewicht te handhaven, dat wil zeggen zoo laag mogelijk te houden, en, daar zij niet in staat was veel te doen, kon zij altijd uitgaan en zich best amuseeren. Melvina had al iederen dokter in de stad afgeloopen en had geen hoogen dunk van hun kundigheden. Verder had ze al een aantal specialisten bezocht in de dichtsbijzijnde groote stad. Ook had ze reeds alle homoeopathen, kruidendokters, magnetiseurs en handopleggers geconsulteerd, die ze kon vinden. Behalve dit zond ze ook nog brieven in aan vragenrubrieken over haar gezondheid en had ze een heele stapel literatuur op de tafel in haar kamer liggen. Natuurlijk verstrikte zij zich hoe langer hoe meer in haar eigen denkbeelden, maar aangezien zij het zelf niet wist, was ze gelukkig. En haar teere gezondheid hield het er wonderwel tegen uit.

Melvina had meer vertrouwen in haar vriendin Mathilda dan in wie ook. Mathilda was een verpleegster. Dat wil zeggen, veertig jaren geleden was ze gewend hier en daar te helpen bij pasgeboren baby's en bij het rondbrengen van kippebouillon naar zieke bureu. En eens volgde zij eenige lessen over verpleging, welke door een expert werden gegeven, die twee weken in het hotel verbleef, eerst één gratis les gaf en toen de rest van de cursus weggaf tegen vijftieng harden rijksdaalders. Mathilda was een goede leerling, die de stof als het ware inzoog. Wat ze toen leerde was het laatste, wat ze ooit geleerd heeft en ze heeft er nog genoeg van vergeten. Dus uiteraard, ze was een

verpleegster en had wonderwat kennis. Ze was ook niet bang om te zeggen, wat ze wist. Melvina en Mathilda waren dikke vriendinnen en Melvina vond Mathilda een wonder.

Gedurende meer jaren, dan haar lief was en dan ze zou willen toegeven, genoot Melvina een slechte gezondheid. En Mathilda hielp haar. Eens toen Melvina erge pijn in haar gezicht had, ging ze naar een dokter, die haar een recept gaf. Ze had geen tijd gehad om het direct naar den apotheek te brengen, zoodat Mathilda het zag liggen toen zij toevallig even aan kwam loopen. Ze pakte het op en gromde wat en legde het weer op tafel terug. Melvina wilde weten, wat ze bedoelde met dit grommen, waarop Mathilda antwoordde, dat ze er totaal niets mee voorhad. Maar Melvina was niet bevredigd, zoodat Mathilda haar zonder lang bidden vertelde, dat het haar verbaasde, dat de dokter haar een recept had gegeven, waarop zoo-veel schadelijke stoffen stonden geschreven. Op staande voet kreeg Melvina het op haar zenuwen en telefoneerde direct doodsangstig den dokter en vertelde hem alles, wat Mathilda haar had toevertrouwd, alleen sprak er tegen hem niet over, wie haar dit alles had medegedeeld.

De dokter legde haar uit, dat er een groot verschil bestond tusschen het gebruiken van een geneesmiddel, dat werd voorgeschreven na een zorgvuldig onderzoek, en het koopen van datzelfde geneesmiddel in een apotheek of drogisterij en gebruiken zonder te weten, of dit wel het goede middel was, of hoe dikwijls het genomen moest worden, of ook het koopen van een of ander verpakt patentgeneesmiddel met een fantasiernaam en de kans op het gebruik van een gevaarlijke stof zonder het te weten. Hij was nog van plan te zeggen, dat er iemand was, die zich bemoeide met zaken, die hem niet aangingen; maar daar hij ervaring had, en eraan gewoon was dat anderen van zijn beroep meer wisten dan hijzelf, hield hij hierover maar

zijn mond.

Melvina luisterde naar den dokter en zeide, dat ze begreep, dat hij gelijk had, groot gelijk en dat het haar speet, dat ze hem weer eens lastig was gevallen. Toen keek ze nog weer eens naar het recept en ontcijferde den naam van één der bestanddeelen, dien ze het best kon lezen en ging toen naar de openbare leeszaal, nam een encyclopaedie en zocht het op. Toen ze dit gedaan had kreeg ze prompt een eerste klas aanval van één harer pijnen. In dien toestand begaf Melvina zich op weg naar huis en verscheurde het recept in kleine stukjes, terwijl ze onderweg een apotheek binnenstapte om een kleine doos „Geen Pijn Tabletten” te koopen. De aanwij-

zingen op de achterzijde van het doosje luidden, dat er zooveel genomen moest worden als noodig was om de pijn te laten verdwijnen en dat het zuiniger was om een „familie-verpakking” te koopen, driemaal zooveel voor f 1.50 vergeleken met de kleine verpakking. Ook stond er een aantekening in heel kleine lettertjes op de doos gedrukt, die vertelde, dat het dezelfde stof bevatte, die de dokter van Melvina had voorgescreven, alleen tweemaal zooveel per dosis. Maar Melvina las dit natuurlijk niet.

Toen ze het aan Mathilde vertelde, zei deze, dat dit het beste geweest was, wat ze had kunnen doen. Zij had een veertigjarige ervaring en zij wist beslist elke

gevaarlijke stof te onderscheiden, als ze er den naam van onder oogen kreeg. En voorzoover het Melvina's neuralgie betrof, er was heelemaal geen reden om naar een dokter te loopen, heelemaal niet. Dokters wisten immers toch niets van neuralgie af. Mathilda wist het wel. Zij slachtte een kip-petje, spleet het open, maakte het schoon en plakte het nog warm op de wang van Melvina, waaraan zij de pijn had. Melvina werd er bijna onpasselijk van, als ze er-aan dacht. Ze was zoo misselijk, dat ze haar pijn vergat en Mathilda zei: „Zie je wel; ik heb het je toch wel gezegd!”

Vanzelfsprekend was Melvina's gezondheid haar eigen zaak en als zij zotte dingen wilde doen, dan was dat haar privilege. Zij bleef heel lang Mathilda's raadgevingen opvolgen, maar ze ging ook elken keer naar een dokter, als er zich een nieuw vestigde, en ze kocht alles, dat toepasselijk was en geadverteerd stond in „Romantiek en Passie”, dat ze iedere week verslond, zoodra het maar verschenen was. Mathilda zei, dat het heelemaal niet hinderde om de dingen te probeeren, want soms zouden ze toch wel eenswervelijk wat goeds uitvinden; men kon het immers nooit weten zonder het te probeeren?

Op zekeren dag ontving Melvina plotseling een telegram, dat haar zuster Mary was overleden en er was niemand om voor de baby te zorgen, terwijl tot overmaat van ramp Tom, de man van Mary, werkloos was. Misschien zou Melvina zoolang voor de baby willen zorgen, totdat Tom weer een beetje op streek was? Nu hadden Melvina en haar man altijd naar een baby verlangd, zoodat ze direct terugseinden, dat ze het graag deden en nog dienzelfden avond vertrokken Melvina en Ed met hun auto om de baby te halen.

Het was een reuze baby. Melvina was gek op hem. Het grootste deel van den dag hield ze hem in haar armen, en als ze hem dan wilde neerleggen en hij begon te brullen, dan vloog ze terug om hem weer op te nemen. Ed merkte op, dat hij wel eens gehoord had, dat het niet goed was baby's in de handen te nemen, maar Melvina

Veertigjarige Ervaring (vervolg)

keek hem dan nijdig aan en zei: „Wat weten mannen toch van zui-gelingen?” Waarop Ed's hoofd dan maar weer een duik nam in het avondblad. Ed had al een massa ondervinding opgedaan over Melvina. Toen Mathilda kwam, zei die, dat ze groot gelijk had. In al haar veertigjarige ervaring had ze nooit eenige fiducia gehad in die grillige nieuwerwetsigheden. Het behoefde toch geen verder betoog, dat je, als een baby huilt, hem opneemt en dan gaat sussen. Zoo was het altijd geweest. En het land was er groot door geworden. De eerste vraag was, wat ze de baby te eten zouden geven, maar dat was alweer heel eenvoudig voor Mathilda. Ze mengde in een oogenblik het een en ander door elkaar en o wonder hij lustte het ook. Ze zei, dat het geen zin had om te probeeren of de baby al die smakelooze kostjes zou lusten, die ze hem tegenwoordig zouden voorzetten. Ze nam de speen in haar mond om te proeven of het niet te heet was en veegde die toen af met haar hand. In haar veertig jaar had ze menige baby helpen voeden. Ja zeker, meneer, ze dacht wél, dat er meer baby's in haar armen waren doodgegaan, die schaapjes, dan Ed ooit had gezien.

Melvina was een willig werktuig. Het was heel gemakkelijk overwicht op haar te krijgen en Mathilda had hier slag van. Zodoende decreteerde Mathilda zonder eenigerlei hulp aan Melvina alles, wat noodig was voor de voeding van een baby en hoe ervoor gezorgd moest worden. Mathilda liet duidelijk blijken, dat zij niets ophad met die nieuwe opvattingen. Wetenschap? Onzin! Zij had baby's gevoed, voordat er eenige wetenschap was. Al dat geklets over niet voeden tusschen de maaltijden was geen cent waard. Zij voedde de baby als hij huilde. En wat wil je nog meer? Ook danste ze over de vloer met het kind als het schreeuwde, totdat ze te moe werd en dan gaf ze het maar een lepeltje slaapbollenstroop. Zoo was het altijd geweest. Wat konden doktoren afweten van babyvoeding? Een vrouw moest toch een kind voe-

Een Belangrijke en Geheimzinnige Afscheiding

De rol van het speeksel en zijn „genezende kracht”

Eenigen tijd geleden kwam een oude man op mijn spreekuur met een huidaandoening op het voorhoofd, die mij zeide: „Dokter, ik heb er al twee weken lang nuchtere spuug op gesmeerd, maar het wordt niet beter. Zoudt U er nu eens naar willen kijken”. Waarschijnlijk zullen de meesten van U dit een „raar verhaal” vinden. Maar de gedachte, dat er een genezende werking van speeksel kan uitgaan is al zóó eeuwenoud en zóó algemeen verbreid, dat ik gaarne aan dit onderwerp wat meer aandacht zou willen besteden. Vinden wij zelfs niet in het Evangelie van Marcus (8-22-29) opgeteekend, hoe te Bethsaida Jezus een blinde in zijn oogen spuigde en hem op die manier het gezicht terug gaf? Het speeksel speelt in onze lichaamshuishouding een zeer belangrijke rol. Het wordt gevormd in een aantal klieren, welke in de mond, van de lippen af tot aan de keelholte toe, uitmonden. De zes grootste worden, al naar hun ligging, de oor-

speekselklieren, de onderkaak-speekselklieren en de tongspeekselklieren genoemd. Tijdens het kauwen wordt het voedsel, dat door de tanden en kiezen wordt fijngemalen en vervolgens door de tong gekneet, op zeer innige wijze met het speeksel vermengd. Dat het speeksel daarbij door de bovengenoemde klieren wordt afgescheiden geschiedt geheel reflectorisch en berust op zenuwprikkels, welke van de hersenen uitgaan. Zelfs wanneer wij alleen maar aan bepaalde voedings- of genotmiddelen denken, beginnen onze speekselklieren reeds te werken. Dus niet wanneer het voedsel op de plaats van bestemming is aangekomen vangen al de verschillende spijsverteringsklieren hun werkzaamheden aan, maar ze scheiden hun sappen reeds af, zoodra de hersenen door zintuiglijke indrukken of door het denkbild aan voedsel worden geprikkeld. Daarom is het ook van zoo groot belang, dat de spijzen smakelijk zijn toebereid en op een

zijn grenzen. Tenslotte gaf deze dan ook den ongelijken strijd op, en werd ziek. Mathilda liet hem echter nog niet met rust. Ze kwam weer, bekeek hem zoo eens even, en ging naar een drogisterij. Toen den. Hoe zouden mannen in 's hemelsnaam iets over baby's kunnen weten, zelfs al hadden zij voor dokter gestudeerd?

Het was een sterke baby, een met een groot weerstandsvermogen. Gedurende een aantal weken scheen het, dat zelfs Mathilda hem geen kwaad kon doen, ofschoon zij genoeg krankzinnige dingen deed, voldoende om bijna elke baby te vermoorden. Ze gaf hem nagenoeg iederen keer wat te eten, als hij zijn mond opendeed. Ze begon al smalend te lachen, alleen al bij het idee, dat er menschen waren, die spenen en flesschen uitkookten. Ze zoende hem elk oogenblik op zijn mond en amuseerde zich werkelijk kostelijk met de kleine. Maar zelfs de weerstand van de sterkste baby heeft

ze terugkwam, was de deur gesloten. Ze kon Melvina hooren huilen. Mathilda klopte aan, belde en wachtte. Toen ze niets hoorde ging ze door met bellen en oehoede door het raam. Tenslotte stak Ed zijn hoofd buiten het raam en zei, dat ze maar naar huis moest gaan en moest ophouden zich met andermans baby's te bemoeien, en dat hij, als hij haar ooit weer in zijn huis mocht aantreffen, zou vergeten, dat zij een dame en hij een heer was. Hij zei bovendien nog, dat ze nu op een dokter zaten te wachten en dat ze niets meer te maken wilden hebben met Mathilda en haar apen-methoden. Gewoonlijk was hij toch zoo'n goedaardig man. Moraal: *Gekken, loopen hard, waar doktoren bedachtzaam voortgaan.*

(Een uit het Amerikaansch vertaald artikel van W. W. Bauer in *Hygeia*, Dec. '39)

aantrekkelijke wijze worden opgediend, dat de schotels er keurig uitzien, het tafelgoed helder en schoon is en de tafel versierd. Ook de geur van het eten is daarbij een machtige factor. Alle aangename indrukken bevorderen de werking der spijsverteringsklieren, terwijl onaangename ze remmen. Het is dan ook een bekend feit, hoe door ergernis en zorgen de eetlust vermindert.

Verder herinner ik u aan de proeven van den grooten Russischen physioloog Pawlow bij honden gedaan. Wanneer men een hongerige hond voedsel voorhoudt, begint bij hem de speekselafscheiding. Went men het dier er aan dat, iedere keer als hij gevoed wordt een groen lichtje gaat branden, dan kan men na eenigen tijd, alleen al door het groene licht te laten branden, de speekselklier in werking zetten. Ook op geluiden kan men een dier op gelijke wijze dresseeren, zoodat alleen bij één bepaalde toon speeksel te voorschijn komt.

Dit alles dient om u te bewijzen, dat de speekselafscheiding reflectorisch via de hersencentra tot stand komt. Het is merkwaardig om te constateeren hoe de speekselklieren, wat hun productie betreft, zich geheel automatisch instellen op den aard van het voedsel, waarmede het vermengd moet worden. Dieren die vochtig voedsel eten produceeren weinig speeksel. Wanneer een koe versch gras eet produceeren haar speekselklieren ongeveer 50 liter per dag; bij voeding met hooi stijgt deze hoeveelheid tot 200 liter toe. De kwaliteit van het speeksel dat door de diverse speekselklieren gevormd wordt is verschillend. Zoo scheidt b.v. de oorspeekselklier, die de grootste is en gemakkelijk 1 liter per dag kan leveren, een waterachtige vloeistof af. De onderkaakspeekselklier daarentegen produceert een veel slijmeriger vloeistof. Het in werking treden van deze klieren geschiedt afwisselend al naar gelang de aard van het voedsel. Behalve water en slijm bevat het speeksel nog een ferment, het amylase, dat in staat is om zetmeel af te breken, eerst tot dextrine en daarna tot moutsuiker.

Wanneer men dus een stuk brood kauwt proeft men na eenigen tijd de zoete smaak van de suiker. Vleeschetende dieren hebben in hun speeksel geen amylase en ook in dat van zuigelingen is het nog niet aanwezig, omdat de moedermelk geen hoogere koolhydraten bevat en ze het dus nog niet noodig hebben. Pas wanneer het zogen is afgeloopen en de tandjes beginnen door te komen, beginnen bij het kind de speekselklieren te werken.

Verder groeien op het slijmvlies van de mondholte een groot aantal bacteriën en het is te begrijpen, dat deze zich met het speeksel, wanneer het in de mond komt, zullen vermengen. Vele van deze bacteriën zijn van onschuldigen aard, maar door personen die aan een acute of chronische ziekte lijdende zijn, kunnen verschillende ziekten door middel van het speeksel overgebracht worden.

De beweerde genezende kracht. Maar hoe staat het nu met de genezende kracht van speeksel, voorop gesteld natuurlijk, dat het van een volmaakt gezond persoon afkomstig is. Het geloof hieraan is al zeer oud. Zoo vindt men b.v. bij Plinius in het 28e boek, hoofdstuk 22 van zijn *Naturalis Historia* opgetekend, dat huidaandoeningen en lepra genezen kunnen worden door ze alle dagen met nuchter speeksel in te wrijven. Hetzelfde zou met oogontsteking het geval zijn. In Spanje bestonden vroeger talrijke personen, *saladadores*, *santiguadores* of *ensalmadores* genaamd, die de reputatie genoten alle ziekten met hun speeksel te kunnen genezen. Speciaal in België is het geloof verbreid, dat, om roodwijnvlekken bij een pasgeboren kind te doen verdwijnen, de moeder deze ge-

durende 9 dagen 'smorgens moet likken. Ook wratten zou men kunnen doen verdwijnen door ze 9 dagen lang iederen morgen met nuchter speeksel in te wrijven. Maar niet alleen, dat het speeksel genezende kracht zou hebben; het zou ook in staat zijn ziekten te veroorzaken. Zoo is het in Poitou en in Bretagne een volksgeloof, dat men, door in het vuur te spuwen, longtering kan krijgen. Speciaal in Bretagne schijnt men van de genezende krachten, welke het speeksel zou bezitten, overtuigd te zijn. Zoo werd ik b.v. bij Renan, in zijn „*Souvenirs d'enfance*”, getroffen door een grappig verhaal van een ouden geruïneerden edelman, die tenslotte hennepbreker was geworden en van wien men in die streek aannam, dat, krachtens zijn afstamming uit een eeuwenoud geslacht, zijn speeksel bijzondere eigenschappen moest bezitten. Van mijnen ver uit de omtrek kwamen de zieken naar hem toe, om zich met zijn speeksel te laten bestrijken. Verder vindt men overal het geloof verbreid, dat nuchter speeksel een doodelijke uitwerking op reptielen zou hebben. Bij Aristoteles, Galenus, Plinius, Paulus van Aegina, Serapion en diverse andere geneeskundige schrijvers uit de middeleeuwen vindt men dit feit vermeld.

„En hoe ik zelf over deze kwestie oordeel?”, zult ge misschien vragen. Laat ik u maar eerlijk zeggen, dat ik het niet weet! De hoofdzaak is echter, dat wij tegenwoordig over zóo vele goede geneesmiddelen beschikken, dat wij het speeksel, zelfs als het nog eenige waarde mocht bezitten, best kunnen missen.

Dr P. H. VAN DER HOOG.
(„*Het Vaderland*”)

Ervaringen met Kwakzalvers

Nog slechts enkele weken was ik in de algemeene praktijk, toen ik 's avonds laat geroepen werd bij een ernstig zieke patiënte met de volgende symptomen: zwaar ziek gevoel, sterk zweeten, hooge koorts (40°), over het geheele lichaam een vlekkerige roodheid, die bij slecht kunstlicht niet nader

te definieeren was, maar zeker niet tot een der bekende infectieziekten behoorde, slechts weinig donkere urine en als zeer opvallend symptoom een enorme speekselvloed. De ziekte bestond nog pas een paar dagen, maar nam snel toe. Voornamelijk de speekselvloed deed me direct denken

aan kwikvergiftiging. Volgens patiënte en haar man was ze echter nooit met kwik in aanraking geweest en had ze noch inwendig noch uitwendig den laatsten tijd geneesmiddelen gebruikt.

Thuisgekomen zocht ik alles na wat ik over kwikvergiftiging vinden kon, vooral in het boek van v. Itallie-Bijlsma, Toxicologie en Gerechtelijke Scheikunde vond ik beschrijvingen, die zooveel overeenkomst vertoonden met mijn geval, dat aan de diagnose niet te twijfelen viel. Vermeld moet nog worden, dat de weinig geloosde urine sterk geconcentreerd was en veel eiwit bevatte.

Hoe kwam deze patiënte echter aan een kwikvergiftiging?

Den volgenden dag bezocht ik al vroeg deze patiënte en nog voor ik iets gevraagd had, vertelde de echtgenoot, dat zijn vrouw zalf gebruikt had van kwakzalver H. uit Tull en 't Waal voor het eczeem, waaraan ze al jaren leed. Het raadsel was dus opgelost en hoewel patiënte nog eenige dagen in doodsgevaar verkeerde, is ze ten slotte geheel hersteld.

Door de plaatselijke politie te Deil, die zeer actief heeft meegewerkt om den kwakzalver op te sporen en door de mand te laten vallen, liet ik de roze kwikzalf in beslag nemen. Bij scheikundig onderzoek bleek de zalf 2% kwik te bevatten, hetgeen mij medegedeeld werd door Dr Bloemendal, Pharm. Inspecteur der Volksgezondheid.

De kwakzalver was spoedig gevonden op aanwijzingen van de patiënte. Het heerschap trachtte de politie nog om den tuin te lei-

den, door te vertellen, dat hij de zalf gerust mocht verkoopen, daar ze „Wettig gedeponeerd” was, hetgeen ook werkelijk gedrukt stond op het pamflet, dat elke patiënt kreeg, die hem consulteerde. In elk geval werd proces-verbaal opgemaakt tegen den man die „wettige” zalf verkocht.

De rechtbank onderzocht deze zaak en het bleek, dat de kwakzalver de patiënte onderzocht had, toen voor f 1.50 de pot universeele kwikzalf verkocht en vervolgens het pamflet gegeven om eventueel na te bestellen en andere menschen mee gelukkig te maken.

Hij werd schuldig bevonden aan het afleveren van kwikzalf in een bij de wet verboden hoeveelheid en het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. De eisch luidde 4 maanden gevangenisstraf en de uitspraak, dank zij de hulp van een advocaat, f 400.— boete.

Deze hooge boete is geen beletsel geweest om de roze kwikzalf niet verder te verkoopen, alleen verkoopt kwakzalver H. ze niet zelf meer, maar thans geschiedt dit door tusschenpersonen.

Nu zeven jaren na de kwikvergiftiging, die ik U beschreef, trof ik dezelfde zalf aan in drie verschillende gezinnen, het laatst bij een boer, die de zalf geregeld bij een tusschenpersoon kocht, op de veemarkt in Den Bosch. Dit geringe succes is de reden geweest, dat ik daarna geen kwakzalvers meer heb laten vervolgen.

W. J. VAN DER HOOFT.

De pogingen van den schrijver om aan deze kwakzalverij een einde te maken zijn in eerste aan-

leg wel gelukt (een flinke boete was er het gevolg van) maar het uiteindelijke resultaat is toch wel nihil.

Inderdaad werken de geldboeten bij genoemde overtredingen niet voldoende afschrikwekkend. Vorig jaar hebben wij ons in ons Octobernummer een artikel uit „Het Volk” overgenomen, waarin naar voren gebracht werd, dat men hier niet moest spreken van een overtreding, maar van een misdad. De hardnekkigheid, waarmee de kwakzalvers hun practijken blijven uitoefenen, zelfs met hooge boeten, is grenzenloos, een teeken, dat hun inkomen in vele gevallen lang niet gering is. Wij meenen evenwel, dat het niet juist is, zoals de schrijver meedeelt, om maar niets te doen. Hoe meer de kwakzalvers vervolgd worden, des te meer kans bestaat er, dat er aan dezen ongezonden toestand een einde komt. LAAT IEDER, DIE EEN SOORTGELIJK GEVAL VAN KWAKZALVERIJ MEEMAAKT, ZICH TOT ONS WENDEN OM ADVIES, HOE ER HET BEST KAN WORDEN OPGETREDEN.

Gun hun vooral geen rust; elk uitsstel kan verwaarloozing van de gezondheid van vele menschen met zich sleepen. Men denke aan het spreekwoord: gestadige drop holt een steen uit.

Geef ons ook UW bijdrage in deze rubriek van:

„Ervaringen met Kwakzalvers”.

H. T. W.

DELIUS
AMSTERDAM

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

1840 1840

N.V. ORGANON
OSS

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek

UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

30 Pantonsiletten

30 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 5 m. GR. PER TABLET.

TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

PRIJS F. 0.65

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te 's Gravenhage, Voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; MR H. B. DE BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MEJ. E. H. HENGEVELD, *Arts te Zwolle*; MR G. VAN ITALLIE, *Substituut-Griffier te Dordrecht*; N. KEULEMANS, *Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum*; MR J. MOOLENBURGH, *Kantonrechter te Middelburg*; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; A. H. v. d. VELDE, *Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester*.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Hel nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Goed Nieuws!

Deze verheugende uitspraak staat boven een advertentie, die — met toestemming van de Controle-Commissie — in de bladen is opgenomen. Goed nieuws? Voor ons in geen deele!

De advertentie dient om het publiek er toe te brengen dat het *dagelijks* een drietal „C.C.C. tabletjes” zal gebruiken; en als men het zelf misschien nog niet dadelijk wil doen, geve men het wondermiddel toch stellig aan de kinderen;

„Geef Uw kinderen in ieder geval C.C.C., het brengt hen behouden den winter door!”

Een volgende slagzin is aardiger: „Gezondheid uit een doosje!”

Wat zit er nu in dat doosje, en wat is zoo'n geweldig krachtmiddel dat de fabrikant kan garandeeren dat alle kinderen, die het gebruiken, behouden de winter doorkomen?

En dan lezen we de advertentie, de goedgekeurde advertentie, met aandacht.

Er wordt verteld dat gebrek aan Vitamine (met hoofdletter!) C in onze wintervoeding een der voornaamste oorzaken was van het *uitbreken* van ziekteverschijnselen als griep, angina, diphtheritis, typhus, e.d.... Werkelijk, men kan zijn oogen niet gelooven, maar de advertentie beweert het. *Diphtherie* en *typhus*, twee welbekende besmettelijke ziekten, waarvan de oorzaken en de verwekkers sedert jaren vaststaan, worden zóó maar, „mir nichts dir nichts”, toegeschreven aan het gebrek aan een vitamine in de wintervoeding.

Dan wordt ons verteld dat men er vrijwel machteloos tegenover staat.

Hoe weet de steller van de advertentie dat? Zijn medische voorlichter heeft toch werkelijk een loopje met hem genomen!

Ook *griep* en *angina* krijgt men beslist niet door te weinig C!

Dàn komt de troost: de wetenschap schreed voort en *thans* is het pure vitamine C „van versehe groenten en vruchten” (ook hier weer een suggestie die niet pluis is!) in tabletvorm verkrijgbaar onder den naam C.C.C.

En als we nu maar drie van die dingetjes per dag slikken — ze kosten ons slechts zes centen — dan versterken we ons weerstandsvermogen en, u weet het, *de kinderen komen behouden den winter door*.

Wat een angst wordt hierdoor weer het publiek aangeproat; nauwelijks is het gemeengoed geworden dat in den winter de gebruikelijke voeding een tekort bevat aan bepaalde stoffen, of de industrie van geneesmiddelen werpt zich hier op en strooit met dure tabletten, want voor een groot gezin of een smalle beurs is 6 cent per dag per persoon toch altijd een heele som, die talloos velen onmogelijk kunnen opbrengen. En moeten in die gezinnen de kinderen dan maar te gronde gaan; komen die kinderen *niet* behouden den winter door?

Gelukkig is de angst voor den winter niet noodig. Ook niet wat betreft de mindere hoeveelheden vitaminen, waarover wij dan beschikken. De moderne voedingsleer, die tegenwoordig op zoo voortreffelijke wijze onder de

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

APOTHEEK G. B. HOLST te *Enschede*,

H. G. J. VAN KEMPEN, *Apotheker te Sittard*.

J. LEEUW, *Arts te Heerenveen*.

Dr J. W. TH. LICHTENBELT, *Arts te Utrecht*.

Zij, die met ingang van het nieuwe vereenigingsjaar lid onzer vereeniging wenschen te worden, of zich wenschen te abonneeren op het Orgaan, kunnen zich thans reeds aanmelden bij ondergeteekende. Dit alsmede het nog verschijnende nummer zal hun dan gratis worden toegezonden.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

aandacht van het groote publiek wordt gebracht, leert o.a. dat door het koken van de aardappelen in de schil, of nog beter het nuttigen der aardappelen met de schil (b.v. in stampot) een groote hoeveelheid vitamine C behouden blijft en het lichaam ten goede komt.

Deze eenvoudige en *niets kostende* methode brengt ruim voldoende vitamine C op en maakt de slikkerij, die in de advertentie wordt aangeraden, volslagen overbodig.

Het Nederlandsche publiek kan met een gerust hart den winter tegemoet gaan, tenminste wat deze kwestie betreft, en — als er eens kinderen of volwassenen zijn die, op medische gronden, extra toevoer van vitamine noodig hebben, dan zijn er altijd nog hun huisartsen, die daar wel raad op weten. Misschien zullen deze artsen dan ook wel eens van de

tabletjes met vitamine C gebruik maken, door deze aan *bepaalde* patiënten voor te schrijven. Het is spijtig dat in dezen tijd, die toch al zooveel zorg geeft aan het

publiek en niet het minst aan de huismoeders, men in de couranten dergelijke advertenties vindt, *waarvan vorm en inhoud onvereenigbaar zijn met de waarheid*

betreffende de volksgezondheid. Het is spijtig dat een fabrikant zoo slecht wordt voorgelicht dat zij tot deze reclamecampagne is overgegaan. BRENKMAN

INGEZONDEN

„DE AANHOUDER WINT”

In het laatste Octobernummer van Uw blad werd een artikel onder deze titel opgenomen.

Geheel overtuigd van het nut, dat een tijdschrift als het Uwe voor den argeleer leek kan hebben en van de goede trouw, waarmede gij hem wilt waarschuwen voor de vele vergissingen, welke hij op het gebied der „slikkerijen” kan begaan, heeft het ons wel buitengewoon bevreemd, dat in Uw blad „Tegen de Kwakzalverij” plaats werd gevonden voor een artikel als het bovengenoemde.

Het zou in deze geen zin hebben een totaal onwetenschappelijke publicatie met een wetenschappelijk gefundamenteerd betoog te weerleggen, hoewel wij hiertoe op verzoek gaarne bereid zouden zijn.

Daar evenwel gij, die medisch buitengewoon goed onderlegd zijt en uit hoofde hiervan op de hoogte kunt worden geacht van de standing der praeparaten, welke de firma Hoffmann-La Roche te Bazél, soms na vele jaren van onderzoekingen en proefnemingen, in den handel brengt, het noodig hebt geoordeeld een waarschuwend woord tegen één dezer praeparaten, Kina-Redoxon, te laten hooren, moge het volgende onder de aandacht worden gebracht.

Het is inderdaad een feit, dat chinine alléén ter voorkoming van verkoudheid e.d. over het algemeen niet beantwoordt heeft aan de oorspronkelijke optimistische verwachtingen, welke men omtrent dit middel koesterde. Wél is echter gebleken, dat vitamine C de werking van chinine in hooge mate ondersteunt. De experimenten van het Hyg. Instituut der Universiteit te Marburg o.l.v. Prof. Pfannenstiel, die in zijn conclusies o.a. zegt: „De weerstand van het organisme tegen infecties kan door toediening van groote hoeveelheden L-ascorbinezuur (vit. C.) tot het totale ongevoeligheid voor infectieverwekkers opgevoerd worden (in het bijzonder, wanneer men hieraan chinine toevoegt)”, mogen hiervoor een bewijs zijn.

In Zweden heeft het belangrijke medische tijdschrift „Svenska Läkartid-

ningen” (1940, Nr. 32 Blz. 1449-58) een artikel gepubliceerd van de hand van Dr Bergquist, waarin deze wijst op het gevaar van een tekort aan vitaminen, vooral in verband met verkoudheid en andere infectieziekten. In deze publicatie, die in Zweden groot opzien heeft verwekt, wordt er o.a. de nadruk op gelegd, dat het gelukt is door een systematische behandeling der arbeiders van een groote confectiefabriek aldaar met Kina-Redoxon (combinatie van chinine en vitamine C) het aantal ziekte-dagen tot op $\frac{1}{3}$ terug te brengen.

Als verzwarende bijkomstigheid wordt in het artikel „De aanhouder wint” dan nog vermeld, dat het publiek zou worden wijs gemaakt, dat het „de winter en lentemaanden geheel zonder verkoudheid en griep zou doorkomen” en de auteur raadt de lezers aan, liever hun huisdokter in den arm te nemen. Hij schijnt evenwel te vergeten, of niet te weten, dat er onder de Hollandsche medici duizenden zijn, die zelf de beschermende werking van Kina-Redoxon hebben ondervonden en bevestigd.

En deze auteur weet dan blijkbaar ook niet — en hier diene met nadruk op gewezen te worden — dat dit drukwerk, zooals trouwens alle drukwerken van de firma Hoffmann-La Roche, te eenen male *niet* aan het publiek gericht zijn, doch principieel uitsluitend aan medici en tandartsen worden toegezonden.

Het ware zeer zeker gewenscht, dat men, alvorens een soortgelijke aanklacht te publiceeren, zich eerst terdege op de hoogte stelde van de feiten, zooals deze werkelijk liggen. De zaak van het publiek zou hiermede ongetwijfeld niet minder gediend zijn en misverstanden, als de thans gezene, zouden zich niet meer kunnen voordoen.

F. HOFFMANN-LA ROCHE Co.
DR F. RIMATHÉ

Underschrift.

Wij zijn den geachten inzender dankbaar voor zijn zakelijke critiek, waardoor het ons gemakkelijk valt ons standpunt nader toe te lichten. Tot goed begrip van den lezer diene dat dr Rimathé wetenschappelijk vertegenwoordiger der Firma Hoffmann-La Roche is.

In ons artikeltje werd het Kina-Redoxon een „uitstekend geneesmiddel” genoemd, dus daarover zijn wij het spoedig eens.

Iets anders is de *reclame* voor dit middel.

Wij hooren nu dat het geïncrimineerde blaadje met den proestenden meêner uitsluitend voor medici bestemd is; wij nemen daarvan gaarne acte, maar de tekst is dan toch wel zeer weinig medisch. De lezer weet het misschien nog wel; hij kan ook het vorige nummer nog eens nalezen. In ieder geval wordt gezegd dat men, door regelmatig 2-3 van die tabletjes te slikken, de beruchte Hollandsche winter- en lentemaanden doorkomt *zonder griep en zonder verkoudheid.*

Dat kan toch niet alleen voor Nederlandsche artsen *bestemd* zijn; dezen zijn daarvoor altijd nog te verstandig. Ook de beide „bewijzen” die dr Rimathé aanhaalt zijn voor vele artsen zeker niet overtuigend en als wij werkelijk zouden moeten aannemen dat „onder de Hollandsche medici duizenden zijn, die zelf de beschermende werking van Kina-Redoxon hebben ondervonden en bevestigd” dan begrijpen wij heelemaal niet meer, dat er voor dit middel nog reclame noodig is.

Er zijn in Nederland \pm 6000 artsen; *duizenden* (zie boven) zouden reeds overtuigd zijn; welnu dan, dit zou beteekenen dat practisch iedere huisarts dit middel voor het menschedom noodzakelijk acht. De practijk is echter anders.

„De auteur raadt de lezers aan, liever hun huisdokter in den arm te nemen”; ja, zoo zijn wij nu eenmaal. Het lijkt ons nog steeds de eenig juiste gang van zaken en wij blijven van oordeel dat de Nederlandsche arts de beste raadgever op medisch gebied voor de aan zijn zorgen toevertrouwd is.

Laat toch de inzender zijn firma duidelijk maken dat reclame voor haar preparaten in Nederland binnen medische perken moet blijven. Wij zullen dan met te meer vertrouwen deze preparaten, *zoo noodig*, voorschrijven.

En dan vindt zij de Vereeniging tegen de Kwakzalverij niet meer op haar weg, integendeel!

BRENKMAN

maté bladeren te zijn, nog uit de distributie-periode 1914—1918 bekend als koffie- of thee surrogaat onder den naam van *paraguay-thee*. Van een *afname* van reumatiek in die jaren hebben wij nooit iets gehoord. Het middel is dan ook tegen jicht en reumatiek waardeloos.

(N. KEULEMANS).

Herba middelen 1931 No. 6

Een Duitsche oogdiagnostiker en homoeopath HESPER uit Mons (D.) practiseerend bij Beek (Nijmegen) verstrekke aan een patiënt met vermeend hart- en leverlijden een aantal middelen, waarvan de volgende zijn onderzocht met als uitslag:

Nährsalz Tabletten No. 18 en 34: *alleen melksuiker*;

Odosan Hesper: bevat 25% *magnesiumperoxyde*;

Maag, darm, twaalfvingerige darm, blindedarmkuur:

Alcohol, druivensuiker (glucose), en een bittere tinctuur, waarschijnlijk *gentiaantinctuur*;

poeder: poeder van *sennepeltjes*.

Veel baat kan men van geen dezer middelen onder vinden.

(N. KEULEMANS).

Indische nierkruiden van Hegmalson 1932 No. 11

Ze werden door een drogist verkocht tegen nierstenen onder de aanbeveling, „dat iedereen er baat bij vindt”. Deze kruiden bestonden uit *orthosiphon-bladeren*. Een beschrijving vindt men ook onder: Kruiden van Mejuffrouw van der Brink (pag. 19). De kans bestaat, dat juist bij ernstige ziekten het zelf dokteren met allerlei geneesmiddelen gevaarlijk kan werken door het achterwege blijven van deskundige behandeling.

(N. KEULEMANS).

Dr Baumgartens Longendrank (Kruidengeneeswijze „ALPINA”) 1930 No. 11

Mejuffrouw J. VAN DER SCHAAF te Haarlem verkoopt meer dan 40 genees-en heilmiddelen van DR BAUMGARTEN en DR KLEINSCHROD'S speciale kruidenmengsels. Van de opgegeven bestanddeelen werden vele herkend, anderen niet. Volgens den bereider waren aanwezig de volgende kruiden: *longkruid*, *bladeren van klein hoefblad*, *salie*, *brandnetel*, *hyssop*, *kaasjeskruid*, *aronskelk* en *henna (?)*, *angelicawortel* en *dennetoppen*. Mochten al deze bestanddeelen aanwezig zijn, waarvan wij echter geen zekerheid kunnen krijgen, dan zal men zich eerder aan het gevaar van een verwaarloosde longziekte blootstellen, als men tot het gebruik van dit middel zal overgaan, dan dat men een verbetering zal bemerken.

(N. KEULEMANS).

Boertje bij Raalte. Kruiden tegen galblaaskanker 1931 No. 6

Deze kruiden moeten met jenever uitgetrokken worden en zouden beslist genezend werken. Het bleek wederom een oude bekende te zijn, n.l. *helmkruid*.

Vroeger had dit kruid de reputatie genezend te werken op aambeien, kliergezwollen, kanker, enz. De geneesheeren hebben het middel verworpen, waarna de kwakzalvers zich ervan meester hebben gemaakt. Dit is des te *gevaarlijker*, daar het hier een kwaal geldt, welke *tijdig* ingrijpen van medische zijde na ernstig onderzoek behoeft. *Nooit late men zich met deze middelen tegen kanker in.*

(N. KEULEMANS-VAN LAREN).

0,3 % oplossing van salicylzuur en verder geïnverteerde suiker. Niettegenstaande de bovengenoemde aanbevelingen durven wij aan te bevelen: gooi Uw geld niet weg aan dit middel (?), maar raadpleeg Uw huisarts.

(N. KEULEMANS).

Henseline 1932 No. 8

„Normaal-voedingszout voor gezonden en zieken”, afkomstig van „*Physica Werke*” te Hannover-Rotterdam, en dat werd aanbevolen in „*Physica*”, het orgaan van de Nederlandsche Vereeniging voor de bevordering van de natuurlijke „leef- en geneeswijze”. Aangetoond werden verbindingen van: *calcium* en *natrium* met *chloor*, *phosphorzuur* en *zwavelzuur*. Kaliumverbindingen (die in tal van dagelijks gebruikte voedingsmiddelen voorkomen) konden *niet* worden aangetoond. Bij de gewone gemengde voeding ontbreken geenszins de door de circulaire als een „noodzakelijkheid voor het menselijk organisme” betitelde zouten en dus kan ook in Henseline niets bijzonders gezien worden. Een *direct gevaar* vormt de propaganda voor dit zout niet, maar menig lijder aan kwalen van maag en ingewanden zal naar dit *voedingszout* grijpen en daardoor de juiste tijd laten voorbijgaan, dat een *doelmatige behandeling* van zijn ziekte met succes zou zijn bekroond.

(N. KEULEMANS).

Hervea 1936 No. 3

De z.g. „wonderbaarlijke” Zuid-Amerikaansche plant zou een „nieuwe ontdekking” zijn tegen rheumatiek en jicht, waarbij de werking zou berusten op het „afvoeren van de giftige urinezuren”. Het bleken gewone

Boertje van Reeuwijk. (*L. J. van der Werf*) . . . 1935 No. 1

Deze keer werden kruiden tegen bloedvergiftiging onderzocht, welke tegen f 3.— per pakje verkocht werden met gratis een „bijvoegsel” in den vorm van pillen. De kruiden bestonden uit: *notebladeren*, *bloemen* van *boerenwormkruid*, *duizendguldenkruid* en *guldenroede*, de pillen uit *rhabarberwortel* en *sennebladeren*.

Wat de kruiden aangaat, dit zijn volksmiddelen respect.: bloedzuiverend, water- en zweetdrijvend, eetlustbevorderend en een nier- en blaasmiddel. Gelijk zoovele van deze middelen, worden zij door de officieele geneeskunst niet meer gebruikt of voor een geheel ander doel; zooals b.v. de *notebladeren* (wegens het looistofgehalte als samentrekkend middel). Hun roem als veelgebruikte geneesmiddelen hebben zij verloren.

De bestanddeelen uit de pillen werken uitsluitend laxeerend.

(N. KEULEMANS).

Boertje van Voorst 1936 No. 9

Het onderzoek betrof poeders, welke tegen den prijs van 10 cent per stuk werden verkocht als urinedrijvend middel. De in kastpapier verpakte poeders van ongeveer 1 gram bestonden uit *guttegom* en *kristal-suiker*. Het eerste is een drastisch werkend laxeermiddel, dat tegenwoordig slechts weinig meer gebruikt wordt, daar het aanleiding kan geven o.a. tot darmontstekingen. Het is dus een zeer gevaarlijk kwakzalversmiddel.

(H. J. A. TER WEE).

Haro 1939 No. 9

Dit zou het beste middel zijn tegen roos en haaruitval. Het is een gearomatiseerde waterige vloeistof, aftreksel van plantaardige oorsprong. In het bezinksel werden weefselfragmenten aangetroffen, welke van *klitwortel* afkomstig kunnen zijn. Het gebruik van klitwortel tegen haaruitval berust hoofdzakelijk op de alcohol, welke in het aftreksel meestal aanwezig is. In het onderhavige geval zal wel niet veel resultaat verwacht kunnen worden.

(H. J. A. TER WEE).

Harab Jeukzalf 1936 No. 4

„Afdoend tegen alle soorten jeuk. Werkt niet tijdelijk, doch doet de jeuk geheel genezen” staat gedrukt op het *roode* etiket op het steenen potje zalf. In Duitschland zijn de etiketten op de zalfpotten *rood*, in Nederland *blauw*, zoodat de N.V. HARWIG EN ABBINK te Eibergen nog niet lang in Nederland gevestigd zal zijn. Het onderzoek bracht aan het licht, dat de zalf bestaat uit veel gebruikte geneesmiddelen n.l.: *sali-cylzuur*, *boorzuur*, *zinkoxyde*, *rijstzetmeel*, *citronelolie* en *vaseline*. Bijzondere stoffen, waarover men nu eens wat nieuws zou kunnen mededeelen zijn niet aanwezig.

(N. KEULEMANS).

Hemodorex 1936 No. 4

Een drank tegen aambeien van den fabrikant VERBEEK te Breda. Bij de in carton verpakte flesch is een circulaire gevoegd, waarop aanbevelingen zijn afgedrukt, niet alleen van dankbare patiënten, maar ook van een arts en een apotheker. De inhoud der flesch werd onderzocht en gevonden een ongeveer

Bonkora 1936 No. 1

Deze „vloei-bare vermageringskuur met honderd procent zekerheid” maakt een einde aan de „gebroken vrouwenharten, die kunnen ontstaan door overtollige dikte”, vertelt de reclame over dit middel. De prijs voor deze drank is *f* 2.25 per 300cm.³. Als samenstelling werd gevonden: een *aftreksel van rhabarber, Engelsch- of wel bitterzout, suiker* en een *aromaticum*. Bij een gebruik van 3 x daags twee theelepels van deze dure drank zal men behoorlijk purgeeren, zoodat een groot deel van het voedsel de darmen te snel doorloopt om voor het lichaam nuttig te zijn. Daarenboven geeft de prospectus nog een dieet op, waardoor een vermagering wordt teweeg gebracht. (N. KEULEMANS).

Mej. B. van der Brink, Kruiden van — 1937 No. 9

Volgens aanwijzingen uit de bijgevoegde brochure moet men een afkooksel maken van 2 gr. der kruiden op 1 liter water, in drie dagen te consumeeren. Deze kruiden bleken bij onderzoek te bestaan uit *Orthosiphonbladeren*, een indisch middel, dat officieel in een sterkte van 50 gr. op 1 liter water wordt gebruikt. Verder betaalt men bij Mej. v. d. Brink *f* 1.15 voor 24 gr. der blaadjes, hetgeen veel te veel is, vergeleken met de groothandelprijs van *f* 1.— per kilogram. (Dr PH. A. COPPENS).

Broekebroer. Kankermiddel 1939 No. 9

Dit middel moest tegen „knobbelkanker” in de buik van een bejaarden man dienst doen. De vloeistof, waarin men lappen moest drenken om ze dan op de buik te leggen, bestond uit *verdunde azijn* ($\pm 8\%$ azijnzuur) troebel door *uien- of knoflookstukjes*.

gewaarschuwd door de Gezondheidsraad te Karlsruhe.

(H. J. A. TER WEE).

Gutefin 1930 No. 11

De firma MAX REISSNER te Berlijn is de fabrikant en zoekt door middel van dankbetuigingen in bladen afnemers in Nederland. Voor een kuur heeft men 6 tot 12 fleschjes noodig van ± 10 cm.³, welke volgens opgave op de verpakking bevatten: *maagdepalm, berk, herderstaschje, zwavel D2, braaknoot D4, glycerine, alkohol en water.*

Dit is vermoedelijk een homoeopatisch middel, waarin bij onderzoek alleen de laatste drie bestanddeelen zouden kunnen worden aangetoond. De bij het middel gevoegde literatuur en later ontvangen brieven, deden het direct op zijn juiste waarde schatten, door uitlatingen als: „Er bestaat niets beters, want het is het beste middel tegen jicht, ischias, rheumatiek”, „Het grootste bezit is een goede gezondheid; maak daarom van de goede gelegenheid gebruik, de behandeling met *Gutefin* is gemakkelijk en goedkoop”, enz. enz. Indien dit zoo zou zijn, dan zouden de ontelbare rheumatiekmiddeltjes thans reeds lang van de markt verdwenen zijn, tegelijk met de ziekte.

Haargroeimiddel 1934 No. 10

Een toegezonden olieachtige vloeistof moest als uitwendig aan te wenden haargroeimiddel dienst doen. Bij onderzoek bleek het *lijnolie* te zijn zonder meer. Van bevordering der haargroei zal wel niet veel komen bij dit middel.

(N. KEULEMANS).

Door de behandeling werd de buik van den man, die in het geheel geen kanker had, geheel opengetrokken. Deze behandeling was dus niet van gevaar ontbloot.

(H. J. A. TER WEE).

Dr Buer's Pure Lecithin 1933 No. 6

„Het goud der edelvoedingsstoffen voor hersenen, merg en zenuwen!”, „Zonder Lecithine geen leven!”, „Gebrek aan Lecithine is ook oorzaak van vroegtijdige ouderdom en vroege lichamelijke zwakte!”. Met deze pakkende slagzinnen wordt dit middel, waarvan ook de zuiverheid erg opgeschroefd wordt, aangeprezen. Al deze beweringen zijn sterk overdreven en wekken den indruk alsof slechts de zuivere stof zou kunnen werken. In tegenspraak hiermee bleek de samenstelling der in perkament gerolde (gelijk aan toffee's) stukjes. Deze bestaan n.l. uit *lecithine met een bindmiddel*, dus zeker niet „pure”. Ook aan de voorwaarden, waaraan een zoo gemakkelijk ontleende stof bewaard moet worden, wordt hier niet voldaan. Bij dit preparaat moet men dus als bij zoovele zijn verwachtingen niet te hoog stellen.

(N. KEULEMANS).

Bijlsma's Kruidenhuis 1940 No. 4

Een door het Kruidenhuis Bijlsma te Amsterdam afgeleverd kruidenmengsel tegen nerveusiteit, bleek te bestaan uit: *maretak*, *guldenroede*, *herderstaschje*, *valeriaanwortel*, *wegedoornbast* en *zoethout*.

Betreffende de werking van deze kruiden kan het volgende opgemerkt worden: Maretak of het onder de engelsche naam „Mistletoe” bekende vogellijm bevat naast een bloeddruk verhoogende- ook een

verandering plaatsgevonden. Onderzocht werd een poeder verstrekt aan een patiënt, die wegens een nieraandoening door een medicus behandeld werd en ook ruim twee maanden na zijn bezoek aan het Instituut aan nierversgiftiging is overleden. De analyse van het poeder gaf: poeder van *rhabarberwortel*, *zuiveringszout*, *suiker*, *koolzure-* of *gebrande magnesia*, *koolzure bismuth* en *venkelolie*.

Gezien de bestanddeelen zou men vermoeden met een maagpoeder te doen te hebben en niet met één bestemd voor een nierlijder. Juist nieraandoeningen kunnen gewoonlijk zonder bezwaar bij het urineonderzoek geconstateerd worden. Een bewijs, dat men het met het urineonderzoek niet zoo nauw neemt. Allicht, dat een *nierlijder* door een *maagpoeder* niet *beter* wordt.

(H. J. A. TER WEE).

Gloria Tonic 1939 No. 7

Een oude bekende, die ook reeds in 1906 onderzocht werd, alleen is de prijs in de loop der jaren gestegen n.l. van *f* 0.75 tot *f* 4.—. Evenals toen werden als bestanddeelen gevonden: *joodkalium* en *guajac-hars*, in tabletvorm gebracht met o.a. zoethoutwortel, maiszetmeel, speksteenpoeder. In de gebruiksaanwijzing staat onder meer, dat een aanhoudend gebruik de ziekte vast en zeker geneest, zij het ook, dat men meer dan 4 tot 5 dozen noodig zal hebben. Deze *f* 20.— kan men beter aan minder gevaarlijke dingen besteden, immers de tabletten bevatten zooals opgegeven, joodkalium, een stof, die door vele menschen niet zonder schade voor het lichaam gebruikt kan worden. Reeds vroeger is ook reeds tegen dit middel

bloeddrukverlagende-werking, welke echter zeer onzeker is, terwijl het kruid zelf dikwijls tot braken aanleiding kan geven. Guldenroede, een van oudsher bekend urinedrijvend middel, dat in de volksgeneeskunde toegepast wordt tegen reumatiek, bij waterzucht en nierziekten. Herderstaschje, eveneens een volksmiddel tegen bloedingen b.v. van longen, nieren, enz. Valeriaanwortel, bekend middel tegen prikkelbare zenuwzwaakte, enz. Wegedoornbast is een goed werkzaam zacht werkend laxermiddel. Zoethout wordt als smaakverbeterende toevoeging toegepast. Mengsels zooals deze worden regelmatig o.a. door Solman voorgeschreven en door het kruidenhuis afgeleverd, en bevatten zooals men uit het bovenstaande kan constateeren vele kruiden tegen de meest uiteenloopende verschijnselen, welke bij één enkele patiënt practisch nooit voorkomen. Vermoedelijk wordt erop vertrouwd, dat er bij deze verschillende kruiden één of meer zullen zijn, die in de goede richting werken en dan de faam van den kwakzalver bevestigen.

(H. J. A. TER WEE).

Chlorosan tabletten 1932 No. 11

In een boekje „Aderverkalking; zekere en onschuldige bestrijding” deelt een zeker Dr L. Sternheim te Hannover een en ander mee over deze ziekte en hare geneesmiddelen. Na veel gepraat en het veroordeelen van alle tot dat tijdstip gebruikte geneesmiddelen komt de schrijver tot een aanbeveling in de eerste plaats van Prof. Dr Bürgis Chlorosan-tabletten, 3 x daags 1—2 tabletten na den maaltijd doorslikken zonder kauwen). Ze bestonden uit: *Chorophyl* (bladgroen), *ijzer* (in water onoplosbaar), en *fosforzure kalk*.

Mengsel No. 15 bleek te bevatten: *vuilboombast, klein hoefblad, duizendblad, eikebast, agrimoonkruid, driekleurig viooltje, beerendruifbladeren*. Ook hier weer, evenals bij het vorigen middel, een keur van kruiden, waarvan het gebruik van de meeste in de officieele geneeskunst reeds sinds lang niet meer plaats vindt. Men begrijpt, dat de prijs hiervoor veel en veel te hoog is, vooral als men deze kuur lang moet volhouden.

(N. KEULEMANS).

Fichten Badesalz 1932 No. 5

Dit badzout, dat door BEDORF te Dusseldorf geleverd wordt en volgens de daarbij verstrekte opgave „voortelhaft bei Rheuma, Gicht und Ischias” zou zijn, bleek bij onderzoek te bestaan uit: *fluoresceïne, vluchtige olie (dennenaalden?), natriumcarbonaat = soda* ($\pm 0,65\%$) en *keukenzout* (94%). De fluoresceïne geeft aan het water een intens groengele tint, waardoor het effect van een goede werking wordt voorgetooverd, maar alles bijeen is het niet veel bijzonders.

(N. KEULEMANS).

Geneeskundige Inrichting voor Bloed- en

Urine-onderzoek 1939 No. 9

Ingekomen was een poeder ter onderzoek. Direct opvallend was, dat het adres van dit Instituut te Rotterdam precies hetzelfde was als dat, waar vroeger het *Instituut voor Uroscopie van Bijsterveld-Tuinstra* gevestigd was. Verder was het opmerkelijk, dat de inhoud der briefjes, waarmee de patiënten zoet gehouden worden, letterlijk bij de beide instituten gelijk is gebleven. Vermoedelijk heeft alleen een naams-

Of dit mengsel „het geschikte middel” is om „het bloed goede hoedanigheden” te geven, valt te betwijfelen. Bij de bereiding van vele geneesmiddelen is de werkwijze er juist op gericht het *bladgroen* te *verwijderen*, zoodat er toch wel weinig of geen geneeskraft in zal zitten.

(N. KEULEMANS).

Cosijn. Medicijnen van den kwakzalver — . 1935 No. 8 en 11

Deze kwakzalver verstrekke aan verschillende personen poeders, soms met vermelding van onderling afwijkende nummers, onder de mededeeling, zich vooral bij het gebruik aan de nummering te houden. Ondanks een nauwkeurige analyse was het den onderzoekers niet mogelijk ook maar eenig verschil te vinden. De poeders bestonden uit louter *melksuiker*. Dit moet men toch wel rekenen tot zuivere beetnemerij.

(DR PH. A. COPPENS, N. KEULEMANS).

C.R. Tabletten 1939 No. 9

De importeur dezer tabletten, M. C. German te Rotterdam schrijft in een „Gezondheidsboodschap aan maaglijders” over zijn middel, dat het als het meest afdoende middel erkend wordt tegen maagkwalen, darm- en maagzweren, zelfs in stadia, dat de lijders zich aan een operatie zouden moeten onderwerpen. De prijs voor een doos met 60 tabletten bedraagt niet minder dan f 5.50. De samenstelling bleek te zijn: *salpeterzure bismuth, magnesia, dubbelkoolzure soda* en *zetmeel, talk* en *pepermuntolie* als bindmiddelen. De eerste stoffen zijn reeds zeer lang in gebruik en worden door de medici, indien zij het noodig oordeelen, tegen maagkwalen gebruikt. *Geen enkele arts*

een weinig *looizuurhoudend plantenextract*, zeer weinig asch, waarin *sporen koper*. Dit is een totaal waardeloos geneesmiddel, waartegen men zelfs reeds zou moeten waarschuwen wegens het suikergehalte.

(N. KEULEMANS).

Expello thee 1936 No. 5

In den handel gebracht door het „Kruidenhuis” te Apeldoorn wordt het samen met „Magozon” (zie aldaar) tegen gestoorde stofwisseling gebruikt. Het mengsel van de kruiden bleek te bestaan uit: *orthosiphonblâderen, curcuma, maretak, zoethout, venkelvruchten, beerendruifblâderen, engelwortel, senneblâderen en paardestaartkruid*. Men vindt hier een stalenkaart van allerlei officieel geneeskrachtige kruiden, naast volksmiddelen, met zeer uiteenloopende werking. Een *bevoegd* medicus zal tegen een door hem *geconstateerde* kwaal wel eens *één* of *meer* dezer kruiden voorschrijven, maar de combinatie van *zooveel* niets met elkaar te maken hebbende bestanddeelen zal wel *nooit anders* voorkomen dan bij *onbevoegden*, die een kwaal „*behandelen*” zonder deze te *constateeren*.

(N. KEULEMANS).

Fibia kruiden 1933 No. 10

Door het kruidenhuis „Fibia” te Velsen worden allerhande drukwerkjes verspreid, waarin de loftrompet gestoken wordt over het gebruik van het kruid onder de veel gehoorde leuze: „*Terug naar de natuur*”. De kruiden bestaan in 19 verschillende samenstellingen tegen evenveel kwalen; 1 pakket goed voor 2 weken kost *f* 2.75, vormt echter geen „bliksemkuur”, maar moet (hoe kan het anders) lang voortgezet worden.

zal zonder noodzaak tot een operatie overgaan, zoodat het bijna misdadig is in die gevallen het gebruik van deze tabletten aan te prijzen, daar een maagdoorbraak er het gevolg van kan zijn.

(H. J. A. TER WEE).

Crystallosetten 1932 No. 11

De kleine tabletjes bleken bij onderzoek te bestaan uit *saccharoine-natrium*, algemeen bekend onder den naam *Crystallose*. Deze verbinding is beter oplosbaar dan saccharine, terwijl ook de bittere smaak minder is geworden. PROF. LEWIN, SCHMIEDEBERG en BROUARDEL hebben reeds lang een remmende werking geconstateerd op de vertering van zetmeel in de maag. Na gebruik van $\frac{1}{2}$ gram is er zelfs een *verhinder*ing van de splitsing van zetmeel en eiwit, zoodat de vertering na 6 uren nog niet beëindigd is. PROF. LEWIN doet ook nog mededeeling van een patiënt, die na een jaar gebruik van 6 of meer tabletjes á 25 mg. pijnen kreeg in de maagstreek en de zijden en tevens sterk vermagerde.

In dit verband wil ik nog op de volgende uitspraak van de *Gezondheidsraad* in 1928 over het al dan niet toelaatbare van *Saccharine* in voedings- en genotmiddelen:

Een verbod van het gebruik van synthetische bereide verzoetingsmiddelen in levensmiddelen moet alleszins gemotiveerd worden geacht.

Deze conclusie berust o.m. op de volgende overwegingen:

Pharmacologische proefnemingen, verricht met synthetische bereide verzoetingsmiddelen hebben *wel* de schadelijkheid van *dulcine* bewezen, doch niet met zekerheid die van saccharine.

del beschouwen. Ook hier berust het groote gevaar in het verwaarloozen van een bestaande hardnekkige hoest of eventueel werkelijk bestaande tuberculose. (N. KEULEMANS).

Diacid Slaaptabletten 1937 No. 9

Deze zijn afkomstig van de *Diacid Fabriek* te Amsterdam en worden aangeprezen als een „onschadelijk slaapmiddel met onfeilbare werking”. De samenstelling der tabletten bleek te zijn: *diethylbroomacetylureum*, (*Adaline*). In de Pharmacopee heeft deze stof een maximale dosis, hetgeen erop wijst, dat dit middel lang niet ongevaarlijk is, hoewel de fabrikant het tegendeel beweert.

(H. J. A. TER WEE).

Eta Antigra 1932 No. 5

„Weg met de alkohol” roept een advertentie ons toe, een middel tegen drankzucht aanwijzend tegen een kostprijs van f 2.20 per flacon. Van E.T.A. Dept. N. te den Haag ontvingen wij een fleschje grijsachtig poeder, waarvan de samenstelling bleek te zijn: *dextrine*, *glucose* = *druivensuiker*, *zwavel*, en een *poeder* van een *houtsoort*, dat niet geïdentificeerd kon worden. (Zwavel en houtsoort = ongeveer 1%). Bij de bestrijding van drankzucht moet men niet denken, dat van dit middel eenig heil te verwachten is.

(N. KEULEMANS).

Exmelis, voorheen Eksip 1931 No. 10

„Het beste middel tegen suikerziekte” volgens de in de Deutsche en Nederlandsche taal gestelde circulaire. Wat zou de samenstelling zijn van deze tabletjes? Deze was *druivensuiker*, *maiszetmeel*, misschien

In de literatuur zijn waarnemingen beschreven, die zoowel vóór als tegen de schadelijkheid van saccharine pleiten. Zeer waarschijnlijk zijn deze proefnemingen nooit zoolang voortgezet, dat een afdoende en scherpe conclusie kan worden getrokken. Men doet daarom veiliger, af te gaan op de ervaringen van specialiteiten op het gebied van stofwisselingsziekten, die patiënten behandelen, welke veel en langdurig saccharine in hunne levensmiddelen moeten gebruiken. De ervaring dezer specialiteiten — VAN LEERSUM, VON JAKSCH, en anderen — is *ongunstig*. Zij durven de onschadelijkheid van saccharine niet onderschrijven en wijzen er op, dat men met de toelating van saccharine in levensmiddelen, bestemd voor gezonde menschen, die aan geen dieet zijn gebonden en daarvan ongelimiteerde hoeveelheden kunnen gebruiken, uiterst voorzichtig moet zijn. Daar de onschadelijkheid van saccharine niet vaststaat, behoort de Overheid het „in dubiis abstine” toe te passen, en het gebruik van saccharine niet vrij te laten.

(N. KEULEMANS).

Deletor 1931 No. 9

Door dit middel van L. J. Hemmes „wordt teringlijders genezing aangeboden”, als men tenminste de brochure mag gelooven. Van deze drank moet men driemaal daags een theelepel met een eetlepel melk nemen, waarbij de raad gegeven wordt „slechts een geregeld gebruik is nuttig”. De flesch met ongeveer 200 cm³ bruin troebele vloeistof, waarvoor men f 4.— moest betalen, bleek te bevatten:

levertraan, petroleum, rietsuiker, kreosoot, ijzerverbinding en een niet nader te bepalen plantenpoeder. Men kan dit mengsel niet als tuberculose-geneesmid-

Rechtszaken

NATUURGENEESKUNDIGE IN HOOGER BEROEP

GETUIGEN VERTELLEN HUN ERVARINGEN

Weer f 450.— boete geëischt

De rechtbank te Amsterdam heeft de strafzaak behandeld tegen den natuurgeneeskundige-cosmoloog, D. T., die door den kantonrechter op 22 April j.l. wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde was veroordeeld tot hooge geldboeten, namelijk tot drie boetes van f 150.—.

De man, die thans verdedigd werd door mr J. Heil, ging van het vonnis in hooger beroep, omdat hij van oordeel is, dat hij niet strafbaar is, daar hij de menschen niet medisch, doch „cosmologisch” behandelt. Aan verdachte zijn verschillende gevallen van overtreding van art. 436 W. v. S. ten laste gelegd.

De eerste getuige was een meneer, die lijdende was aan suikerziekte. Hij was op advies van een vriend naar verd. gegaan, nadat hij — zooals hij vertelde — zonder resultaat was behandeld door doktoren. In korten tijd was door verd. het suikergehalte aanmerkelijk naar beneden gebracht. De tweede patiënt, een scheepsbouwer, die lijdende was aan duizeligheden en hardhorendheid, was minder tevreden. Duizelig was hij nog steeds en voor het hekje bleek, dat zijn gehoor ook nog het een en ander te wenschen overliet.

De verbaliseerende agent had verschillende patiënten in en uit de woning van verdachte zien gaan en geconstateerd, dat de patiënten naar den kruidenwinkel gingen, naast de woning van verd., waar zij de voorgeschreven kruiden kochten.

Door den verdediger mr Heil waren drie getuigen à décharge meegebracht, die allen even tevreden waren over de behandeling door verdachte. Een meisje van ruim twintig had van haar jeugd af aan asthma geleden; zij was herhaaldelijk behandeld, doch zonder resultaat. Ook bij specialisten vond zij geen baat, doch verd. had haar binnen het jaar volkomen genezen, zoodat zij haar beroep weer kon uitoefenen.

Tenslotte bracht de verdediging een man naar voren, die als ischiaspatiënt door doktoren en specialisten was opgegeven en door verd. in zes maanden was genezen.

Eensluidend verklaarden deze getuigen, dat zij zich niet afgezet voelden.

Integendeel.

De officier van justitie mr Bosch achtte het tenlaste gelegde bewezen en verderde bevestiging van het vonnis van den kantonrechter (f 450.— boete).

Kwakzalverij?

De verdediger mr J. Heil hield een uitvoerig pleidooi, waarin hij begon, de pogingen te schetsen, die vooraanstaande personen in den lande — volgens pl. „geen boertjes, die een wonderdokter aangapen” — hadden in het werk gesteld om te komen tot een betere regeling van de onofficiële geneeskunst, mede tot beteugeling van de werkelijke kwakzalverij, op de voet zooals ook in Duitschland de zgn. Heilpraktiker zijn toegelaten. Dit is tot heden toe in Nederland niet gelukt. Een redelijke oplossing, die gevonden was, is departementaal ter aarde besteld. Pl. gaf vervolgens een overzicht van de jurisprudentie, waarin sinds 1925 z.i. een kentering is gekomen. Daarna citeerde hij voorbeelden. Pl. is van oordeel, dat het inzicht baanbreekt, dat het scherpe systeem, vroeger door de rechtbank gehuldigd, onhoudbaar is en dat de tendenz zich ontwikkelt, nuttige genezers, die geen geldkloppers zijn, minder zwaar of niet te straffen.

Uitvoerig besprak pl. den persoon van verdachte, die met groot verantwoordelijkheidsgevoel te werk ging en regelmatig menschen ter behandeling naar artsen stuurde, waarvan pl. bewijzen produceerde. Met gemakkelijke voorbeelden toonde pl. aan, wat werkelijke kwakzalverij is.

Pl. concludeerde op juridische gronden tot vrijspraak. Verd. immers stelt zijn diagnose door iriscopie, het kijken in de oogen, wat volgens een arrest van de Hooge Raad niet strafbaar is. Het „aanraden” van onschuldige geneesmiddelen acht pl. geen delict; dat gebeurt dagelijks in alle apotheken. De rechtbank zal over 14 dagen vonnis wijzen.

„Het Volk”, 25-9-'40.

De uitspraak van de rechtbank is overgenomen uit „De Telegraaf” van 8 October j.l., waarin te lezen was:

De „natuur-geneeskundige-kosmoloog”, die door den kantonrechter veroordeeld was tot drie geldboeten ieder van f 150.— wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, zag heden door de rechtbank dit vonnis vernietigen. De dagvaardiging werd nietig verklaard en verdachte werd ontslagen van rechtsvervolgning.

INHOUD

	Blz.
Goed Nieuws	BRENKMAN 61
Mededeelingen het het Bestuur	61
Ingezonden: De Aanhouder wint	62
Rechtszaken	63
Verkoudheden en hun Voorkoming	64
Van Elders	64

Zijn verklaring was, dat hij de menschen niet medisch, maar „kosmologisch” behandelde. Hij stelde zijn diagnose door „iriscopie”, het kijken in de oogen, en verwees zijn bezoekers vervolgens naar zijn kruidenwinkel, waar zij de voorgeschreven kruiden kochten.

Kruidenwinkelier had zich te verantwoorden

Weer driemaal een week gevangenisstraf geëischt

Voor de rechtbank te Amsterdam stond vanmiddag een 43-jarige koopman in hooger beroep terecht, verdacht van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst.

De man had een kruidenhuis in het Oosterpark en op last van de politie was hier eind April een onderzoek ingesteld, waarbij den man vier gevallen ten laste gelegd werden, waarin hij lijdens van aangezichts- en ingewandskwalen kruiden verkocht had en raad had gegeven. De patiënten kwamen in het bezit van kruiden tegen betaling van één gulden vijftig. Voor het kantongerecht was de koopman voor één geval vrijgesproken, terwijl hij voor de overige gevallen tot driemaal een week gevangenisstraf veroordeeld was.

Tegenover den president, mr W. J. H. Dons, hield verd. zijn onschuld vol. Hij verklaarde geen medisch advies te verstrekken, doch slechts kruiden voor te schrijven, nadat de patiënten hem verteld hadden, wat eraan scheelde. Een onderzoek stelde hij niet in. Hij trad uitsluitend op als kruidenwinkelier, die weet, welke kruiden voor een bepaald geval helpen. Voorts verwees hij naar tal van andere gevallen, waarin nooit eenige rechtsvervolgning was ingesteld.

De officier van justitie, mr J. W.

Rechtszaken (vervolg)

Bos, achtte het ten laste gelegde be-
wezen en vroeg bevestiging van het
vonnis.

Uitspraak over 14 dagen.

Het Volk 2-10 '40.

Hooger beroep werd duur!

*Onbevoegd geneesheer kreeg
dubbele boete*

De kruidkundige J. T. O. uit Almelo
heeft op 11 October in hooger beroep
terechtgestaan van een vonnis van den
kantonrechter te Zutphen, die hem
wegens het onbevoegd uitoefenen der
geneeskunde een boete had opgelegd
van honderd gulden, subsidiair dertig
dagen hechtenis.

De officier van justitie bleef bij zijn
eisch: niet ontvankelijk verklaring
van het beroep. De verdediger was
van oordeel, dat deze zaak opgeblazen
was. Hij concludeerde tot vernietiging
van het gewezen vonnis met opleg-
ging van geringe geldboete.

De rechtbank heeft vandaag uitspraak
gedaan en den verdachte veroordeeld
tot 200 gulden boete subs. 20 dagen
hechtenis. *„Het Volk”, 26-10-'40*

Op de wonderverhalen van
kwakzalversgeneezingen passen
de volgende regelen van Anna
Roemer Visser toe:

„t Zijn sprookjes om daarmee
[den tijd wat te verdrijven
Van kinders, malle luy en suffe
[oude wijven”.

VERKOUDHEDEN

EN HUN VOORKOMING

Een keurig uitgevoerd reclame-
papier, waarop grafisch wordt
aangetoond dat de meeste sterf-
gevallen door influenza in de
grootte steden van Engeland en
Wales van December tot Maart
plaats vinden, is in mijn buurt in
de brievenbussen gedeponceerd.
Er boven staat: Wat door Kinine
vermeden had kunnen worden.
Eén Nederlandsche en eenige bui-
tenlandsche artsen worden aan-
gemaakt om de stelling van het
Cinchona Instituut te Amsterdam
te staven.

In aansluiting aan wat ik in het
vorige nummer schreef en aan
het „ingezonden” met „onder-
schrift” in dit nummer, raad ik
onze lezers, die deze reclame ook
in hun brievenbus vonden en dit
middel op eigen houtje zouden
willen gebruiken, hun huisdokter
over deze aangelegenheid te raad-
plegen. B.

VAN ELDERS

In één der April-nummers van „*De
Belgische Geneesheer*”, het Officieel
blad van het Algemeen Belgisch Ge-
neesheerenverbond, kwam onder meer
het volgend uittreksel voor uit het ver-
slag van de *Parlementaire Commissie
voor Volksgezondheid*:

**RECLAME VOOR GEPATENTEERDE
GENEESMIDDELEN**

De Commissie heeft ook het vraagstuk
aangesneden van de regeling der re-
clame voor gepatenteerde geneesmid-

delen. Het geldt vanzelfsprekend de
reclame in de dagbladen en niet in de
geneeskundige bladen. *Het staat buiten
twijfel dat de groote massa slachtoffer
is van bedrieglijke reclames, welke de
spaargelden opsorpen van de geringe
lieden, ten bate van handelslieden zon-
der geweten, zooals het even buiten
twijfel staat dat al te licht geloovige
lieden, die van ernstige, ja zware aan-
doeningen aangetast zijn, kostbaren
tijd verliezen om hun kwaal te be-
strijden — nog wel indien zij haar niet
verergeren — door het innemen van
zoogenaamde geneesmiddelen, die heel
dikwijls niet de minste heilkracht heb-
ben.*¹

De heer Dr DAUTREBANDE, professor
aan de Universiteit te Luik, lid van de
Commissie van het Pharmacopacum,
heeft het vraagstuk ter studie genomen
en een verslag ingediend bij de Kon-
inklijke Commissie van Volksgezond-
heid. Hij herinnert er aan, dat de
werkzaamheden van de Commissie van
advies hebben geleid tot het opmaken
van een voorontwerp van wet, waarin
twee stadions worden voorzien voor
de aanvaarding van een gepatenteerd
geneesmiddel: de boeking en de con-
trole welke zouden worden ingericht
door twee toezichtsorganismen.
Een herziening van de wetgeving is,
op dit gebied, dringend noodig.
*Wij weten, dat aanzienlijke belangen
door een gebeurlijke reglementeering
zullen worden geschaad, doch hier,
nogmaals, dient het publiek beschermd
en moet het algemeen belang den voor-
rang hebben.*¹

¹ Cursiv. van ons. (Red.)

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benoedigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

1840

**N.V. ORGANON
OSS**

De Nederlandsche
fabriek van
geneesmiddelen
onder
medische leiding

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

*In dit Blad worden uitsluitend annonces opge-
nomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwak-
zalverij zijn goedgekeurd*

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgesondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

HET GEVAAR AAN HET ZIEKBED

In een Moeilijken Tijd

Het is zeker niet als een grapje bedoeld, als ik zeg, dat we veilig kunnen aannemen, dat er dezen zomer heel wat minder geslapen is dan te voren. We weten integendeel maar al te wel, dat het bittere ernst is. Vrouw Zorg heeft aan onze deuren geklopt en waar zij verschijnt ontstaat de neiging tot tobben. Ik spreek hier niet over hen die uit den slaap werden of worden gehouden door geluiden, die we tot dusver goddank nimmer konden vereenzelvigen met den stillen zomernacht. Hun aantal is vergelijkenderwijs gesproken nog altijd klein en God geve hun spoedig weer de rust, die zij nu al zoo lang ontberen en die zij zoozeer behoeven.

Maar grooter, veel grooter is het aantal dergenen, die zich bezwaard voelen door al of niet bestaanden nood, door dreiging, door droeve gedachten en bittere herinnering... laten we maar niet detailleeren en het in één woord samenvatten: door zorgen.

Waar de zorg rijst wijkt gewoonlijk de slaap. Er zijn voorbeelden in en buiten de geschiedenis van menschen, die den grootsten moeilijkheden het hoofd hadden te bieden, maar alle moeilijkheden en muizenissen volkomen van zich af konden zetten, zoodra de tijd van slapen gekomen was. Dat is een groot voorrecht. Ik weet wel, dat een bezonnen mensch zelf heel wat aan die slapeloosheid kan doen, maar dat neemt niet weg, dat — zeker in onze dagen — menigeen den halven nacht doorbrengt met van het eene half uur op het andere op het slaan van de klok te liggen wachten en het oogenblik zegent, waarop hij eindelijk, doodvermoeid, zal insluimeren.

Wat er van te zeggen, dat deze stumperds hun heil zoeken in een slaapmiddel? Ik zal het niet verdedigen, maar het valt te begrijpen. Als iedere komende nacht een verschrikking wordt, dan is het misschien niet goed en niet verstandig, te wachten, tot het gezonde gestel zijn rechten herneemt, maar een nerveus, geplaagd mensch is nu eenmaal wel eens een beetje onverstandig en... Ja, dan is er wel de een of andere

gelegenheid in de buurt, waar iets tegen de slapeloosheid te koop is. Men zal het dien naam niet geven. Men zal het een pijnstillend middel noemen of een hoofdpijnpoeder of er een anderen naam voor bedenken. In wezen is het een poedertje of een drankje of een tubetje tabletjes, waarin het een of andere narcoticum is verwerkt, meestal in een bescheiden doseering en op zichzelf over het algemeen niet dadelijk gevaarlijk. Die dingen zijn te koop. Bij den apotheker, die vrijwel altijd óf om een doktersbriefje zal vragen, óf het zal weigeren, bij den drogist, die, als hij zichzelf en zijn vak respecteert er met klem voor zal waarschuwen, dat het middel vergif bevat en dat meer dan één poeder of tablet gebruiken risico meebrengt. Doch de apotheker en de drogist zijn niet de eenige verkoopers. Men vindt deze middelen tegenwoordig in menige „salon de coiffure”, in kruidenierswinkels, in bedrijfjes, waar men voortreffelijke groene zeep en harde boenders kan inslaan, maar die met de pharmacie nu precies heelemaal niets uitstaande hebben.

En nu slikt de arme slapeloze en hij vindt rust en prijst het middel, dat hem nu en morgen en overmorgen den slaap brengt. Tot

De Post en de Kwakzalverij

Wij lezen in het *Ned. T. v. Gen.* van 9 Nov. dat in de Ver. Staten van Noord-Amerika de dienst der posterijen voortgaat met de *bezorging van drukwerken te weigeren*, die reclame bevatten voor klaarblijkelijk bedrog op het gebied van de behandeling van ziekten.

De Post zou reeds een groot aantal „middelen” geweigerd hebben om op deze wijze onder de menschen te brengen.

Voor ons land zou, naar onze meening, een officieel centraal orgaan ter beoordeeling van het aangeboden, zoowel per advertentie als per circulaire, de juiste oplossing zijn. De lezers kennen het standpunt onzer Vereeniging.

INHOUD

	Blz.
In een moeilijken Tijd DERKS	70
De Post en de Kwakzalverij	70
Natuurgeneeskundig Instituut „Flora” BRENKMAN	71
Onderzochte Middelen H. T. W.	72
Mededeelingen van het Bestuur	72
Saneeren is noodzakelijk voor het behoud van het Gebit	72
Verslag leden-vergadering 23 Nov. 1940 te Amsterdam	73
Jaarverslag over 1939	73
Naamlijst van de leden der Vereen. tegen de Kwakzalverij	74

dat er weer een slapeloze nacht volgt en twee- of driemaal een tabletje of een poedertje noodig blijkt... laat me het geval niet te veel dramatiseren... iedereen weet, waar het op uit kan loopen, waar het den laatsten tijd nogal eens op uitgelopen is... in sommige gevallen kwam de dokter nog juist op tijd. In andere gevallen was het te laat.

Daarom past een waarschuwing, vooral in dezen tijd voor allen, die hun slapeloosheid willen verdrijven door een middeltje, dat „niets geen kwaad” kan: Wees voorzichtig en bedenk, dat een sterke, evenwichtige geest, een zoo geregeld mogelijk leven, een half-uurs-wandelingetje voor bedtijd ruim zoo bevorderlijk voor uw nachtrust zijn als de poedertjes en de tabletjes uit het een of andere zaakje, waar men blijkbaar te weinig omzet in zeep en haarwater heeft en zich nu met den handel in specialité's onledig houdt. En wilt ge persé iets innemen tegen uw slapeloosheid (waarbij ge toch altijd moet bedenken, dat de natuur toch eenmaal zijn rechten herneemt en de slaap hoogstwaarschijnlijk toch wel zal komen), laat de dokter het u dan voorschrijven, want hij kent u en uw gestel en dat kunt ge van den parfumeriewinkelier kwalijk verwachten.

En nu weet ik wel, dat dit alles dieper grijpt, dat de oorzaak van zoovele méér dan bedenkelijke gevallen ligt in de sterk verouderde wet op de geneeskunst, die ten aanzien van den geneesmiddelenverkoop al jaren en jaren te voren herzien had moeten worden. Ja, dat is en blijft een moeilijkheid en de eenige troost is, dat eenmaal toch de tijd moet aan-

breken, dat de wetgever ons land voor het oude iets anders en beterschenkt. Wát te dien aanzien verlangd kan worden te omschrijven zou wat veel plaatsruimte vergen. Als vóór alles maar gezorgd kon worden, dat de jongste bediende uit de kapsalon met zijn vingers van slaap- en verdoovingsmiddelen moest afblijven en de juffrouw uit de drogisterij niet meer voor dokter kon spelen als haar man even weg is. Die er trouwens ook niets van weet.

De handen worden den laatsten tijd ook weer opgelegd. Maatschappelijke nood veroorzaakt zielenood, onevenwichtigheid en zoeken. Ik denk dat we daar allemaal op onze beurt wel eens last van hebben en gelukkig weet de doorsnee-mensch er nog wel raad mee en kiest een remedie, die zoo varieert van een sterk bittertje tot het lezen van Boëtius. Maar in het schemerduister van achteraffe localiteitjes, waar trieste juffrouwen en ongezonde heeren zich op de glibberige paden der occulte wetenschappen wagen, waar liefjes wordt gesold met onwetenschappelijk spiritistengedoe, daar zoekt de zoo'n beetje uit het lood geslagen menschelijke geest een speciale remedie voor de lichaamskwalen, die men zoo gaarne vereenzelvigt met geestelijke nooden. Daar treedt de „bovennatuurlijke” geneeswijze op en dan is er maar één lid van het gezelschap noodig dat in den reuk staat van „mediamiekie” gaven, of er is een klein ziekenfonds gevormd met lijders aan alle mogelijke en onmogelijke kwalen, contributies naar believen en een helderziende medium met handoplegging als fondsmedicus. Natuurlijk kan ze haar handen niet voor niets op iemands bol of maagstreek leggen. Voor wat hoort wat en van gratis handopleggen wordt men niet rijk. Dus... enfin, 't zijn rakkers.

„Weet u niet, dat de wet dergelijke practijken strafbaar stelt?” vroeg nog niet zo lang geleden een ambtenaar van het O.M. te Amsterdam aan zulk een handopleggende dame.

„Dat is mij bekend,” antwoordde de vrouw, „maar ik weet niet, dat er een wet is, die boven de wet der liefde staat en ik ben een Christin...”

Natuur-Geneeskundig Instituut „FLORA”

Dit instituut, gevestigd te Lutterade, adverteert in „de Speurder”, nieuws- en advertentieblad voor Sittard en omgeving.

De advertentie — en geen kleintje — vertelt dat natuurgeneesmiddelen veel beter zijn dan laboratoriumproducten. Dat het laboratorium de werkzame bestanddeelen uit de natuurproducten haalt, ze zuivert en ze in deze zuivere vorm in den handel brengt weet de steller der advertentie misschien niet.

Deze middelen, zoo gaat het voort, werken weliswaar langzaam, doch *afdoend!* Het is dan ook geen wonder.

Het zijn toch, aldus de advertentie, de bekende Jonkers' Kruiden. Vroegere jaargangen van ons Maandblad stonden vol van narigheden over deze typische kwakzalversmiddelen.

Prettig is dat „Flora” adviseert om „bij ziekten, welke levensgevaar meebrengen, **medisch toezicht**” te vragen, doch *in één adem* staat dat men zich niet ongerust moet maken als men b.v. bij *bronchitis meer gaat hoesten en meer slijm gaat opgeven*, als men het bepaalde kruidenmiddel gebruikt. De verergering van de kwaal wordt *schijnbaar* genoemd. „Men verontruste zich dus niet, doch ga rustig en regelmatig door.”

Dus: maar niet naar den dokter! Slik maar door, totdat het wellicht te laat is geworden voor een deugdelijke sanatorium-kuur bij het longlijden, dat eerst niet zulke ernstige verschijnselen gaf, maar waarvoor men de slikkerijen van Flora nu juist zoo goed vond. Intusschen heeft dan de zieke de gelegenheid gehad zijn kinderen of zijn broers en zusters of zijn vrouw te besmetten.

En dat in dezen tijd en in een streek van ons land, waar de *tuberculose-bestrijding* zeer be-

„Juist,” zeide de Kantonrechter, „maar ook Christinnen moeten aan de wet gehoorzamen,” en hij legde haar twee geldboeten van f 20.— op.

Hoe lang sukkelen we nog voort met deze handopleggende dames,

— Indien! —

U dit nummer met genoegen en instemming hebt gelezen

waarom

dan niet dadelijk even een briefkaartje geschreven naar het Secretariaat van onze Vereeniging, Maasstraat 72a, Amsterdam-Z.

?

Voor slechts f 2.— per jaar ontvangt U regelmatig dit blad. Voor f 3.— per jaar is U tevens lid van onze Vereeniging; U steunt dan ons heilzaam werk met

— een Daad! —

hoorlijk is georganiseerd!

Ook *suikerziekte*, — voor hen die het niet mochten weten in de advertentie ook nog *diabetes* genoemd, — heeft natuurlijk een bekende kruidencombinatie, reeds in Jonkers tijd: *Combinatie 31* gedoopt.

„Een excellent geneesmiddel tegen deze kwaal is mijn *Combinatie 31*. Bijna zonder uitzondering wordt de urine in korten tijd suikervrij”; hierna volgt dan dat medisch toezicht gewenscht is. Maar iedereen weet dat er geen dokter gevonden wordt, die met deze rommel een suikerzieke zal willen probeeren te genezen. Suikerziekte wordt tegenwoordig schitterend beheerscht door de middelen die de mannen der wetenschap hebben ontdekt; het is gelukkig geen ziekte meer, waaraan men moet sterven, maar een *onverbiddelijke eisch* is dat men zich regelmatig en nauwgezet houdt aan wat de dokter voorschrijft.

Het is te hopen, dat aan deze krantenreclame een spoedig einde komt ter bescherming van onze onnoozele burgers. BRENKMAN

waterkijkende boertjes en „kruidkundige” anonymi? Is daar zelfs in onzen dynamischen tijd nu werkelijk niets aan te doen? Laat me u in een volgend stukje eens vertellen, wat men er elders op gevonden heeft. DERKS

ONDERZOCHE MIDDELEN

Middelen van een Predikant

Van een medicus werden ter onderzoek ontvangen een smeersel en een zalf, afkomstig van een dominee uit het noorden des lands. Medegedeeld werd, dat zoowel de naar zwavelwaterstof riekende vloeistof als de zwarte zalf gebruikt werden voor de behandeling van fistels.

Bij het onderzoek bleek de zalf te bestaan uit: *was, hars, olie* (vermoedelijk sesamolie) en *houtteer*. Het smeersel was niet anders dan *mest*, waarschijnlijk koemest met water aangemaakt. Hierin werden n.l. alleen moeilijk verteerbare weefsel-elementen aange troffen benevens *pooten van vliegen* en *borstels van wormen*. Eenige jaren geleden heb ik een artikeltje geschreven over het toepassen van koemest, al dan niet in gedroogden vorm, als geneesmiddel in verschillende ziektegevallen. Er werd toen ook melding gemaakt van een ernstig geval van infectie door gebruik van dit middel teweeggebracht. Verder is dit middel niet voor de eerste maal in de kolommen van ons Orgaan beschreven. In het Augustus-nummer van het jaar

1920 werd n.l. onder den titel: „Waarschijnlijk goed bedoeld, maar toch gevaarlijk” een behandeling van tuberculose geopenbaard eveneens afkomstig van een emeritus predikant. Het onderzoek toen verricht door den Heer Keulemans, had tot resultaat dat als samenstelling voor de zalf werd opgegeven *pek, hars* en *was*, en ook het smeersel bleek te bestaan uit (*koe*)*mest*.

Het ziet ernaar uit alsof de beide middelen aan dezelfde bron ontsproten zijn. Met volledige instemming nemen wij de waarschuwing over, welke 20 jaar geleden werd geuit, en die luidde: Maak geen gebruik van deze middelen, zonder eerst Uw geneesheer te hebben geraadpleegd.

„Thee-Ersatz”

Ofschoon wij als doel slechts o.m. bestrijding der kwakzalverij op geneeskundig gebied hebben, geldt het hier het onderzoek van een genotmiddel. Door een drogist te Amsterdam werd voor 20 cent 36 gram van een kruidenmengsel afgeleverd, dienend ter vervanging van thee. De samenstelling werd gevonden als volgt: *oranjebloesem, onze lievrouwbedstroo* (Waldmeister), *noteladeren, kaasjeskruidbladeren*, en *beeredruifbladeren*.

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

J. J. DONKERS, *Apotheker te Utrecht*.
Dr G. VAN DEN BURG, *Lid van de Gemeenteraad te Amsterdam*.

In tegenstelling met zoovele ersatzmiddelen, is het hier niet de bedoeling geweest een op onze thee gelijkend mengsel af te leveren, maar een van de vele met veel ophef aangeprezen „gezondheidsthee's”. Voornamelijk wil ik hier echter wijzen op de aanwezigheid van beeredruifbladeren. Deze vormen een door den medicus gaarne gebruikt geneesmiddel voor bepaalde kwalen. Daar de voorraad van dit geneesmiddel hier te lande beperkt is, wordt de aflevering hiervan door den groothandel aan beperkende bepalingen onderworpen. Ook in Duitschland heeft men noodgedwongen vervangpreparaten moeten uitzien. Het is daarom betreunswaardig, dat een zoo uitstekend geneesmiddel, tenminste als het onder toezicht van een medicus wordt toegepast, en dat onderhevig is aan distributie-maatregelen

Saneeren is Noodzakelijk voor het Behoud van het Gebit

ALLES OF NIETS

Bij het bouwen van een huis begint men met het leggen van een stevig fundament, waarop het gebouw kan worden opgetrokken.

Zoo moet ook bij het herstellen van het gebit, wanneer het door het zoo zeer verbreide tandbederf is aangetast, een fundament worden gelegd, waarop de gezondheid van het gebit in de toekomst verzekerd kan worden.

Een dergelijke fundeering kan alleen verkregen worden, door de ziekte geheel uit te roeien, door het gebit te saneeren, dat wil zeggen alle aangestoken tanden en kiezen gezond te maken, en de onherstelbare te verwijderen. Half werk doen is daarvoor onvoldoende, want dan breidt de ziekte zich binnen korten tijd opnieuw uit. Van uit de overgebleven haarden worden de met veel moeite herstelde tanden en kiezen spoedig opnieuw door de ziekte aangetast.

Een tandarts met veel ervaring ver-

telde, dat hij zijn patiënten daarom voor de keuze stelde: alles of niets. Hij wilde geen half werk doen, wetende hoe weinig succes daarvan het gevolg zou zijn; hij had dan ook als stelregel, systematische saneering van de gebitten, die aan zijn zorg werden toevertrouwd. En nu hij na vele jaren de goede resultaten daarvan kon overzien, bleek, dat dit het eenige juiste standpunt was.

Het gebit saneeren wil zeggen, het gebit weer volkomen gezond maken, zoodat er geen enkele slechte plek of wortelrest overblijft, van waaruit de ziekte zich opnieuw kan verbreiden. Op een dergelijke fundeering heeft het slechts zin, om verder te bouwen aan de gezondheid van het gebit. Door regelde contrôle — minstens tweemaal per jaar — is het dan mogelijk, een gesaneerd gebit met weinig moeite gezond te houden. Hoe vroeger men tot algeheele saneering van het gebit overgaat, hoe beter de fundeering is, waarop de gezondheid van het gebit kan worden gehandhaafd, door middel van regelde contrôle.

Daarom is de schooltandverzorging

met haar halfjaarlijksch onderzoek zoo'n uiterst nuttige instelling en evenals moederzorg en kleuterzorg zoo'n belangrijk onderdeel der sociale verzorging en der maatschappelijke hygiëne. „De cost gaet voor de baet uyt”..... geldt zeker ook voor de gebitssaneering. Maar hoe eerder men hiertoe overgaat, des te lager zullen de kosten zijn, die aan deze noodzakelijke verzorging van het gebit verbonden zijn. Want door een vroegtijdige saneering voorkomt men kostbare behandelingen op latere tijdstippen. Bovendien — en dat is het hoofddoel — behoudt men daardoor zijn eigen natuurlijke tanden en kiezen tot op hoogen leeftijd. Want hoe nuttig en noodig een kunstgebit ook in sommige gevallen moge zijn, er gaat toch niets boven ons natuurlijke, stevig in de kaken geplante gebit, dat een veel belangrijker rol speelt voor het behoud van onze gezondheid, dan velen wel beseffen.

Een gesaneerd gebit is nu eenmaal ook voor de algemeene gezondheid van het grootste belang.

Ned. Mij t. Bev. d. Tandheelkunst.

Mej. A. C. Honig, apoth.
Mevr. C. M. Hoog-Guldensteeden Ege-
ling.

Mr C. M. J. de Jongh, Subst. Griffier.
Dr L. C. Kersbergen, arts.
Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter.
Dr W. E. Merens.
Dr A. Æ. S. Sluyterman, arts.
A. H. de Vries, arts.

Hardenberg

J. Fraser, arts.

Hardinxveld

Groene Kruis.

Harlingen

Mevr. C. Suir-Verwaal, apoth.

Hattem

Dr M. Sypkens Smit, arts.

Heeg

Groene Kruis.

Heemskerk

Witte Kruis.

Heemstede

G. H. Onstein, tandarts.
Mej. C. G. Schotsman, apoth.
Dr J. F. Selhorst, arts.
Witte Kruis.

Heenvliet

D. G. Bier, arts.

Heerenveen

J. Leeuw, arts.

Heer Hugo Waard

Witte Kruis.

Heerlen

J. H. M. A. Cremers, apotheker.
Dr E. Hollmann, apotheker.

Den Helder

Afd. den Helder der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Dr A. W. C. G. Kamerling, arts.
W. H. Kingma, apotheker.
A. J. F. Thorbecke, arts.
M. G. Vroom, arts.
Witte Kruis.

Helmond

W. C. H. Evers, apotheker.
J. van Riet, apotheker.

Hem (gem. Venhuizen)

M. de Heer Kloots, arts.

Hengelo (O.)

P. J. M. Haanappel, arts.

's Hertogenbosch

Apotheek H. v. Baer.
H. Gerris, apotheker.
H. Gerzons, apotheker.
Afd. 's Hertogenbosch Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Dr K. L. E. Lamers, arts.

Heukelum

L. Hoejenbos, arts.

Hillegersberg

L. Beer, arts.
H. H. Santman, arts.

Hilversum

Dep. N.-Holland Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
Mevr. Feenstra-ten Seldam, apoth.
Mevr. G. H. Frima-Nijhoff, apoth.
N. Keulemans, apotheker.
D. Kok, apotheker.
Noordholl. Vereen. het Witte Kruis.
D. Raven, apotheker.
Prof. P. van der Wielen.
P. M. van Wijk, arts.

Hoek van Holland

Groene Kruis.

J. N. Teer, arts.

Hoensbroek

J. Martens, apotheker.

Hoofddorp

Dr H. D. Nanninga, arts.

Hoogezand

Mevr. M. Beukema-Goudsmit, apoth.

Hoogkerk

Groene Kruis.
A. Polman, arts.

Hoorn

Afd. West-Friesland der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Dr P. F. J. Baesjou.

Huizum (Fr.)

Dr W. Sinnighe Damsté, arts.

Hulst

J. A. van Lierop, arts.

St. Jacobi Parochie

T. Wassenaar, arts.

Jutphaas

N. Slooff, arts.

Kamerik

J. Elsas, arts.

Kampen

Ph. van der Breggen, apotheker.

Klundert

J. H. Wilmlink, dierenarts.

Koewacht

Ant. Annyas, arts.

Kollum (Fr.)

Dr H. de Jager.

Koog a/d Zaan

Het Witte Kruis.

Kornhorn

J. Collet, arts.

Kortgene

L. G. Gelderman, arts.
Groene Kruis.

Krimpen a/d IJssel

A. Blom, arts.

Krommenie

Witte Kruis.

Kwadijk

Het Witte Kruis.

Laag-Soeren

E. G. van Heusden, arts.

Lage Zwaluwe

D. Dooremans, arts.

Landsmeer

Afd. Purmerend der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Langbroek

Dr G. J. van den Bovenkamp, arts.

Langeraar

J. H. Post Uiterweer, arts.

Laren (N.-H.)

Mej. J. A. Stheeman, apoth.

Leeuwarden

S. G. Cath, apotheker.
Dr S. W. van Dantzig, apotheker.
Dr K. Dijkstra, apotheker.
J. Ebels, Insp. v. d. Volksgezondheid. ✓ Witte Kruis.

Groene Kruis.

Mej. M. G. Haytink, apotheker.

Leeuwen bij Tiel

Dr A. W. van Haagen.

Leiden

Afd. Leiden der Ned. Mij t. bev. der
Geneeskunst.

N.V. Athibu.

J. P. A. Brand, tandarts.

A. J. Donk, apotheker.

Mej. J. E. M. ten Dijk, apotheker.

Gem. Geneesk. en Gezondh. dienst.

Prof. P. H. G. v. Gilse.

Mej. A. Harmsma.

P. Jasperse, arts.

Dr Jac. J. de Jong, arts.

D. L. Kedde, apotheker.

D. C. Kok, apotheker.

Prof. Dr W. A. Kuenen.

Leidsche Tandheelk. Vereen.

Dr P. Nijst, chirurg.

C. F. M. Pieck, oogarts.

Dr T. Potjewijd, apotheker.

Mevr. Dr A. A. M. Starck-Loeber.

Mej. Dr A. Steenhauer, apoth.

Prof. Dr W. F. Suermondt.

Leidschendam

✓ J. M. van der Stam, arts.

Leimuiden

D. Stapensea, arts.

Lekkerkerk

J. K. Hoogenboezem, arts.

Linschoten

B. van As, arts.

Lippenhuizen (Fr.)

S. van Zuiden, arts.

Lisse

✓ A. J. Duymaer v. Twist, arts.

Lith

✓ K. R. O. Jap Tjong, arts.

Lochem

✓ Mej. W. B. v. d. Stadt, apotheker.

Loenen a/d Vecht

✓ Dr M. A. de Jongh, arts.

Loosduinen

✓ H. A. N. Vechtman, arts.

Lunteren

✓ S. A. Appel, arts.

✓ Groene Kruis.

Maartensbrug

✓ W. van Slooten, arts.

Maartensdijk

✓ Wit-Gele Kruis

Maassluis

✓ J. K. W. de Jong, apotheker.

Maastricht

✓ J. M. H. Beckers, apotheker.

✓ J. Hollman, arts.

✓ Dr Ch. Mendes de Leon, arts.

✓ J. H. C. Nievergeld, apotheker.

✓ Th. van der Stok, arts.

✓ Dr E. J. A. H. Verzijl, apotheker.

Makkinga

✓ Groene Kruis.

Makkum

J. K. A. van der Woude, apotheker.

Markeloo

J. S. B. Wanrooy, arts.

Medemblik

✓ Witte Kruis.

- Meerkerk**
 ✓ Dr C. Spijkerboer, arts.
- Meppel**
 Firma Brocades en Stheeman.
- Middelburg**
 Afd. Walcheren der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
 ✓ W. Feikema, arts.
 ✓ Groene Kruis.
 ✓ Mevr. de Wed. J. C. v. d. Harst-Peters, Dr C. F. Koch, chirurg.
 ✓ Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter, E. L. Nauta, arts.
 ✓ J. C. B. Simons, arts.
- Midwolda**
 Afd. Oldambt Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
- Midwoud**
 ✓ Witte Kruis.
- Millingen**
 ✓ Ign. Scheffers, arts.
- Molenaarsgraaf**
 ✓ P. L. Burggraaf.
- Montfoort**
 F. Verheyden, arts.
- Musselkanaal**
 ✓ Groene Kruis.
- Mijdrecht**
 ✓ C. L. van den Berg, arts.
- Naarden**
 Dr H. J. van Giffen, Directeur N.M.P. Laboratorium.
 ✓ L. L. Posthuma, arts.
- Nieuw-Beijerland**
 M. P. Doorenbos, arts.
- Nieuwenhoorn**
 Afd. Voorne en Putten, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
- Nieuwe Tonge**
 P. J. de Man, arts.
- Nieuwpoort (Z.-H.)**
 ✓ W. N. v. Straten, arts.
- Nieuwveen**
 B. Nout, arts.
- Nieuw Vennep**
 ✓ A. van Haeringen, arts.
 W. G. Schreuder.
- Nieuw-Weerdinge**
 Groene Kruis.
- Noordeloos**
 ✓ Groene Kruis.
 ✓ A. A. Weenink, arts.
- Noordwijk**
 ✓ J. C. Verhoeven, arts.
- Numansdorp**
 Afd. Zuid-Hollandsche Eilanden der Mij t. b. d. Geneeskunst.
 ✓ C. Flohil, arts.
 ✓ H. Hartman, arts.
- Nijkerkerveen**
 ✓ Groene Kruis.
- Nijmegen**
 ✓ J. J. W. v. Beek, tandarts.
 R. N. van der Elst, mondarts.
 R. van Gelder, arts.
- Nijverdal**
 Groene Kruis.
 K. J. Schaafsma, arts.
 ✓ H. Smit, arts.
- Oegstgeest**
 ✓ Mej. J. Doedens, apotheker.
 ✓ Dr H. Varekamp, arts.
- Oene**
 ✓ Groene Kruis.
- Oldeboorn (Fr.)**
 J. H. C. Snijder, arts.
- Oldekerk**
 ✓ Groene Kruis.
- Oostburg**
 ✓ I. Buskop, arts.
 Dep. Zeeland der Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
 ✓ C. Foudraïne, apotheker.
- Oosterbeek**
 Dr W. van Rijn, apotheker.
 ✓ Mevr. J. de Wit-Louwaars, apoth.
- Oost en West Souburg**
 ✓ J. C. Huysman, arts.
- Ooster-Nijkerk**
 ✓ G. H. Dekker.
- Oosterwolde (Fr.)**
 ✓ M. J. Stoel, arts.
- Oosterzee**
 ✓ E. R. v. Schothorst, arts.
- Oostzaan**
 ✓ T. Thorbecke, arts.
 ✓ Witte Kruis.
- Oppeendoes**
 ✓ Witte Kruis.
- Oss**
 ✓ Groene Kruis.
 ✓ N.V. „Organon”
 E. I. L. Rosenbaum, apotheker.
- Oud-Beijerland**
 ✓ D. F. Groenewoud.
 ✓ P. A. Kroesen, arts.
- Oude Pekela**
 ✓ C. M. Muzert, apotheker.
- Ouderkerk a/d IJssel**
 ✓ W. J. Leeuwenburg, arts.
- Oudewater**
 ✓ W. H. Frederikse, apotheker.
- Oude Wetering**
 ✓ A. v. d. Bijl
- Oud-Karspel**
 ✓ Witte Kruis.
 ✓ J. de Wit, arts.
- Papendrecht**
 ✓ D. Moolhuysen, arts.
- Poortvliet**
 ✓ C. J. Poortvliet, arts.
- Purmerend**
 ✓ Apotheek fa B. H. Jurgens.
- Puttershoek**
 ✓ Groene Kruis.
- Pijnacker**
 ✓ W. v. d. Horst, arts.
 P. C. W. Jongebreur, arts.
- Rhoon**
 ✓ Groene Kruis.
- Rockanje**
 ✓ Groene Kruis.
- Roermond**
 Afd. Noord-Limburg der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
- ✓ F. A. Haan, apotheker.
 ✓ L. E. Ch. M. H. Hustinx, arts.
 J. J. E. H. Oor.
 J. Wiggelendam, arts.
- Rotterdam**
 Afd. Rotterdam der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
 ✓ J. Beker, apotheker.
 ✓ Jac. Beker, apotheker.
 ✓ Dr W. A. v. Bronkhorst, apotheker.
 ✓ J. Brunt, arts.
 ✓ Mevr. G. v. Buuren-v. Asselt, apoth.
 ✓ J. A. Buurman, arts.
 M. Cohen, apotheker.
 ✓ Dr Ph. A. Coppens, apotheker.
 ✓ L. A. Donker, arts.
 ✓ P. S. Exler, apotheker.
 C. Groenewegen, arts.
 C. de Groot, arts.
 Dr P. de Haan, arts.
 ✓ S. P. A. Hack, arts.
 ✓ P. Huizinga, apotheker
 Dr M. Kingma Boltjes, chirurg.
 ✓ K. Kuiken, arts.
 ✓ Dr J. J. van Leeuwen, arts.
 ✓ Levensverz. Mij. R. V. S.
 ✓ Dr R. Maathuis, arts.
 ✓ Dr E. C. Tuinzing, arts.
 ✓ D. Veen, arts.
 A. Verdam, apotheker.
 ✓ J. H. M. Vos, apotheker.
 ✓ F. de Waard, apotheker.
 ✓ Dr J. H. Zaayer, arts.
- Rozenburg**
 H. van Kreeel, arts.
 ✓ Groene Kruis.
- Rijen (N.-Br.)**
 ✓ A. A. van Glabbeek, arts.
- Rijssen**
 ✓ Groene Kruis.
- Rijswijk**
 ✓ Dr B. J. de Haan, arts.
 ✓ Dr S. v. d. Schaaf, apotheker.
 J. A. van Tooren, apotheker.
- Schalkwijk**
 W. J. M. Janssen, arts.
- Scheveningen**
 ✓ J. E. Brouwer, arts.
 J. van Buuren, apotheker.
 ✓ M. den Heijer, apotheker.
 Dr C. Oorthuys.
 ✓ J. A. Speltie, apotheker.
- Schiedam**
 ✓ C. I. Jansen, apotheker.
 ✓ W. Lomars, apotheker.
 ✓ P. Mulder, apotheker.
- Schinveld**
 ✓ H. W. A. Meuwissen, arts.
- Schipluiden**
 ✓ Groene Kruis.
- Schoorl**
 ✓ S. G. L. F. Baron v. Fridagh, Burgemeester.
 ✓ Witte Kruis.
- Sittard**
 ✓ H. J. G. Boelens, apotheker.
 ✓ Het Limburgsche Groene Kruis.
 ✓ H. G. J. van Kempen, apotheker.
- Sliedrecht**
 ✓ Groene Kruis.
 ✓ D. Zijp, arts.
- Sloten (N.H.)**
 ✓ N. A. Bolt, arts.

- Sneek**
Afd. Frieslands Zuidwesthoek, Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.
Dep. Friesland der Ned. Mij. t. b. d. Pharmacie.
✓ A. J. van der Sluis, apotheker.
- Soestdijk**
✓ J. Baart de la Faille, arts.
- Soesterberg**
✓ Jhr L. Schorer.
- Stadskanaal**
✓ Dr J. Jager, arts.
- Staphorst**
✓ A. Beiboer, arts.
- Steenwijk**
✓ J. F. Tijks, arts.
M. J. Vlezenbeek, apotheker.
- Stompetoren (N.-H.)**
✓ Witte Kruis, afd. Schermer.
- Streefkerk**
✓ Groene Kruis.
- Sijbrandaburen**
✓ T. Graatsma, arts.
- Ten Boer**
✓ W. R. van der Meer, arts.
Afd. Hunzingo, Fivelingo en Westerkwartier der Ned. Mij. t. b. d. Gen.k.
- Ter Aar**
✓ Groene Kruis.
✓ A. Quartel, arts.
- Ternaard**
✓ Groene Kruis.
- Terneuzen**
Afd. Zeeuwsch Vlaanderen Oostel. deel Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.
- Tholen**
✓ P. J. Duinker, arts.
- Tiel**
Afd. Tiel en Omstr. Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.
- Tilburg**
✓ M. J. M. Bijvoet, apotheker.
✓ Mevr. de Wed. F. Cloosterhuis-Janssens.
✓ M. J. H. Denteneer.
✓ P. W. J. Heydens, apotheker.
Dep. Noord-Brabant Ned. Mij. t. b. d. Pharmacie.
- Utrecht**
Afd. Utrecht, Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.
✓ N. H. Biegman, arts.
✓ J. H. G. Carstens, arts.
Jac. J. Donkers, apotheker.
✓ Dr C. F. van Duin, apotheker.
✓ Gem. Geneesk. Dienst.
Dr W. G. de Haas, arts.
Mej. Ir A. J. H. Kam, scheikundige.
✓ Dr J. W. Th. Lichtenbelt, arts.
✓ Pharmaceutisch Laboratorium.
✓ Ned. Ver. het Groene Kruis.
✓ Mr J. J. Plugge, Rechter.
✓ Jos. Plum, arts.
✓ Mej. M. E. Stas, scheikundige Centr. Laboratorium.
✓ Dr A. W. Verhoef, arts.
✓ Dr R. E. Wierenga, Directeur van den Gem. G. en G. D.
- Vaassen**
Groene Kruis.
✓ G. E. Windemüller, arts.
- Valkenswaard**
✓ Frans v. Best.
- Veendam**
J. A. Fijnvandraat, apotheker.
✓ Dr Th. Tjabbes, arts.
- Veenendaal-de Klomp**
✓ C. Engel, arts.
✓ J. H. Kets, arts.
✓ J. P. Vergouwen, arts.
✓ G. H. de Waard, arts.
- Velp (bij Arnhem)**
✓ J. G. Kijlstra, arts.
Dr A. v. d. Willigen Sr, arts.
- Velsen-Noord**
Mej. R. Pothoff, apoth.
- Venhuizen**
Dep. West-Friesland, Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.
- Venlo**
✓ P. A. Schrijnen, apotheker.
- Vianen**
H. J. Thorbecke, rustend arts.
- Vlaardingen**
✓ Ir J. Backer, apotheker.
✓ G. A. H. v. d. Corput, apotheker.
- Vlissingen**
✓ A. P. Smitt, arts.
✓ A. Staverman, arts.
- Voorburg**
Guill. Beck, off. v. gezondh.
- Waalwijk**
Mej. H. A. Troostwijk, apotheker.
- Wageningen**
Afd. Wageningen der Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.
✓ J. H. Auer, arts.
✓ D. E. Jansen, apotheker.
✓ V. Winkler Prins, arts.
- Wamel**
✓ L. A. v. Hoeke, arts.
- Warfhum**
M. A. J. Jansma, arts.
- Warmenhuizen**
✓ G. J. W. E. v. Hesteren, arts.
- Wassenaar**
Dr N. W. Bouman, arts.
Floris Hers, arts.
✓ Dr L. L. Kirchmann, arts.
- Weert**
E. Hupperetz, apotheker.
- Wehl (Gelderl.)**
✓ Th. A. Blom, arts.
- Wervershoof (N.-H.)**
✓ Witte Kruis.
- Westzaan**
C. de Jong, arts.
- Wierden**
✓ Groene Kruis.
- Wildervank**
✓ Dr D. Huizinga.
- Winkel (N.H.)**
I. Broekens, arts.
- Winterswijk**
✓ H. G. Enklaar, officier v. gezondheid.
✓ Th. A. Jagerink, arts.
✓ F. Th. Ter Haar, arts.
- Woerden**
✓ W. v. d. Giesen, arts.
W. G. Haye Jr, apotheker.
✓ Jac. v. d. Ree, arts.
✓ F. Schrijver, arts.
- Wormer**
✓ A. Berkel, arts.
- Woubrugge**
✓ L. E. Loth, arts.
- Wouw**
✓ H. Voermans, arts.
- Wijhe**
✓ K. Ittmann, arts.
- IJsselmonde**
C. Vroege, arts.
- IJzendijke**
✓ H. C. Rozemeyer, arts.
- Zaandam**
✓ W. H. Beekhuis, arts.
✓ D. K. Boom, arts.
✓ Mej. E. P. G. Brohm, apotheker.
✓ Dr C. v. Dam, arts.
Mevr. H. J. W. Eskens-Krabbé, apoth.
J. W. de Goeje, arts.
✓ A. M. Pelt, arts.
✓ H. M. Romijn, apotheker.
Firma Dr Willmar Schwabe.
- Zaandijk**
Dr J. J. van der Horst, arts.
- Zalt-Bommel**
✓ J. A. v. Haaften, tandarts.
- Zandvoort**
✓ J. J. L. A. Wijnne, apotheker.
- Zegveld**
A. D. Bruin, arts.
- Zeist**
✓ H. Blanken, arts.
Dep. Utrecht, Ned. Mij. t. b. d. Pharmacie.
N. A. Kortland, arts.
✓ G. Oldeman, apotheker.
✓ J. A. van der Vliet, arts.
✓ D. van Zanten, apotheker.
- Zevenbergen**
✓ L. van der Linde, arts.
- Zevenhuijzen (Z.-H.)**
✓ W. H. Verduyn den Boer, arts.
- Zierikzee**
✓ Groene Kruis.
- Zoeterwoude**
✓ Wijbo Kortmann.
- Zuid-Beijerland**
✓ G. P. W. van Waasbergen, arts.
- Zuidlaren**
✓ L. Hamminga, arts.
- Zuidwolde**
S. G. Vegter, arts.
- Zutphen**
Afd. Zutphen Ned. Mij. tot bev. der Geneeskunst.
✓ G. Fuhri Snethlage, arts.
H. Jonker, chirurg.
✓ Mevr. J. Oudenampsen-Slecht.
✓ E. Tielenius Kruythoff, arts.
- Zwartsluis**
M. van Muiswinkel, arts.
- Zwolle**
Afd. Zwolle der Ned. Mij. t. b. d. Gen.k.
Dep. Overijssel Ned. Mij. tot bev. der Pharmacie.
✓ Mej. E. H. Hengeveld, arts.
Overijsselsche Vereeniging tot bestr. der Tuberculose.

Redactie Maandblad tot studie van medische beroepsbelangen.
Dr A. Sollewijn Gelpke, arts.
Dr G. J. van Thienen, arts.
J. J. Tijl, uitgever.

Zwijndrecht

G. M. A. J. Krijger, arts.

NED. O.-INDIË

Bandoeng

B. C. J. ten Seldam, arts.

Buitenzorg

Dr Thung Soey Hay.

Malang

A. Bruins, apotheker.

Pankalan Brandan

Mevr. L. M. de Zoeten-Padt.

Pontianak

Lie Giok Tjoan, arts.

Soerabaja

Bond van Apothekers in Ned.-Indië.
Tjoa Sik Ie, arts.

Tandjong-Priok

Dr W. F. de Priester, arts.

Tjepoe

Dr E. Smits.

NED. W.-INDIË

Curacao

L. Mendes, arts.

ZUID-AFRIKA

Bloemfontein

Mr H. de Munnik.

Nijlstrom

Gerrit Bakker, apotheker.

INHOUD

van den

Zestigsten Jaargang

	No. Mndbl.
Ademhalingsgymnastiek (Boomgaard)	3
Alle geneesmiddelen en geneeswijzen per advertentie aangeboden moeten gewantwoord worden	5/6
Alma, Middelen van (Ter Wee)	4
Bij de weldoeners der menschheid (van Duyen)	2 en 3
CCC tabletten (Goed nieuws)	11
Contraphthisin (H. T. W.)	12
DDD en Sloans Liniment (H. T. W.)	9
De aanhouder wint (Brenkman)	10 en 11
De arts en de bestrijding der kwakzalverij (Brenkman)	9
De post en de kwakzalverij	12
De stand van de krant	2
Doktertje spelen	2
Een belangrijke en geheimzinnige afscheiding	10
Ervaringen met kwakzalvers: W. J. van der Hooff	10
: Tragedie, H. H. Funke	9
Expediëtknecht had groote dokterspractijk	3
Geneeskunde in onbevoegde handen (I. van Esso Bzn)	1 en 3
Goed nieuws (Brenkman)	11
Iets over reclame (Derks)	1
In een moeilijken tijd	12
In oorlogstijd en wintertijd (Derks)	3
Jaarverslag over 1939	12
Kankergenezing en kwakzalverij (Coppens)	5/6
Kina-Redoxon (Brenkman)	11 en 12
Kruiden van het Kruidenhuis Bijlsma te Amsterdam (H. T. W.)	4
Kwakzalverij en de oorlog (H. T. W.)	9
Kwakzalverij met voedingsmiddelen (D. L. Kedde)	7/8 en 10

Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor Pharm. Onderz.	7/8
Middelen van een Amsterdamsche magnetiseur (H. T. W.)	4
Middelen van een predikant (H. T. W.)	12
Mijne meening over de kwakzalverij (S. Hiemstra)	4
Naamlijst op 1 Januari 1940	1
Naamlijst op 1 Januari 1941	12
Natuur-geneeskundig instituut „Flora”	12
Oxydikor (H. T. W.)	12
Poeders, een geheim middel tegen epilepsie (H. T. W.)	4
De R is in de maand (S. Mozes)	2
Rechtszaken:	
J. A. van A. te Dordrecht	4
Almelosche schilder veroordeeld	2
J. Barnhardt, Rotterdam	2 en 3
Kruidkundige te Almelo beboet	11
Kruidkundige aan het Oosterpark te Amsterdam	11
Magnetiseuse veroordeeld te Amsterdam	2
Natuurgeneeskundige-cosmoloog	11
C. van Oostrum beboet	3 en 5/6
Reclame in de apotheek (H. T. W.)	9
Reclame voor gepatenteerde geneesmiddelen in België	11
Rekening en verantwoording over 1939	12
Saneeren is noodzakelijk voor het behoud van het gebit	12
Sloans Liniment en DDD (H. T. W.)	9
Stap op en laat je wegen (Br.)	9
Supplement op het boekje „De Kwakzalversmiddelen enz.”	5/6 en 11
Thee-ersatz (Onderzoek H. T. W.)	12
Vacantiekwabbels (Br.)	9
Van elders	1 en 3
Veertigjarige ervaring	10
Verkoop van slaapmiddelen (Ter Wee)	7/8
Verkoudheden en hun voorkoming (Br.)	11
Verslag van de Algemeene vergadering	12
Vital Renewer (H. T. W.)	4
Wonderdokter overleden	3
Zaakgelastigden der onderwereld in China (W. Mulder)	7/8
Zorg voor het kindergebitt	10

DELIUS
AMSTERDAM

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

© G. L. UTTI 18-10

IN DIT BLAD
WORDEN UITSLUITEND
ANNONCES OPGENOMEN,
DIE DOOR DE
VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ ZIJN
GOEDGEKEURD

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

30 Pantonsiletten
3,0 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.